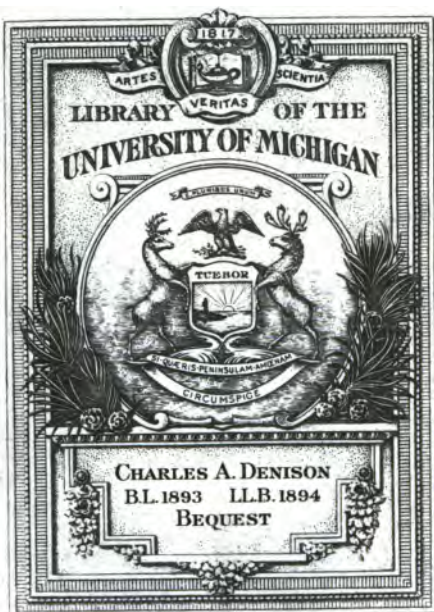

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE
CHARLES A. DENISON
B.L. 1893 LL.B. 1894
BEQUEST

VETERIS ÆVI
ANALECTA
SEU
VETERA ALIQUOT MONUMENTA,
Quæ hactenus nondum visa.

TOMUS IX.

QUO CONTINETUR

Auctor rerum & Trajectensium & Hollandicatum Anonymus, ab ipsis episcopatus & Comitatus initiis, usque ad Maximilianum, & ejus filium Philippum, & quantum ad Trajectensia, ad Davidem Burgundum.

Adjecit observationes, Acta publica, & instrumenta, electiones Episcoporum, modumque electionis, & diplomata Pontificia, ex Archivis, quæ Ultrajecti, majoris ecclesiæ,

ANTONIUS MATTHÆUS,
Juris in Illustri Academia Lugduno Batava Antecessor.

LUGDUNI BATAVORUM,

Apud viduam SEBASTIANI SCHOUTEN,
M. DCC. IX. 1709.

Printed in the Netherlands

ILLUSTRI
NOBILISSIMO, & AMPLISSIMO
VIRO,

D. D. NICOLAO WITSEN,

Urbis AMSTELODAMI ter & decies jam
CONSULI, SENATORI &
THESAURARIO.

Ad Regem magnæ Britanniæ WILHELMUM olim LEGATO, & mox Ordinum, & Senatus Ordinum perpetui, qui Hagæ Comitis,

ASSESSORI,

Curandis rebus & conſtituendis Societatis Indiæ Orientalis, ut & his, quæ per Hollandiam, Navarchos ſpectant,

PRAEFECTO.

Valetudinem, decus, & Felicitatem perpetuam.

PERILLUSTRIS & NOBILISSIME VIR.

Rem non inſolitam me facturum exiſtimavi, ſi quod factum jam ab aliis, & a ſummis olim viris, ſi quod fecit Cujacius, quo conſultior, acutior, eruditior olim nemo, qui quum inſcri-

pſiſſet librum primum Obſervationum *Bartholomæo Fajo* Senatori Pariſienſi, cum quo vetus ei amicitia, eidem & ſecundum, & tertium, & quartum etiam inſcripſit, ſic *Cujacium* imitatus & ego, vir Illuſtris, cui jam obtuli *to. 5. Analect.* & Variorum epiſtolas *Alciati* libello junctas *contra vitam monaſticam*, porro tibi offeram *to. 9. Analect.* Nec dubito, quin, qui ſoles, quod a me miſſum in lucem, ut ex jam editis mihi conſtat, eſſe aliquid exiſtimare, futurum ſit tibi gratum acceptumque quod feci. Duo hic Chronica, alterum Ultrajectinum, alterum Hollandicum. Ejusdem ſunt Anonymi Maximiliani I. æqualis. Cujus ſint momenti, ut exponam hic, non neceſſe eſt. Priusquam autem ad rem accedam patere, vir Illuſtris, ut eorum occaſione, quæ habet auctor hic de Hollandia, de ejusdem origine, & ejus primis Comitibus, & ego quædam, quæ inter legendum obſervata a me dicam, tuoque ea judicio porro cenſenda & diſcutienda permittam.

Olim qui Batavi, & qui olim terrarum tractus ab iis cultus & habitatus,

abun-

abunde ex iis id nobis constat, quæ tradiderunt Romani. Belgarum pars jam haud dubie. Olim poterat dubitari. Nam ultra Rhenum Germani. Citra eum Galli. Medium tenebant Batavi. Tacit. *lib.* 2. *annal. Rhenus uno alveo continuus, aut modicas insulas circumveniens, apud principium agri Batavi velut in duos amnes dividitur, servatque nomen & violentiam cursus, qua Germaniam prævehitur, donec Oceano misceatur, ad Gallicam ripam latior & placidior affluens, verso cognomento Vahalem dicunt &c.* Ab utrisque hinc & Gallis & Germanis distincti, quamvis non negem, quod Galli potius quam Germani, quum Germanis etiam opponantur, ut apud Tacitum passim. *Lib.* 4. *hist.* ubi Claudius Civilis Batavus variis argumentis Gallos concitat ad rebellandum, & hoc utitur inter cetera, *Provinciarum*, ait *sanguine provincias vinci, ne Vindicis aciem cogitarent, Batavo equite protritos Æduos, Arvernosque, fuisse inter Virginii auxilia Belgas, vereque reputantibus Galliam suis viribus concidisse.* Idem *lib.* 2. *Irritabat quinetiam Batavos, Transrhenanosque Padus ipse.* Idem *lib.* 4. *Batavi*

tavi Transrhenanique, quo discreta virtus manifestius spectaretur, sibi quæque gens consistunt, eminus lacessentes. Cluver. *lib.* 2. *Germ. antiq. cap.* 34. *& seq.* Cattis quidem oriundi, Germanis extra controversiam. Tacit., *lib. de morib. Germ.* Ipsi tamen proprie nec Germani, nec Galli, nisi certo respectu, & respectu etiam ipsius fluminis, si & illud adscribas Galliæ, ut fecit Servius ad *lib.* 8. *Æneid. in fin. Rhenus fluvius Galliæ, qui Germanos a Gallis dividit.* Si originem spectes Germani, Cattis enim oriundi, aut quod verius iis mixti. Tacit. *d. lib. Batavi non multum ex ripa, sed insulam Rheni amnis colunt. Cattorum quondam populus, & seditione domestica in eas sedes transgressus, in quibus pars Romani imperii fierent. Pars* inquit, *imperii*, sed interim non ut ceteri subacti, devicti, in provinciam redacti, sed ut socii, fœderati, ut fratres & amici. Lapis apud Lipsium ad *lib.* 11. *Annal. Tacit.* juxta veteris Rheni ostium: GENS. BATAVORUM. AMICI. ET. FRATRES. PO. ROM. Et hinc attrito etiam imperio adversus barbaros & Trans-

Transrhenanos a Romanis protecti. Eumen. in *Panegyric.* Constantino dicto de Constantio: *Qui terram Bataviam sub ipso quidem alumno suo a diversis Francorum gentibus habitatam ab omni hoste purgavit.* Vix alioquin te expedias, si jungas id quod apud Servium *d. loc. Rhenus*, inquit, *bicornis, quia per duos alveos fluit: per unum, qua Romanum imperium est. per alterum, qua interluit barbaros. ubi jam Vahal dicitur, & facit insulam Batavorum.* Nec aliter iis te expedias, quæ occurrunt apud Zosim. *lib.* 3. *hist.* ubi postquam Bataviam a Saliis dixit possessam, Salios autem, qui & Franci, a Quadis oppugnatos, mox Quados a Iuliano ejectos rursum insula, nulla vi aut injuria ab eo Saliis illata, Salios autem animadversa hac Cæsaris humanitate, seu ut ait φιλανθρωπία, relicta ultro insula in solum Romanum ait se contulisse ἀπό τῆς νήσου, inquit, μετά τοῦ σφῶν βασιλέως εἰς τὴν ὑπὸ Ῥωμαίων ἐπικρατουμένην γῆν. Proprie ergo insula hæc, quam quavis fluminea, πάσης ποταμίας, majorem dicit, Romanorum, aut sic ut subacta ὑπὸ Ῥωμαίων non fuit. Verum temporum dein lapsu,

quum Arcadius & Honorius imperio potiti, quorum neuter bello ſtrenuus, aut ἀγαθὸς τὰ πολέμια, cum refrixiſſet virtus bellica, & vetus gloria Romanorum, fatalis autem ſocordia quædam Principes invaſiſſet, cum colluvies quædam gentium, Alani, Hunni, Heruli, Rugi, Gotthi, & Vandali, Europam inundaſſet, & cladibus maximis in Occidente imperium laceraſſet, Batavorum vix mentio, præpotentibus in iis locis Francorum tum copiis, ut qui Batavis jam mixti, & qui miſceri jam iis cœperant ſub Conſtantio & Iuliano, ut ex Zoſimo jam dictum. Batavi dein Franci, Francorum dein pars, & ſub nomine ipſorum tuti. Paludum olim accolæ ad Oceanum pertingentium & Franci & Batavi. De Batavis notum. De Francis Procop. *lib.* 3. *Gotth.* Ῥῆνος δὲ ἐς ὠκεανὸν τὰς ἐκβολὰς ποιεῖται, λίμναι τε ἐνταῦθα, οὗ δὴ γερμανοὶ τὸ παλαιὸν ᾤκηντο, βάρβαρον ἔθνος, οὐ πολλοῦ λόγου τὸ κατ᾽ ἀρχὰς ἄξιον, οἱ νῦν Φράγγοι καλοῦνται; *Rhenus autem in Oceanum ſe effundit. Paludes ibi, ubi olim Germani, gens barbara habitabant, non magni olim momenti, qui nunc Franci dicun-*

cuntur. Nec mirum hinc, quod & Frisii olim Francis ut una gens mixti. Variæ enim gentes, ex quibus Francus coaluit. Eumen. in Panegyric. *Quid loquar ultimas Franciæ nationes, jam non iis locis, quæ olim Romani invaserant, sed a propriis ex origine suis sedibus atque ab ultimis Barbariæ littoribus avulsos: ut in desertis Galliæ regionibus collocatæ etiam pacem Romani imperii cultu juvarent & arma delectu*. & mox: *Arat ergo nunc mihi Chamavus, & Frisius ille vagus, ille prædator exercitio squallidus operatur, & frequentat nundinas meas pecore venali, & cultor Barbarus laxat annonam*. Unde & varii ipsorum reges. De Constantino in Panegyric. *Reges Franciæ, qui per absentiam patris tui pacem violaverant, non dubitasti ultimis punire cruciatibus*. Eumen. *Paneg*. *Sciunt Franci posse transire Rhenum, quos ad necem suam libenter admittas, sed nec victoriam possunt sperare nec veniam, quid ipsos maneat ex Regum suorum cruciatibus metiuntur*. Add. Aimoin. *lib*. 1. *cap*. 23. & Gregor. Turonens. *lib*. 2. *cap*. 40. *& seqq*. Balder. 1. *Chron*. *Cameracens*. *c*. 4. & quæ dixi *lib*.

1. *de Nobilit. cap.* 23. *&* 28. Certe & Frisia non una. Vasta olim regio, & quæ sua amplitudine complexa etiam Hollandiam, seu insulam Batavorum. Unde & Hollandi Frisii, & nomen Batavum cum exstinctum fere & infrequens, dominantibus passim Francis, ei Frisium successit. Lamb. Schafnab. ad Ann. 1071. *Atque in Fresiam, quæ confinis Flandriæ, cui Thedericus quondam comes, & post hunc Florentius frater ejus imperaverat, irruptionem fecit.* Idem ad Ann. 1047. *Deinde exercitum navalem per Rhenum duxit in Fresiam contra Godefridum ejusque adjutorem Diodericum. Atque ibi duas urbes munitissimas cepit, Rinesburg & Flaerdingen.* Vid. *lib.* 1. *de Nobilit. cap,* 14. Nec Hollandi tantum Frisii, verum etiam Zelandi, & Gelrorum pars Flandrorumque *d. cap.* 14. Annal. Bertin. ad Ann. 837. *Ea tempestate Nortmanni irruptione solita Frisiam irruentes, in insula, quæ Walacra dicitur, nostros imparatos aggressi multos trucidaverunt.* Frisii non tantum, sed & Franci, & iis mixti. Nec mirum, quod Franci, paludum accolæ, ut olim Franci. Francorum Frisia uni-

versa.

versa. Imperium cum erciscerent Ludovici Pii filii, etiam Frisiam partiti, & quæ Germaniæ pars Frisia cessit Ludovico, cui cessit Germania, ut apud Nithard. *lib.* 4. *hist.* Cetera autem Lothario, qui fratrum erat major natu, transmissa ab eo ad filium Lotharium juniorem. Quo mortuo sine liberis patrui Frisiam diviserunt Ludovicus & Karolus. Habent tabulas divisionis Annal. Bertin. ad Ann. DCCC. LXX. Schilter. 2. *Inst. jur. publ. tit.* 8. Miræ. *Cod. piar. don. cap.* 20. ex more missis in partes, quas cum imperio obtinerent, Præfectis. Quorum deinceps plerique successu temporis paulatim, quum attritæ essent Francorum vires, majorem sibi concessa usurparunt potestatem, Principatu facto hereditario, qui datus tantum ad tempus. Factum sic ab iis, qui in Flandriam, in Hollandiam, in Brabantiam olim missi. Etsi quod ad Hollandiam obscura admodum res est, Hollandiæ nomen nondum notum tum, latens adhuc, & inauditum. Nec quisquam Comes tum Hollandiæ, nec quisquam Comitem ejus scripsit se ante Theodericum, qui V. ejus nominis, in diplomate apud Dousam *lib.* 10. *annal.* modo
&

& illud genuinum, & non a monachis confictum, fraudum maximis architectis, aut saltem interpolatum. Habet fateor & Miræus id *Cod. piar. don. cap.* 62. & Hedam ejus archetypum oculis usurpasse ait in Archivis Abbatiæ, quæ Egmondæ olim fuit. Sed quid tum postea si usurpavit? Quis Comitum sic scripsit, aut decessores suos sic recensuit, a quibus cœnobio illi datum quid beneficii, aut auri, aut prædiorum, Et quid, quod postquam recensuit, inepte admodum dein addit, *Hujus Florentii filius fui ego quartus Theodericus.* Quid quæso illud quartus? An ergo eo adhuc vivente fuit, qui dubitaret, utrum *quartus* nec ne? Etsi nec illud *quartus* ut mendosum prorsus potest ferri. *Quartus* filius fuit non *Florentii*, sed *Theoderici* tertii. Et si pro *quartus* legas *quintus* nondum cessat difficultas. Præterquam enim quod omnis emendatio, quæ contra fidem Archetypi, plane est odiosa, *quintus* non fuit filius Florentii III. sed primi. Si errorem dicas in numeris & pro III. legendum I. quod necesse est, ut dicas tum, tum textus rursum erit emendandus, ut fides constet diplo-

plomati. Et sic ex quolibet fiet quidlibet. Sermo plane est monachalis, in gratiam concipientium monachorum confictus. Et quid quartus? quid quintus? Quod diploma confictum vel hinc satis patet. Et frustra eo innituntur, qui adducunt id ad probandum, quod Theodericus I. primus Comes Hollandiæ, & quod Gena ejus conjux, Pipini filia regis Italiæ, Veldenaer, Chron. Goudan. Ioan. Gerbrand. a Leydis, Beka, aliique, ut & Auctor hic, quem edo, infra p. 83. Atqui quinque filias Pipinus habuit, quas & scivit, & scire optime potuit, & nomina etiam expressit, æqualis eorum temporum Eginhartus, gener Caroli Magni & ejusdem Cancellarius. Nulla autem ex his Gena. Et quod ad Theodericum, nec primus Comes Hollandiæ est, nec primus in eo tractu, qui Hollandiam jam continet. Et ante eum plures, ut multis jam ostendi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 29. 30. *& seq.*

Plures Frisiæ Comitatus, quibus Dux præerat. Plures etiam hinc Comites pro numero Comitatuum, qui Duci dicto audientes. Nihil certius quam quod dico. De Roric Normanno Annal. Bertinian.

an. ad Ann. 850. *Rorich nepos Herioldi, qui nuper a Lothario defecerat, assumptis Normannorum exercitibus, cum multitudine navium, Frisiam, & Batavum insulam, aliaque vicina loca per Rhenum & Vahalem devastat. Quem Lotharius cum comprimere nequiret, in fidem recepit, eique Dorestadum & alios Comitatus largitur.* De successore ejus Godfrido iidem Annal. & Gesta Normannorum apud du Chesne ad Ann. 882. *Placida mente Gotefridum cum suis, ut baptisma susciperet, & Frisiam aliosque honores, quos Roricus habuerat, interventione quorundam obtinuit.* Gotfrid. Vicerbiens. ad Ann. 882. *His suasionum promissionibus Godefridus veluti veneno infectus occasionis somitem exquirit, qualiter ac si justa ratione a fidelitate Imperatoris se subducere prævaleret. Statimque Gerolfum & Gardulfum Comites Frisonum legatos ad Cæsarem dirigit. Gerolfum* ait & Gardulfum. Ft hic ipse est Gerolfus, qui Frisiæ dicitur Comes etiam a Reginone *lib. 2. Chron.* Haud dubie etiam ejus tractus, qui Hollandiam jam continet. Nam Hollandia, ut dixi, nondum tum nota, sub Frisia adhuc latens. Argu-

mento

mento est, quod Arnulphus Imp. ei prædia quædam confert in *Comitatu ipsius, inter Rhenum & Suitherdeshage &c.* eo ipso in loco, ubi alia quædam dicuntur a Carolo dein data Thederico ipsius filio, qui Comes Hollandiæ vulgo primus statuitur, sed prorsus perperam, ut puto, nam Gerolfus præcessit, quem patrem faciunt Theoderici, quod etsi nondum est satis certum, nam vulgus facit Sigisbertum Principem Aquitaniæ, ut & Auctor hic, quem jam edo, valdè est tamen verisimile. Nam Gerolfus jam Comes Ann 882. ut patet ex Gotfrid. Theodericus, ut sequetur mox, Ann. demum 916. Vid. Miræ. *Cod. piar. don. cap.* 62. Auctor. Chronici Rhythmici, & quæ dixi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 30. & ad Wilhelm. Procurator. *p.* 40. *to.* 4. *Analect.* Ceteros non adducam, quos ibidem adduxi jam, & quorum vitam & res gestas fere oblivio suppressit. Obscuri certe ignotique essent, nisi exteri meminissent. Perquam enim pauci sunt, qui res Hollandicas literis & memoriæ tradiderunt. Plerique etiam recentiores, & ex officina Egmondensi, quod ad initium

Comitatus incredibilium & fabularum feraci. Hæc certe enim ſola eſt, ex qua nobis prodierunt duo primi illi Theoderici, Hollandiæ Comites jam dicti, priuſquam ulla adhuc Hollandia. Nam nec diploma, quo dicitur data hæc, ullibi ejus meminit, & nec tractus meminit univerſi, qui Hollandiam jam continet. Et quid quæſo eo datum? An Hollandiæ Comitatus? An quicquam, quod eo ſpectat? Eccleſia data Egmondenſis, & quicquid ad eam pertinet. An Hollandia pertinuit? Ipſa inquam Hollandia an eccleſiæ Egmondenſis? An quid ſtultius poteſt dici? Ubi pictum aut ſcriptum hoc? An id probat diploma? An quicquam habet hujusmodi? Diploma etiam ſuſpectum. A Carolo fingit datum. Sed a quo quæſo Carolo? Calvo an Simplice? Diploma enim ſilet. A Calvo ajunt plerique. Sed id ferri non poteſt Vixit enim Hagano, ad cujus datum id inſtantiam, cum Simplex rerum potitus, non cum ante eum Calvus. Et deinde Calvus ejus tractus, quem Hollandia jam continet, nunquam fuit dominus, & ſi nunquam fuit dominus, cui tandem perſuadebitur, quod

ex

ex tractu, qui alterius, dono alii quicquam dederit? Verum est. Fateor. Lothario juniore, cujus patruus erat, mortuo, cum divideret ejus regnum cum fratre Ludovico, accepit tertiam partem de Frisia, ut habet ipsa divisio, quæ ut dixi, in Annalibus Bertinianis ad Ann. 870. Sed de Frisia id accipiendum, quæ Galliæ fuit proxima, ut fuit pars Flandriæ. De Ostenda apud Mejerum ad Ann. CIↃ. XI. XI. *Kal. Maji mulier cæca Ermengardis nomine. Ostendæ oppido Frisiæ visum recepit. Tertiam* dixi *partem.* Nam Lotharii erat Frisia, Lothario patri cessa in regni divisione instituta inter fratres, Ludovici Pii filios, Lotharium, Ludovicum, & Carolum apud Aimoinum *lib.* 5. *hist. cap.* 18. Contra accepit Calvi frater Ludovicus *Coloniam*, *Treviris*, *Utrecht*, *Stratburch*, *Basulam &c. Comitatem Testrebant*, *Batuam*, *Hattuarias &c. de Frisia duas partes de regno, quod Lotharius habuit*, ut est ad d. Ann. in iisd. Annal. ut & apud Aimoin. 4. *hist.* 25. Schilter. *to.* 2. *Inst. jur. publ. tit.* 8. Diviserunt autem regnum id mox ab ejus obitu, Ludovicus & Karolus, non obstante quod

** Im-

Imperator Lotharii frater Ludovicus adhuc esset in vivis. Lotharius eorum pater post prælium ad Fontiniacum, quo cum fratribus conflixit, & cujus meminit Sigebert. ad Ann. 842. tam cruento, ut viresFrancorum attritæ eo conciderint, pace tandem cum iis facta cum titulo Imperatoris & Italia universa de cetero patris regno accepit partem Austrasiæ, quæ mox dicta ab eo Lotharingia. Complectebatur hæc, ut Divæus habet in historia Brabantica hactenus nondum visa, Arduennam, Mosellanam regionem, Ripuariam, Eifaliam, Campaniam Tullensem, Condrusos, Hasbaniam, Brachbantum, Hannoniam, Comitatum Cameracensem, Ostrebantum, pagum Riensem, Taxandriam, Testrebantum, Batuam, Fresiam, Coloniam, Maguntiam, Treviros &c. Quin Lotharii ergo omnis Frisia transmissa ab eo porro ad Lotharium juniorem ambigendum non est. Et est tamen difficultas, cur si ejus etiam Frisia, dicatur omnis Ludovici apud Nithardum *lib. 4. hist. Evenitque Ludovico*, inquit, *omnis Frisia.* Sed haud dubie de ea id accipiendum, quæ Germa-

niæ

nia olim pars, ut & statim jam dixi. Frisia amplissima olim regio, ut dixi *lib*. 1. *de Nobilit*. *cap*. 18. Holsatia etiam Frisia, ditio Slesvicensis, Aldenburgensis, Strantfresia, & regio inter Albim & Visurgim universa. Altfridus episcopus in vita S. Ludgeri: *Transfretavit in confinio Fresonum atque Danorum ad quandam insulam &c.* Chronic. Slavicum ad Ann. 1479. *ab ipsis Frisonibus de Eyderstedem & circumcirca &c.* Ericus rex Daniæ ad Ann. 1215. *Imperator Otto &c. Holsatiam sibi subigere volebat, contra quem venit Rex Waldemarus cum exercitu copioso, habens secum de solis Frisonibus sexaginta millia hominum.* Certe hæc omnis Ludovici, qui Germaniæ erat rex. Annal. Metenses ad Ann. 843. *Regnum fratres inter se dividunt. Et Karolo quidem Occidentalia regna cesserunt, Ludovico vero Orientalia usque ad Rheni fluenta. Lotharius, quia major natu erat & Imperator appellabatur, medius inter utrosque incedens, regnum sortitus est, quod hactenus ex ejus nomine Lotharingia nuncupatur.* Add. Annal. Bertinian. ad h. Ann. Et hic est Lotharius, qui rerum

humanarum tandem pertæsus, ut vacaret divinis, intravit Prumiæ monasterium., diviso prius regno inter Ludovicum, Lotharium, & Karolum filios, Ludovico Imperio, Lothario data Lotharingia.

Hic autem ἄπαις cum vita concessisset anno 889. mox divisum ejus regnum inter patruos, ut dixi, Ludovicum & Carolum, sed Carolo cessit Lotharingiæ ea tantum pars, quæ Galliæ erat propior, & quæ Brachbantum complexa. Qua Calvus non contentus cum rursum movisset bellum, reliquam etiam Lotharingiam adimere fratri Ludovico Germaniæ regi conatus, Ludovicus autem in ipso belli exordio cum abiisset ad plures, Calvum aggressi fortiter finibus suis ejecerunt Ludovici tres filii, Ludovicus, Carolomannus, & Carolus Crassus. Et sic nihil de Lotharingia, cujus pars etiam Hollandia est, præter id quod jam dixi, ad Calvum pervenit unquam. Et is postquam a Papa, ad quem tamen non spectabat id, fratris filio Ludovico in Italia defuncto, emendicasset imperium, tandem fato concessit successore

in

in Imperio Carolo Crasso relicto, in Galliis filio Ludovico, cui Balbi cognomen. Sed hic Galliis contentus, unde & vulgo dictus *Ludovicus nihil faciens*, ulteriora non attigit, Carolo Crasso Lotharingiam, cujus pars etiam Frisia, Hollandia autem pars Frisiæ, occupante universam. Alberic. ad Ann. 994. *In Lotharingia Adelboldus episcopus Ultrajectensis &c.* Conf. Albert. Abbat. Stadens. ad Ann. 913. & 920. & *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 19. *&* 23.

In Crassi Frisia potestate, Godfrido Normanno cum Lotharii filia Gisla, ut pacatum haberet barbarum, deinceps dono ab eo data. Regino ad Ann. 882. *Novissime rex Godfridus Nortmannorum ea conditione Christianum se fieri pollicetur, si ei munere Regis Frisia provincia concederetur, & Gisla filia Lotharii in uxorem daretur. Quod ut optavit adeptus baptisatus est.* Et sub hac quidem Frisia Batavia etiam data, ut & tractus hic terrarum, qui Hollandiam jam continet. Idem ad Ann. 882. *Quorum callida machinamenta & factionum conspirationes cum persensisset Imper. cum Henrico viro pruden-*

tissimo altiori consilio pertractas, quo ingenio hostem, quem in regni extremitatitatibus introduxerat, extinguere posset, & sciens loca inaccessibilia exercitui propter diversarum aquarum innumeros decursus, & impenetrabiles paludes, magis id arte quam virtute experiri statuit. Legatos responso suspensos absolvit &c. & mox: *ipse cum perpaucis Coloniam venit, & assumpto præfato episcopo in Battuam proficiscitur. Godefridus audito eorum adventu illis obviam procedit ad locum, qui dicitur Herispich, in quo Rheni fluenta & Wal uno alveo se resolvunt, & ab invicem longius recedentes Battuam provinciam suo gurgite cingunt. Hanc insulam ingredientes episcopus & comes multa à Godefrido audiunt &c. Battuam* & *Bataviam* scio quidam distinguunt. Sed inepta est distinctio, ut demonstravit Pontanus *discept. chorograph. cap.* 8.

Interim autem ut id addam hic, ubi jam Theodericus a Calvo Hollandiæ datus rector, ut vulgaris opinio est? Crassus Calvi successor an ablatum Theoderico, quod Calvus dederat, dedit alii? An qui filium habuit successorem, jam Godfridum habet Nor-

Normannum? An monachis Egmondanis plane id ignoratum? Nihil rei unquam Frisiæ, nihil Batuæ cum Calvo, cui aliquæ tantum civitates ex regno Lotharii, ut Regino diserte ad Ann. 886: & quem pulsum Imperio Italia etiam ejecit Crassus, cum fugeret, defunctum Mantuæ, ut scribit Sigebert. ad Ann. 878. An non ergo necesse est, ut cujus est donatio, sit Simplex non Calvus? De eo autem videamus: Balbi filius erat Simplex. Et hic est, qui Lotharingiam, sed Carolo Crasso & Arnulfo, filio Carolomanni, Imperatoribus jam extinctis, ut & Godfrido, cujus memini, Normanno, redegit in potestatem. Quod factum Ann. 916. Sigebert. Gemblacensis: DCCCCXVI. *Karolus rex Francorum regnum Lotharingiæ recepit.* Alberic. ad eum Ann. Divæus in historia, cujus autographum apud me est, inedita adhuc hactenus: *Conrardo successori ejus* (Ludovici scilicet Arnulfi filii) *Lotharingia per Carolum Simplicem Balbi filium Franciæ regem adempta anno* 916. Vix sexennium tamen Carolus ejus regni possessor. Sigebert. ad Ann. 923. *Reges Henricus & Karolus apud Bonnam confœderantur, & Karolus reddit Henrico re-*

 gi

gi regnum Lotharingiæ. Idem ad d. ann. etiam habet Albericus. Divæus: *Cæterum Simplex domestico agitatus bello, ne Germani sibi rebelles debellanti impedimento essent, Henrico Saxoni (is Cunrardi morte vacans obtinebat imperium) eam reddidit, anno* 922. Intra ergo sexennium id necesse ut facta donatio, cujus diploma meminit. Et quia ante illud tempus Simplici in Lotharingia nullum adhuc jus legendum puto non ut Dousa *lib.* 5. *annal.* DCCCCXIII. sed levicula mutatione DCCCCXVI. Dousam fateor secutus sum *lib.* I. *de Nobilit. cap.* II. Verum temporis jam ratio, & Auctores, quos dixi, in contrarium me vocant. Fiat tamen, sit ita. Simplex dederit, non Calvus. Cui dederit, tum quæro? Theoderico, inquies. Sed cui quæso Theoderico? Nam plures ejusdem nominis. Hollandiæ Comiti si dicas. Cui rursum quæro, I. an II? Nam diploma de eo nihil. Primo, si dicas, probationem rursum peto. Si ex Chronicis petas Egmondanis, suspecta hactenus eorum fides. Sunt domestica testimonia, quæ nisi aliis adminiculis adjuventur, mox corruunt

l. 5. *C. de prob.* Exterorum est nemo, qui ullam faciat mentionem. Et unde id ergo habet, qui nostratium est vetustissimus, Wilhelmus Procurator? Unde id ceteri, quotquot sunt, qui ad exemplum ejus scribunt, aut nacti, aut edocti, quod certatim de Theodoricis, duobus scilicet primis, etsi nullo tibicine, aut debili saltem, fulti eandem occinunt cantilenam? An aliud, quo nitantur, quam officina Egmondensis? Qua & nixus Wilhelmus Ptocurator, qui seculo XIII. & sub initium ejus vixit. Videri potest a me editus *to.* 4. *Analect.* edendus rursum auctior, ubi erit occasio, quia aliud nactus jam exemplar, e quo multa suppleri possunt, & inprimis defectus, qui occurrit *p.* 258. duorum foliorum. Sed si serio rem agamus, & oportet ita agi, quantum, quæso, hactenus vel Wilhelmus, vel ceteri, qui omnes sunt domestici, ad rem adferunt momenti? quæ hactenus iis fides, scriptore aliquo extero, ὁμοψήφῳ, συγχρόνῳ, & qui fidem dictis afferat, prorsus destitutis? Addam argumentum, quod ni fallor, adhuc fortius, & quo vulgata opinio potest prorsus convelli. Ve-

tus adhuc Auctor est, & qui hactenus nondum visus, sed qui ceteris quotquot prodierunt adhuc vetustior est, ut puto. Habet eum in membrana diligentissimus ejusmodi antiquitatum indagator Cornelius ab Alckemade, quem utinam tandem edat, & ut aliis pridem editis non inutilem navavit operam, ita & hoc edendo, & cum eruditis communicando seros etiam nepotes sibi habeat obstrictos & obstrictos æternum. Chronicon scripsit rhythmicum, ut Æmilius Stokius, sed Stokio ætate prior. Desinit Stokius in Ioanne Hannonio, paucis tantum additis de filio ejus Wilhelmo, ipse autem in Theoderico, quem v. appellat, sed qui, si vulgus sequamur, ejus nominis est VI. Nomen siquis quærat, est *Nicolaus Colyn*. Stokius facit cum Egmondanis, eandem quam & ipsi originem statuens Comitatus. Colyn quantum ad Theodericos ab iisdem discedit. Unum tantum agnoscit, cujus patrem ait Gerolfum, fratrem Walgerum, filium autem Arnulfum. Arnulfus ipsi secundus, qui vulgo Comes censetur tertius. Diploma autem quod hactenus *Carolo Calvo* adscriptum,

ptum, verbis expressis, & quidem semel iterumque, *Simplici* adscribit ipse. Et datam eo ait non ecclesiam Egmondensem, & quicquid ad eam pertinet, sed certos tantum terrarum tractus ad barbaros expugnandos & propagandam eo fortius religionem Christianam. De ecclesia Egmondensi nihil, & ne gry quidem. Si dedisset Simplex ecclesiam, dedisset, quod jam donatarii, qui ecclesiam jam exstruxerat & fundaverat in suo; ut est initio diplomatis, cujus supra jam memini, Theoderici v. apud Miræum *d. cap.* 62. Et si consideremus, quod ecclesia primum lignea, an cuiquam credibile, quod ad ligneam pertinuerit universus hic terrarum tractus, quem diploma designat, & sic quod vel decuplo major & pretiosior re principali accessio? Si dicas, non mirum, is ecclesiæ fuit favor: ut porro quæram, necesse est, cujus ergo beneficio ad eam hæc pertinuerint? utrum Theoderici an Caroli beneficio? Si dicas Theoderici; dicam datum ergo rursum, quod jam olim ipsius, contra § 14. *Inst. de act.* & §. 10. *Inst. de legat.* Si Caroli, nam quæ ecclesiæ Egmondensis, & quæ pro-

pria

pria Theoderici expreſſe hic diſtinguuntur, Theodericus ergo eccleſiam non extruxit in ſuo, quod dicitur tamen diſerte in charta apud Miræum *d. cap.* 62. Colinus porro, quod notandum, ponit obitum Theoderici ad Ann. 989. poſtquam Comitatum a Simplice ita auctum annos ſeptem & ſexaginta rexiſſet feliciter, duobus ante eum annis extincta conjuge Hildegarde. Quæ ſupputatio ſi procedat, neceſſe eſt, ut donatio, quæ a Karolo putatur facta, paulo prius adhuc facta, quam Lotharingia ab eo reddita. Reddita autem, ut Divæus vult anno 922. Contra ut Sigebertus, cujus potior hic auctoritas, anno 923. aliter etiam annorum numeris in Tabulis donationis emendandis rurſum, quam jam factum. Evidentius autem nihil, quam quod res adhuc intricata eſt, & quod totum id, quod circumfertur diploma, quemadmodum jam dixi, a fraudum monachis architectis corruptum varie, interpolatum, & in rem ſuam inflexum.

Solenne id ipſis jam olim, quorum proprium eſt contemplari, cœleſtia, ut ajunt ipſi, ſed præter horas quas obſer-

vant,

vant, quia ſemper in eo toti, ut cœnobium diteſcat, inprimis terreſtria. Fingunt, refingunt, pro veris obtrudunt falſa. Tabulas habent, codicillos, diplomata, & alia, quorum auctores ipſi, aut pro parte, aut in totum. Sunt quæ ipſi effinxere. Sunt quæ interpolata additis, mutatis, demptis, prout viſum, & ut popoſcit ipſorum uſus. His jactant paſſim & oſtentant argumenta Regum munificentiæ, & Principum beneficio congeſtarum a ſcopum. An aliunde, ut illuſtre hoc dem exemplum, donatio magni Conſtantini, qua Romam, Italiam, & imperium Occidentis tranſtuliſſe dicitur in Sylveſtrum Romanum Pontificem? Mutila eſt truncataque in Gratiani decreto *diſt*. 96. tota autem & integra apud Boxhorn. *hiſt. univerſ. p.* 275, *& ſeq.* Commentum impudens, & quo fingi poſſit impudentius nihil. Unde & tabulas requirenti, quibus maris Adriatici dominium Venetis conceſſum, opportune admodum reſponſum, in tergo donationis Conſtantini eas ſcriptas. An aliunde illa commentitia Caroli Magni nomine exhibita & ementita privilegia, quibus

bus Aquisgranenses & Frisii gloriantur? Et ut aliud adhuc addam. Extant apud Meibomium *to. 2. rer. Germ.* Annales Gernrodensium Andreæ Hoppenrodii, in quibus diploma est Werneri episcopi Halberstadensis, cum contra tamen constet ex omnibus Chronicis tam impressis quam manuscriptis non fuisse tum Halberstadii ejus nominis episcopum, Albertum indigitatum; qui Sedi tum præfuit, Anno scilicet 1412. Plura si desideres, plura reperies apud Gryphiardr. de *Weichbild. Saxon. cap.* 4. Et ne solos Egmondanos putes criminis ejus reos, Caroli Magni historiam figmentis monachalibus & commentis deturpatam etiam apud Eginhartum ibidem queritur Gryphiander; ut non dicam de Turpino Archiepiscopo Rhemensi, qui anilibus eam fabulis de Caroli gestis & Rulandi replevit universam. Vid. to. rer. Germ. apud Reuberum. Etiam vitio vertit Letznero, quod Caroli Magni genealogiam de cerebro effinxit totam ibid. Gryphiand. Et memorabile est etiam exemplum apud Reines. *epist.* 19. *p.* 47. impostoris cujusdam, qui mercede

ad

adhoc conductus familiam, quam constabat originis Germanicæ, audacter tamen asseruit oriundam Romanis, abusus Imperat. Justiniani edicto, quod utrum genuinum nondum adhuc satis constat, apud Cujac. 10. *obs. cap.* 12. Et an mirum hinc de monachis, quod chartis pro arbitrio & addunt & demunt, ex quolibet faciunt quidlibet, aliud pro alio reponunt, substituunt. Nihil facilius, cum apud vulgum pro ipsis militet sanctitatis opinio. Verum μέμνησο ἀπιστεῖν, ἄρθρα ταῦτα τῶν φρενῶν. Add. Conring. *censur. diplom. Ludov. per tot.* Lepida est historia, si non scelus potius impudens, cujus meminit Beatus Rhenanus. *lib.* 3. *rer. German.* & ex eo Conring. *d. tr. cap.* 9. *pr. Quidam*, inquit, *superioribus annis, quem adhuc audio superesse, beatum anachoretam Helveticum, ut vulgus praedicat, Suetonium fuisse vocatum effinxit, illius vitam describens, & socium habuisse, cui nomen esset Achatæ. Adii hominem, quæsiturus undenam id assereret. Putabam enim hæc illum absque auctore non dicere. Sed audi impudentiam. Propterea, inquit, addidi, Suetonium fuisse*

vo-

vocatum, quod legerem e Suedia prodiisse: & quia Æneæ Virgiliano fidus Achates semper adhæsit, ideo sodalem illius hoc nomine donavi, alioqui anonymum futurum. Et hæc fides est monachalis & candor prorsus singularis. Quæ ab ipsis Pontificiis falsi sunt convicta, non pauca passim extant. Convicit Baronius privilegium, quod S. Medardi monachis Suessionensibus a Gregorio Magno dicitur concessum, ad Ann. DXC. §. 85. convictum etiam a Perronio in oratione *ad tertii ordinis Proceres*, & tandem etiam a Blondello in *Pseudo. Isidoro. p.* 647. Et cui non constat de suppostitiis literis, chartis, privilegiis, quæ otiosum id genus hominum passim jactat & ostentat, congestis plena manu, & in medium productis a Gabriele Naudæo libro, cui titulus *Raisons peremptoires a pag.* 23. *usque ad* 41. Quantæ audaciæ, quantæque temeritatis sit, testatur diserte Sigismundus Imper. in *Reformatione der Geistlichen cap.* 15. inserta operi *der Reichssatzungen* a Goldasto edito: *Nun sind die Keyserlichen schreiber*, inquit, *auch nicht also gantz und also recht, als sie schweren.*

ren. Das empfindet man wol an den Instrumenten, die van den Klosteren an den Hoff geschicket worden, da sie die Kirchen incorporiren. Da scriben si in den Instrumenten ihre klag und ihre gebrecken, dat eitel lugen sind, unt man glnubt den Instrumenten, und damit so haben die kloster einen furgang gehabt, und is Gott und die welt betrogen worden mannigh jaer &c. Nec diffitetur id, aut in diversum abit, Papa ipse Innocentius Tertius in *cap. inter dilectos ext. de fid. instrum.*

Sed quod adhuc fortius in suspicionem me adducit, quod diploma id confictum, vel illud etiam facit, quod aliud atque aliud, nec eodem etiam modo, sed prout quisque id exscripsit, aut exscribere forsan voluit, diversimode exhibetur. Longe aliis verbis conceptum apud Dousam *lib.* 5. *annal.* Io. a Leydis *Chron. Belg. cap.* 6. & Annal. Egmond. *cap.* 6. aliis apud Auctorem, quem in lucem jam mitto infr. Verba invicem conferantur, & apparebit diversitas, & quam præclare in fingendo Egmondani sibi constent. Ejusdem anni diploma est, eidem datum, ab

eodem. Sed quid quæso eo datum? An ecclesia Egmondensis cum ad eam pertinentibus: Ita est apud Dousam *lib.* 5. *annal.* apud Miræum *Cod. piar. don. cap.* 26. Ioann. Gerb. a Leydis *d. loco.* Contra apud Colinum *certus tantum terrarum tractus.* Apud Auctorem hunc infra *provincia Hollandiæ cum suis pertinentiis.* De ecclesia ne gry quidem. Et si recte attendamus, quî fieri potuit ejus mentio? quæ nondum extabat ullibi, aut in rerum natura, extructa demnm a Theoderico cum jam senuisset, ut Auctor hic habet infra. Absurdum cum animadverteret Wilhelmus Procurator non ecclesiam dicit datam, sed simpliciter *Egmondam cum pratis, silvis, &c.* Et est alius adhuc, vir Amplissime, apud te scriptor nondum visus, & de quo mox nonnihil dicam, qui idem habet diploma sed quo datum dicitur utrumque, & Hollandia nimirum & ecclesia Egmondensis. Et sic diploma conceptum. *Kaerle by der gratien Goeds Coninck. Want onse erone toebehoert, dat wy onse lieve ende getrouwe eeren ende weerdigen sullen mit gratien ende mit loon hoer dienst, so doen wy*

wy verstaen allen gelovigen Kersten luden, die nu syn, of namaels wesen sullen, ende desen brief sullen sien of hooren, dat quam in onse tegenwoordigheyt Hagen, die edele Grave, ende badt ons, dat wy geven wouden enen edelen man, die Walcherius broeder was, Dirck genaemt, Hollant ende die kercke t' Egmont, mit haren toebehoren &c. Die Provintie van Hollant met datter toebehoert est in charta apud Veldenaer, quem Boxhornius edidit Ann. 1650. *Oest-Vrancryck, dat nu Hollant is*, ait Auctor Chronici Goudani *pr.* Sic sæpius idem diploma fictum refictumque pro arbitrio monachali.

Etiam Colinus Archivis usus est Egmondanis, sed usus aliis atque aliis. Operis ejus hoc initium?

s' Lants geschichten wil ic oirconden,
Zoe ic heb geschriben vonden
In den klooster te Hegmonden
Zo bis t' ons die boecken gonden

Finis autem hujusmodi:

Hier laten wi tesen tiden bliven
Van den Graven bet te schriven
Ente willen van Grave Florens
Hier naer een groot gepens

Onderwinden te verhalen,
Dit heb ic willen vertalen.
Omme t' oeffenen dennen ſin
Der luden ti mı mit min
Dicke t'oircond te weten daden
Batet ni, ten ſal in ni ſchaden
Batet der jeſten hervarent zyn,
Bidt an Godt voor Klaes Kolyn.

Excerpſit hæc & ſubmiſit idem, quem dixi, & cujus eſt manuſcriptum, Cornelius ab Alckemade. Florentius, cujus mentio hic, Florentius eſt, puto, III. Sed dici poterunt certiora, ſi id fiat aliquando, & utinam modo fiat! ut Auctor, qui mendoſus, & lacunis, ut audio, deformis, integer & in corruptus tandem publici ſiat juris.

Cæterum de eo, quem & tu habes, vir Illuſtris ſcriptorem hactenus nondum viſum, cujus modo jam memini, & quem te permittente ex tuis ſcriniis deſcripſi, neceſſe, eſt, ut jam dicam quid. Idem habet diploma, nec non iiſdem verbis, ut habent alii, conceptum. Verba nimirum hæc ſunt: *dat quam in onſe tegenwoordicheyt Hagen, die edele Grave, ende badt ons dat wy geven wouden enen edelen man, die Walcherius broeder was,*
Dirck

Dirck genoemt, Hollant, ende die kerek t' Egmonde mit hoer toebehoeren, dats van Zuytherdeshage totter Voirtrappen toe &c. Nuſpiam nomen prodit, ſed ſimpliciter ſe vocat clericum anonymum, oriundum ex terris planis, depreſſis, & quæ ad mare, id eſt, ut opinor, ex Hollandia Boreali. *Een ongenoemt clerc geboren uytenlagen landen by der zee.* Opus ſuum inſribit Wilhelmo Bavaro Comiti, qui v. ejus nominis. Ab ovo etiam rem orditur, & nec fabulas omittit, & vulgares narrationes, quibus ſcatent & ceteri, qui hanc hiſtoriam aggreſſi. Idem habet principium, idem Hollandiæ Comitatus initium, idem de Theodoricis, & Caroli Calvi codicillis, præmiſſis tamen nonnullis de Hollandiæ ipſius ſitu, de terræ qualitate, de incolarum natura, religione, & converſione ad fidem Chriſtianam. Auctor interim non indignus, qui edatur, ut puto. Nam & habet non pauca, quæ, apud alios non extant, & nonnihil accuratius, clarius, & pluribus circumſtantiis geſtorum ſeriem exponit. Exempli tantum cauſa, nam & ex lacinia poteſt pannus cognoſci, cum cæ-

dem narrat, & modum, quo captus a proditoribus Florentius Comes V. inter cetera ſic ait. *Ende als hy buten quam, doe quamen hem te gemoete gereden, die Heer van Aemſtel, Herman van Woerden, Gerrit van Velſen, Aernt van Benſcop, Gerryt van Craeyenhorſt, Willem van Teylingen, Willem van Sande, ende menich man, die van deſen moertdaet niet en wiſten. Herman grepen in den toom, ende ſeyde, U hooge ſpringen is nu gedaen. Gerryt van Velſen taſte den Grave alre eerſt aen, ende die Grave hielt dit noch al voer boerte. Doe quam Aernt van Benſcop, ende ſeyde; Grave ic moet u ſperwer dragen, ende toog ſyn ſweert. Als die Grave dat ſach, werp hy den ſperwer van de hant, ende tooch ſyn ſweert, ende meende hem te verweeren, ende liever doir 't ſweert te ſterven, dan hem die verraders gevangen te geven. Mer alle die weere, die hy doen mocht, en halp hem niet, want ſy en ſcaemden hem der ſcandelicker daet niet, ende wouden hoir duvelycken werck immer volbringen, ende aldus moſte Grave Florys daer gevangen blyven. Daer liep al van hem, dat mit hem uitgecomen*

comen was ter Statwaert an. Dese verraders brochten hem mitter haesten binnen dier nachten opt huys te Muyden. Binnen desen spranc die mare alle t'lant omme, ende 't volc wert al in roer vander jammerliker maer in Kennemerlant, ende in Waterlant, ende quamen haestelykk mit boeren scepen over roeyen te Muden. Als Gerryt van Velsen, ende die ander vernamen, dattet lant aldus in roer was, ende hem luden sterckelyck volchden, om den Grave van hem te verlossen, namen sy desen edelen man, ende meenden hem te voeren, daer sy selver wesen souden, om over in Engelant te voeren. Maer die Goyers ende die van Naerden waren hem naerre, dan sy wisten. Ende om dat hem dus mannelick gevolcht wert, so en mochten zy den Grave niet tyts genoech brengen, daer hy gemeynt was te brengen, ende worpen hem daerom haestelic op een peert, ende stacken hem een hantschoe in den mont, bonden zyn voeten onder 't peert toe, ende wonden'er haestelick also mede wech. Ende als sy aldus mit den Grave van den huse van Muden gecomen syn, vernamen sy dat hem veel volcx by was in den velde. Dus

 keer-

keerden zy haestelic om mitten Grave over sloet, ende over velt, om den volcke te ontryden. Ende want dat peerdeken te clein was, zo vielt mit den Grave int water, en sy en mochtens uten water so haestelic niet brengen, die luden quamen haer onder dien opten hals. Ende want hy immer int water blyven moeste, ende sy vreese hadden van den volcke, dat hem gevolcht was, so toende Gerrit van Velsen noch syn felle hert totten Grave, ende nam syn sweert, ende stack hem, daer hy in den water lach, XXII. *wonden in syn lyf. Ende onder desen dat hy den Grave aldus mishandelde, ontliep hem syn peert, ende doe nam hy syns knechts peert, ende reet daer mede op Cronenburch. Syn knecht wert gevangen van dien van Neerden, ende op staende voet op een rat geset, ende slogent al doot, dat zy onder wege van dien geselschap vonden. Die Kermers quamen over den Grave, daer hy lach, ende vonden hem levende, ende zynen aem treckende, ende sprac een weynich. Sy hieven hem uitten water, ende brochten op Muyderberch. Ten leet niet lange, hy en sloech syne oogen op ten hemel, ende gaf God den*

geest

geest op die Kalende van Iunio. Daer ontkleden zy hem, ende balsemden, ende leyden in een kist, ende voerden t' Alcmaer, ende setten daer int choer.

Nu suldy een vreemt dinc horen van twee wynden, die hy by hem hadde, doe hy gevangen wert. Sy liepen voor hem opt huys te Muden, sy liepen mit hem, doe men hem van den huyse voerde, tot daer hy gemoert wert. Dat sagen sy an, daer gingen sy by liggen op tes sloets wal, ende doemen t' Alcmaer voerde, sprongen sy mede inden scepe, ende doe hy t' Alcmaer in der kerken stont, gingen sy by den baer leggen. Sy en wouden eeten noch drincken, men brocht hen soete melck, sy en woudens niet, sy bleven stadelyck op syn graf leggen t' Egmont, daer hy begraven wert, ende daer souden sy opten grave gestorven hebben hadmense niet van daer gevoert. Dese edele Grave &c.

Plura non addam: Poteſt vel hinc quid, de reliquis ſentiendum, quivis ferre judicium æquus rerum arbiter, nec Bæotum in terris craſſoque ſub aere natus. Ego autem vel ob hoc editionem jam diſtuli ut, eſſet ſpatium arbitrandi, hunc interim editurus

rus ſimiliter hactenus nondum viſum, quem in veteri quodam Codice non infeliciter reperi una cum *Geſtis epiſcoporum Trajectenſium* ejuſdem Auctoris, qui ſub Maximiliano & ejus filio Philippo Chronicon ſuum ſcripſit. Sed quantum ad Trajectenſia poſtquam *David* inauguratus epiſcopus Trajectenſis ſtatim ſubſiſtit, mentione obiter tantum facta obſidionis *Daventriæ*, Davidem ut epiſcopum admittere recuſantis, & quam idcirco ut compeſceret, ſex integras ſeptimanas obſedit magno cum exercitu Philippus Burgundiæ dux, & tamen fruſtra & nequicquam relinquere facta tranſactione civitatem coactus, Hiſtoriam obſidionis, quam habeo manuſcritam beneficio *Arnoldi Moonen* eccleſiaſtæ Daventrienſis, inſeram Syllogæ veterum aliquot Auctorum propediem publicandæ. Cujas fuerit, quem jam edo ut verum dicam, non ſcio. Haud dubie fuit Belga. Ait unum ſe vidiſſe ex panibus percuſſorum S. Bonifacii converſis in lapides, & ſe eum vidiſſe ait in Texalia in villa de *Wael*, in vita ejuſdem Bonifacii. Sed quando viderit,

non

non addit. Hoc interim ſat ſcio, quod eodem quidem utatur filo, præſertim quod ad Hollandica, narrationis, quo ceteri, habeat tamen non pauca, neglecta ab aliis, aut omiſſa, & quæ tamen nec contemnenda, nec inutili verborum ſtrepitu, concisa enim narratio eſt, lectori tædium allatura. Scopus tamen præcipuus mihi edendi Geſta, quæ dixi, captata hinc occaſione, quæ diu a me quæſita, eadem opera publicandi quædam adhuc monumenta, a me olim deſcripta ex Archivis, quæ Ultrajecti, majoris eccleſiæ. Hæc enim ejuſmodi, quæ ſcitu non indigna, nulli non grata, cuivis etiam profutura, & quæ ad plenam eorum temporum conſequendam notitiam neceſſaria non negabit, quicunque in iis pervolvendis, quæ medii ævi ſunt, ſcriptis paulo erit verſatior.

Certe viſa hæc mihi tanti, ut quodcunque id tandem eſt, quod faſcis hæc continet, tibi auſus ſim vir Illuſtris, & Nobiliſſimo tuo nomini inſcribere, offerre, & quam humillime conſecrare. Tu qui inter anxias urbis potentiſſimæ & laborioſas vigilias hiſtoriarum lectione animum

mum nonnunquam reficis, & qui sæpius tecum revolvis præclarum illud Roberti regis Siciliæ & Neapolis olim dictum, malle se regno quam literis destitui, non iniquum, sat scio, de his feres judicium. Deus te, vir illustris, patriæ & Reipubl. incolumem diu servet, benedictionibus cumulet, & ringentibus Zoilis semper præstet sui similem, justum, & tenacem propositi virum, sic ut victis difficultatibus hujus mundi spretisque serum tandem in cælum evocet. Vovet id ex animo, & faxit utinam ita Deus, ne id votum sit irritum,

Petillustris & Nobilissimi tui nominis cultor assiduus

Lugd. in Batav.
Kal. Septemb.
Ann. CIƆ. DCC. IX.

ANTONIUS MATTHÆUS.

BENEVOLO
LECTORI

Sal.

t nemo nascitur sine vitiis, sic nec ἄμωμος *prodit liber his. Curavi tamen, quantum potui, ut quam paucissimis urgeretur. Pag.* 86- *lin.* 9. *pro* Iste Zyfridus *lege* Alter Zyfridus, *p.* 288. *lin. pen. pro* prævictum *prædictum. Ignosce reliquis si placet. Cæterum Analectorum tomus hic nonus est. Sequetur mox decimus, & haud dubie etiam ultimus. Qui continebit historiam equestris ordinis Teutonici, ejusdem originem, progressum, & incrementum, resque a Summis ejus Præfectit, partim in Syria, partim postquam hac exacti; Ptolemaide a Saracenis, quod ultimum Christianorum in Palæstina perfugium, validissima olim urbe, vi capta & destructa, in Borussia, Livonia, & Lituania olim gestas. Cæterum quum solenne iis, qui mittunt aliquid in publicum, ad libri commendationem amici carmen præmittere, nec ejusmodi jam occurrat, præmit-*

mittam, quo donavit me, cum more majorum essem publice promovendus v. Nonas Octobris CIϽ. IϽC. LIX. *vir tum temporis facundissimus, Ultrajecti historiarum & eloquentiæ Professor, Præceptor plurimum venerandus, cujus grata mihi semper & jucunda admodum recordatio, Ant. Æmilius. Quod nec nudum ad me missum, sed comitibus literis, quarum tenor hujusmodi:*

ERUDITISSIMO ET PRÆSTANTISSIMO JUVENI

D. ANTONIO MATTHÆO

ANT. ÆMILIUS S.

Non semel, amicissime Matthæe, publice professus sum, mihi, qui senecta ætate jam quasi in extrema sto tegula occasui proximus, immotum fixumque sedere, omnem poeticam supellectilem ad sacras Musarum & Apollinis postes suspendere, hæc juvenilia oblectamenta illis relinquere, quos ætate vernantes magis acri thyrso percussit harum literarum præses Deus.

Est

Est mihi purgatam, inquit ille, *crebro qui personet aurem,*
Solve senescentem mature sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, & ilia ducat

Ita mihi quoque metuendum, si jam, pridem exolescente hoc studio, tale quid rursus coner, ne videar, *argutos interstrepere anser olores*, & ceteris nostri seculi vatibus debeam ludibrium, inter poëtastros potius quam poëtas numerandus, præsertim quum nec in fonte Caballino labra proluisse, nec in bicipiti Parnasso somniasse meminerim. Verumtamen, quemadmodum Romanum equitem Decimum Laberium, quem quingentis millibus invitarat Cæsar, uti jam senex in scenam descenderet, & quos scriptitabat mimos, ipse agere vellet, quantumvis obnixum denique expugnavit principis auctoritas, ita me quoque licet per ætatem jam emeritum, & harum Musarum quasi transfugam, barbitum & plectrum resumere, & tuo desiderio obsequi, subegit tui parentis, viri incomparabilis jam μακαρίτε, sacra me-

memoria, & quæ mihi cum eo fuit, arctiſſima neceſſitudo, ac propenſum ſummi viri in me meoſque ſtudium. Cum autem ei jam indigeti, & ſat beato, humanaque deſpicienti, vicem exolvere, nec poſſim, ſi velim, nec velim, ſi poſſim, ſatis habens defuncti manibus ſubinde levem precari terram, ſequar magni oratoris monitum in parænefi ad Demonicum quod olim adoleſcentuli didicimus: Πρέπει, inquit, τοὺς παῖδας ὥσπερ τῆς οὐσίας, οὕτω καὶ τῆς φιλίας τῆς πατρικῆς κληρονομεῖν. Facere itaque non poſſum, quin prolixam in me benignitatem patris tui, cum quo paria facere jam non poſſum, quali quali redhoſtimento erga te repenſem, atque aliquo, rudi licet, & levidenſi poematio celebrem hunc novi honoris auſpicalem diem, quo in juris prudentum album meritiſſimo adſcriberis, qui nuperrime frequentiſſimo doctorum hominum theatro, magno procerum & juvenum applauſu, ſingularis eruditionis inſigne documentum edidiſti, quæ eminentioris dignitatis (ita equidem ominor) certa prærogativa eſt. Hoc interim ſubitarium & tralatitium poemation, meæ erga te tuoſ-

que

que propensæ voluntatis obsidem habe.
Etiam atque etiam vale.

Δύσκολα τὰ καλὰ

Difficilia, quæ pulcra.

Excelso residet virtus & Gloria colle,
Asperaque ascensu est, & salebrosa via.
Veræ igitur virtutis amans hic sudat anhelus
Perque aspreta sibi pandit honoris iter
Difficile in pretio est (dicunt, καλὰ δύσκολα, Graji)
Si facile est, multum depretiatur, opus
Grande decus tantum grandi venale labore est,
Quo sine se virtus tollere nescit humo
Quoque magis premitur mage palma assurgit in altum,
Erigiturque gravi pondere onusta magis.
Magnus ita Alcides Lernæam conficit hydram,
Mille licet multum sit metuenda modis.
Multaque præterea sævissima monstra per orbem
Cominus Herculea procubuere manu

**** *Victor*

PRAEFATIO.

Victor enim non eſt, ſine qui diſcrimine vincit,
Et ſpolia absque ullo pulvere capta refert.
Non Telamoniades puerum Aſtyanacta, puſillo
Cum clypeo, ſecum combatuiſſe, velit.
Magnanimum potius ſibi deligat Hectora, qui cum
Diſcupiat ſtabilem compoſuiſſe gradum.
Horrendum in tauros Libyci fremuere leones:
Sed tener innocuo ludit in ore lepus.
Sic cupit adverſum ſibi dux generoſus Achillem,
Pugnacem ut liceat conſeruiſſe manum.
Non niſi diſſicilis multo quæ parta cruore eſt,
Et quæſito gravi vulnere palma placet.
Ferre gravem pariter noctuque diuque laborem
Hæc eſt, crede mihi fortis obruſſa viri.
Mens ignava ſibi tantum proclivia captat,
Et grave declinat deſidioſus opus.
Sed tua ſpernit humum virtus, doctiſſime rerum,

Nulla

Nulla quod ex humili laus venit ampla loco.
Ardua scandere aves, gaudent quia monte Camœnæ,
Sublimique sedet gloria celsa jugo.
Cura itaque una fuit dudum tibi juris & æqui,
Doctæque a teneris Palladis unus amor:
Ut posses olim rebus clarescere gestis,
Et nomen meritis perpetuare tuis,
Utque artis clarum specimen, clarumque laboris,
Publicaque ingenii nunc documenta dares,
Ante alias placuit multis obsessa salebris
Materies uni dissoluenda tibi.
Undique pars adversa coit; tu fortiter omnes
Excipis, & stabili niteris usque gradu.
Et facile exolvis dubiosa ænigmata juris,
Perplexasque tua diluis arte strophas.
Omne tulit punctum, quicunque per invia saxa,
Et scopulos planum sternere possit iter.
Maxima laus, cornici oculum fixisse, quod ajunt,
Quæ nova nunc meritis gloria parta tuis.

Thesca, perplexa comprensum ambage viarum,
Expediit filo cauta Ariadna suo.
Hic etiam Labyrinthus adest, Ariadnaque præsto,
Docta sat, implicitas explicuisse vias.
Denique victor ovas toto applaudente Lyceo,
Atque abit in partes docta corona tuas.
Grande sophos cumulat simul omnis sexus & ætas,
Et notat hunc signo candidiore diem.
Ipsa Themis nulli te nunc volet esse secundum
Utque sit in triplici par tibi nemo foro,
Quæ tua per populos laus ut testatior omnes,
Doctrinæque magis sit manifesta fides;
Te nunc clara novi decorant insignia honoris
Symmystamque vocat Curia sancta suum.
Iam toga te promissa decet, jamque annulus ornat.
Et capiti impositus Principe dignus apex
Faustisque ominibus te cinctum tempora lauro
Prosequitur festo læta juventa die.
Unanimi studiosa cohors certamine doctæ

Inne-

Innectunt fronti florida serta tuæ.
Et circumfusi præconia debita dicunt,
Argutaque canunt prospera fata lyra;
Et quoquo graderis celebri per compita pompa
Obvia compositos dat tibi turba choros.
Nec nisi odoratas violas & lilia calcas,
Constratamque recens fronde virente viam.
Disce, juventa, sequi parili vestigia gressu
MATTHIADE *exemplo nunc præeunte suo*
Disce quid ingenium valeat sublimius, & quid
Non minor eximia possit in arte labor.
Hoc opus hæc cura est animis cælestibus una,
Qua mens magna sibi pandit ad astra viam.
His itaque auspiciis grassare ad culmen honorum
Ad populi fasces, atque curule decus,
Vel mage quod cupiat Themis ipsa nomen avitum,
Et patrium studio te stimulante pari.
Suscipiuns hæc voea tibi. Dii cæpta secundent.

 Cum

PRAEFATIO.

Cum patribus populus cum populoque patres.

Quod reliquum supereſt, mea nunc, cariſſime rerum,
Accipe propoſito vota ſecunda tuo.
Accipe fauſta tibi ex animo gratantis amici
Verba ſalutigero quæ mihi dictat amor.
MACTE ESTO VIRTUTE TUA, *ſpes magna Lycei:*
Iuridici in natis perpetuanda tuis.

TAB. DECLAMAT. CCCXXIX.

Tum domum reverſi narrabimus liberis noſtris:

HÆC VIRTUS HABET PRÆMIA.

Co-

Comes Hollandiæ
THEODERICUS III.
Apud Ioan. Gerbr. a Leydis
lib. 9. hist. cap. 8.

Porro Comes Hollandiæ Adelboldo, patri spirituali, honorem & reverentiam exhibens dixit: *Quam ob causam dominus meus Hollandensium factus est insidiator, ignoro &c.* Tunc Adelbolbus Præsul respondens ait ei: *O inclite Comes fateor me nunquam sensisse læsionem vel in minimo a domino meo Hollandensi, vel a suis prædecessoribus &c. nihilominus tamen, quod me movebat insidiari domino meo fuit hoc, quod Hollandia olim consuevit stare sub episcopatu Trajectensi, & in signum hujus civitas Hollandiæ capitalis adhuc hodierna die dicitur Trajectum inferius &c.*

An Caroli v. hinc constitutio, quam habeo manuscriptam, de non separanda Hollandia a diœcesi Ann. 1540. 1. Sept?

Lamb.

Lamb. Hortensius lib. 4. hist.

Vetus consuetudo genti Ultrajectinæ ad eum diem usque durarat, ut Princeps in urbem venturus, præmissis cum armis culinariis coquis, adventus sui certiores faceret; ad cujus ingressum ter signum tintinnabulo, cui ab eo nomen factum erat, honorifice dabatur.

Adelboldus episcopus Trajectensis in vita Henriki Sanct. Imper. apud Leibnit. *pr.*

In gestis scribendis duo sunt videnda, ut & scriptor veritatem in prolatione teneat & lector fructum in lectione capiat, sed scriptor veritatem tenere nequit, nisi hæc quatuor aut potenter devitaverit, aut aliquatenus a mente deposuerit, odium & carnalem dilectionem, invidiam & infernalem adulationem &c.

HIC INCIPIT

CRONICA DE TRAJECTO, ET EJUS EPISCOPATU, AC ORTU FRISIÆ,

Quomodo & qualiter est inhabitata.

RISIA est valde magna, & multæ provinciæ sunt in ea, quia multi sunt ibi episcopatus, Ducatus, & Comitatus, & qui modo satis sunt famosi, ac honesti, & Principes eorum, qui ab antiquo intra Frisiam computati erant ac inferiorem Saxoniam. Quia a fluvio, qui præterfluit *Hamburch*, nomine *Elve*, usque hinc vel hoc totum habitum est pro *Frisia* vel inferiori *Saxonia*. Et isti *Frisones* vel *Saxones* fuerunt populus multum incultus, & terra fuit lata & inculta, & omnino bestialis, & ad ultimum est per multum populum perdomita & inhabitata. Quia quod modo est *Hollandia* fuit tota nemorosa † ac silvestris, &

Vid. *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 18.

† Vid. *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 12. Ait Zosimus *lib.* 3. *hist.* a Iuliano Imperatore ad fines Germaniæ, ubi ostium est Rheni, factas naves onerarias majores lembis octingentas, ex sylvis flumini proximis cæsa materia.

& hæc primo possessa fuit a feris hominibus; qui ex *Anglia* venerunt, quæ tunc Albion, postea Britannia, modo *Anglia* vocatur, & † Brutus veniens de Græcia, qui fuit genitus de Troja, vastavit eam, & occidit multos generis gigantei, & de reliquiis illius populi expulsi fuit Hollandia prius possessa, ac incolam, ac ipsi nomen acceperunt, quod Slavi essent. Et hoc fuit ante incarnationem Christi circa annos mille vel DCCCC. & tempore Samuelis, qui fuit Judex in Israel, & David regis Israhel. Et iste populus contraxit matrimonia cum inferioribus Saxonibus & Frisonibus & populus multiplicatus est. Et divisus est populus, sic quod quidam profecti sunt ad illas partes, quæ modo Australis *Hollandia* est, & quidam ad partem inferiorem Gelriæ, qui populus tunc vocatus est *de Wilten*.

† Fabula & nihil aliud.

Post hoc tempore *Julii Cæsaris* & LVIII. annis ante incarnationem Christi missus fuit idem *Cæsar* a Senatu, ut omnes istas inferiores regiones Romano imperio subjugaret, & sic venit ad istos *Slavos* & *Wilten*, & dextras dedit eis, & in gratiam recepit, quia Julius Cæsar eorum Capitaneum vicit & occidit, qui fuit gigas magnus nomine * *Braban*.

* Figmentum.

Deinde post tempore *Claudii* circa annos domini XL. Claudius profectus est *Britanniam*, quia solitum tributum dare detrectabant, & in reditu pugnavit cum *Slavis* & *Wilten*, & vastavit eos, & ipse Imperator nominavit illud magnum nemus, quod modo † est *Hollandia*,

† Sic passim vult vulges.

landia, & *Flandria*, *nomus sine misericordia*, quod fuit diu sic vocatum.

Postea vero in anno domini LXV. tempore *Neronis*, qui fuit multum sævus tyrannus, & multa mala fecit, Apostolos occidit, & fuit primus Christianorum persecutor. Ipse fecit incendi Romam in quatuor plagas, & arsit civitas novem diebus, qui delectatus fuit talis incendii pulchritudine. Ipse etiam occidit matrem suam & sorores, quod cum faceret occurrit, ut videret membra earum, & quædam laudavit, quædam autem vituperavit. Et *Senecam* magistrum suum occidit. Piscabatur cum reti aureo, bissinisque chordis, & multos occidit nobiles Romanos, tribunos, & Senatores, sicque multi dimissa Roma profugiebant. Inter quos duo erant, quorum alter *Granius* alter *Anthonius* vocatus est. *Granius* senator fuit, *Antonius* tribunus Romanus.

Granius cum omni substantia sua ac familia profectus est per Galliam, & venit in *Ardenna*; & invenit aquam sulfuream in silva, & construxit palatium ibidem, & ergo usque hodie vocatum est *Aquisgrani*. *Antonius* similiter recessit a *Roma* cum omnibus suis, quæ habere potuit, & profectus est per Germaniam, & venit in inferiorem *Saxoniam* vel *Frisiam*, & in finibus, quod modo est *Hollandia*, fecit palatium circa Rhenum cum fortalitio, & vocavit eum * *Antoniam* juxta nomen suum, quod diu sic vocatum fuit. Et hoc fecit

* Vid. to. 5. *Analect. in nec p.* 456. & *seq.*

fecit circa annum LXV. Et *Antonius* cum ſuis poſteris poſſedit illud multis annis, uſque dum iſti *Slavi* & *Wilti* Anthoniam vaſtaverunt. Et ſtetit *Antonia* C. & XXI. annis.

Dein poſt anno domini CLXXXVI. tunc congregati ſunt *Wilti*, hoc eſt, illi de aquilonari Hollandia, & Slavi potenti manu, & obſederunt *Antoniam*, & vaſtaverunt eam, & multis interfectis ad ſolum uſque dejecerunt, & conſtruxerunt ibidem aliud valde firmum caſtellum, & vocatum eſt *Wiltenburch*, & habitaverunt ibi. Et erat populus inquietus & bella nutriens.

Dehinc anno domini CCC. tempore *Valentiniani* pace facta inter has omnes nationes, ſcilicet *Friſones*, *Wiltones*, & *Saxones*, collectis navibus multis profecti ſunt ſuper Renum in *Almaengen*, & multa damna ibi fecerunt, & etiam in Gallia, & multos occiderunt.

Quo audito *Valentinianus* adunato exercitu feſtinabat tali gentili populo obviare, quod & fecit. Nam captis omnibus navibus venit in inferiorem *Saxoniam* per Rhenum, & deſtruxit caſtrum *Wiltenburg*, & perdomuit *Friſones*, & omnem illum populum, & reverſus eſt cum gloria ad ſua anno domini CCC. LXXXVII. Et propter nimia frigora ibidem exiſtentia vocata eſt a Romanis tunc *Friſia*. Et terra iſta manſit tunc infidelis uſque CCC. annos. Et anno domini CCCC. XVI. tunc illi de inferiori *Saxonia* conglobati cum ſuo Rege *Engiſto* & *Horſes* fratre ſuo, & cum *Slavis*, profecti ſunt

in

in *Britanniam*, & expulsis *Britannis* dominati sunt ibidem, & regnaverunt illic. Et propter istum regem *Engistum* nominata fuit insula illa *Engistia*, postea vulgariter *Anglia*. De isto *Engisto* venit postea *S. Willebrordus*, & *S. Albanus*, & *Gereon*.

Dein post cœperunt *Frisones*, & *Saxones*, & *Wilti* creare Capitaneos, & Wilti præfecerunt unum Capitaneum nomine *Lemmen*, & ipse reædificavit *Wiltanburch*, & habuit filium nomine *Dibbaut*, qui postea factus est rex Frisonum, & habuit conjugem de genere giganteo, de qua habuit filios plurimos. De eo etiam descendit *Richardus*, quem *Slavi* in *Regem elegerunt*, & vocatus est *Eseloor*, eo quod aures habuit asininas. Fuit magnus in corpore, & habuit etiam conjugem giganteam. Et habitatio ejus fuit in *Hollandia* prope *Voorburch*, & ibi fecit magnum castellum. & habuit filium, qui post eum regnavit nomine *Valck*. Et iste Valck fecit etiam magnum castellum ad partem Australem nemoris, & vocavit *Valckenburch*, cujus fundamentum adhuc apparet in littore maris.

Ex eodem hoc tripode, ex quo & illud quod sequitur.

Circa annum domini DC. & XXV. regnavit in Francia *Lotharius*, & fuit bonus Christianus. Iste profectus est manu armata in Frisiam, & pugnavit contra eos, sed non expugnavit eos. Secundò venit *Lotharius* cum magna manu in Frisiam, & tunc expugnavit eos multis valde interfectis, & quemcunque * Frisonem invenit,

* Saxonem Aimoin. 4. *hist. c.* 18. *cum eis Saxoniam ingressus ita depopulatus est eam, ut nullum ibi hominem viventem relinqueret, qui longitudinem spatæ, quam tunc forte gerebat, excessisset, & Clotharius quidem hoc taliter egit.*

venit, qui major ſpata ſua fuerat, decollari fecit. Quod videntes *Slavi*, vel *Hollandini*, & *Wilti*, dextras petierunt & acceperunt. Quas tamen dextras non ſervaverunt memores regis nimiæ crudelitatis.

Circa annum DC. & XLI. fuit in Francia rex *Dagobertus* primus, & fuit filius *Lotharii*. Iſte *Dagobertus* perdomuit omnes *Friſones* & *Slavos* & *Wiltos*. Iſte iterum deſtruxit *Wiltenburch*, & fecit conſtrui caſtellum cum magno ambitu in gyro ſuper Rhenum, & vocavit *Trajectum*, & ſtetit *Wiltenburch* ab initio uſque huc quingentis annis. Iſte *Dagobertus* fecit fieri infra ambitum iſtius *Trajecti* primam eccleſiam in honore ſancti *Thomæ* Apoſtoli, & ordinavit ibi presbyteros, qui converterent Friſones, quod tamen fruſtra fuit, & iſta eccleſia fuit facta anno domini DC. & XLII. Et iſte durus populus noluit converti tamen, ſed deſtruxerunt iſtam eccleſiam.

De S. Wiltebrordo.

In Anglia fuit honeſtus vir, natus ex *Saxonia* inferiori vel Friſia, deſcendens de rege *Engiſto* præhabito, & vocatus eſt Wilgiſus, & Deus conceſſit iſti viro filium, & vocatus eſt *Willibrordus*, & iſtum filium fecit nutriri & doceri in monaſterio a probatis monachis, quod *Herpen* vocabatur, & inſtitutus eſt ibi clericus, & anno XX. tonſuratus eſt, & profecit ibi in ſumma doctrina. Ad ultimum iſte juvenis procedens de virtute in virtutem quæſivit dulcedinem ſanctæ vitæ, & venit ad *Egbertum* Archi-

episcopum Nordanymbrorum, & secutus est eum in omnibus virtutibus, & profectus est in *Hiberniam*, ut ibi duceret heremiticam vitam. De isto *Egberto* putatur, quod sanctus iste *Willebrordus* ordinatus est presbyter. De post iste *Egbertus* misit suum discipulum *Viniibertum* Abbatem in Germaniam, ut doceret populum incredulum veritatem S. Evangelii. Sed iste sanctus vidit tantam resistentiam in isto populo, quod cerneret inibi infructuosum suum laborem, & ideo reversus est in Angliam.

Anno domini DC. LXXXVIII. fuit Dux in Brabantia *Pipinus* de *Harstal*, & fuit tertius Dux Brabantiæ, & fuit famosus & primus consiliarius regis Franciæ, & gener, & ipse rexit regnum Franciæ. Iste Pippinus collegit manum magnam militum, ut pugnaret contra *Richardum* regem Frisiæ. Quo pugnante Frisones cum suo rege viriliter restiterunt, sed in fine Richardus rex occisus est cum multis millibus Frisonum. Iste *Pippinus* ex parte regis Franciæ fecit *Slavoniam* vel *Hollandiam* vocari tunc orientalem Franciam. Et hoc fuit anno domini DC. LXXXVIII.

De post anno DC. XC. non cessavit a coepto supradicto *Egbertus* Archiepiscopus, sed misit *Willibrordum* tunc presbyterum cum undecim sociis in Germaniam ad convertendum populum ad fidem rectam, & erant fideles operatores in verbis Domini, scilicet *Singebertus*, *Willibrordus*, & Abbas *Winibaldus*, & duo *Ewaldi* sacerdotes & martyres, & *Lebuinus*,

& *Werenfridus*, & *Marcellinus* presbyter, & *Albertus* Diaconus. Iste resignavit regnum, quod venit sibi a patre, & cum *Willebrordo* profectus est in peregrinationem. Et quia isti Doctores nati fuerant de progenie Saxonum, ideo facilius poterant prædicare Evangelium secundum linguam eorum. Et applicuerunt primo ad insulam, quæ *Walcheren* vocatur, quæ modo *Zelandia* dicitur, ad villam, quæ *Westcappel* vocatur, & ibi invenerunt idolum *Mercurii*, & *Willibrordus* confregit illud idolum in frusta, & custos idoli percussit *Willibrordum* cum gladio, & vulneravit caput ejus, & conservatus a morte curatus fuit in brevi. Et ille qui percusserat eum statim arreptus fuit a dæmonio, & tertia die obiit. Et Willibrordus prædicavit, & docuit, & convertit totum populum ad fidem Christi. Et ergo *S. Willibrordus* est ibi Apostolus & patronus illius terræ, scilicet *Zelandiæ*, quia ipse primo ibi eos convertit. Deinde profectus est in orientalem *Franciam*, hoc est, in *Hollandiam*, & prædicavit ibi multis in locis, & multos ibi convertit, & ad ultimum pervenit ad *Wiltenburch*, hoc est, *Trajectum*, & prædicando ibi multos convertit ad fidem Christianam. Et *Pippinus* dux prædictus jussit *Willibrordo*, ut ultra ad Frisones proficisceretur ad eos convertendos. Statim suis præsto existens cum sociis suis profectus est in Frisiam ad prædicandum. Tunc fuit ibi rex nomine *Radbodus*, sed Cronica *Franciæ* nomi-

nat

nat istum *Radbodum* non regem, sed ducem, quia *Francia* tunc dominabatur Frisiæ, & voluit, quod non rex sed dux vocaretur dominus Frisiæ, sed Frisones eum habebant ut Regem. Iste Radbodus habuit domicilium apud insulam; quæ * *Fostelant* vocata erat, & ibi fiebant conventicula idolorum. Et ibi veniens *Willibrordus* destruxit omnia idola in templis, quæ in honore Jovis dedicata erant, & baptisavit tres homines, qui diabolum abnegabant. Et *Radbodus* fecit unum de sociis S. *Willibrordi* decapitari cum sorte, id est, quem sors tetigit. Et ille quem sors tetigit solitus semper exstitit Deum exorare, ut cum martyrio posset ad eum venire.

* vid. *ad to. 5. Analect. p. 465.*

Videns autem beatus *Willibrordus*, quod *Radbodum* cum suo populo non posset convertere, recessit inde, & rediit in *Hollandiam*, ut neophytum populum in fide confortaret, & ultra eos adduceret ad sacrum baptisma, & dedicavit ecclesiam apud antiquam *Slavenburch*, quæ nunc *Vlaerdingen* est, & collegit presbyteros multos, & sic venit *Trajectum*, quod venit sub dominio *Franciæ*. Et construxit apud ecclesiam S. *Thomæ*, quæ fuit destructa, Oratorium S. *Crucis* & consecravit ibi primum fontem baptismalem.

De Pippino duce Brabantiæ.

Dux Pippinus collegit exercitum, & duxit contra *Radbodum*, & ipse similiter contra eum magnam manum, & pugnatum est, & victus est *Radbodus* cum suis, & promisit se Chri-

ſtianum fieri, quod non ſervavit.

Anno domini DC. XCV. *Pippinus* conſiderans inſtantiam beati *Willibrordi* in prædicando rogavit eum, ut iret Romam pro benedictione Papæ, ut epiſcopus fieret. *Sergius* Papa primus admonitus per angelum in viſione, ut ipſum *Willibrordum* honorifice ſuſciperet, & ordinaret, quod & fecit ſimul rogatu *Pippini*, & conſecravit eum epiſcopum in eccleſia S. Petri cum pallio. Et tenuit eum aliquamdiu apud ſe, & dedit ei nomen, & vocavit *Clemens*. Interim quum *S. Willibrordus* fuit Romæ, ventus urens ſurrexit, & orientalis, & evertit omnes arbores, & una nocte per totam *Friſiam* & *Slaviam*, quæ fuit orientalis *Francia*, quod fuit mirabile multum.

Poſtquam *S. Willibrordus* benedictionem Papalem obtinuit, & epiſcopus effectus eſſet, tunc licentiam petiit ab Apoſtolico redeundi ad populum ſuum, & quum audiſſet, quod omnes arbores everſæ eſſent, tunc cogitavit futurum eſſe præſagium converſionis illius populi, & miſit *S. Albertum* cum multis ſanctis viris ad informandum populum in fide Catholica.

Dictus igitur *Willibrordus* factus primus epiſcopus Trajectenſis anno domini DC. XCVI. XL. annis rexit epiſcopatum, & conſtruxit monaſterium Canonicorum Regularium in eodem loco, in quo eccleſia beati *Thomæ* Apoſtoli prius ſteterat, & in honore *S. Marrini* epiſcopi & Confeſſoris. Et præcepit quod ibi ſem-

ſemper eſſet ſedes epiſcopalis, & eſſet principalis eccleſia epiſcopatus, quia ipſe illam eccleſiam primo in ſua diœceſi dedicavit & conſecravit ſua propria manu, & poſuit ibi XL. Canonicos, qui diebus & noctibus vacarent laudibus Dei.

De Karolo Martello.

Karolus Martellus filius *Pippini* fuit potens dux *Brabantiæ*, & rexit domum *Franciæ*. Et poſt mortem *Pippini* patris ſui venit ipſe cum manu valida in Friſiam expugnare *Radbodum*, & obtinuit eum, & promiſit *Radbodus*, quod Chriſtianus fieret. Eodem tempore fuit *Vulfrannus* epiſcopus *Senonenſis* admonitus a Deo, ut in Friſiam properaret adjuvare Archiepiſcopum *Clementem* in converſione Friſonum. Et iſti duo glorioſi epiſcopi prædicaverunt Friſonibus fidem Chriſtianam, & docuerunt; & inſtruxerunt *Radbodum*, ita ut veniret *Radbodus* ad fontem, ut baptizaretur, ſed cum ſimulata devotione. Nam cum poſuiſſet unum pedem in fonte ſacro, ut ibi ſacræ fidei ſatisfaceret, reſpondiſſe refertur, ubi prædeceſſores ſui majores eſſent: dictum eſt ſibi in inferno eos eſſe. Qui reſpondit, *ſatius eſſe cum multis in inferno eſſe, quam cum paucis in cœlo.* Et ſic ille deceptus perſtitit in malo ſuaſu diaboli. Et ſic mortuus eſt tertia die miſerabiliter. Poſt mortem *Radbodi* permiſſum eſt *Wilbrordo* ire quocunque voluerit in Friſia, & publice prædicare, & baptizare, & ſacerdotes ordinare, & ubique eccleſias conſtruere.

re. Et postea obiit *Karolus Martellus* primus Dux ecclesiæ Trajectensis. Quodam tempore venit *S. Willibrordus* in Frisia in litore maris visitare suos, ita ut populus suus sitiret, & aqua salsa fuit, & Falerna defuit. Quibus compassus sanctus fecit unum sibi familiarem tentorium suum explicare, & fecit parvam fossam fodi, & sic ingressus solus tentorium oravit Deum pro aqua. Et statim fluebat recens aqua satis large ad bibendum ex salso sabulo. Qui fons adhuc manet in villa, quæ dicitur *Heylo* prope *Alcmariam*, & vocatur usque hodie puteus *S. Willebrordi*.

Illo tempore, quo *Willibrordus* resedit episcopus in Trajecto, venit unus presbyter ex *Anglia* in *Almanniam* nomine *Winfridus*, ut sua doctrina posset ibi profugare omnem ydolatriam, & semen sancti Evangelii ibi seminare, & venit ad *Willibrordum*, quem ipse cum honore suscipiens rogavit eum sui laboris socium fieri. Quod annuens *Winfridus* mansit apud illum XIII. annis prædicans & docens rudem populum in vera fide. Postmodum cogitans *Winfridus* multum populum esse in Germania, qui indigebat salutari doctrina, & accepta licentia profectus est *Moguntiam*, & docuit ibi, & convertit ibi multos de Francia & de Turingia.

S. Willibrordus misit discipulos suos in omnem terram suæ diœcesis ad prædicandum. *S. Albertus* Archidiaconus ejus missus est *Kermerlant*, & ibi convertit multos. Ad ultimum vero

vero ibidem obdormiens sepultus est in *Egmonda* in suo oratorio. In loco autem illo multis miraculis floret.

Anno domini DCC. & XXXVI. requievit *S. Willibrordus*, & tradidit animam suam Deo, & corpus ejus delatum est ad monasterium *S. Benedicti*, quod vocatur *Epternaken* in dioecesi Treverensi, quod ipse antea fundaverat cum adjutorio suorum discipulorum.

S. Bonifacius fuit episcopus Trajectensis XVI. annis, & cum audisset iste *Bonifacius* primus episcopus Maguntinensis mortuum *Willibrordum*, & ecclesiam Trajectensem viduatam, congregata multitudine Prælatorum institit apud eos, ut *Lullus* venerabilis ordinaretur episcopus *Maguntinensis*, quod & factum est. Et ipse profectus est *Trajectum*, de consilio *Karoli Martelli*, & acceptavit curam illius ecclesiæ in nomine Domini, ne populus relaberetur ad pristina mala, quem ipse prius etiam cum aliis condiscipulis converterat. Et iste sanctus volens ampliare cultum Dei fundavit monasterium Canonicorum circa oratorium sanctæ crucis circa annum Domini DCC. & XXXVIII. Et ista sancta ecclesia erat ecclesia Salvatoris, & ibi posuit XL. Canonicos, sicut erant in summa ecclesia, quam fecit *S. Willibrordus*. Quidam dicunt, quod *S. Willibrordus* hanc fecit, & ordinavit ibi LXXX. Canonicos. Qui etiam XL. illorum posuit ad *S. Martinum*, quod tamen non habetur firmum & certum. Sed invenimus, quod *Bonifacius*

facius fecit monasterium Salvatoris, & ordinavit, quod Canonici de *summo* & Canonici *ad Salvatoris* essent ut fratres de uno collegio. Et quia *Bonifacius* ecclesiam Salvatoris fundavit, ac consecravit, sic sancti martyres, qui secum fuerant interfecti, fuerunt ibi ad XIII. sepulti, & sanguis eorum collectus in vasis testeis cum eis repositus. Sed corpus *S. Bonifacii* delatum est per miraculum in diœcesi *Maguntinensi*, in monasterio S. Benedicti, quod vocatur *Fulda*, quod ipse fundaverat. Et *S. Gregorius*, qui post Bonifacium fuit, etiam ibidem sepultus fuit, & *Odulphus*, & *S. Fredericus* similiter ad S. Salvatorem jacent. Sic locus Salvatoris sanctior est universis locis aliis in *Trajecto*. Et ergo multi devoti episcopi desiderabant ibi subterrari. Et postquam Bonifacius canonizatus fuit a Papa elegerunt isti Canonici S. Bonifacium patronum istius ecclesiæ, eo quod ipse fuit primus fundator & institutor ejus.

In anno domini DCC. & LII. *Bonifacius* sciens imminere martyrium suum ordinavit sibi successorem sanctum *Gregorium*, & *Bonifacius* cum suo suffraganeo *Eobano*, & *Wintinge*, *Waltero*, & *Alberto* sacerdotibus, & *Haymundo*, *Saebaldo*, & *Basato* diaconibus, & *Wackero*, *Gundato*, *Hidero*, & *Tulfo* monachis. Isti triginta viri descenderunt per *Slaviam*, & venerunt ad populum incredulum; ibique explicabant tentoria sua, & paululum quieti se dederunt. De post *Bonifacius*, qui nuncius fuit sapientior,

tior, constanter cœpit prædicare illi populo evangelium Christi, quod quidam eorum crediderunt. Sed antiquus hostis invidens hujusmodi profectui suscitavit sanguinolentum populum adversus prædicatorem Christi, qui potius elegit mori, quam a prædicatione cessare. Et non timens minas hominum confortavit suos discipulos persistens in prædicatione. Sed illi mali prætensi homines obturantes aures suas, sicut serpentes, ne audirent verba vitæ, sed cum gladiis & lanceis percusserunt servos Dei, & multis vulneribus inflictis occiderunt primo die Nonas Junii. Et sanctorum erat numerus quinquaginta duo, qui perseveraverunt in fide contra perfidos usque ad mortem in civitate *Dockum*, & migraverunt ad regna syderea. Et statim festinabat insanus populus omnes sanctorum libros in frusta conscindere, & sic sanctam fidem ex eorum liminibus eliminare, sed divina virtus conservavit librum sancti inconcussum, sic quod nullam læsionem pateretur, ubi scriptura sancti fuit. Quo facto gaudebant plurimum prædicti carnifices propter latrocinia jam facta. Qui reversi sunt ad propria, ut diem plus solito festivarent edendo & bibendo, ubi contigit magnum miraculum, quia omnium illorum panes conversi sunt in lapides, qui adhuc servantur in Frisia in memoriam sanctorum martyrum, quorum unum ego, qui hæc scripsi, vidi in *Texalia* in villa de *Wael*. Et sic venerunt Christiani quidam & collegerunt trede-

tredecim martyres, & navi impositos vexerunt Trajectum, & sepelierunt eos ad S. Salvatorem. Sed corpus *S. Bonifacii* delatum est in *Fulda* monasterio per miraculum, quod ipse † prius fundaverat in multa paupertate.

Iste *S. Bonifacius* fuit secundus Archiepiscopus Trajectensis post *Willibrordum*, & post mortem ejus fuit satis tenera ac debilis ecclesia *Trajectensis*, & ammodo non habuit Archiepiscopum, quia ecclesia *Coloniensis*, quæ multum locuples erat, prævaluit contra eam in appellatione. De post in brevi tempore venerunt Dani & Normanni, & pene occiderunt omnem populum *Trajectensis* diœcesis, sicque terra ista germinabat spinas & tribulos propter inopiam hominum, & depauperatus Archiepiscopatus redactus est in episcopatum simplicem.

Gregorius fuit * tertius episcopus Trajectensis XXXII. annis. Quantæ autem caritatis, pietatis, & largitatis fuerit, invenitur in sua legenda. Iste *Gregorius* misit, *Lebuinum*, & *Marcellinum*, & *Winiboldum* in Transiselaniam ad prædicandum, & convertendum populum. Et obiit *Lebuinus* in *Oldensael*.

Anno domini DCC. & LIII. visæ sunt stellæ cecidisse de cœlo, ita ut populus putaret mundi finem instare. Item Gregorius, qui fuit sanctus confessor Christi, diu vixit paralyticus. Ad ultimum commisit Deo populum suum, & fecit se portari ad ecclesiam *Salvatoris*, & perce-

† Annal. Fuldens. ad Ann. 744. *His temporibus fundari cœptum est Fuldense cœnobium in solitudine Boconia.* Alberic. ad Ann. 743. *S. Bonifacius factus Archiepiscopus Maguntiæ cœnobium Fuldense nobilissimum in Boconia sylva fundavit.*

* Ob humilitatem interdum etiam *Abbas* tantum dictus, ut in vita *S. Ludgeri cap. 9. Abbas Gregorius libenter suscepit; & comperiens quod esset vir bonus & doctus suasit sibi coepiscopus fieret.* Abbas autem, quod Canonicis, qui Regulares adhuc, præesset. Nam & his olim Abbas.

perceptis ſacramentis obiit. Et obiit VIII. Kal. Septemb. & ibidem ſepultus anno Domini DCC. & LXXXIV.

Aelbricus venerabilis pater Anglicus fuit quartus epiſcopus Trajectenſis x. annis. Primo fuit Canonicus Trajectenſis, & quia *Gregorius* fuit debilis & ſenex, deputatus fuit iſte *Albricus* in adjutorium ſuum. Qui eccleſiæ & populo prudenter præfuit, ita quod *Gregorius* dixit ei, quod poſt eum epiſcoparet, quod & factum eſt. Et propter eximia merita ſua factus eſt epiſcopus. Et iſte miſit *S. Lutgerum* epiſcopum Monaſterienſem virum ſanctum in Friſiam, ut eos ſub epiſcopio ſuo duceret, & ydola exſtirparet. Et *Aelbricus* obiit & ſepultus eſt ad S. Salvatorem, anno Domini DCC. & XCIV. Anno domini DCC. & LXXXVIII. dux *Widichindus*, de quo ante locuti ſumus, conjunxit ſe Friſonibus & rebellavit *Carolo* * *Calvo* regi Franciæ, & *Karolus* bellavit contra eum, & triumphavit *Karolus* occiſis multis Friſonibus, ceteris omnibus perdomitis.

Theodardus glorioſus Doctor fuit quintus epiſcopus Trajectenſis VI. annis. Ipſe docuit multos *Friſones* & obiit ſepultus ad S. Salvatorem.

B Her-

* Carolo Magno, non Calvo. Necdum Calvus, ut conſtat, tum in rerum natura. De Widechindo Vita S. Ludgeri apud Mabillon. *ſeculi 4. SS. ord. S. Bened. part. 1. cap. 18. Conſurrexit radix ſceleris Widekinit dux Saxonum catenus gentilium, qui avertit Friſones eatenus a via Dei, combuſſitque eccleſias, & uſque ad Flou fluvium fecit Friſones Chriſti fidem relinquere. Sed & Albricus epiſcopus in ipſa perverſa commotione de hac luce migravit.* Widekindi tamen apud alios nulla mentio ad hunc annum recepti jam in gratiam, & baptizati anno DCCLXXXV. ut Annal. Fuldenſes ac Chronographus Saxo ad eum Ann.

Hermakarus fuit VI. episcopus Trajectensis XXVII. annis. Fuit devotus & prudens vir & prædicator. Obiit & sepultus est ad sanctum Salvatorem.

Rixfridus pius & devotus vir fuit VII. episcopus Trajectensis; IX. annis præfuit satis grandævus. Diu fuit febricitans. Sic obiit III. Nonas Octobris, anno domini DCCC. & XXXVI. & sepultus est ad sanctum Salvatorem. Istius tempore fuit quidam juvenis, nomine *Fredericus*, qui a matre sua oblatus fuit Trajecti in templo cum muneribus, & committitur sic militiæ Dei. Et ipse episcopus suscepit puerum istum, sicut proprium filium, & bene profecit in scientia & virtutibus. Et iste episcopus cognovit ex inspiratione Dei, quod iste puer episcoparet post eum. Et sicut fuit devotus multum in divino officio, sic fecit istum juvenem presbyterum, cum ad annos venisset.

S. Fridericus nobilis genere fuit VIII. episcopus Trajectensis duobus annis postquam *Rixfridus* obierat. Fuit Imperator & rex Franciæ *Ludovicus*, filius *Karoli* †*Grossi* primogenitus. Iste habuit conjugem *Ermgardam*, de qua habuit duos filios. Postea accepit aliam uxorem nomine *Iudith* filiam **Bavariæ*, neptem suam, de qua habuit duos filios, sicut dicitur in Cronica Francorum. Iste Imperator venit in *Almanniam* inferiorem cum *Iudith* filia Bavariæ conjuge sua, & audiens quod *Rixfridus* obierat, & tunc mandavit, ut *Fredericum* eligerent in episcopum, quem diligebant, quod & factum

† Magni.

* Welfonis nobilissimi Comitis, ut Auctor vitæ Ludovici Pii, & Annales Francorum incerti Auctoris ad Ann. 819.

factum eft. Cui ftatim annulum & fceptrum & cetera ornamenta epifcopalia tribuit. Et quamvis invitum ipfum tamen ftatim fecit confecrari & epifcopum effe in fua præfentia. Quibus omnibus expletis percepit Imperator & inftituit Curiam regalem, & omnibus inibi habundantiffime miniftravit in cibo & potu, in multo genere. Alia die orto fole circa meridiem locutus eft Imperator *Frederico* epifcopo blandis verbis dicens hoc modo: *Cariffime fili, ecclefia Trajectenfis elegit te in epifcopum, ut tua fancta doctrina caftiges, & convertas populum peccantem. Quia ergo in* † *Walcheren eft infula, quod eft lamentabile multum, & populus peffimus in peccatis vitam agens, de quibus dicitur, quod non folum frater cum forore, fed & mater cum filio contrahunt. Quare te adjuramus per omnipotentem Deum, ut hujufmodi homines a tam incefto opere coherceas, vel fi opus fuerit excommunicatione fulmines.* Quod * audiens epifcopus ingemuit & dixit: *Domine Imperator, majeftas veftra me adjuravit, ut in peccatoribus poteftatis mea manus fæviat, ergo interrogo, qua ex parte convenientius pifcis appofitus ad comedendum attrectatur.* Qui refpoddit; *puto, ad caput, quia ibi plus cerebri continetur.* Cui epifcopus; *Bene dixifti. Et quis eft caput, nifi vos! Quia ergo eftis caput populi, ergo vos primo aggredior, antequam ad caudam perveniam, quia vos conjugem habetis contra legem & ordinationem ecclefiæ, nomine* Iudith, *filiam Ducis Bavariæ, quæ vobis eft affinitate proxima. Ergo admoneo vos per*

† Zelandia. Propartoto. Sic fupra p. 8. ad infulam quæ Walcheren vocatur, quæ modo Zelandia dicitur.

* De tota hac hiftoria quid fentiat Buchelius vir fublimis judicii vid. ad Bekam, fi placet, *hift. Ultraj.* p. 25.

eandem sententiam, ut eam a modo dimittatis. Quod si non feceritis, prædico vobis, quod multa incommoda vobis & regno vestro inde evenient, quæ non poteritis evadere, quia Apostolus dicit; Fornicatores & adulteros judicabit Deus. Quod cum sanctus episcopus constanter diceret, & verba sua multis auctoritatibus sacræ scripturæ muniret, sic ingemuit Imperator, & petiit veniam de suis peccatis, & promisit se eam deserturum. Et sic episcopus accepta licentia recessit ab Imperatore, & rediens *Trajectum* positus est in sua cathedra, qui tunc specialiter jejuniis, orationibus, & elemosynis vacabat. Et reparavit certa tecta templi, & castrorum suorum. Non post multum temporis profectus est in *Walcheren* ad corrigendum prædictum flagitium, & multa bona ibi perfecit. Sed quidam indurati minati sunt ei. Qui videns eos obstinatos recessit & venit ad propriam sedem. De post venit ibi barbarus populus in illam insulam, & interfecerunt ducem *Eggardum* cum multis Francigenis, & mulieribus, & parvulis, & acceptis clenodiis recesserunt. Et episcopus perambulans totam *Frisiam* invenit ibi Arrianam perfidiam, quam in Trinitate habuerunt, quam ipse cum magno conatu studuit attemptare, & commisit *Odulpho* Canonico Trajectensi ad S. Salvatorem ecclesiam in *Stauria.* Et sic perfectis omnibus profectus est iterum Trajectum. *Ludovicus* timens diutius permanere in terris illis cum sua *Iudith*, quæ *Iudith* multum laboravit apud episcopum muneri-

neribus, ut animum suum mutaret. Sed vir beatus inflexibilis permanens non curans munera reginæ nec verba, sed cogitavit eos separare. Et misit Imperatori litteram paterne eum admonens, antequam excommunicationis sententiam fulminaret. Quare Imperatrix contra episcopum magnam invidiam concipiens cogitavit, quomodo eum morti traderet, & duos nequam homines circumvenit muneribus, ut virum Dei occiderent. Qui spoponderunt & perfecerunt. Nam venientes *Trajectum* dixerunt se esse de familia Imperatoris, & quod necessarium habuerunt episcopo loqui. *Fredericus* episcopus per divinum instinctum sentiens sibi martyrium imminere, jussit illos tardare usque ad finem missæ. Qua completa ad Evangelium nuntiavit populo verbum Dei in templo Salvatoris, & dixit etiam nihilominus diem mortis suæ instare. Quibus peractis secessit episcopus in ornamentis in sacristia S. Iohannis Evangelistæ, ibique oravit Deum pro constantia habenda suæ passionis. Et jussit venire nuncios & suos recedere retro summum altare Salvatoris. Tunc episcopus sanctus dixit ad latrones: *Iam perficiatis ad quod venistis, quod bene novi, antequam civitatem intrastis.* Tunc illi extractis gladiis perfoderunt episcopum improperantes ei; *Iam Imperator vindictam accepit de inimico suo.* Quibus ille dixit: *Carissimi filii, jam perfecistis mandatum dominæ vestræ. Iam cito properate, abite hinc.* Et sine mora properantes abierunt & intimaverunt Im-

 pera-

peratrici rei factum. Post horam vocavit episcopus clericos suos, & dixit se morti vicinum propter vulnera sibi pro veritate inflicta. Iam convocate presbyteros & clerum civitatis, ut sepeliant me, & spiritus meus redeat ad dominum suum in gloria. Et cum hoc clericus ejus audisset, clamavit voce magna & lamentabili, sic quod populus concurrit ad morientem episcopum. Et circumstantibus illis ac flentibus dixit martyr Christi prophetando: *Fratres mei & filii, si aliqua portio mihi est in cœlo cum sanctis martyribus, tunc orabo pro vobis & pro salute vestra, & ut dominus vos custodiat ab omni plaga, quia propter peccata Imperatricis, quæ in terris istis moratur, destruetur per Danos omne episcopium istud.* Quo dicto tradidit sanctus iste animam suam benedictam, & intrans criptam reposuit semetipsum in petra sepulchri, & obiit. Iste episcopus pertulit martyrium anno Domini DCCC. & XXXVIII. die XV. Kal. August. per quem multa miracula fiunt ad laudem domini nostri Iesu Christi Amen. Episcopi in Francia pariter & in Alemannia audientes innocentem mortem episcopi sancti convenerunt pariter propter istud flagitium, & *Gregorius* Papa IV. similiter, cum audisset, venit in Galliam & omnes episcopi secum, & *Ludevicus* depositus est de suo imperio, & missus est ad monasterium in *Suecia*, ut pœnitentiam ageret. Et episcopus *Iesse* Ambianensis dedit Imperatrici velamen in capite, & posuit eam in monasterio monialium, quod *Circinus* vocatur, ut

ut faceret pœnitentiam. Post passionem sancti episcopi fuit aliquantula dissensio inter ecclesiam & populum, quis esset dignus occupare sanctam martyris cathedram. Quidam elegerunt Præpositum * *Castnon* divitem, ut episcopatum administraret, & alii elegerunt *Aelbricum* fratrem sancti martyris, sed cum libera voluntate ecclesiæ & *S. Odulphi* Canonici. Sic Præpositus est depositus, & *Aelbricus* est cum magno honore in sede fratris collocatus.

* *Craft* est apud Bekam, apud interpretem ejus *Casten*. Apud Hedam est *Craft*.

Aelbricus fuit IX. episcopus Trajectensis, frater *S. Frederici* & sedit VII. annis. Istius tempore, sicut Fredericus prophetavit, surrexit magna miseria, quia *Dani* cum *Suecis* & *Normannis*, populus gentilis & sævus, conglobati fuerunt, & multas naves & multas terras invadentes Christianis multa mala fecerunt multis annis. Iste venerabilis episcopus *Aelbricus* obiit XVIII. Kal. Decembr. & sepultus est ad S. Salvatorem apud fratrem suum.

Lutgerus fuit X. episcopus Trajectensis XI. annis. Hic fuit doctus & prudens vir. Obiit XI. Kal. Maji, & sepultus est ad S. Salvatorem.

Hungerus fuit XI. episcopus Trajectensis. Hic fuit pacificus & prudens, ac honestæ vitæ, & in primo anno sui episcopatus, scilicet anno domini DCCC. LVI. venerunt *Dani* & *Normanni* cum suis navibus in Hollandia, & multa fecerunt mala, & profecti destruxerunt majorem civitatem illius terræ, quæ habuit, ut dicitur, LV. ecclesias parochiales. Et ista

civitas vocabatur *Duerſteden*. Et poſt hoc obſederunt *Trajectum*, & impugnabant civitatem ſine intermiſſione arietibus & ſagittis, & fundibulis tam fortiter, quod civitatem obtinuerunt armata manu ſimul cum caſtello. Et iſti ſanguinolenni interfecerunt omnem clerum, & portas & turres, & omnia uſque ad ſolum dejecerunt, ita quod *Hungerus* epiſcopus cum paucis Canonicis vix evaſit. Et venit ad regem *Lotharium* in monaſterio *Purmenen*, ut ibi ſervaretur. *Lotharius* rex motus miſericordia & regia pietate dedit Canonicis eccleſiæ Trajectenſis monaſterium montis * *Odelen*, ut ibi in pace quieſcerent a facie Danorum, & ibi devote Deo ſervirent. Poſt hoc deſtruxerunt Dani omnem Hollandiam, & venerunt in *Kermerlant*, & deſtruxerunt ibi eccleſiam *S. Alberti*, & apud *Noortwyck* ſanctum presbyterum *Jeronem* decollaverunt, & deſtruxerunt ibi caſtrum valde forte, quod fuerat prius regis *Arunduli*. Tunc Hollandini arma capientes oppoſuerunt ſe *Danis*, & Deo permittente *Dani* prævaluerunt, & occiderunt duos milites ſcilicet dominum *Dibbout* & *Gerlacum* cum multis *Hollandinis*, & captivas ducentes mulieres cum parvulis miſerunt in terram alienam. Et anno domini DCCC. & LXVI. IX. Kal. Januar. dormivit *Hungerus* in domino, & neſcitur ubi ſepultus ſit. Et iſtius tempore anno domini DCCC. LXII. creatus fuit primus Comes *Flandriæ*. Et eodem tempore Anno DCCC. LXIII. creatus eſt nobilis princeps *Theodericus* I. Comes Hollandiæ.

* Vid. Bek. *h. in Hunger.*

* *Adel-*

† *Adelbaldus* fuit XII. episcopus Trajectensis XXXIV. annis. Hic satis fuit liberalis, justus, & bonus. Tempore suo anno Domini DCCC. LXXXII. venerunt Dani & Normanni in *Walcheren*, & anno sequenti destruxerunt omnem terram *Ardennam*. Sed * *Karlus Grossus* venit cum *Lombardis* & *Almannis* & pugnavit cum eis, sed peccatis suis exigentibus eos expugnare non potuit. Ad ultimum treugæ factæ sunt, ut de pace tractarent. Et paciscuntur, quod *Godefridus* rex *Normanniæ* Christianus fieret ea conditione, quod haberet Imperatoris neptem *Giselam* filiam *Lotharii* de *Lotharingia*, qui fuit filius avunculi vel patrui Imperatoris, & daretur cum ea provincia Frisiæ *de Lonwers* sursum, quod & factum est, & *Godefridus* rex baptisatur, & Imperator factus est patrinus ejus. Sed postea *Frisones* noluerunt isti *Godefrido* obedire, sed adeo perdomuit eos rex, quod quilibet Friso compulsus fuit portare funem ad collem, ut rex eos statim jugulare posset, si in rebellionem surgerent. Post hoc in brevi anno DCCC. & LXXXVI. occisus est iste *Godefridus* cum multis *in die Batuwe*. Et ibi vindicatus est sanguis Christianorum, quem ipsi antea effuderunt. Anno domini DCCCC. Idibus Decemb. obiit Adelbaldus & appositus est ad patres suos. De isto scribit Abbas ‡ *Purmenensis*, quod fuit sanctus homo.

Egilboldus fuit XIII. episcopus Trajectensis

† Odibaldus.

* Ludovici Pii nepos ex filio Ludovico.

‡ Prumiensis. Idem ad Ann. 899. *Ea tempestate Odilbaldus sanctus vir Trajectensis ecclesiæ præsul rebus humanis sublatus ad cœleste regnum transivit, in cujus loco subrogatus est Radbodus venerabilis antistes.*

decem mensibus. Et obiit VII. Kal. Octobr. & sepultus est ad S. Salvatorem cum patribus suis.

Radbodus fuit XIV. episcopus Trajectensis decem & septem annis. Iste episcopus electus est ad instantiam Imperatoris *Arnulphi* quanquam invitus. Hic fuit sanctus homo, bene doctus, humilis, & nobilis, quia rex *Radbodus* fuit matris ejus avus & *Guntarius* Archiepiscopus Coloniensis fuit ejus avunculus. Iste fuit magister in omnibus artibus, & multas virtutes conscripsit de sancto *Willebrordo* & de *S. Bonifacio*. Et iste composuit historiam, quæ cantatur in translatione S. Martini. Postquam effectus est episcopus vixit semper in jejuniis, in oratione & elemosynis sine intermissione usque ad finem vitæ. Hic sedit in *Daventria*, quod *Trajectum* destructum fuit per *Danos*. Contigit ipsum semel venire Trajectum, visitare cum devotione loca sanctorum patrum, sed Dani non finentes eum ulterius ire prohibebant eum. Et ipse paterne ammonuit eos, ut Christiani fierent, & desisterent amodo Christianos interficere. Et quanto plus prædicabat, tanto magis indignabantur, & minabantur ei mortem, si non taceret. Et cum videret pius pater, quod eos convertere non posset, tunc †excommunicavit & maledixit eos, & statim descendit fulgur de cœlo, & combussit *Danos* illos, sic quod misere obierunt. Chri-

† Albert. Abbas Stadensis ad Ann. 876. *Tunc Frisia depopulata est. Trajectum civitas excisa. Sanctus Radbodus urbis episcopus cedens persecutioni Daventriæ sedem constituit, ibique consistens anathematis gladio paganos ultus est.*

Christiani hoc videntes accipientes arma occiderunt omnes Danos, qui erant in civitate, & sic civitas liberata est. Iste S. episcopus habuit spiritum prophetiæ, quia multa futura suis familiaribus indicavit. Hic sanctus fuit pronepos *Radbodi* regis Frisonum. Item *Baldricus* filius Comitis † Kunchardi de Cleve, qui fuit juvenis modestus, quodam tempore duxit secum duos juvenes ad istum episcopum clericos, qui erant de terra Clivensi, & rogavit, ut eos presbyteros ordinaret. Quo viso iste sanctus pater resolutus est in risum cum læto vultu, & dixit: *Fili karissime tertio anno post hunc mortuus ero, & tu eris pastor istius ecclesiæ Trajectensis, & sic ordinabis tu istos propriis manibus, & tu readificabis istud palatium, & totum Trajectum sicut prius fuit.* Post hoc ivit ipse episcopus in Drente, & ibi infirmatus lecto decubuit. Apparuit autem sibi virgo Maria mater Dei cum magna claritate, & habuit in sua comitiva beatam *Agnetem* & *Teclam* sanctas virgines, & allocutus est venerabilem Antistitem hoc modo: *Fili dilecte ne metuas me videre præsentem, quum sæpe salutare consueveras, quam non videras. Et certus esto, quod de hac infirmitate evades, sed post hoc non diu vives.* Et cum istis verbis visio disparuit. Et ibi venit tam dulcis odor & aer tam amœnus, quod vix mens humana potuit capere, & episcopus convaluit in dies. Post hoc anno domini DCCCC. & XVII. exivit *Daventriam*, & venit *Ootmarseben*, & ibi in infirmitatem incidit sine magno dolo-

† Luthardi. Sed juxta Cuspinianum hujus nepos Baldricus. Ita enim idem in Arnulph. Imper. *Bertam Luthardus ejus nominis primus Comes Clivensis, filius Eberhardi, uxorem duxit, duosque filios ex ea peperit, Balduinum &c. & Rixfridum patrem Balderici episcopi Trajectensis.*

dolore, & legit iſtam antiphonam, *Ecce læti laude digna*, & VII. Kal. Decembr. beate quievit in domino, & ſepultus eſt in *Daventria* cum honore digno, qui multis coruſcavit miraculis.

Baldricus de *Cleve* XV. epiſcopus Trajectenſis adminiſtravit epiſcopatum VI. annis. Hic fuit filius † *Lutgardi* ducis Clivenſis decimi, & fuit frater Baldewini ducis Clivenſis XI. Et ſicut invenitur in hiſtoria Lombardica *Henricus* qui fuit iſto tempore Imperator Romanus per devotionem mente concepit, ut poſt *Radbodum Brunonem* filium ſuum vinciret dignitate clericali,. & ſtatueret eum in Trajecto epiſcopum. Sed cum percepiſſet, quod gentilis populus deſtruxiſſet Trajectum, & populum occidiſſent & fugaſſent, ideo eundem filium ſuum militiæ mancipavit, ut Danos expugnaret, & epiſcopatum defenſaret, & reſtauraret. Et ergo juxta prophetiam ſancti viri *Radbodi* electus eſt *Baldricus* epiſcopus Trajectenſis. In iſtis temporibus erupit fons in civitate *Ianuenſi*, qui ſanguinolentus apparuit. Et eodem die interſecti fuerunt omnes Dani, ubicunque erant. Quibus occiſis & profugatis de diœceſi ſic reædificavit *Baldricus* ſuam civitatem Trajectenſem, & murum circumjecit cum multis turribus & fortalitiis, & combuſtas eccleſias reparavit, & aulam epiſcopalem cum obrutis domibus fecit in ſtatum priſtinum reparari. Anno domini DCCCC. LXVI. profectus eſt iſte *Baldricus* in Italiam, ut loqueretur ibi de utilitate

† *Luthardi*.

te ecclesiæ Trajectensis, & expedito negotio licentiam petiit ab *Ottone* Imperatore, & Imperator dotavit episcopum cum sancto corpore sancti martyris *Pontiani*, *S. Benigni*, & *S. Agnetis*, & portavit ea ad suam ecclesiam in Trajecto, ubi ea reposuit cum magna devotione. Super hoc invenit iste sanctus episcopus corpus S. *Werenfridi*, atque *Lebuini*, *Plechelmi*, *Ogerii*, *Wittonis*, *Odulphi*, & *Radbodi*, cum quibus sanctis patronis ipse optime ornavit ecclesiam Trajectensem. Anno domini DCCCC. LXXVII. VII. Kal. Ianuar. obiit iste sanctus episcopus, & sepultus est Trajecti in summo.

Volcmarus fuit XVI. episcopus Trajectensis XIV. annis, & fuit † sanctus & Deo devotus. Et anno DCCCC. & XC. IV. Idus Decembr. obiit sepultus in summo.

† Religiosus primum Diaconus post episcopus Trajectensis. Auctor vitæ S. Bernwardi apud Brouwer. pr.

Balduwinus fuit XVII. annis episcopus Trajectensis IV. annis. Hic fuit gloriosus vir, magnarum virtutum & nobilis genere, quia Comes *Arnoldus* XII. Clivensis fuit ejus avunculus, quia fuit frater matris ejus. Et ipse obiit anno DCCCC. & XCIV. Idibus Maji & sepultus in summo.

Ansfridus fuit XVIII. episcopus Trajectensis XV. annis. Primo fuit Comes de *Teysterbant*, & clericus effectus per devotionem & ordinatus in episcopum est electus. Et iste *Ansfridus* sicut Deus inspiravit, & sic dedit multa patrimonia ad usum ecclesiæ Trajectensis, quod prius possedit in comitatu. Iste Comitatus fuit prope *Tiel* & *Bommel*. Terra illa & terra de

Heus-

Heusden & *Altena*, etiam ad Comitatum pertinebat. Iste *Ansfridus* factus est coecus in utroque oculo anno domini 105. Sanctus iste episcopus fundavit monasterium ordinis S. Benedicti in monte prope *Amersfordiam* in honorem beatæ Mariæ virginis. Et ibi suscepit ipsemet habitum ordinis, & mansit ibi in sancta observantia usque ad finem vitæ, & obiit anno CIↃ. VIII. V. Kal. Maji, & ibi sepultus est.

Adelboldus fuit XIX. episcopus Trajectensis XVIII. annis. Hic fuit vir † prudens, & fuit summus consiliarius Imperatoris Henrici. Anno Domini CIↃ. XV. fecit destrui opus antiquum, quod *Baldricus* fecerat. Et jecit novum fundamentum, & erexit summum Trajectense a novo. Et etiam ecclesiam in *Tiel*, quas ambas in brevi tempore perfecit. Anno domini CIↃ. XXIII. perficitur summa ecclesia Trajectensis per episcopum *Adelboldum*, & in consecratione istius ecclesiæ venit Imperator *Henricus* cum XII. episcopis Trajectum VI. Kal. Iunii, qui omnes concorditer confirmaverunt & sanctificaverunt sua benedictione in honore Dei & sancti Martini. Quidam qui Cronicas scripserunt, scribunt, quod episcopus iste *Adelboldus* fecit conscribi omnes suos prædecessores episcopos, ac nobiliores dominos illius terræ, sicut est *Brabantia*, *Hollandia*, *Gelria*, *Cleve*, *Benthem*, *Cuyck*, *Ghoer*. Quod tamen fallit, quia tunc temporis nondum fuit Comes in Gelria. Anno domini CIↃ. XXXVII. in Kal. De-

† Ejusdem & sapientiam & scientiam commendat Auctor vitæ *S. Meinwerci* cap. 87. Ubi variis ex locis constat, quod & Principi charus & frequens in comitatu cap. 25. 36. & 56. aliisque.

Decemb. obiit iſte epiſcopus & ſepultus eſt in ſummo, quod ipſe conſtruxit.

Bernulphus fuit xx. epiſcopus Trajectenſis XXVII. annis. Poſt mortem *Adelboldi* tunc ortum fuit ſchiſma in electione. Quare Imperator *Conrardus* venit Trajectum ad concordandum illud ſciſma, & cum eo *Giſela* conjux ſua, quæ fuit caſta & devota matrona. Et quia iſta regina erat propinqua partui ideo dimiſit eam in via in villa nomine *Oeſterbeeck* in domo cujuſdam ſacerdotis, qui vocatus erat *Bernulphus*. Et Imperator properavit ad urbem Trajectum, ut concordaret eos in Capitulo. Et cum in unum convenire non poterant, tunc omnium vota Imperatori committunt, qui ipſe ordinaret eis epiſcopum, quem vellet, & ydoneum ſciret. Et illo in tempore peperit regina puerum venuſtæ formæ, & nunciavit Imperatori per illum presbyterum *Bernulphum*. In quo multum lætatus eſt Imperator, & dedit illi † *Bernulpho* epiſcopatum Trajectenſem, & ornamenta, & annulos, & ſceptrum, & poſitus eſt in ſua cathedra. Et ſtatim poſtquam factus eſt epiſcopus fecit pacem cum principibus Hollandiæ. Iſte *Bernulphus* in memoriam ſui extruxit duas eccleſias Canonicorum regularium in Trajecto, unam in honore S. Petri, & aliam in honore S. Iohannis Baptiſtæ. Iſte etiam fundavit collegium in *Davantria* in honore *S. Lebuini* Confeſſoris, & accepit unam partem ſcilicet xx. de S. Salvatore, & poſuit eos ad *S. Lebuinum*, & Abbatiam

† Præmium olim ob felix nuntium. Plaut. *Captiv. act. 4. ſc. 1. Speroque me ob hunc nuncium æternum adepturum cibum.* Εὐαγγέλιον Græcis. Cic. ad Attic. *O ſuaves epiſtolas, quibus evangelia deberi fateor.*

tiam, quam *Ansfridus* fundavit prope *Amersfordiam* posuit in Trajecto. Ibi fecit monasterium in honore S. Pauli. Et sic iste *Bernulphus* † obiit anno Domini CIↃ. LXI. XIV. Kal. August. & sepultus est ad S. Petrum. In diebus istis anno domini CIↃ. LXI. XIV. Kal. Iul. *Florentius* VI. Comes Hollandiæ occisus est ab inimicis suis prope *Heusden* cum multis nobilibus.

† Conventui interfuit, quem Atibo Archiepiscopus Moguntinus Francofurti indixit Ann. 1028. Acta & Facta Præsul. Nuenbutgens. apud Paulin. p. 130.

VVilhelmus de Pont & tutor Gelriæ fuit XXI. episcopus Trajectensis XXII. annis: Hic fuit vir magnanimus & animosus præliator. Iste habuit multa prælia cum *Godfrido* de *Lotharingia* contra *Theodericum* Comitem Hollandiæ juniorem, & Comitem Flandriæ *Robertum*, qui fuit *Theoderici* vitricus. Iste *VVilhelmus* fecit castellum in *Iselmunda*. Et anno CIↃ. LXXVI. Kalendis Maji obiit, & sepultus est in summo.

Conrardus fuit XXIII. episcopus Trajectensis XXV. annis. Iste antea fuit *Henrici* IV. Imperatoris Rector & magister. Iste *Conrardus* impetravit ab *Henrico* Imperatore dominium in Frisia orientali, hoc est, *de Lauwers* usque *Emdam*, quod vi obtinuerant Principes Hollandiæ. Iste *Conrardus* perfecit castrum *Yselmunde* cum ecclesiis, & turribus, & fortalitiis, & per viros suos administravit. Istis diebus fecit *Conrardus* ad sui memoriam ecclesiam Canonicorum in Trajecto in honore S. Mariæ, ubi ipse fundum tam lutosum invenit, quod quasdam pilernas firmiter fundare non poterat.

Tunc

Tunc inter cæmentarios fuit quidam *Friso* nomine *Pleberus*, qui præsumpsit sub pœna mortis ecclesiam firmiter fundare, sed multam pecuniam inde postulavit. Quare episcopus dedit ipsius *Frisonis* filio pretiosa clenodia, & multa donaria, ut a patre filius artem eliceret. Et ipse perfecit ecclesiam in honore sanctæ Mariæ. Quare prædictus *Friso* concepit magnum odium adversus episcopum, & cogitavit, quomodo eum morti daret. Post hoc anno domini CIↃ. XCIX. postquam celebravit divina misteria, & solus in domum suam intrasset, & ivisset cubitum, tunc venit prædictus *Friso*, & vidit, quia oportunum tempus sibi esset, & simul instinctu diaboli extraxit gladium, & percussit † episcopum VIII. Kal. Maji, & sepultus est in eadem ecclesia cum luctu magno. Et Friso sic evasit.

† Alberic. ad Ann. 1097. *Conradus Ultrajectensis episcopus quarta feriâ Pascha post missam a se celebratam a quodam servorum in domo sua perimitur.*

Burchardus fuit XXIII. episcopus Trajectensis XIII. annis. Hic fuit vir sanctus & pacificus. Anno domini CIↃ. & XII. XV. Kal. Iunii obiit, & sepultus est in summo. Eodem anno interfectus fuit Præpositus in summo *Rodolphus* ab inimicis suis.

Godebaldus fuit XXIV. episcopus Trajectensis XV. annis. Hic fuit prudens & pius homo, religiosusque & sancta diligens, quia anno CIↃ. C. XXI. fundavit iste monasterium in palude tam monachorum quam monialium, separatim tamen, in honore Mariæ virginis & S. Laurentii, quod vocatum est *Oostbroeck*. Et in eodem monasterio multis annis tam strenue victum est, &

perfecte, secundum ordinem S. Benedicti, quod multis annis vocatum est *carcer ordinis*. Et ibi fuit multus concursus religiosorum, eo quod florebat ibi strenuitas illius ordinis. Item anno domini CIↃ. C. XXVIII. Godebaldus † gravatus est infirmitate, & habitum suscepit monasterii, & obiit paulo post pridie Idus Novembr. & sepultus est *Oostbroeck* in monasterio.

Andreas filius Comitis de *Cuyck* fuit XXV. episcopus Trajectensis x. annis. Hic fuit vir prudens & pacificus. Iste magnam habuit impugnationem propter *Hermannum* Comitem de *Cuyck* contra *Theodritum* Comitem Hollandiæ quia iste *Hermannus* posuit *Theodrico* insidias prope *Trajectum*, & occidit *Florentium* fratrem *Theodrici* Comitis. Quare Comes Hollandiæ expulit Comitem *Hermannum* de sua terra, & destruxit eam. Et episcopus non fuit ausus in *Trajecto* remanere. Et *Lotharius* Imperator, qui fuit avunculus *Theodrici* & *Florentii*, qui doluit multum de hoc facto, posuit *Hermanno* diem judiciarium, & exuit eum omni dignitate & Comitatu denudatum. Sic solvit quodcunque contra Theodricum commiserat. Et *Hermannus* pacem quæsivit cum *Theodrico*, & factus est suus. Et * in fœdere fecit *Hermannus* Abbatiam in *Marienweerde*, & *Andreas* episcopus rediit Trajectum, & deposuit XII. sacerdotes de *Stauria* propter suam insolentiam, & reportavit de *Oostbroeck* monachos & moniales ibi. Et anno domini CIↃ. C. & XXVIII. obiit

† Transactioni hic, seu ut vocant Concordatis, inter Henricum V. & Calixtum Papam interfuit de investituris episcoporum, & Concordatis subscripsit Ann. 1122. Vid. apud Schilter. ad *Instit. jur. publ. lib.* 2. *tit.* 13. Facta autem Wormatiæ hæc, Meibom. *de jur. investit. episcop. p.* 413. *& seq.*

* ex

obiit iste episcopus, & sepultus est in summo.

Herbertus fuit XXVI. episcopus Trajectensis XII. annis. Et hic diligens fuit, ut presbyteros in bonum statum promoveret, & fuit natus de Berom. Iste fuit in Curia Romana propter causas necessarias, & cum rediret invenit magnas discordias in terra sua, quæ *Drente* vocatur, quia illi de *Groningen* impugnabant ecclesiam *S. Walburgis* cum magnis fortalitiis, ac si fuissent castella, & ecclesiam cum sagittis & arietibus. Propterea venit iste episcopus sine dilatione in *Groningen*, & vastavit illos, ne amodo vastarent ecclesiam, & illos, qui intus erant adjuvavit, ne amodo de ecclesia militiam exercerent, & *Burgenses* de *Groningen* promiserunt, quod civitatem suam non munirent muro, nisi de licentia episcopi. Iste episcopus *Herbertus* habuit duos fratres, quos promovere volens fecit unum Comitem *Burgensem* in *Groningen*, sic tamen quod accommodatum haberet ab episcopo Trajectensi, alium fecit Castellanum in *Coeverden*, & Præfectum in *Drento*. Et hoc similiter accommodatum ab episcopo Trajectensi, quia auctoritas episcopi tunc omnes Præfecturas administravit, ut nemo eas molestaret. Anno domini CIↃ. C. XLVIII. arsit civitas Trajectensis, quem ardorem non poterant extinguere, ita quod pene omnis civitas incendio periit. Sed in ecclesia S. Martini, Petri, & Pauli, & Iohannis, Salvatoris, & Stephani altare mansit illæsum. Item

capellum Salvatoris, quod apud S. Salvatorem est, & consecratum fuit tempore S. Willibrordi in honore sanctæ Crucis, etiam combustum est cum omnibus contentis, excepto iconio Salvatoris, quod mansit integrum, quanquam crux, in qua iconium pendebat, fuit combusta cum clavis, & iconium fuit incendio denigratum. Tunc venit clerus cum devotione, & susceperunt iconium, & portaverunt cum hymnis & canticis ad S. Salvatorem, ubi adhuc permanet. Item anno domini CIↃ. C. L. III. Idus Novembr. obiit episcopus *Herbertus* & sepultus est in summo.

Hermannus de *Hoern* fuit XXVII. episcopus Trajectensis sex annis. Post mortem *Herberti* fuit magnum scisma in Capitulo, quod summi viri ecclesiæ Trajectensis scilicet *Theodericus* Comes Hollandiæ, & *Henricus* Comes Gelriæ rogabant pro *Hermanno* de *Hoern* Præposito S. Gereonis in Colonia, ut fieret episcopus. Burgenses & illi de Daventria instabant pro *Frederico* cum *colle*, sed majestas duorum Principum prævaluit, sic quod Hermannus vota obtinuit, & episcopus factus est. Post duos annos misit Papa Cardinalem, & citavit istos duos, ut venirent *Leodium*, & ibi obtinuit idem Hermannus per eundem Cardinalem, & per *Conrardum* Imperatorem, qui episcopatum obtinuit. Iste *Hermannus* satis modestus fuit & pius, sic quod in præsentia sua homicidia fiebant in civitate, eo quod Burgenses non potuit sedare, ut ei obedirent. Et sub isto primo

mo orta eſt partialitas in *Trajecto*. Anno domini CIↃ. C. & LVI. VI. Kal. April. obiit iſte epiſcopus, & ſepultus eſt in ſummo.

Godfridus de *Renen* Præpoſitus in ſummo fuit XXVIII. epiſcopus Trajectenſis XXIII. annis. Et poſt mortem *Hermanni* tunc venit Imperator *Fredericus* Trajectum, & ſedavit diſcordiam Capituli in electione, ita quod *Godefridus* Præpoſitus in ſummo electus ſit, vir honeſtus & magnanimus. Item anno domini CIↃ. C. & LXX. venit magna tempeſtas ventorum, ſic quod aqua marina confluxit feſtinanter ad muros civitatis Trajectenſis adeo perſæpe, quod † Lambote piſces capti ſunt in foſſatis civitatis cum retibus. Item anno Domini CIↃ. C. LXXI. in nocte nativitatis Chriſti viſa ſunt fulgura & tonitrua audita, quæ horribiliter ſonuerunt, ita quod omnes qui audierunt mirabantur. Et anno ſequenti tunc arbores frondebant, & gramina creſcebant in vere multo citius quam conſueverunt, & volucres ovabant, & ova excubabant, & pullos generabant circa feſtum purificationis Mariæ.

† *Bollek* vocat Wilhelmus Procurator *to. 4. Analect.* ut & Beka ad *h. Ann. Bolc* ejuſdem interpres *to. 5. Analect.*

Anno domini CIↃ. C. LXXIII. furatum fuit venerabile ſacramentum de duabus eccleſiis ſcilicet de *Buerkercke* & *S. Iacobi*, & non potuit ſciri, quis hujuſmodi ſceleris factor extiterit. Poſt hoc V. Idus Maji venit magna plaga aquarum, adeo magna, quod tota terra operta fuit aquis. Et propter vim aquarum redactæ ſunt domus & arbores ad ſolum, ita

quod multi putabant, quod diluvium instaret, & quod mundus submergeretur. Et si diu durasset, sicut tempestas primo inceperat, Trajectum non perstitisset, sed misericordia diminuit cursum aquæ in tribus diebus, ita quod pedetentim ad mare recurreret, & omnes villæ prope mare liberatæ sunt a vi fluminis.

Hildebrandus Abbas S. *Pauli* fecit sermonem in die Ascensionis, & admonuit populum, ut Deum orarent, ac jejuniis insisterent & eleemosynis, ut Deus contineret iram suam a populo propter negligentiam factam circa sacramenta furtim ablata, ne civitas majoribus plagis vapularetur. Ista prophetia Abbatis non caruit veritate, quia eodem die hora vesperarum ita flagrabat incendio civitas, quod ecclesia S. Martini, hoc est, *die Buerkerck* combusta fuit cum majori parte civitatis Trajectensis. Quare *Godfridus* episcopus, qui timuit iram Dei convenit cum ecclesia & civibus & mandavit omnibus Christi fidelibus suæ dioecesis, ut certo die convenirent. Et feria quarta post Pentecosten ipsemet cum ecclesiasticis nudis pedibus incedens visitavit loca sanctorum cum devotione, orantes & deprecantes, ut Deus iram suam mitigaret, invocantes sanctos & sanctas Dei, ut pro eis orarent. Iste *Godfridus* ad sui memoriam fecit construi quatuor castella ecclesiæ S. Martini, scilicet *Horst* contra Comitatum Gelriæ, & *Vollenhoe* contra Frisones, & *Montfoert* contra Hollandinos, & *Woerden* contra rebelles suæ terræ, & ut per ista castella

ter-

terminos suæ dioecesis tutaret. Anno domini CIↃ. C. LXXVIII. obiit iste episcopus VI. Kal. Junii, & sepultus est in summo.

Balduwinus de *Hollandia* fuit XXIX. episcopus Trajectensis XVIII. annis. Hic fuit frater *Florentii* Comitis Hollandiæ. Hic fuit pius homo & castus, ita quod putatur, quod mansit semper virgo. Fratres habuit *Florentium* Comitem, & *Theodericum* Præpositum in Trajecto, & *Ottonem* de Hollandia, & Comitem de Benthem, & per adjutorium istorum fugavit iste omnes raptores ex dioecesi sua, & administravit terram satis prudenter. Et isto tempore Burgenses acceperunt curam civilium ab isto. Item episcopus fecit conscribi omnes suos nobiles, ac legios, qui sub sua ditione constituti erant, ac jurisdictione, ut venirent, aut procuratores dignos mitterent, ut faterentur se episcopi legios, ac administrationes ab eo reciperent temporalium. Et isti sunt dioecesis Trajectensis alti viri ac administratores.

Primo Dux *Brabantiæ* est *Drossatus* episcopi, ac accommodatam habuit ab episcopo civitatem de *Tiel* cum suis pertinentiis, & terram *Kemp*, & *Velue*.

Secundo Comes *Flandriæ* fuit secundus & habuit ab episcopo quatuor administrationes.

Tertio, Comes *Hollandiæ* est episcopi Marscalcus, & habet ab eo accommodatum *Waterlant*, & quædam alia in Hollandia, & decimas in Zelandia.

Quarto, Comes *Gelrensis*, qui est summus venator episcopi, habet ab eo Comitatum *Zutphaniæ* & mediam partem de *Emmerick*.

Quinto, Comes *Clivensis*, qui est summus Camerarius episcopi, & habet ab eo Comitatum de *Teysterbant*, & partem in *Tielrewaert*, & totum in *Bommelrewaert* cum *Betuwe*, quod totum nunc est partis Gelriæ, & etiam terram de *Heusden*, & terram *Altena*.

Sexto, Comes de *Benthem*, qui est summus ostiarius episcopi, qui habet ab eo Comitatum Burgensium in *Benthem* totum, & alia multa.

Septimo, Comes de *Kuuk* pincerna episcopi, qui habet ab episcopo majorem partem de *Cuuck* & multa alia.

Octavo, Comes de *Goer*, qui fuit ejus portarius, qui omnia sua habuit ab episcopo accommodata.

Omnes isti sunt officiales episcopi præter Comitem *Flandriæ*, qui non habuit officium ab eo.

Nono, Comes *Zutphaniæ* habuit ab episcopo *Zutphaniam* & *Goylant* ad collegium de *Elthe*, cum filia de *Zutphania*, quæ fuit Abbatissa illius † collegii vel Abbatiæ de * *Elthen*. Et ad ultimum sub certa pensione pecuniæ venit ad Hollandiam.

† Canonicarum Regularium.

* Altinensis.

Decimo Comes de *Teysterbant* habuit dominium suum ab episcopo accommodatum, quia Comes *Clivensis* sic habuit ab episcopo eodem. Et iste Comes descendit junior filius *Clivensis*,

&

& post junior filius de *Brabantia*.

Undecimo, Comes *Roethem* in *Velua* habuit *Veluam* in commissis ab episcopo, & ab eo advolvit ad Ducem Brabantiæ, & a *Brabantia* in *Gelriam*.

Item Comes de *Goy* habuit Comitatum Burgensium de Trajecto, & castellum cum aliis bonis.

Dominus de *Groningen* habuit ab episcopo Comitatum Burgensium de *Groningen*.

Dominus de *Coeverden* habuit Castelleynatum de *Coeverden* cum Marscalcatu ab episcopo accommodatum, & Officiatum de *Drenten* habet ad redemptionem, quod sub certa pecunia potuit redimi.

Dominus de *Heusden* habuit primo dominium suum de diœcesi, postea de *Clevis*, ac de post de Hollandia.

Dominus de *Arkel* habuit de diœcesi dominium de *Hagesteyn* & *Haestrecht*.

Dominus de *Altena* primo habuit de diœcesi, postea de Cleve, ac de post de Hollandia.

Dominus de *Lede* habuit magnam hereditatem, & decimas de diœcesi.

Dominus de *Buren* habuit quasdam decimas ab episcopo.

Dominus de *Culenburch* habuit quasdam decimas aliaque dominia ab episcopo.

Dominus de *Vianen* habuit quasdam decimas & alia dominia de episcopo.

Dominus de *Montfoort* habuit dominium de

Montfoort ab episcopo in commissis.

Dominus de *Aemstel* habuit majorem partem sui dominii in commissis ab episcopo.

Dominus de *Abcoude* illud castrum cum *Duerstede* habuit in commissis.

Dominus de *Voorst* habuit castrum de *Voorst* cum aliis in commissis.

Dominus de *Yselstein* habuit decimas & alia officia ab episcopo in commissis.

Dominus de *Woerden* habuit castrum cum civitate ab episcopo in commissis.

Dominus de *Arnholt* & *Zulen* habuit castrum de Zulen ab episcopo in commissis.

Dominus de *Waterlant* habuit majorem partem sui dominii ab episcopo.

Dominus de *Ameyde* totam terram *Ameyde* habuit ab episcopo in commendis.

Omnes isti prædicti domini habuerunt dominia sua ab episcopo, tanquam sui homines ac legii, & adhuc plures domini & milites, qui non sunt hic scripti, sed multa alienata sunt a diœcesi propter successionem diversorum in hereditatem, quæ cesserunt in manus Principum, quæ tamen jure divino pertinere dicuntur ad ecclesiam Trajectensem. Et quum *Baldewinus* sic omnes officiales suos evocasset, ut sua feudalia ab episcopo requirerent, id omnes fecerunt excepto Duce *Brabantiæ*, qui neglexit *Veluam* requirere, quam amodo Comes *Gelrensis* obtinuit ab ipso Duce. Quare episcopus intravit †*Veluam* cum manu valida, & expulit inde Comitem *Gelriæ*. Anno domini

† Godefrid. Monach. ad Ann. 1187. *Tunc etiam inter Baldewinum Trajectensium episcopum & Ottonem Comitem de Gelre grave bellum committitur pro terra Veluwe, cædes & incendia grassantur, quod voluntate Imperatoris agitari ferebatur, quo minus auxilii partes illæ ferrent Coloniensibus, & ne naves in superiora ire potuissent.*

ni CIƆ. C. XC. sub Papa *Cœlestino* tertio, & *Henrico* Imperatore V. quando passagium fuit in *Accon* tunc fundavit rex Henricus de Iherusalem, & Patriarcha ejus, Dux *Fredericus* de Swevia frater Imperatoris *Henrici* cum omnibus Principibus & militibus ordinem *militarem* de *templo*, & etiam *Hospitalatios* sancti Iohannis, & datum est eis hospitale Teutonicale sanctæ Mariæ, quod fuit in monte *Sion* infra *Iherusalem*, quod prius sancta Helena fecit construi. Et episcopi & Burgenses de *Lubeck* & de *Bremen* habuerunt hospitale in obsidione sub velis propter vulneratos Christianos. Quod hospitale etiam iste ordo servavit in *Accon*, & rex Franciæ multa dona obtulit ad conservandum istum ordinem. Anno domini CIƆ. XCVI. XI. Kal. Maji obiit *Balduwinus* episcopus, & sepultus est in summo.

Arnoldus de *Ysenburch* fuit XXX. episcopus Trajectensis tribus annis. Et post mortem *Baldewini* episcopi venit *Theodricus* Comes Hollandiæ, & *Otto* Comes Gelriæ cum armis in civitatem Trajectensem, & seminaverunt magnam discordiam inter electores, & fecerunt eos partiales. Quidam Capitulares elegerunt *Theodricum* de *Hollandia* Præpositum in summo fratrem *Balduwini*. Et illis adhæsit *Theodricus* Comes Hollandiæ, & tota inferior diœcesis. Sed alia pars elegerunt † *Arnoldum* de *Ysenburch* Præpositum in *Daventria*, & illi adhæsit *Otto* Dux Gelriæ, & Transysalani omnes Quod audiens Imperator misit *Theodri-*

† Godefrid. Monach. eum vocat *Cunradum* ad Ann. 1197. *Cunrado Præposito Daventre, & Theoderico fratre Comitis de Hollant, electis Trajectensis ecclesiæ mortuis succedit Theodericus de Nurberg.*

drico Hollandiæ nepoti ſuo annulum & ſceptrum, & poſuit eum in epiſcopatu, donec appellatio terminaretur in Curia. Et Imperator commiſit *Theodrico* Hollandiæ regimen civitatis & diœceſis ad regendum uſque ad finem appellationis in Curia Romana. Et ambo iſti electi epiſcopi, ſcilicet *Theodricus* de *Hollandia* & *Arnoldus* de *Yſenburch* profecti ſunt in Curiam ad habendum reſponſum appellationis a Papa Innocentio III. Et Papa ſententiavit, quod *Arnoldus* obtineret & epiſcoparet. Et conſecratus eſt ibi XXX. epiſcopus Trajectenſis. Et eodem anno obiit idem epiſcopus in Curia, & ibidem ſepultus eſt.

Theodricus de Hollandia, qui prius fuit Præpoſitus in ſummo electus fuit XXXI. epiſcopus Trajectenſis VI. menſibus & ultra. Et poſt mortem *Arnoldi* de *Yſenburch* in Curia tunc dedit *Innocentius* Papa iſti *Theodrico* epiſcopatum cum magna honorificentia, & conſecravit eum XXXI. epiſcopum Trajectenſem, profectuſque de Curia verſus Trajectum correptus eſt infirmitate in *Papia*, & obiit, & ſepultus eſt ibidem III. Nonas Auguſti.

Theodricus de *Are* Præpoſitus ad S. Iohannem in Trajecto fuit XXXII. epiſcopus Trajectenſis XII. annis. Hic fuit vir nobilis & prudens, & multum miſericors. Hic vocatus eſt de *Sicilia*, ubi fuit in cauſis Imperatoris, & venit *Trajectum*, quo citius potuit, & quia epiſcopatus fuit ſatis gravatus debitis. Quare profectus eſt in Ooſtfriſiam de conſilio ſuorum

Præ-

Prælatorum, ut posset ibi rogatu ac cum jure nancisci summam pecuniarum. Sed frater Comitis † *Wilhelmi* de Hollandia tunc ibi principaliter non sustinuit, ut populus suus exactionem daret, & captivavit episcopum in *Stauria* post missam. Sed quidam monachi & Frisones, qui Deum timebant, cogitabant, quod Comitis sui injusta pertinacia poterit incidere in maledictionem, acceperunt episcopum per vim ex prisione Comitis. Anno domini CIↃ. CC. X. Nonas Decembr. obiit iste episcopus *Theodricus* Davantriæ, & inde transvectus est Trajectum, & sepultus est in summo.

† *Theodrici.*

Otto de *Gelria* XXXIII. episcopus Trajectensis tribus annis & IV. mensibus. Et post mortem *Theodrici* venit Trajectum *Adulphus* Archiepiscopus Coloniensis, Otto episcopus Monasteriensis, *Gerardus* episcopus de **Oostenbrugghe*, & *Wilhelmus* Comes de Hollandia, & *Gerardus* Comes de Gelria, & rogaverunt Capitulum, ut eligerent *Ottonem* de *Gelria*, qui fuit Præpositus in *Santen*, & fuit frater ‡ *Gerardi* de *Gelria*. Et ad instantiam istorum dominorum electus fuit *Otto* iste. Et tunc fuit solum XVIII. annorum, & quia junior fuit voluit ire Romam pro dispensatione. Et administravit episcopatum cum magno honore. Hic fuit multum discretus, & providus in omnibus factis suis, & incidit in febrem, & obiit in Noorthusen anno domini CIↃ. CC. XIV. VII. Kal. April. & devectus est Trajectum, & in summo sepultus est.

* Osenbrugge.

‡ Godefrid. Monach. ad Ann. 1212. *Theodericus Trajectensis episcopus in die S. Nicolai obiit, pro quo Otto frater Comitis de Gelria succedit.*

Otto

Otto junior frater de *Lippe* fuit XXXIV. episcopus Trajectensis XIII. annis. Mortuo *Ottone* Gelrense præsentes fuerunt *Wilhelmus* Comes de *Hollandia*, & *Gerardus* de *Gelria*, & instíterunt, ut *Otto* de *Lippe* eligeretur, quod & factum est. Et profectus est in *Frankenvoert*, & per consensum obtinuit ibi benedictionem, & ibidem etiam obtinuit jus seculare ab Imperatore *Frederico*. Et iste *Otto* permunivit omnia castra suæ dioecesis, & accepta cruce accepit passagium terræ sanctæ cum Frederico Imperatore, & commisit ecclesiam † *Hermanno* fratri suo in Trajecto. Item *Otto* iste de *Lippe* captus est ante *Coeverden*, & multis poenis est interfectus. Primo excoriabant tonsuram ejus, & sic projecerunt eum in sterquilinio, & conculcabant eum ibi. Hoc factum est anno domini CIƆ. CC. XXVII. Kal. Aug. Et occulte sublatus est hinc, & in summo sepultus est cum magno moerore.

† Bernardus Comes de Lippia, (*Hermannum* vocat Meneo *to*. 3. *Analect. ad* Ann. 1247.) filios habuit duos Ottones, alterum Trajectensem, alterum Monasteriensem episcopum. Meneo *ad d. Ann.* item Gerardum Archiepiscopum Bremensem, & Hermannum, cujus mentio hic. Ipse uxore mortua, postquam ad clerum transiit Abbas primum, mox episcopus, a proprio filio consecratus.

Willebrandus filius Comitis de *Oldenburch*, primum episcopus de *Paterborne*, fuit XXXV. episcopus Trajectensis VIII. annis. Mortuo *Ottone* de *Lippia* tunc venit *Florentius* Comes *Hollandiæ* cum multis, & rogavit pro nepote suo *Willebrando* episcopo de *Paterborne*, & electus

Henricus Wolteri apud Meibom. 2. *rer. Germ. ad Ann.* 1217. *Gerardus* 27. *Archiepiscopus* (Bremensis) *filius Bernardi Comitis de Lippia, cujus pater etiam Abbas, deinde episcopus factus est. Nam & Dominus Bernardus clericus mortua uxore legitima, quam duxit virginem, intravit religionem &c.* mox ad Ann. 1227. *Otto episcopus Trajectensis consecravit patrem suum in episcopum de Aldenses, & post idem pater cum eodem filio consecraverunt alium fratrem in Archiepiscopum Bremensem &c.* Obscurum autem illud *Aldenses. Leathensem* vocat episcopum non autem de *Aldense*) in Livonia Krantz *metrop. lib.* 7. *cap.* 40.

ctus fuit de Capitulo; item iste episcopus fuit in Italia occupatus in causis Imperatoris. Et ergo missus est trans Alpes prudens vir cum festinatione, & ut duceret istum ad episcopatum, & petiit præsentiam ecclesiæ sibi exhiberi, quam exhibuit, & ostendit in Curia Romana. Et Papa *Gregorius* IX. de consilio suorum Cardinalium sic transposuit suum carum *Willebrandum* de *Paterborne* ad *Trajectum*, & dedit ei benedictionem suam, & misit eum illuc. Anno Domini CIↃ. CC. XXXIII. VII. Kal. Aug. obiit iste *Willebrandus* Zwollis, & devectus est Trajectum, & sepultus est in monasterio *S. Servatii*, quod ipse fundavit, & posuit ibi primum lapidem de ecclesia.

Otto de Hollandia filius Comitis de *Hollandia* fuit XXXVI. episcopus Trajectensis XVI. annis. Iste Otto uniformiter est electus per invocationem sancti Spiritus, qui fuit nobilis de genere regali. Hic fuit post mortem patris militiæ deputatus, & suscepit a fratre suo Comitatum Oostfrisiæ in commendis, & ipse renuncians omnibus, factus est ecclesiasticus, & suscepit episcopatum, quem depauperatum invenit, & gravatum multis debitis propter bella in *Drenten*, & etiam propter aggeres, qui multotiens fracti fuerunt, & terra irrigua fuit aquis persæpe. Sed gratia Dei & ecclesiæ vendidit iste omnia sua patrimonia in Hollandia, & omnia debita ecclesiæ amovit, & redemit castella, & custodivit episcopatum tanquam Dux secularis multis tem-

temporibus, & ad ejus instantiam fecit frater ejus Comes Hollandiæ magnum aggerem de *Ametungen* usque *Schoonhoven* in magno sumptu & ad laudem suæ memoriæ, qui multum profuit ecclesiæ Trajectensi. Post mortem *Florentii* Comitis tunc accepit iste *Otto Wilhelmum* filium fratris sui in sua custodia, & tutor illius factus est, & administravit etiam Hollandiam, & cum ista auctoritate expugnavit episcopus illos de *Drenten*, & similiter illos de *Coeverden*, & ad placitum suum ferebatur in terram illorum hinc & inde, & non fuit, qui vetaret vel obviaret. Iste juvenis Comes Wilhelmus de Hollandia electus est postea in Regem Romanorum in vita adhuc *Ottonis* post mortem *Henrici* de *Thuringia* filii sanctæ *Elisabeth*. Et tunc fuit *Otto* episcopus consiliarius imperatoris Romanorum. Et postquam Wilhelmus coronatus est *Aquisgrani*, tunc regressius est in *Hollandiam*, & venit *Trajectum* ad avunculum suum. Qui suscepit eum cum tota ecclesia & militia, ac omnibus civibus valde solenniter. Et rex factus est burgensis civitatis Trajectensis, & emit peciam terræ in ea, quam dedit propter Deum *Alberto* magno, ut ibi staret monasterium ordinis Prædicatorum, cum qua & magnam summam pecuniæ dedit. Ad perficiendum privilegia civitatis Trajectensis rex *Wilhelmus* confirmavit ecclesiæ & civitati Trajectensi omnia privilegia & emunitates, ita ut nullus Princeps, quacunque etiam dignitate polleat, posset istius civitatis cives ad alia tribu-

nalia

nalia citare, sed in sua civitate Trajectensi judicio assistere, dempto Imperatore vel Rege, qui eos evocare potest. Et quicunque his obviaverit in ratione debiti noverit se incurrisse ad centum marcas auri. Et his affuerunt tanquam testes, episcopus *Sambiensis*, *Arnoldus* dominus de *Wesemael*, dominus *Henricus* de *Voorn*, dominus *Wilhelmus* de *Breeroed*, dominus *Theodricus* de *Teylingen*, dominus *Philippus* de *Wassenaer*, dominus *Hugo* de *Cralingen*, & dominus *Theodricus* de *Gonda* milites, & multi alii. Data anno domini CIↃ. CC. LII. pridie Kal. April. Obiit episcopus *Otto* de Hollandia, & sepultus est cum magna veneratione in summo apud reliquos Ottones

Goswinus de *Amstel* Præpositus ad S. Johannem fuit XXXVII. episcopus Trajectensis uno anno. Hic fuit simplex homo, & parum aptus in causis ecclesiæ: Quare ecclesia in brevi confracta est, & humiliata, quæ fuit tempore *Ottonis* valde exaltata. Officiales diœcesis indolentes convenerunt in unum, ut tractarent de utilitate ecclesiæ, ac ibi etiam advenit rex Romanorum *Wilhelmus*, ac *Petrus Capucius* Cardinalis & *Conrardus* Archiepiscopus Coloniensis, & in præsentia istorum resignavit *Goswinus* episcopatum in manu Regis & Cardinalium, & ad instantiam episcopi Coloniensis factus est episcopus Trajectensis † *Henricus* de *Vianden*. Et rex tribuit ei jus seculare.

Filius Comitis Viandensis ditionis Lutzenburgicæ, frater Iolandæ, Mariæ vallis Priorissæ, cujus vitam scripsit & illustravit doctissimo commentario Alexander Wilthemius. *Henricum* de *Vigena* perperam prorsus vocat Magn. Chron. Belg. p. 249.

Henricus de *Vianden* Præpositus in summo in Colonia fuit XXXVIII. episcopus Trajectensis

XVII. annis. Hic fuit nobilis vir & magnanimus, & semper sollicitus fuit, quomodo ecclesiam suam promoveret, & augmentaret, ac etiam causas civiles studuit juste expedire. Iste episcopus habuit magnam victoriam de inimicis suis, & de captivis & spoliis de Gelria ita locuples factus est, quod construxit castrum nomine *Vreelant* contra insultum dominorum de *Aemstel*, & ceteros rebelles. Anno domini CIↃ. CC. LXVII. obiit iste episcopus & sepultus est in summo, cujus primum lapidem posuit, cum reædificaretur. Hic etiam posuit XII. Canonicos in *Steenwijck*.

Johannes Comes de *Nassouwen* fuit XXXIX. episcopus Trajectensis XXI. annis. Hic fuit vir quasi laicalis & secularis. Hic invenit omnia castella referta omnibus bonis, quæ ad militiam spectant, quam prædecessor suus cum omni sollicitudine contra inimicos suos vicinos defendit ac munivit. Anno domini CIↃ. CC. LXXXVIII. jussus est *Florentius* Comes Hollandiæ, ut veniret Trajectum ad Capitulum. Et venit cum multis nobilibus, Qui *Johannes* de *Nassouwen* fuit episcopus XXI. annis tanquam laicus cum dispensatione tamen Papæ, & nunquam habuit confirmationem. Et alienavit castrum de *Vrelant* pro summa pecuniæ in manu domini de *Amstel*, & similiter *Montfoort* domino de *Woerden*, de quo tota diœcesis conquesta est, & insuper episcopatus gravatus est multis debitis, & diversis. . . . . Et ergo ecclesia scripsit Apostolico de miseria ecclesiæ Trajecten-

jectensis, & rogabatit, ut absolveretur ab episcopatu, quod & factum est, & dominus *Johannes* de *Zyrick* ordinatus est XL. episcopus Trajectensis. Anno domini CIↃ. CC. LXXIX, in die *Gregorii* fuit magnum incendium in *Trajecto*, & vocatum est mulíebre incendium. Et combusta est ecclesia S. Petri, S. Johannis, S. Mariæ, die Buerkerck, ecclesia minorum, & S. Katherinæ cum majori parte civitatis.

Johannes de *Zyrick* fuit XL. episcopus Trajectensis IX. annis. Anno domini CIↃ. CC. XCVII. depositus est dominus Johannes per Apostolicum, & ordinatus est episcopus in Thoylosa, & *Wilhelmus* de *Mechlinia* electus est episcopus Trajectensis.

Wilhelmus de *Mechlinia* fuit XLI. episcopus Trajectensis V. annis. Hic fuit diu in Curia Romana. Hic invenit episcopatum gravatum debitis & tabellionibus, quod omni studio curavit emendare. In primo obsedit castrum in *Muden*, in quod adeo impegit suis machinis, quod *Theodricus* Castellanus petiit dextras salvo corpore. Hic tunc sedit episcopus in equo veloci, & sic penetravit castra Hollandinorum semel & bis, qui inimici ejus erant. Et omnes timebant percutere suum spiritualem patrem. Sed episcopus temptavit sic equitare per inimicos suos, & tunc dejectus est de equo, & interfectus fuit a filiis inobedientiæ. Anno domini CIↃ. CCC. & uno in die translationis S. Martini delatum est corpus ejus ab *Hospitalariis* in ecclesiam *S. Katherinæ*, & ad ultimum se-

pultum est in summo cum decenti cura.

Guido de *Hannonia* & Hollandia fuit XLII. episcopus Trajectensis XI. annis. Quia post mortem regis *Wilhelmi* tunc venit Comes de *Henegouwen* ex Zelandia, & rogavit ecclesiam Trajectensem pro fratre suo, qui fuit thesaurarius in *Leodio*, sic quod quidam Canonici eum elegerunt, & quidam Præpositum in summo *Rodolphum* de *Waldecb*. Et quia cito *Guido* electus est, profectus est *Rodolphus* trans *Yselam*. Istius fratres fuerunt *Bolsardus* episcopus *Maguntinensis*, & *Johannes* Comes Hollandiæ, & *Florentius* Princeps de *Morienna*. Istorum Principum, potenti adjutorio subjugavit sibi *Guido* omnes inimicos, & administravit episcopatum in magna pace. Iste episcopus construxit duo castella *Dullenburg* & *Stoutenburg* & solvit † Romæ XIV. millia ducatorum, quos debebat prædecessor ejus. Iste episcopus subito incidit in infirmitatem, & obiit IV. Kal. Iunii anno domini CIↃ. CCC. XVIII. & sepultus est Trajecti cum luctu magno.

† Nec tamen Simonia hæc. Scilicet. Scienti pauca. Vid. to. 1. *Analect.* p. 268.

Fredericus de *Zyrick* Præpositus ad S. Petrum in Trajecto fuit XLIII. episcopus Trajectensis. Iste consecratus fuit in Curia, & ipse infirmatus fuit valde propriis debitis, & quamvis invenit episcopatum locupletem, tamen depauperatus est in brevi. Quare parum reputans fuit apud suos. Anno domini CIↃ. CCC. XXII. 13. Kal, Aug. obiit iste episcopus & sepultus est in summo.

Anno domini CIↃ. CCC. & XX. in die sancto-

rum

rum martyrum Iohannis & Pauli poſitus eſt primus lapis turris ſancti Martini in Trajecto. Et poſt hoc anno LXXXII, tunc ſupra poſita eſt crux cum gallo, item anno CIↃ. CCC. XXII. in menſe Iulio confracti ſunt aggeres Reni, & aqua elevata eſt adeo, quod intra diœceſim & circa Renum omnia ſemina in terra projecta putreſcerent. Quare Comes Hollandiæ *Wilhelmus* rogavit eccleſiam Trajectenſem & monaſteria, ut tam fortem facerent aggerem cum ſcripto mandato, ut amodo de illo non timeretur. Anno domini CIↃ. CCC. & XXX, 28. die Iulii fuit magna eclipſis ſolis.

Iacobus de *Oiſthoirne* Præpoſitus Trajectenſis fuit XLIV. epiſcopus Trajectenſis duobus menſibus. Poſt mortem Frederici venit *Wilhelmus* Comes Hollandiæ Trajectum, & oravit pro *Iacobo* de *Suden* ſuffraganeo, ut eum epiſcopum eligerent. Quare Capitulum diviſum fuit in duo, & major pars elegit *Iacobum* de *Oiſterhoerne*. Quod audiens *Iacobus* de *Suden*, quod omnes erant ſibi contrarii, & quod ipſe contra electum nulla poſſet ratione proficere. Et *Iacobus Oeſterhoerne* confirmatus per epiſcopum Colonienſem *Henricum*, ſed non confirmatus fuit ab Apoſtolico. Quod cum factum eſſet, adhuc inſtitit ille de *Suden*, ut epiſcopus fieret, quia vidit quod epiſcopus electus debilitatus fuit in corpore, ita quod non potuit bene curari, & ergo impetravit a Papa, quod ipſe epiſcopatum ſervaret pro ſua camera, ſperans quod cum vacaret ipſe eum adjutorio Principum poſſet adipiſci. Iſte *Iacobus*

Oisterborne fuit satis honestus moribus, & obiit eodem anno XII. Kal. Octobr. & sepultus est in summo.

Johannes de *Dyest* Præpositus in summo in Cameraco fuit XLV. episcopus Trajectensis XVII. annis. Post mortem *Jacobi de Oesterboerne* elegit Capitulum uniformiter *Jacobum* de *Brenckerst* Præpositum ad S. Salvatorem in Trajecto, qui statim administravit episcopatum, sed confirmationem a Papa non habuit. Quod audientes dux *Brabantiæ*, Comes *Hollandiæ*, & *Reynaldus* Comes *Gelriæ* miserunt statim ad Curiam, & rogabant pro *Iohanne Diest* Præposito in Cameraco, quod Apostolicus eum dotaret episcopatu, quum ipse Papa *Iohannes* XXII. sibi eum servasset. Ad instantiam vero istorum dominorum dedit *Iohanni* de *Diest* episcopatum, quem Apostolicus sibi minus juste servavit, cum *Jacobus* de *Branckerst* satis uniformiter fuerat electus. Et sic *Iohannes* de *Diest* confirmatus est in Curia, & festinavit ad ecclesiam suam, & elegit valde pulchram militiam, & venit modeste in civitatem, & susceperunt eum in episcopum. Anno domini CIↃ. CCC. XXXI. fuit magnum † torneamentum celebratum in *Trajecto* in solo S. *Katherinæ*. Anno domini CIↃ. CCC. XXXIV. in mense Novembri ipso die *Clementis* elevata est aqua super omnes aggeres. Tanta fuit tempestas venti ac fulgurum & tonitruorum, quod multus populus fuit submersus, & villæ multæ perierunt in Flandria, Hollandia, Zelandia, & Frisia. Anno do-

† *Tafelronde* est apud veterem interpretem, Io. de Beka. Vid. quæ ibi dixi *ad p.* 220.

domini CIↃ. CCC. XLI. Kalendis Iulii obiit iste *Iohannes* de *Diest*, & sepultus est in summo. Qui parum fecit memoria dignum, quam quod castrum *Vreelant* alienavit ab ecclesia cum suis villulis pro pecunia Comiti *Hollandiæ* sub redemptione. Similiter & castrum de *Vollenhove* Comiti Gelriæ, & terra Transyselana pro summa pecuniæ, & statuit VII. procuratores in diœcesi, qui administrabant terram in parva virtute. Et hic instituit VII. Canonicos in *Amersfordia*, & acquisivit iterum Comitatum de *Diepenhem* ad ecclesiam Trajectensem.

Nicolaus de *Capucio* fuit nobilis Romanus, & fuit XLVI. episcopus Trajectensis uno anno. Post mortem *Iohannis* de *Diest* rogavit Comes Hollandiæ *Wilhelmus* pro *Iohanne* de *Arckel* Canonico in summo in Trajecto, *Reynaldus* Comes *Gelriæ* rogavit pro *Iohanne* de *Bronchorst* Præposito ad S. Salvatorem. Quare quidam de Capitulo elegerunt *Iohannem* de *Arckel*, & quidam *Iohannem* de *Bronchorst*. Sed Papa *Benedictus* deposuit ambos, & tradidit isti *Nicolao* episcopatum, quia iste fuit generalis auditor causarum in Curia. Sed iste *Nicolaus* resignavit iterum in Consistorio Romano, quia audivit per suum Officialem, quod nullus Vicarius posset in illa ecclesia residere, & judicare † de arduis causis, nisi episcopus in propria persona. Ergo Apostolicus tradidit episcopatum uni viro prudenti *Iohanni* de *Arckel*, qui tunc fuit in Curia. Et fuit ibi consecratus per dominum *Gentilem* Cardinalem de *Albania*. Hæc acta

† [illegible] interpres to. 59. *Analect.* p. 220.

ſunt anno domini CIↃ. CCC. LXIII. in die S. Marci, & Iohannes feſtinavit ſe ad ſuam eccleſiam, & honorifice ſuſceptus eſt.

Iſte *Iohannes de Arkel* fuit XLII. epiſcopus Trajectenſis XXII. annis. Hic invenit magna debita, & multas terras alienatas ab eccleſia, & totam *Tranſyſelanam* dempto *Campen*, & pluraliter omnia caſtra infra *Yſelam*. In primo anno redemit caſtrum de *Stoutenburch*, quod habuit *Arnoldus* de *Yſelſtein*, & pro eo tradidit IV. millia & VIII. libr. & eodem anno redemit caſtrum de *Horſt*, quod dominus *Hubertus* de *Schenck* habuit pro XI. mill. libr. Anno domini CIↃ. CCC. XLV. profectus eſt *Ioannes* de *Arckel* in † alienam terram, ubi ignotus fuit, ut ſumptibus parceret, & commiſit *Roberto* fratri ſuo diœceſim. Anno domini CIↃ. CCC. XLVIII. reverſus eſt Comes *Wilhelmus* tertio de *Pruſia*, ubi bellaverat cum dominis de *Pruſia* contra gentiles, & collegit magnum exercitum militum, & cogitavit *Oeſtfriſiam* invadere. Qui cum eſſet paratus ad omnia ſtatim indixit Trajectenſibus bellum propter quædam verba inania, & obſedit civitatem in circuitu. Et etiam fuerunt ibi militares, qui fuerunt de * legio epiſcopi, & ſui homines, & etiam diœceſani ejus, qui ſimiliter diſſuadebant pacem civitatis. Et quia ipſe Comes dicebat ſe nihil habere contra epiſcopum, ſed ſolum contra eos, qui animum ejus offenderant, & fuerunt præcipui *Otto* de *Arkel* frater epiſcopi, dominus *Sweer* de *Abcouw*, & filius ejus, *Arnoldus* de *Yſel*-

† Gratianopolim, *Grenoble*. Hed. *in Ioann.* & Buchel. *in not.*

* *Legium* hic fides eſt, qua quis alteri eſt obſtrictus. *Ligium* dicitur alibi. Unde & vaſallus *ligius*.

Yselsteyn, *Iohannes* Comes Burgensis de *Montfoort*, *Henricus* de *Vianen*, *Gisbertus* de *Sterckenburch*, *Iohannes* de *Broeckhusen*, dominus *Eerst* de *Wulven*, *Fredericus* de *Ham*, & Comes *Wilhelmus* habuit secum Ducem, XIII. Comites, & LII. Barones, duo millia & octingentos milites, & centum millia & quinquaginta millia virorum, & venit ad civitatem, & erectis petrariis cum arietibus & ceteris instrumentis pugnatum est, & cives viriliter se defenderunt. Et cum audisset Comes *Robertus*, quod Comes Hollandiæ sic bellaret contra civitatem, venit ad episcopum fratrem suum, & in illa nocte venit Comes *Wilhelmus* pene ad civitatem explorare profunda fossarum, antequam scalas erigeret & impugnaret. Et multa custodia fuit super muros, quæ cuncta viderat actitari. Sic simul arcubas extensis omnes sagittabant, ita contigit, quod ipse Comes per sagittam vulneratus est in pede, & sic deductus est inde in tentorium suum. Et interim *Iohannes* episcopus venit in civitatem & loquebatur cum domino *Bemont*, qui fuit avunculus Comitis, & fecit pacem isto modo, quod quadringenti cives venirent humiliter de civitate ante tentorium Comitis & flexis genibus rogarent indulgentiam, & insuper staret utraque pars ad dictamen istorum dominorum, & treugæ datæ sunt usque ad festum Martini in hieme, & interim isti duo arbitri conditionem promulgarent, quod tamen non contigit, quia prædictus Comes profectus in Frisiam ibidem

cisus est. Et recessit a civitate in profesto Mariæ Magdalenæ. Quare adhuc altera die Mariæ Magdalenæ agitur omni anno generalis processio cum venerabili sacramento, & multis reliquiis, per circuitum totius civitatis solenniter cum laudibus, quod Deus custodivit, & amodo custodiat civitatem ab omni plaga. Et sic idem Comes proficiscens in Frisiam cum multis nobilibus interfectus est, quod satis lamentabile fuit. Anno domini CIↃ. CCC. & XLVI. convenit Iohannes episcopus cum sua dioecesi & civitatibus Transyselanis, ut eis subveniret in ratione datæ pecuniæ, quatenus ad episcopium redirent, quas impignoravit prius *Iohannes* de *Diest* pristinis diebus Comiti Gelriæ, & tradidit pro eis LX. millia aurea realia, & sic redemit bullas. Anno domini CIↃ. CCC. LXII. in Ianuario ipso die Marcelli Papæ fuit magna tempestas venti, qui multa damna fecit, quia prostravit multas ædes & turres, & multi homines submersi sunt in mari, & habitantes prope mare, & apud rivos, ita quod nulla meminerit ætas de tali tempestate. Item anno domini CIↃ. CCC. LXXXIV. XIV. Kal. April. *Urbanus* Papa V. transtulit episcopum *Egbertum Marck* de *Leodio* in *Coloniam*, & episcopum *Iohannem* de *Arkel* posuit episcopum Leodiensem, & *Iohannem* de *Verrenberch* episcopum *Monasteriensem* posuit in *Trajecto*. Et iste bonus *Ioannes de Arkel* administravit episcopatum Trajectensem XXII. annis cum magnis prælis & sollicitudine liberando castra & civi-

tates

tates de magnis debitis, quæ fecit episcopus *Johannes* de *Dieft*.

Johannes de *Verrenberch* primo episcopus Monasteriensis VII. annis, honorifice susceptus est VIII. die Septembr. & collocatus in cathedra. Hic invenit omnia libera ac redempta. Hic fuit pacificus, & nullum movit bellum, ut non gravaret ecclesiam. Post hoc fuit populus in terra Monasteriensi, qui ei obtulerunt bellum, sicut illi de *Viel* & *Broeckhusen*, & damna intulerunt terræ Transyselanæ. Quare collegit octingentos milites ac famulos, & equitavit mense Majo in terram inimicorum per duos dies, & incendit de inimicis suis multos, ita quod eos per hoc ad pacem acquisivit. Anno domini CIↃ. CCC. LXVIII. captus est iste episcopus ab inimicis suis in civitate *Geer* de uno nomine *Houdenberch* cum suis sociis. Et redemptus est XVI. mille scudatis antiquis. Et per istud diffortunium venit episcopatus rursum ad multa debita. Anno domini CIↃ. CCC. LXVIII. obierunt in civitate Trajectensi XI. millia hominum. Anno domini CIↃ. CCC. LXXI. in profesto *S. Johannis* obiit episcopus iste *Trajecti* subito, sic quod non sciebatur de ejus infirmitate, ita quod multi dicere volebant, quod fuit intoxicatus, & est sepultus in summo. Anno domini CIↃ. CCC. LXXII. in nocte *S. Odulphi* fuit magnum incendium in Trajecto, ita quod CCCC. domus interierunt de incendio.

Arnoldus filius domini de Hoern fuit XL. IX. episco-

episcopus Trajectensis VII. annis. Post mortem *Iohannis* de *Verrenberch* quidam elegerunt *Suederum* de *Lo* Præpositum in summo, qui quasi fuit secularis homo, quia non scivit cantare nec legere. Et quidam de Capitulo noluerunt habere. Quod audiens *Urbanus* Papa V. quod fuerunt discordes tunc dedit episcopatum nobili viro *Arnoldo* de *Hoorn*, qui tunc temporis † in Curia fuit. Qui cum sic muneratus fuisset ab Apostolico, festinavit ad suam ecclesiam, & festive satis venit Trajectum, & susceptus est anno CIↃ. CCC. LXXI. Item anno domini CIↃ, CCC. & LXXVIII. primo die Iulii quievit *Iohannes* de *Arkel* in *Leodio*, & fuit deportatus *Trajectum*, ubi quondam fuit episcopus, & sepultus est in summo. Quo mortuo Leodiense Capitulum desideravit *Arnoldum* de *Hoern* episcopum Trajectensem in episcopum *Leodiensem*. *Urbanus* Papa VI. perfecit eorum voluntatem, & posuit eum in *Leodio*, & episcopum Monasteriensem *Florentium* de *Wevelichoven* episcopum Trajectensem. Sed iste *Arnoldus* cupiditate ductus ambiebat ambos episcopatus possidere. Non libenter cessit de Trajecto, nisi habitis redditibus, & sic *Florentium* arcebat ab eis, qai pie cessit suis successoribus in Monasteriensi ecclesia. Et in hoc adjutores habuit *Arnoldus* dominum de *Abconde* & dominum de *Vianen* cum aliis militaribus, qui ejusdem partialitatis erant. Sed dominus de *Arkel* & dominus de *Yselsteine* adjuvabant partes *Florentii*, sic quod in possessionem

† Vid. Magn. Chron. Belg. ad Ann. 1371.

nem veniret. Et quia sic artatus fuit a sua ecclesia fere per annum, tamen ad ultimum venit *Trajectum* cum magna solennitate Baronum, & militum, ac famulorum & secundum morem intronizatus est anno Domini CIↃ. CCC. & LXXIX. ipso die S. Willibrordi.

Hic fuit L. episcopus Trajectensis. Et post mortem *Florentii* episcopi venit *Albertus* Dux Hollandiæ rogans pro *Rogero* de *Bronchorst*, & dux Gelriæ *Wilhelmus* rogans pro *Frederico* de *Blanckenhem*, & major pars elegit *Fredericum* de *Blanckenhem* in episcopum, & venit Trajectum & honorifice susceptus est a Prælatis, & militia, & ab omnibus. Anno Domini CIↃ. CCC. XCV. intellexit *Fredericus* quod tota terra de *Drenten* cum civitate & castro impignorata fuit pro summa pecuniæ uni de *Coeverden*, qui ecclesiæ summam concessit, ut esset dominus castri & civitatis, donec reciperet sua. Quo facto nullum jus haberet in prædictis. Iste *Fredericus* fecit inquiri literas, ita quod principalis litera fuit inventa. Et habuit literas, quod quocunque tempore diœcesis contraderet pecuniam, & ipse pie traderet castrum & civitatem, & omnem terram. *Fredericus* fecit exequi negotium, & ostendit literam, & obtulit pecuniam, sed ille noluit recipere conditionem. Videns episcopus quod cum pace & jure obtinere non posset, collegit manum fortem, & obsedit civitatem & castrum, & sedit ibi cum signis militaribus extensis, Et amici domini de *Coeverden* scilicet *Gisbertus* dominus

de

de *Broncherst*, dominus de *Berckel*, & filius domini *Gisberti* de *Bronchorst*, de *Batenburch*, & multi alii, tunc facti sunt inimici episcopi, & quærebant auxilia de duce Gelriæ. Dux autem loquebatur de pace, sed episcopus in nullo voluit acquiescere. nisi habita prius civitate. Quare iratus Dux Gelriæ indixit episcopo bellum, & feudalia sibi amodo negavit, & omnem amicitiam ejus ab antea modo in irritum fecit. Episcopus deliberavit se cum suis dominis, scilicet domino de *Breroede*, domino de *Abçoude*, domino de *Viamen*, domino de *Montfoert*, & domino *Iohanne* de *Renes*, & multi alii milites & famuli. Et deliberabant, ut in obsidione permanerent, & expectarent, quid eis evenire posset, & in casu, quo Dux Gelriæ veniret, tunc civitas *Trajectensis* & *Amersfordia* irent in *Veluam*, & destruerent eam. Sed illi de *Coeverden* nullum auxilium sperantes tradiderunt episcopo castrum & civitatem in deditionem salvis corporibus suis & bonis. Anno domini CIↃ. CCCC. profectus est circa festum Iacobi *Fredericus* cum militia & Burgensibus, & obsedit *Groningen* tribus septimanis a parte, quæ respicit in *Drenten*, & ad ultimum compacti sunt. Anno domini CIↃ. CCCC. XCVI. obsedit *Fredericus* episcopus castrum de *Reynestein*, & vastavit, & solo æquavit. Item anno CIC. CCCC. V. circa festum Luciæ castrum *Eversteyn* traditum fuit sibi salvis corporibus & bonis his, quæ intus erant, & incendit illud & destruxit. Eodem anno circa festum Thomæ *Wilhelmus* Comes

Hollan-

Hollandia in deditionem accepit castrum de *Hagestein*, salvis corporibus & bonis, quæ intus erant, & statim fuit incendio concrematum, & funditus destructum. Et Fredericus episcopus ostendit domino *Wilhelmo* testimonia, quod *Hagesteyn* & *Haastrecht* pertinerent ad ecclesiam Trajectensem ab antiquo. Et sic *Wilhelmus* cessit episcopo in hoc. Anno domini CIↃ. CCCC. XXI. vastata fuit *Wagheningh*. Ann. CIↃ. CCCC. XXII. dominus *Zwederus* de *Culenburgh* portavit caput S. *Adriani* martyris Trajectum in summo, cujus Præpositus *Zwederus* fuit, quod multo tempore requievit in *Marienweert* monasterio, sed quod parum ibi fuit in honore. Anno domini CIↃ. CCCC. XXIII. in die S. Victoris obiit episcopus *Fredericus* de *Blanckenhem*, postquam administravit Episcoparum XXX. annis. Quo mortuo multi Principes rogabant, unusquisque pro amicis suis. Episcopus Coloniensis pro *Walramo* de *Muersa* fratre suo. Episcopus Leodiensis pro Præposito in *Aken*, qui fuit filius de *Buren*, Episcopus Monasteriensis pro D. *Alberto de Hoya*, cujus ipse avunculus fuit. Dominus de *Monte* pro D. *Gerardo* de *Cleve*. Dux Clivensis pro domino *Rodolpho* de *Diephout* nepote suo, & multi alii, unusquisque pro suis. Ad ultimum deliberati Canonici & Burgenses cum militia, & principales civitates, scilicet *Daventria*, *Zwollis*, *Amersfordia*, *Trajectum*, *Groninghen*, & *Campis*, convenerunt, & rogabant ecclesiam, quod eligerent *Rodolphum* de *Diephout*, quia non sciebant utiliorem ecclesiæ

eccleſiæ ſecundum ſcita terrarum tunc temporis. Et dies electionis indicitur in profeſto Martini, & quinque eccleſiæ iverunt ad Capitulum, ita quod *Walramus* de *Muerſa* habuit voces. Præpoſitus in ſummo *Zuederus* de *Culenburh* habuit voces, & multi alii, ſed *Rodolphus* habuit multo majores quam aliquis, & ſic habuit electionem præ aliis. Quod pronunciatum fuit de choro omni populo, ita quod Rodolphus electus eſſet in epiſcopum Trajectenſem. Et ipſe tunc temporis erat in civitate cum Duce Clivenſi & tulerunt eum, & intronizantes poſuerunt in cathedra ſua. Et cantatum eſt *Te Deum laudamus* more ſuo ſolito. Non multum poſt hoc miſit *Rodolphus* ad Apoſtolicum pro confirmatione, de quo Papa *Martinus* multum ſe deliberavit, & diſtulit. Et etiam habuit iſte *Rodolphus* multas controverſias, quia Apoſtolicus dedit primam proviſionem epiſcopo de *Spier* ſuper *Trajecto*, & dedit ſibi epiſcopatum Trajectenſem præter electionem *Rodolphi*. Quatuor civitates Tranſyſelanæ; ſcilicet *Daventria*, *Zwollis*, *Campis*, & *Groninghen* cum militia tradiderunt electo omnia caſtella, & omnes redditus. Quod audiens epiſcopus Spirenſis noluit tunc epiſcopatum Spirenſem reſignare & venire Trajectum in fortuna, & convenit cum *Zuedero* Præpoſito in ſummo, ut pro Præpoſitura de ſummo contraderet ſibi proviſionem, quam habuit ab Apoſtolico, & nihilominus ipſum etiam Apoſtolico præſentaret, ſuper quo appelavit *Rodolphus*

Zuederus cum provisionem haberet Papæ satagebat mittere Romam pecuniam, ut bullas obtineret provisionis de episcopatu, quas acquirens fecit Trajecti recitari. Transyselani, & militia ejus, & omnis terra præter *Walterum* de *Coeverden* manserunt apud electionem, & adhæserunt appellationi, quæ ventilata fuit contra *Zwederum* de *Culenburch* & in illo voluerunt permanere, donec postulatus convictus esset in judicio Trajectensi. Sed iterum cum adjutorio suorum Zuederus obtinuit castrum de *Horst*, & post hoc susceptus est *Amersfordia* & *Renen*.

Zwederus de *Culenburch* fuit LII. episcopus Trajectensis VIII. annis, sed solum fuit sex mensibus dominus terræ. Et anno domini CIↃ. CCCC. XXV. feria tertia infra octavam Assumptionis Mariæ venit iste *Zwederus Trajectum* cum suis, & susceptus est honorifice a clero & civitate, & in cathedra collocatus est, & juravit omnia plebiscita civitatis servare inconcussa, sicut consuetum fuit. Et eodem die fuit in civitate multus concursus, sic quod Burgimagister *Bernardus Preys* occisus fuit in lecto suo, & plures quæsierunt ad interficiendum, & fecerunt magnam violentiam, & quicquid factum fuit in die illo, hoc totum accepit episcopus in caput suum, quia stulte locutus fuit de episcopo, & multa violentia contigit in die illo. Iste episcopus excommunicavit *Rodolphum* de *Diephout* cum tota *Transyselania*, & omnes, qui partis ejus erant, quia ipse obtinuit totam

Transyselaniam, de quo illi nichil curabant, quia innitebantur suæ appellationi. *Anno domini CIC. CCCC. XXVI. in profesto Penthecostes circa meridiem venit *Iohannes* de *Renes* de *Rynouwen*, qui fuit extra civitatem, & venit cum XIV. equitibus armatis, & properavit ad forum, ut illud retineret, sperans de adjutorio multo sibi affuturo. Ad quem venit dominus de *Buren*, & multi alii ad sui munimen. Et illi qui eum de civitate expulerant, acceperunt signa civitatis, & occupantes pontem rubeum Burgensium mandaverunt omni populo, ut ad sua signa properarent. Quod audiens *Iohannes* de *Renes* cum suis properavit ad eos ad pontem, cui appropinquantes projectis signis triumphalibus fugerunt omnes. *Iohannes* regressus cum suis ad forum cum signo civitatis, & alii trans murum corruentes, quidam interfecti sunt. Et qui capti fuerunt, promiserunt, quod nunquam vindicarent, & sic dimissi sunt. Et post hoc nunquam venit *Zwederus* in civitatem. Post hoc servaverunt Capitulum Trajectenses propter magnas querelas & excessus, qui de episcopo dicebantur, & citatus fuit ad judicium secundum scita civitatis & ecclesiæ Trajectensis. Et ipse misit literas ad Capitulum, quod propter periculum corporis non audebat comparere, sed salvum conductum petiit pro his, quos secum voluit venire. Quod statim datum ei, & miserunt centum equos ad eum, ut & sic cum honore veniret. Campana pulsatur, ut omnibus innotescat,

quod

quod cum salvo conductu episcopus veniret. Sed nec sic comparuit, sed & tertio & quarto contumax permansit. Et sic omnes Officiales spirituales & seculares dimiserunt jus civitatis quiescere secundum privilegia sua, & quod ipsemet juravit. Unde episcopus valde doluit, & adduxit dominum de *Egmonde* cum Gelrensibus in *Amersfordiam*, & nitebatur *Renen* etiam obtinere. Quod videntes Trajectenses cum Transyselanis convenerunt, & cum *Rodolpho Diephout* electo, & adhærebant etiam suæ appellationi, & promittebant usque ad finem appellationis secum permanere. Et sic acceptatus est pro tutore & defensore terræ, & venit Trajectum, anno Domini CIↃ. CCCC. XXV. & positus est in palatio episcopi. Gelrenses habuerunt in Amersfordia duo fortalitia, ut dominarentur civitati. Sed eodem anno circa festum omnium sanctorum venit electus cum civitate Trajectensi in *Amersfordiam* cum adjutorio civium, & obtinuerunt fortalitia manu armata, & ibi captus est dominus *Petrus* de *Culenburch*, *Iohannes* de *Ackoyen*, & *Iudocus* de *Wanderyc* & *Theodricus Wi* cum ducentis aliis.

Cum episcopus *Suederus* coram Apostolico convictus fuisset propter rupta fœdera, & quia privilegia infregerat civitatis. Et *Zwederus* non multum curavit Papam *Eugenium*, sed confugit ad Concilium *Basiliense*, *Eugenius* Papa dedit postulato *Rodolpho* de *Diephout* episcopatum Trajectensem, & similiter confirmationem. Et consecratus est episcopus in *Vollenhoe* in ca-

ſtro ab epiſcopo de *Oſſenbrugge* & duobus aliis ſuffraganeis. Et *Zwederus* manſit in *Concilio*, & obiit ibi cum fluxu ventris anno Domini CIↃ. CCCC. XXXIV. & ſepultus eſt in *Baſilea*. Poſt mortem ejus convenerunt dominus de *Paſſaert*, & cum eo x. vel XII. Canonici, qui fuerunt exules cum epiſcopo, & elegerunt *Walramum* de *Muerſa* fratrem epiſcopi *Coloniensis* in epiſcopum Trajectenſem, & Papa *Felix* de *Sabaudia*, & Conſilium dederunt ei confirmationem, & ipſe ſedit in *Dordraco* tanquam epiſcopus. Et omnes qui fuerunt partis ejus in Hollandia, Zelandia, & Gelria, ſervaverunt juriſdictionem ſpiritualem ſecum annis multis ſed nunquam venit in poſſeſſionem, quia *Rudolphus* habuit poſſeſſionem, & confirmatus fuit ab *Eugenio*.

Rudolphus filius Comitis de *Diephout*, Præpoſitus in *Oſſenbrugge*, & Canonicus in *Colonia*, & poſtulatus *Trajectenſis*. Hic fuit LIII. epiſcopus Trajectenſis XXI. annis. Hic in principio quum fuit poſtulatus habuit multos adverſarios, quia Papa *Martinus* fuit ſibi contrarius, & Dux Burgundiæ cum majori parte Hollandiæ & Zelandiæ. Et ducem *Gelriæ* habuit adverſarium, & dominum de *Culenburch*, & multos alios. Sed Dux *Clivenſis* fuit pro eo, & cum omnibus Principibus circa ſuam diœceſim fuit reconciliatus, & amicus factus eſt eorum, & ſervavit terram ſuam in bona pace, & factus eſt locuples valde. Iſte reſtauravit omnia pene caſtella, & palatium in Trajecto con-

construxit, & ipse de novo construxit castrum de *Laghe.* Anno domini CIↃ. CCCC. XLI. feria quinta in Septembri torneamentum convocatum fuit Trajecti, quod convocari fecit dominus de *Gaesbeeck*. Anno domini CIↃ. CCCC. XXIX. fuit Trajecti magna pestilentia. Item anno domini CIↃ. CCCC. XLVIII. tunc *Rodolphus* accepit indignationem a civitate Trajectensi, ita quod ista indignatio non est deminuta, sed magis crevit inter episcopum & Rectores civitatis. Et anno CIↃ. CCCC. XLIX. in die S. Blasii in nocte episcopus cum domino de *Montfoert* & cum *Amersfordensibus*, & venerunt de *Amersfordia* de nocte ante civitatem Trajectensem, & infra portam albarum dominarum & planam turrim fuit eis sotamen fossum, & per illud introitum habuerunt. Et foris fuerunt parati multi lintres aquatici, quos miserunt in aquam fossatæ, & sic venerunt ad foramen. Et serpebant unus post unum per foramen, & venerunt in civitatem, & fregerunt *portam albarum fæminarum*, & sic venerunt *Amersfordenses* cum domino de *Montfoort* in civitatem, & cum omnes una simul fuerunt, animosi iverunt ad palatium, & clamabant, quod populus amodo sisam non daret, & pascua libera essent. Quod Rectores civitatis videntes quod episcopus esset in civitate pulsabant campanam & provocabant se alterutrum, ut venirent cum armis ad palatium. Et audientes quod episcopus ad palatium properaret, tunc obviabant & valde ani-

mose in foro aucarum, & convenerunt in vico Sculteti. Et cives accesserunt ut leones, & adeo pugnaverunt, quod alios retrocedere compulerunt. Et episcopus vulneratus est in crure & ad terram prostratus, & dominus de *Montfoort* similiter. Sed tunc *Amersfordenses* venerunt per vicum *Minorum* cum novo rumore, & cives fugaverunt, & populus eorum declinavit ab eis, & omnes fugerunt, & episcopus cum suis obtinuit pallacium. Et vulnerati sunt tunc ad mortem *Iohannes Lichtenberg*, *Proeys* filius Burgimagistri, & *Everardus Proeys*, & *Henricus* de *Masshe*. Et captus fuit dominus de Gaesbeeck, & ipse dedit *Wijck* & *Abkoude* episcopo cum suis pertinentiis, sed ipse maneret dominus illarum civitatum usque ad vitam, & habuit XII. millia florenorum Renensium, ut libens haec faceret. Et similiter fuit captus dominus de Sevenberghe, & ipse evasit cum suis jurramentis. Et captus fuit *Fredericus* de *Renes* de *Walven cum* filio *Iohanne*, & ipsi dederunt episcopo X. millia florenorum Renensium. Et insuper domus de *Rynauwen* destructa est. Et ibi etiam captus est *Iacobus Proeys*, & *Hubertus* de *Pallaes*, & deportati sunt in castro de *Horst*, qui & mox evaserunt. Etiam fuit captus *Arnoldus* de *Ameronge*, & *Henricus Iacobi*, & ambo fuerunt decollati in pallacio, & *Iacobus* de *Ameronge*, Volpertus de *Ameronge*, *Iohannes* de *Ameronge*, *Iohannes Wouman*, *Theodricus Wouman*, *Iohannec Tiel*, *Theodricus Arnoldi*, & multi alii exactionati sunt, & expul-

si

si de civitate. Et etiam expulsi sunt dominus *Johannes Proeys* Præpositus in summo, & *Bernardus Proeys* frater ejus, *Johannes Lichtenberch*, *Braem Lichtenberch*, *Philippus de Groeneveldt*, *Adamus Lanscroon*, *Albertus Proeys*, *Fredericus Massche*, *Henricus de Malsen*, *Gerardus Foeck*, *Rodolphus Elswert*, *Theodricus Stekel*, cum multis aliis, cum filiis & liberis exularunt, & spoliati sunt. Post hoc anno LII fuit magna sedicio in diœcesi Monasteriensi propter episcopum, quem civitas voluit habere cum majori parte diœcesis, & pars Capituli voluit habere † *Odericum* fratrem comitis de *Hoy*, & alios, sed major pars Capituli elegerunt *Waltramum* de *Muersa*, qui fautores habuit *Theodricum* episcopum Coloniensem, & *Rodolphum* episcopum Trajectensem, & *Arnoldum* Ducem Gelriæ. Et iste *Walramus* habuit confirmationem a Papa. Et istis temporibus venit Cardinalis Legatus in terris istis dominus *Nicolaus* de *Cusa* ad reformandum statum quorundam religiosorum, & maxime propter omnes sanctimoniales, ut eas recluderet. Et iste prædicavit Coloniæ, Trajecti, & in multis locis in propria persona, & dedit indulgentias omnium peccatorum. In diebus illis quum dissensio esset in ecclesia *Monasteriensi*, tunc tractatum est apud Cardinalem, & episcopum *Rodolphum*, quod *Walramus* de *Moersa* electus *Monasteriensis*, quia Monasterienses * noluerunt tum

† Ericum vocat passim ad Ann. CIↃ. CCCC. LIV. & seqq. Auctor Chron. Monasteriens. to. 8. *Analect.*

* Chron. Osnaburgens. apud Meibom. 2. rer. *Germ. in fin.* *Civitas Monasteriensis sibi per cives suos nobilem domicellum Iohannem Comitem de Hoja, tutorem sive curatorem elegit, & ab electione per Capitulum facta ad Sanctissimum dominum Apostolicum per debile fundamentum appellarunt. videlicet, quod licet Capituli de jure esset eligere, populi tamen esset consentire.* Plura de Walravo & bellis ejus nomine a Rudolpho susceptis vid. Chron. Monasteriens. in ejus vit. *to. 8. Analect.*

tum habere episcopum in casu, quo posset ipse Monasteriensem civitatem vastare, & tunc *Walramus* resignaret episcopatum *Conrardo* filio fratris *Rodolphi* de *Diephout*, qui fuit Præpositus in *Ossenbrugge*, & Præpositus in *Daventria*, & Walramus etiam haberet certam summam annuæ pecuniæ ex episcopatu, & insuper haberet decimum denarium de precario ecclesiæ Trajectensis. Et per hoc omnes discordiæ, quæ fuerunt inter *Rodolphum* & *Walranum* essent sopitæ. Et hoc impetravit dominus *Nicolaus* de *Cusa* apud Apostolicum, ita quod Apostolicus tradidit super hoc bullas de precariis ad *Walramum* de *Muersa*. Et episcopus *Rodolphus* tamen fortiter incepit præliari contra Monasterienses, quare in brevi exhausit omnes thesauros suos, & depauperatus est. Et cum instaret precaria postulare, statim quinque collegia cum ceteris ecclesiis appellabant super hoc, quod non potuit eis prodesse. Et exactores videbantur velle rapere, & ecclesia cessavit a divinis, exceptis Prædicatoribus, quod tamen postea eos pœnituit Et sic concepit *Rodolphus* inimicitias contra ecclesiam suam. Et ad ultimum ecclesia legit maledictiones super omnes, qui præsumebant contra eam neminem nominans. Et ecclesia intellexit, quod decretum fuit, quod eorum quidam caperentur, & compellerentur precaria tribuere. Quinque collegia cum quatuor ecclesiis parochialibus pacti sunt, omnes parvi & magni, senes & juvenes, quod a nemine volebant capi, nec suos mini-

miniſtros. Quod ſi facerent, omnes ſe periculo exponebant. Et poſuerunt vigilias omni nocte in collegiis ſuis, ut ſi neceſſe eſſet unuſquiſque pulſaret campanam. *Rodolphus* iſte fuit prudens & arrogans vir, cui hoc totum diſplicuit. Et receſſit inde & perrexit in caſtrum *Horſt*. Et Rectores civitatis conſilium inierunt, ut compellerent eccleſiam, ut deſiſterent a cuſtodia & conſpiratione, & voluerunt omnes ſeculares mechanicos corrigere, qui eccleſiæ adhæſerunt. Sed ſtatim quinque collegia convenerunt cum ceteris in ſummo, & acceptis armis voluerunt Rectoribus obviare, ut emunitates ſuas uſque ad mortem defenſarent parati. Facta ſunt hæc anno domini CIC. CCC. LV. in converſione S. Pauli. Quod audiens communis populus Trajectenſis convenit omnis circa eccleſiam in ſummo, dicentes ſe velle eccleſiæ adhærere, & pro ea mori, quia hi ſunt, de quibus nutrimur & quæſtuamur, & noluerunt violentiam Rectorum civitaais amodo ſuſtinere, & communis populus in tantum ſuccrevit, quod ad palatium iverunt ante domum civitatis, ubi Senatus fuerat congregatus, & Conſulatum ſeu Senatum oportebat deſiſtere ab incepto. Et dominus de *Montfoort* arbiter fuit inter illos, ita quod Senatus venit in ſummo ad Capitulum apud eccleſiam, & communis populus præſens fuit, & quicquid populus tunc deſiderabat pie indulſit Conſulatus. Et prælati cum Burgimagiſtris euntes ad toxale ante chorum, & promulgatum fuit,

quod omnia permanerent. Et inde adeuntes ad consistorium civitatis, ut omnia rata essent, campana pulsata est in testimonium omni populo. Quicquid vulgus desiderabat, ratificatum est, & magnum sigillum civitatis fractum est ad instantiam vulgi cum multis aliis. Et omnis communis populus ordinavit, in omni vico & & platea, si aliquid sinistri unquam perstreperet, pelvis percussione omnibus innotescerent. & sic in brevi colligi potuerunt quinque vel sex millia hominum in armis. timentes semper traditionem rectorum. Interim ecclesia mandavit domino *Gysberto* de *Breeroed* Praeposito Trajectensi, qui tunc in *Hagu comitis* fuit, qui statim venit ad ecclesiam. Post hoc eodem anno VII. Kal. April. obiit *Rodolphus* † in Vollenho, & deportatus est Trajectum & sepultus est in summo.

† De obitu Rodolphi & sepulturae ejus loco vid. not. ad Anonym. Monefter to. 8. Analect. p. 188. & seq.

Philippus dux Burgundiae misit Trajectum Comitem de *Nassenwen* cum aliis, & rogavit ecclesiam pro *David* filio suo naturali, qui tunc fuit episcopus Terwanensis. *Arnoldus* dux Gelrensis rogavit pro Stephano de Bavaria, sed Capitulares * elegerunt uniformiter *Gysbertum* de *Brederode*, exceptis duobus, scilicet domino *Gerardo* de *Massche*, & *Iohanne Wittenborst*, qui elegerunt *Stefanum* de *Bavaria*. Sed statim quum audissent, quod omnes elegissent Gysbertum, tunc illi duo revocabant vota sua, & etiam elegerunt eum. Facta sunt haec anno LV. altera die Paschae.

* Instrumentum electionis jam pridem a me editum 2. *Analect.* p. 432.

Gysbertus de *Breeroed* Praepositus in summo. Hic

Hic fuit LIV. episcopus Trajectensis uno anno & sex mensibus. Et quum electus, tunc regnavit adhuc populus communis in civitate Trajectensi, & non fuit tutum eis inniti. Sed ad hoc ipse deduxit eos, quod omnibus placuit, ut dominus de *Breeroed*, dominus de *Gaesbeek*, ille de *Renes*, & omnes exules revocarentur. Et omnes fecit ad se venire, & omnes rectores civitatis, & utrasque partes vocavit ad convivium, & desideravit, ut esset populus unus, & voluit utrisque esse pius dominus. Ipsi promiserunt se facere. Sed qui regebant civitatem, successive fugiebant de civitate, quia qui intus venerant, fuerant aliis potentiores. Dux *Burgundiæ* statim misit episcopum *Atrebatensem* in Curiam ad Papam *Calixtum*, & fecit impediri, ne Papa daret *Gysberto* confirmationem, & humiliter petiit a *Calixto*, ut filio suo naturali David scilicet daret provisionem ecclesiæ Trajectensis. Et rex *Arragoniæ* etiam rogavit Apostolicum pro *Philippo*. Electus misit ad Papam *Calixtum* pro confirmatione, & præsentavit pecuniam in banco paratam. Papa distulit confirmationem, sed dixit, quod bonam responsionem daret, & sic cum gaudio remisit, & nichil est secutum. Sed misit Duci Burgundiæ provisionem pro filio suo contra privilegia civitatis Trajectensis. Quo facto illi de *Amersfordia* & illi de *Renen* tradiderunt *Burgundionibus* civitates suas ad usum *David*. Et qui in castro *Horst* erant, similiter fecerunt. Interim *Gysbertus Breeroed* misit ad *Fredericum* impe-

imperatorem pro gladio feculari & regali. Et Imperator misit ac dedit ei. Et dum sic vulgus gubernaret civitatem multi inopes & vagi additi sunt eis. Et omni ebdomada servabant colloquium tribus aut quatuor diebus ad unum interdum. Et minores & pauperiores voluerunt esse ut divites & ut nobiles, & divites & nobiles non audebant loqui. Et ad ultimum ceperuut multos divites & prudentes captivare, & eos spoliare, & etiam erant in periculo, quod interficerentur, & infringebant inclusa monasteria fœminarum, & explorabant bona earum, & quomodo adepta essent, & temptabant velle scire, quomodo seculares & spirituales bona sua congregassent, ut sic ad eorum cistas pervenire possent. Semel uno tempore in die *S. Marci* tunc vulgus percussit pelvim, & congregati erant in platea vocata *Noey*, ut multa mira facerent super divitibus civitatis. Quod audiens *Gysbertus* de *Breeroed* electus statim misit pro fratre suo domino de *Breeroed*, & pro illis de *Vianen*, & pro domino de *Montfoerd*, ut prope eum assisterent. Similiter rogavit multos famulos militares, qui ex diœcesi, & *Gelria*, & *Brabantia*, & aliis locis erant, & præparabant se bene & signabant se, & sic procedebant animosi cum electo per vicum *Sculteti*, & anhelabant ad victoriam contra vulgus civitatis. Quod ipsi videntes statim ad eos venire erectis manibus pacem quæsierunt, &

apud

apud eum manere desiderabant. Et coacti sunt ibi deponere arma sua, & quod ad latus ejus irent, qui sui esse volebant. Et omnis potestas & nobilitas civitatis proparabant etiam ad electum. Et tunc etiam proposuit tractatus populo, quos mutuo facere solebant, & sub poena capitis jussit, nequis a modo in pelvi percuteret. Et statuit Consulatum civitatis juxta antiquum modum, & omnes, qui capti erant a populo, liberavit, & sic quievit tumultus populi. Dux Burgundiæ *Philippus* expeditionem fecit, ut filium suum ad episcopatum promoveret, cujus provisionem habuit. Et venit de *Haga* usque *Yselstein* cum multis Principibus, & *David* fuit in castro *Horst*, & habuit tunc Amersfordiam & *Renen* pro sua parte. Dux *Clivensis* medius fuit inter Ducem Burgundiæ & *Gysbertum* de *Breeroed* nepotem suum, ita ut resignaret episcopatum tali conditione, ut ambo partes contentæ starent. Electus prævidens, quod tam potenti Principi obviare nequiret, & quod filius ejus jam in parte susceptus fuisset, & multam summam sibi oblatam fuisse, compositionis curæ auscultare coepit, & misit suos cum Duce Clivensi ad Ducem Burgundiæ, scilicet fratrem suum, & dominum de *Montfoort*, *Iohannem de Renen*, & dominum *Iohannem Proys*, & omnia sunt bene retractata. Et conclusum est in *Yselsteyn* hoc modo, ut *Gysbertus* resignaret electionem suam & episcopatum *David* filio *Philippi* Ducis Burgundiæ, episcopo Terwanensi, qui pro-

vi-

visionem habuit, & *Gysbertus* maneret Præpositus in summo, & Præpositus ad S. Salvatorem, & similiter Præpositus ad S. Donatum in *Brugis*, & annis singulis haberet ad vitam ex episcopio quatuor millia florenorum, & pro expensis suis haberet quinque millia Leonum aureorum, & horum omnium fidejussor factus est dux Clivensis. Et tali conditione venit ille potens Princeps *Trajectum* cum filio suo *David*, & cum omni exercitu, & secum fuit filius ejus Comes de *Sarloys.Karolus*, & Comes de *Nyvers*, & Comes de *Stampis*, filius ducis de *Borbonia*, *Adulphus* filius Ducis Clivensis, *Antonius Dagener* de *Burgundia*, Comes de *Marle*, Comes de *Briano*, Comes de *Becha*, Dominus de *Croy*, Dominus de *Arcke*, cum multis aliis Principibus. Et cum magna pompa venientes Trajectum suscepti sunt cum magna solennitate, & filius ejus susceptus est cum reverentia, & dominus *Gisbertus Breeroed* suscepit eum, & resignavit sibi totum jus & possessionem, ceteris manentibus inconvulsis. Et ipse *Gysbertus* cum ecclesia duxit eum in ecclesiam *S. Martini*, & intronisavit eum, & in cathedra collocavit, quod delectabile fuit videre. Et cum *Philippus* dux *Burgundiæ* esset in civitate cum tantis de suis tamen omnia servavit incontaminata, & in nullo civitati forefecit. Et cum ibi resedisset octo diebus, tunc profectus est cum suo exercitu *Davantriam*, & etiam cum Hollandinis, & commisit Præposito *Gysberto* interim, & domino de *Breeroed*

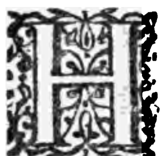
civi-

civitatem Trajectensem, & obsedit *Davantriam* VIII. ebdomadis, sed nichil dignum scribendi ibi fecit, quia quamdiu ibi fuit semper pluit, & ibi compacti sunt, ut *David* suscipiant in episcopum Trajectensem. Hæc facta sunt anno domini CIↃ. CCCC. LVI.

CRO.

CRONICA
DE
HOLLANT
ET EIUS
COMITATU.

OLLANDIA quomodo eſt primo inhabitata plenius habetur in hiſtoria *Friſia* & epiſcoporum Trajectenſium. Iam reſtat ſcribere, quomodo hæc provincia primo gubernata eſt per nobilem Principem *Theodricum* primum Comitem *Hollandia*, & ultra de omnibus Comitibus Comitiſſiſque Hollandiæ, Ducibus, Duxiſſiſque, & Regibus, qui poſſeſſores illius provinciæ extiterunt.

Hollandia ſicut invenitur *de proprietatibus rerum* in xv. *libro* eſt parva provincia ſita prope *Renum*, ubi Renus influit mare, & in Auſtro habet *Brabantiam*, & in Oriente habet *Friſiam*, in Aquilone habet mare *Britannicum*, & in Occidente habet *Flandriam*, & eſt terra aquoſa, & circumfluit eam aqua Reni, & aqua maris, ac ſi inſula eſſet, & intus habet multos ſtagnos piſcium, multum feroces, & habet bona paſcua pro jumentis paſcendis, & multum fru-

ctifera

fera est terra. Etiam sunt ibi in multis locis nemora, in quibus est venatio, & habet etiam terra multum de moria, de qua fiunt cespites ad comburendum. Et est terra locuples valde, cujus principalis civitas est *Trajectum* inferius, & in inferiori est *Almannia* secundum linguam, & populus est grandis fortisque viribus, magnanimus, pulcher facie, honestus moribus, Deum veritus, minus ad rapinam, quam alii Almanni industrius, fidelis, & pacificus comprobatur.

Anno domini DCCC. & LXIII. cum *Carolus* rex Franciæ audisset, quod Dani & Norwegi *Hollandiam* destruxissent, tunc sedit semel rex iste in Brabantia, in quadam villa nomine *Bladel*, & fuit apud eum nobilis Comes nomine *Haghenus*, & duo alii Principes juvenes, quorum unus vocatus fuit *Walgerus*, & alius *Theodricus*. Iste Comes *Haghenus* fuit avunculus de istis duobus, quia fuerunt filii sororis suæ, & regia *Ludovici* regis conjux fuit soror istius *Hagheni*. Et iste *Haghenus* rogavit *Karolum* obnixe pro juniore nepote suo, ut daret ei provinciam *Hollandia* cum parte Frisiæ, viso quod natus fuit de alto sanguine Franciæ. Rex *Karolus* bene fuit inclinatus hujusmodi petitionibus, & lubens consensit, & dedit *Theodrico* provinciam *Hollandia* cum suis pertinentiis & parte Frisiæ, & fecit de Hollandia principalem Comitatum. Et rex recepit *Theodricum* suum principalem consiliarium, & Rex dedit ei super his rata privilegia & plebiscita

bene bullata cum sigillo regis, annulo aureo, quod continiebat imaginem suam. Et continebat hæc; *In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Karolus gratia Dei rex Franciæ. Quia nostræ majestati convenit, quod nostros fideles & caros honorare debeamus propter sua ministeria nobis sedulo impensa, hinc notum facimus cunctis fidelibus Christianis præsentibus & futuris ista inspecturis, quod ad præsentiam nostram venit Haghenus Comes noster nobilis, supplicans nobis, quatenus daremus nobili viro Principi nostro* Theodrico, *fratri Principis Walgeri provinciam Hollandiæ cum suis pertinentiis. Cujus pretibus inclinati pie annuimus, ut justum est, & damus carissimo nostro Theodrico istam dictam provinciam cum cunctis officiatis hominibus inibi contentis, ac futuris, cum suis nemoribus aquis & ceteris emolumentis. Et præcipimus per præsentes, ut in his nemo sibi obviare contendat. Et quia voluimus, quod ista donatio rata permaneat in ævum, sic placuit nobis super his documenta elargiti munita. Data in Bladella anno domini* DCCC. LXIII. XVI. *die Iunii* XVIII. *nostri regni*. De post donavit *Ludovicus* rex *Almanniæ* isti *Theodrico* terram de *Wasda*, quæ fuit confinis Hollandiæ, quæ vocata est *Frisia* usque *Louvers* ad instantiam reginæ suæ, quæ fuit matertera istius *Theodrici*. Et super hoc dedit etiam sibi publica & fortia instrumenta, quæ sic continent. *In nomine sanctæ Trinitatis. Ludovicus Dei gratia rex Almanniæ notum facinius universis, quod Hemma consors regni nostri regina nostra ra-*

gavit nos, quatenus Theodrico fideli nostro nepoti forestam daremus, quæ adjacet Comitatui Hollandiæ, nomine Wasda, & aquam quæ ibi intrat & exit cum pratis suis, & nemoribus, & cunctis, quæ ad illam forestam pertinere dicuntur, quod ad instantiam nostræ consortis ei negare non possumus, sed libenter donamus dilecto nostro Theodrico prædicto, ut libere possideat ipse cum posteris suis, ita ut posset cum ea facere sicut libet sibi; vel possidere, vel vendere, vel donare. Et ut hæc rata habeamus duximus his sigillum nostræ majestatis appendere. Datum anno DCCC. LXVIII. *tertia die Aprilis.*

Theodricus primus, filius Principis *Sigisberti* de *Aquitania*, fuit primus Comes Hollandiæ, & Zelandiæ, & Frisiæ usque *Louwers* XXXVIII. annis. Hic fuit vir animosus, imperterritus princeps. Ipse defendit *Hollandiam* de manu Danorum ac gentilium. Hic habuit conjugem nomine *Genam* nobiliter natam, quæ fuit filia † *Pippini* regis Italiæ, Et *Karolus Magnus* fuit pater *Pippini*, & avus de Gena. De ista habuit *Theodricum* unum filium, etiam nomine *Theodricum*, qui fuit Comes post patrem. Item *Theodricus* cum denuisset ex devotione construxit monasterium in *Egmonda*, ubi posuit sanctimoniales ordinis S. Benedicti, quas beneficiavit satis de proprio, ut possent honeste victitare. Et in eodem monasterio fuit cuidam sanctimoniali revelatum a Deo, quod admoneret *Theodricum* Comitem, ut aperiret sepulchrum *S. Alberti*, & illa sacra ossa portare

† Ne hoc quidem verum est. Pipinus Carolo adhuc vivo defunctus filium Bernardum, *filias autem quinque Adalhaidem, Atulam, Gundradam, Bertaidem, & Theodradam superstites reliquit* verba sunt Eginhardi in vita Caroli Magni.

tare faceret ad ecclesiam dicti monasterii, & Comes convocavit multos presbyteros, & Prælatos. Et cum aperuissent sepulchrum inventum est corpus ejus cum tegumento incorruptum. Et etiam inventum fuit super pectus ejus signum crucis de auro, quod medicinam præstat & salutem multis infirmitatibus, & sub sepulchro ejus erupit fons, qui adhuc hodie multam aquam tribuit.

In anno DCCCC. & uno pridie Kalendas Octobris obiit iste Comes *Theodricus* primus Comes Hollandiæ, & sepultus est in *Egmonda* in monasterio, quod ipse fecit. Et anno sequenti obiit uxor ejus Gena, & sepulta est apud eum in *Egmonda*. *Theodricus* II. filius *Theodorici* supradicti fuit secundus Comes Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ LXXXII. annis. Iste habuit conjugem nomine *Hildegondam*, & fuit filia *Ludowici* regis Franciæ, de qua conjuge habuit *Theodricus* duos filios, & unam filiam. Primus filius vocatus fuit *Arnoldus*, & fuit Comes post patrem. Secundus filius vocatus fuit *Egbertus*, & fuit Archiepiscopus Treverensis, & filia nomine *Aerlinda*, & fuit † Abbatissa de *Rynsburgh*, Istius *Theodrici* tempore surrexerunt Frisones in rebellione contra dominum suum, sed *Theodricus* collecta manu profectus est in Frisiam, & destruxit magnam partem Frisiæ, & occidit multos, ita quod ad obedientiam eos coegit, quam tamen non diu servaverunt, quia anno sequenti venerunt Frisones, & combusserunt *Alcmariam*, & *Egmondam*,

† Acqui nondum monasterium tum in rerum natura. Fundatrix Petronella est Florentii Pinguis uxor Sed vulgaris est error, ut mox ipse Auctor in Florentii ejus vita. Add. Chron. Goudan *h.* & ibid. *Scriver.*

dam, & *Haerlem*, & ſic venerunt uſque Leydis. Quod audiens *Theodricus* accepit *Caſtellanum* de *Leydis*, & omnes, quos in promptu habere potuit. Quod audiens omnis homo venit in adjutorium Principis ſui, & vaſtavit eos Comes, & multos Friſonum occidit. Et iſtud prælium contigit in eodem loco, in quo *Reynſburch* jam fundatum habetur. Acta ſunt hæc anno DCCCC. & LXXII. Et ſic ſubegit Friſones. Anno DCCCC. LXXV. conſtruxit *Theodericus* monaſterium in *Reynsburch*, & poſuit ibi religioſos monachos ordinis S. Benedicti. De poſt tamen transpoſuit moniales de *Egmunda* in *Reynsburch*, & de *Reynsburch* in *Egmonda*, ut poſſent melius defendere monaſterium ſuum ab incurſu Friſonum, & reædificavit monaſterium in *Egmonda* ſatis pretioſe de lapidibus, quod fuit prius de lignis. Item *Theodricus* dedit monaſterio Egmondenſi multa bona temporalia ad poſſidendum. Etiam dedit monaſterio librum, qui dicitur tripertita hiſtoria, & textum quatuor Evangeliorum, qui totaliter foris coopertus lapidibus pretioſis. Anno DCCCC, LXXXIV. pridie Nonas Maji obiit iſte Comes *Theodricus*, & ſepultus eſt apud patrem ſuum in Egmonda. Hic *Theodricus* & pater ejus regebant Hollandiam C XXV. annis laudabiliter & pacifice, & expulerunt Danos de terra. Et anno ſequenti in Aprili obiit conjux ejus, & ſepulta eſt apud virum ſuum.

Arnoldus primus ſic vocatus fuit filius *Theodrici* ſecundi, qui fuit tertius Comes Hollandiæ,

diæ, Zelandiæ, & Frisiæ v. annis. Iste habuit conjugem † *Hirgardem*, filiam Regis vel Imperatoris Græcorum *Stephani*, & fuit soror Imperatricis Romanorum conjugis *Ottonis* II. Et fuit ex parte matris suæ de progenie Romanorum Colomneorum. Et de hac conjuge habuit duos filios. Primus vocatus est *Theodericus*, qui fuit Comes Burgensis de *Kennemerlant*, & *Frisia*. Iste *Zyfridus* filius *Arnoldi* fuit primus dominus de *Breeroed*. Iste *Zyfridus* adamavit quandam pulchram virginem nomine *Terburgam*, & fuit filia cujusdam potentis in Frisia, qui nomen habuit *Goldebant*, & hic descendit de sanguine *Goldeboldi* regis Frisiæ. Et istam virginem sibi desponsavit inscriis suis parentibus, qui propterea valde irati sunt. De ista Frisonica fœmina habuit *Zyfridus* duos filios. Primus vocatus est *Theodericus*, qui postea fuit dominus de *Breerbede*. Secundus vocatus est *Simon*, & hic fuit dominus de *Teylingen*. Et de isto domino de *Breeroed* venit adhuc unus filius, & hic dictus est dominus de *Lecke*. Sed iste Comes *Arnoldus* fuit justus & pius dominus, bonæ vitæ, & metuebat Deum valde. Hic habuit multas molestias contra Frisones. Anno domini DCCCC. XCIII. profectus est in Frisiam cum manu valida, & cum sitiret populus suus, & non esset aqua nisi salsa, tunc Comes dedit se ad orationem. Et per instinctum Dei demonstravit populo locum, ubi foderent pro aqua habenda, & foderunt & invenerunt aquam dulcem in magna copia.

Et

† *Lutgardem* Willelm. Monach. *to.* 4. *Analect.* Vid. not. *ibid.*

Et statim post hoc venerunt Frisones in multitudine magna contra Comitem *Arnoldum*, & convenerunt in uno plano in Frisia apud quandam villam, quæ *Winckelmade* dicitur, ubi valde pugnatum est, & Frisones obtinuerunt triumphum, sic quod Comes iste ibi periit cum multis de suis. Actum est eodem anno DCCCC. XCIII. XIV. Kal. Octobr. Et corpus ejus delatum est in *Egmondu*, & sepultus est ibi cum magno luctu. Et Comitissa filia Imperatoris in anno sequenti pridie Idus Maji obiit & ibidem sepulta. Post multos annos in sancta feria quinta ante Pascha, cum multus populus convenisset in *Egmonda* propter indulgentias, tunc rupta est petra, quæ jacuit super sepulchrum Comitis *Arnoldi*. Et ex sepulchro tantus odor aromaticus prodiit, qui replevit totam ecclesiam.

Theodricus tertius filius Arnoldi senior fuit quartus Comes Hollandiæ XLVI. annis; & habuit conjugem *Vrilhildem* filiam ducis Saxoniæ Ottonis, qui fuit Imperator II. *Otto*, & soror tertii *Ottonis* Imperatoris, quamvis mater tertii *Ottonis* & mater *Theodrici* fuerunt sorores, & fuerunt filiæ Imperatoris Græcorum. Sed *Otto* II. postea habuit filiam de *Oostenryck*, & de ista habuit istam *Vrilhildem*. Et de ista Comitissa habuit *Theodricus* duos filios. Primus vocatus est *Florentius*, & fuit Comes in Oostfrisia, & postea Comes Hollandiæ. Iste Comes *Theodricus* obiit anno Domini CIↃ. XXXIX. IV. Kalend. Ianuar. sepultus in *Egmonda*

Theodericus IV. filius *Theoderici* ſenior fuit quintus Comes Hollandiæ, Zelandiæ, IX, annis. Hic non habuit conjugem, nec prolem. Hic aliquando fuit *Leodii* in torneamento, & ipſe interfecit ibi in ludo fratrem epiſcopi Colonienſis. Et Leodienſes propterea obruentes in eum omnes Principes interficere moliebantur. Sed ipſe habito veloci equo fugit extra civitatem, ſed ipſe amiſit ibi duos fratres naturales, & venit *Dordracum*, & incendit ibi omnes naves inimicorum ſuorum, & negotiatores eorum capi fecit. Iſte Comes cum tranſitum haberet per vicum in *Dordraco*, qui adhuc hodie vicus Comitis vocatur, ſagittatus eſt in femore ſuo venenata ſagitta a Colonienſibus & Leodienſibus. Et obiit poſt duos dies Idibus Maji anno Domini CIↃ. XLVIII. & ſepultus eſt in *Egmonda*.

Florentius primus frater *Theodrici* ſupradicti fuit ſextus Comes Hollandiæ &c. XIII. annis. Hic habuit conjugem filiam *Hermanni* Ducis Saxoniæ, de qua habuit duos filios. Primus vocatus eſt *Theodricus*, & fuit Comes poſt patrem ſuum. Secundus vocatus eſt *Florentius* Princeps, & unam filiam *Machteldem*, quam accepit *Philippus* rex Franciæ, ſed poſt mortem patris *Machteldis*. Hic *Florentius* primo fuit Comes de Weſtfriſia. Quodam tempore *Florentius* triumphavit de ſuis inimicis, & manſit in quadam villa quieſcere volens, quæ villa dicta eſt *Hemaert*, & hoc in meridie, & improviſo ſupervenit *Alardus*, frater ducis

Bra-

Brabantiæ, & percussit in lasso exercitu *Florentii*, & occidit eum cum mille & sexcentis viris anno CIↃ. LXI. XIV. Kal. Iul. & sepultus est in *Egmonda*.

Gertrudis relicta *Florentii* post mortem viri administravit Comitatum ex parte filiorum pluribus annis, ex parte Florentii duobus annis, & post hoc accepit *Robertum* de *Flandria* filium † *Ludowici* in maritum. Qui *Robertus* factus est tutor pueri *Theodrici* de *Hollandia* de consensu patriæ, & mansit ibi tutor octo annis. Anno CIↃ. CC. LXXI. tunc venit Godfridus dux Lotharingiæ & episcopus Trajectensis Wilhelmus cum magno exercitu in Hollandiam prope Leydis. Contra quos venit iste *Robertus* tutor patriæ ubi valde acriter pugnatum est. Quod ad ultimum *Robertus* succubuit, & expulsus est cum conjuge sua & filiis conjugis, & secessit Gandavum. Iste *Godfridus* dux *Lotharingia* cum *Buyl* fuit Comes Hollandiæ per vim quinque annis. Et in omnibus civitatibus acceptatus est per violentiam. Et iste fundavit civitatem *Delft*, & prope illam magnum castrum, in quo ipse habitavit longo tempore.

† *Balduini.* Alberic. ad Ann. 1060. *Soror autem ejusdem regis Henrici Adela prædicto Balduino Insulano peperit Balduinum hujus nominis sextum, Robertum cognomento Frisonem &c. Robertus autem Friso Gertrudem Frisonum Comitissam duxit in uxorem relictam videlicet Comitis Florentii, matrem Comitis Theodorici, & genuit ex ea Comitem Robertum, qui in expeditione Hierosolymitana memoratur &c.*

Anno CIↃ. LXXII. iste *Godefridus* profectus est cum manu valida contra *Oestfrisiam* cum adjutorio episcopi Trajectensis, & obtinuit triumphum, & multa spolia detulit in *Alcmariam*. Quod audientes Frisones venerunt & obsederunt *Alcmariam* IX. septimanis. Et venit tunc episcopus in adjutorium Ducis, & pugnatum est val-

valde, & perierunt bene octo millia Frisonum, & multi fuerunt capti & decapitati. Et sic *Godfridus* obtinuit Oestfrisiam & Westfrisiam.

Theodricus v. filius *Florentii* fuit VII. Comes Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ XV. annis. Hic habuit conjugem nomine *Witildildem*, filiam Frederici ducis Saxoniæ, de qua habuit filium, qui post eum Comes fuit, & pulchram filiam *Machteldem*, quæ fuit Duxissa Aurelianensis. Et cum *Theodricus* diu possedisset Hollandiam in omni pace, tunc Frisones rebellare cœperunt, & emunitatem suam volebant defendere. Et *Theodricus* profectus est in Frisiam cum valido exercitu in hyeme, & obtinuit duo prælia super glaciem. Et in primo prælio prostrati fuerunt ultra XL. millia Frisonum, & in secundo prælio LX. millia Frisonum, tam virorum quam mulierum, quia Comes iste interfici jussit tam viros quam mulieres, & valde destruxit Frisiam. Ann. CIↃ. XCI. V. Kal. Decembr. obiit iste Comes *Theodricus*, & sepultus est in Egmonda. Et uxor ejus XIV. Kal. & sepulta est ibidem.

Florentius II. filius *Theodrici* fuit VIII. Comes Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ XXXIII. annis. Hic habuit conjugem *Petronillam* sororem Lotharii imperatoris, de qua habuit tres filios, & unam filiam. Primus filius fuit *Theodricus*, & fuit Comes post patrem. Secundus fuit *Florentius*, & tertius vocatus est *Simeon*. Et filia vocata est *Hadewych*, & fuit pulchra valde. Hic *Florentius* vocatus est *Florentius Pinguis*, & fuit

fuit valde pulcher in corpore, pacificus corde, largus in elemosina. Hic habuit plures virtutes, quam pater ejus. Anno domini cIↃ. c. xxiv. obiit iste nobilis *Florentius* vi. Nonas Maji, & sepultus est in Egmonda, & *Petronilla* uxor ejus multas elemosinas tribuit pro anima ejus, & multa bona fecit, & fundavit monasterium in *Reynsburch*. Et obiit ipsa x. Kal. Iunii, & sepulta est in *Rynsburch*.

Theodricus vi. filius *Florentii* fuit bonus Comes Hollandiæ, Zelandiæ &c. xxxiv. annis. Hic habuit conjugem nomine *Sophiam* filiam Palatini *Ottonis*, de qua habuit *Florentium*, qui post eum fuit Comes, & OTTONEM Comitem de Benthem, & *Balduinum* episcopum Trajectensem, & *Peregrinum* Comitem *Burgensem* de Zelandia. Hic fuit primus dominus de *Voern*, qui reliquit unicam filiam, quæ habuit Comitem de *Sehis*. De hoc venit dominium de *Voern*. Et *Theodricus* habuit tres filias, *Sophiam* Abbatissam de *Reynsburch*, & *Petronillam* pulchram domicellam. Imperator *Lotharius* avunculus istius *Theodrici* dedit ei Comitatum de *Oestberghen* & *Westberghen* in Oestfrisia. Anno domini cIↃ. c. xxviii. profectus est iste *Theodricus* Iherosolymam ad terram sanctam, & anno sequenti reversus venit Italiam, & visitavit *Innocentium* Papam, qui suscepit eum cum magno honore. Et *Innocentius* Papa ad instantiam istius *Theodrici* dedit monasterio *Egmondensi* & de *Ruynsburch*, quod immediate starent sub Apostolico cum omnibus habitis & habendis.

dis. Et multa alia indulta dedit Apostolicus istis duobus monasteriis. Anno domini CIↃ. C. LXIII. obiit iste Princeps Kalendis Augusti, & sepultus est in Egmonda. Et *Sophia* Comitissa mansit post mortem viri sui in jejunio, & oratione, & elemosinis sine intermissione. Et fuit sancta vidua, quæ miraculis coruscabat in vita. Nam quodam tempore peregrinata fuit in *Compostella* ad *S. Iacobum*, & casu incidit in latrones, qui eam festinabant occidere & bona auferre, & statim latrones stupidi & immobiles permanebant. Quod videntes ingemiscebant, & veniam ab ea postulabant. Et ipsa libenter eis indulsit. Ista felix domina, quæ dominum amavit, bis fuit ad terram sanctam, & jam tertio profecta est ad eam, & ibi obiit VI. Kalendas Octobris, & sepulta est in hospitali Teutonum.

Florentius tertius filius *Theodrici* fuit decimus Comes Hollandiæ &c. XXVII. annis. Hic habuit conjugem *Adam* filiam *Henrici* regis *Scotiæ*, de qua habuit *Theodricum*, qui post se Comes fuit, & *Wilhelmum* Comitem de *Oestfrisia*, & *Florentium* Præpositum in summo in Trajecto, & *Robertum* principem in *Kermerlant*, & filiam *Beatricem* *Elisabeth*, *Adelheydem*, & *Margaretam* Comitissam in *Cleve*. Item Comes *Florentius* profectus est Iherusalem, & visitavit sepulchrum matris suæ *Sophiæ*. Et cum rediret factus est frater ejus episcopus Trajectensis, cui in multis necessitatibus subvenit ad profectum ecclesiæ. Anno domini CIↃ.

LXXXVIII.

LXXXVIII. fuit iſte Florentius in terra ſancta cum Imperatore & multis aliis Principibus ad obtinendam terram ſanctam de manibus infidelium, & poſt multas victorias ſubmerſus eſt Imperator in flumine quodam, ſicut prius fuit ſibi prophetatum a quodam incluſo, & ſepultus eſt *Antiochiæ* ad S. Petrum anno CIↃ. C. XC. Et eodem anno obiit *Florentius* iſte etiam *Antiochiæ* Kalendis Auguſti, & ſepultus eſt apud tumbam Imperatoris, & Wilhelmus frater ejus, qui fuit Comes Oeſtfriſiæ etiam fuit ibi cum fratre ſuo. Et poſt mortem fratris ſui convenit iſte cum *Frederico* Duce *Sueviæ*, & manſit ibi cum eo adhuc annis quinque & multa prælia bellabant. Et per ſuam prudentiam vel providentiam, ut dicitur, obtinuerunt Chriſtiani Damiatam civitatem munitiſſimam. Et *Ada* conjux *Florentii* obiit III. Idus Ianuar. & ſepulta eſt in *Middelburch*.

Theodricus VII. filius *Florentii* fuit XI. Comes Hollandiæ XIII. annis. Hic habuit conjugem nomine *Aleydem*, & fuit filia Comitis *Clivenſis*, de qua habuit duas filias. Prima vocata eſt *Aleydis*, altera *Ada*. *Aleydis* fuit Comitiſſa Gelriæ, *Ada* Comitiſſa de *Loon* facta eſt, & hoc ſolum de conſilio matris ſuæ contra vota Hollandinorum. Anno domini CIↃ. CC. III. obiit *Theodricus* iſte *Dordraci*, pridie Nonas Novembr. & ſepultus eſt in Egmunda. Et erat tunc unica filia *Theodrici* poſt mortem ejus. *Aleydis* vero mater ejus occulte mandavit Comiti *Ludovico* de *Loon*, ut ſine mora ve-

niret

niret ad eam in castro *Altena*, & hinc *Dordracum*. Et cum venisset *Dordracum* statim convenerunt, & dedit *Adam* filiam suam isti in conjugem. Et hoc totum factum est occulte sine consensu *Wilhelmi* avunculi sui, & totius patriæ, & postpositis exequiis patris statim servaverunt nuptias de filia. Quod audiens *Wilhelmus* in *Oestfrisia*, quod mortuus fuit frater ejus, & *Ada* neptis ejus data esset *Ludovico* de *Loen*, iratus est valde propter fratrem suum & nuptias, quod ipsa per se & matrem duxisset eum. Et venit *Wilhelmus* de consilio Principum Zelandiæ cum magno exercitu ex Zelandia in Hollandiam, & posuit tentoria sua in *Ryswyck*, & cogitavit altera die cum *Ludovico* confligere. Comes vero *Ludovicus* misit ad *Wilhelmum* Comitem ducem *Wilhelmum de Limburch*, qui tunc apud illum fuit, ut de pace tractaret. Sed Dux rediit infecto negotio, & nuntiavit *Ludovico* quid audisset & vidisset. Et Dux ille recessit inde. Et *Ludovicus* moto exercitu dereliquit tentoria sua, & perrexit *Leydis*, & ultra *Trajectum* cum festinantia. Quem insecutus est Comes *Wilhelmus* cum suis, & multos accidit & extinxit, & multi propter nimium cursum defecerunt. Et quidam projectis suis armis, ut melius fugerent, evaserunt, qui tamen capti sunt. Et sic fugatus est *Ludovicus* ex Hollandia. Et cum *Ludowicus* venisset Trajectum dedit episcopo omnes captos milites pro suo salario. Quibus peractis exaltatus est Comes *Wilhelmus* in regno patris sui, & factus

ctus est XII. Comes Hollandiæ &c. Non multum post iste *Wilhelmus* cum sua militia *Volpaerts* obsedit, & *Florentius Hoey* castella de *Asperen* cum suis fortalitiis, & in brevi paciscuntur.

Wilhelmus primus filius *Florentii* fraterque *Theoderici* fuit XII. Comes Hollandiæ, Zelandiæ, & Oestfrisiæ XIX. annis. Et hic fuit heres legitimus *Scotiæ*, & habuit conjugem *Adelheydem*, filiam Comitis Gelriæ, de qua habuit tres filios & duas filias. Primus filius vocatus est *Florentius*, qui post eum Comes fuit, secundus *Otto*, & fuit episcopus Trajectensis, tertius *Wilhelmus* princeps. Prima filia *Ada* Abbatissa in *Reynsburch*. Secunda filia *Richarda*, & fuit monialis in *Reynsburch*. Et post mortem *Adæ* neptis suæ tunc suscepit *Wilhelmus* Comitatum suum ab Imperatore † in feudum. Anno CIↃ. CC. XLVIII. obiit *Adelheydis* Comitissa uxor ejus, pridie Idus Februar. & sepulta est in Reynsburch in monasterio. Comes post hoc accepit aliam conjugem nomine Mariam, & fuit filia Ducis de *Lancaster*, de qua non habuit proles. Et hæc etiam sepulta est in *Reynsburch*. Anno CIↃ. CC. XVII. in Aprili fuit tanta eclipsis solis, sicut nunquam fuit ab incarnatione Christi. Ann. CIↃ. CC. XXII. obiit iste Comes *Wilhelmus* pridie Nonas Februar. & sepultus est in Rynsburch.

Florentius IV. filius *Wilhelmi* fuit XIII. Comes Hollandiæ XII. annis, & habuit conjugem *Machteldem* filiam Ducis *Brabantiæ*, quæ fuit

† Willelm. Procurator to. 4. *Analect. ad Ann.* CIↃ. CC. VI. & *confirmationem a Rege consequitur* XX. *annis Comitatum Hollandiæ possidendo. Qui licet cognata vivente possessor injustus videretur, ipsa tamen absque partu mortua, ejus possessio regulatur, & quod prius jure non potuit, consequitur ex post facto.* Quale autem feudum id vid. *lib.* I. *de Nobilit. cap.* 33. & *seq.*

fuit matertera *S. Elisabeth* filiæ Ungariæ. Quæ sancta *Elisabeth* yconium sanctæ Mariæ virginis habuit in sua Camera, circa quam suam exhibebat devotionem. Et cum morti appropinquaret, tunc misit iconium isti *Machteldi*, ut eam etiam digne honoraret. Et *Machteldis* portavit illud in *s'Gravensande* in ecclesia, & ibi adhuc est, & facit multa miracula. *Florentius* habuit de isto conjuge duos filios & duas filias. Primus filius vocatus est *Wilhelmus*, & fuit Comes post patrem suum. Secundus filius fuit *Florentius* Princeps & Drossatus. Prima filia *Adelheydt* & fuit Comitissa Hannoniæ, secunda fuit *Machteldis*, & fuit Comitissa de *Hennenberch*. Et ista Comitissa de *Hennenberch* ex permissione divina edidit trecentos sexaginta pueros uno partu, & *Otto* Trajectensis episcopus omnes hos baptizavit, & baptizati sunt in pelvibus. Et statim post baptismum obierunt omnes. Et hoc contigit ei, quia semel vidit pauperem mulierem habentem duas proles uno partu de uno viro. Tunc domicella dicebat ei improperando, quod non posset fieri, quod de uno viro possit mulier duas proles parere, de quo mulier illa paupercula valde doluit, & oravit Deum, ut si possibile esset, quod Comitissa tot pareret, quot dies habet annus, & exaudita est, & sic contigit. Iste *Florentius* multum fuit utilis, ita ut in omnibus torneamentis laudem magnam sibi acquisivit. Interfectus est a Comite *Claromontensi* traditorie. Quare Comes *Clivensis* statim hoc ultus

tus

tus est, & interfecit Comitem *Claromontensem* propria manu in eodem loco. Et hoc contigit in Corbia Kal. August. Et corpus ejus balsamatum est, & deportatum in Reynsburch, & ibidem sepultum. Et *Machteldis* conjux ejus obiit anno CIↃ. CC. LXXII. & sepulta est in monasterio *Loosduynen*, quod ipsa † fundavit. Et Comitissa de *Hennenberch*, quæ habuit omnes proles, anno domini CIↃ CC. LXXVII. & sepulta est etiam in *Luosdynen*.

† Una scilicet cum conjuge. Vid. fundat. 2. tom. 6. *Analect.*

Wilhelmus II. filius *Florentii* fuit XIV. Comes Holiandiæ, Zeelandiæ, Frisiæ &c. XXI. annis, & habuit conjugem *Elisabeth* filiam Ducis de *Brunswyck*, de qua habuit filium, qui post se Comes fuit nomine *Florentium*, & non habuit alios, sed habuit bene multas naturales filias. Iste fuit circa VII. annorum, quum pater suus obiit. Et *Otto* episcopus Trajectensis avunculus ejus suscepit hunc *Wilhelmum* & *Florentium* fratrem ejus in sua custodia, & etiam administravit Comitatum de Hollandia de consensu patriæ satis laudabiliter. Et quum iste *Wilhelmus* annos suos attigisset, & Lantgravius *Thuringia* filius *S. Elisabeth Henricus* septem annis fuisset rex Romanorum & mortuus esset, misit Apostolicus unum Cardinalium Cardinalem *Petrum de* * *Cappadocia* ad *aureum velum* Cardinalem Diaconum in Germaniam ad electores sacri imperii, ut eligerent regem Romanorum. Electores vero convenerunt in civitate Wormatiæ, & elegerunt

* *Leg. de Capucio ut supr. p. 51.*

unanimiter *Wilhelmum* iſtum in regem Romanorum, proteſtantes, quod eſſet potentiſſimus Princeps Germaniæ. Quanto quoque plus electio fuit divulgata, tanto plus gaudii fuit inter militares, quia fuit juvenis viginti annorum, pulcher corpore, imberbis, cute nitidus, crine niger. Et quia hic novus electus nondum miles creatus fuit, plus amans arma quam argentum & aurum, quare indilate præparabantur omnia neceſſaria, ut miles fieret, antequam Aquisgrani ooronam regalem ſuſciperet. Et quia nunc temporis multi milites pecuniæ ſuæ conſulunt, quare feſtivitatem ſuæ promotionis omittant, & militiæ cingulum ſolum manus percuſſione ſuſcipiant. Quare multi ſunt, qui regulam militarem ignorant, quia ad omnem dignitatem ſpiritualem aut ſecularem cum homo vocatur aliquis, ſed non ſcit, quomodo illa frui debeat, vel ſi ſcit & non facit, tunc non eſt dignus aut utilis ad illam dignitatem, ut ſuſcipiat eam, quin majus judicium ſibi ſumit & damnationem. Ut autem omnis miles, aut militaris, aut nobilis quiſque ſciat, qui legit iſtam hiſtoriam, quid competat ordini militari, & ad quæ obligantur, & quod onus ſuſcipiunt, ſic ſcribam, quomodo iſte Princeps ſuſceperit, & ſolenniter obſervare promiſerit venerabilem militiæ ordinem: Poſtquam ergo omnia parata eſſent, & ſumma miſſa finita, tunc ductus eſt iſte Princeps ante Cardinalem per regem *Bohemiæ*, & rex *Bohemiæ* ſic locutus eſt: *Sancte*

Cte

ste pater, ad vestram præsentiam sistimus istum armigerum, rogantes supplicites, ut Paternitas vestra dignetur recipere professionem suam sanctam, ut asseribi mereatur nostra militiæ societati. Cardinalis qui stetit in suis ornamentis Pontificalibus, sicut decet, sic allocutus est juvenem secundum memoriale nominis militis. *Miles dicitur quasi inter mille homines miles magis virilis, magis virtuosus, magis justus. Sic convenit primo, quod qui ad militiam vocatur, sit primo nobiliter natus tanquam de sanguine militari aut amplius, aut quia tam magnifice aut fortiter egit pro ecclesia, aut pro fide aut justitia, ut vix inter mille sit unus talis. Secundo, quod sit magnanimus & fortis in virilibus actibus. Tertio quod sit potens contra suos adversarios. Quarto, quod sit honestus & largus in donis. Quinto. quod sit morosus, & prudens, ac boni regiminis. Sexto ut sit locuples, quod statum militarem exequi possit.* Quibus dictis Cardinalis dixit Regi: *Deus, qui tibi tribuit velle, ista tribuat tibi perficere optata, & perficiat in te omnes virtutes Amen.* Et dixit Cardinalis rursum Regi; *O princeps potentissime, hac est regula militaris, qua sequitur: Primo etenim de die debet devote memorare passionem domini nostri Iesu Christi, secundo, omni die missam audire, quo competentius poterit, tertio quod corpus suum & omnem substantiam libens pro fide Catholica & prompte exponat, quarto quod ecclesiam sanctam cum suis servitoribus protegat secundum suum posse contra omnia adversa & injusta, quæ sibi accidere possint, quinto quod de-*

fendat viduas & pupillos in necessitatibus suis in justitiisque suis, sexto quod fugiat injusta prælia, & de talibus causis multum quæstum quærere, septimo quod propter innocentes & inculpabiles libenter properet ad eorum defensionem, octavo, quod torneamenta non exerceat, nisi in causis honestis, & exercitium militare, nono, quod Imperatori vel suo proprio domino pro suo posse fidelis existat in armis & in vera obedientia, X. *ut semper communem utilitatem terræ in suis justitiis ac terris promoveat, prout possit,* XI. ut *feudalia sua, quæ de suo domino accepit, non alienet,* XII. *quod mutuo se milites honorent,* XIII. *quod sibi in vicem non detrahant,* XIV. *ut nunquam munera accipiant ad subvertendum judicium,* XV. *quod non sit infamis vita, scilicet adulter aut fornicator, nam de hoc status militaris nimis minueretur. Et quicunque miles post regulam ipsam se regulat, laudem habebit ab omnibus, & vitam æternam possidebit.* Quibus patratis accepit Cardinalis ambas manus regis conjunctas, in missali super evangelium, quando lectum fuit, & sic locutus est: *Desideras ordinem militarem accipere in nomine domini nostri Iesu Christi, & regulam istam jam dictam secundum possibilitatem servare?* Rex ait; *Etiam.* Tunc Cardinalis tradidit ei scriptum promissum, quod & Rex legit, & sic fuit. *Ego Wilhelmus Hollandensis Princeps militiæ, & liber homo sacri imperii, profiteor meo juramento in præsentia domini mei Petri Cardinalis ad aureum velum, ac Legati Romanæ ecclesiæ, servare istum ordinem militarem*

per

per istud sanctum Evangelium, quod ego jam tango manibus meis. Cardinalis dixit: *Ista sancta tua professio sit tibi ablatio omnium peccatorum tuorum.* Quo dicto tunc rex Bohemiæ dedit electo Regi ictum validum in collo ejus cum gladio aureo dicens: *Ad honorem Dei te ordino militem, & recipio te in societatem nostram. Et cogita quod Salvator omnium nostrum ante Annam Pontificem stetit pro te, & percussus in collo fuit & derisus ante Pilatum judicem, & flagellis cæsus fuit, & spinis coronatus, & ante Herodem alba veste illusus, & ad ultimum omnium dominus suspensus in cruce, quam crucem suadeo tibi ut accepies, ac ut valeas vindices.* Et cum hæc omnia essent solenniter facta, & missa audita, fecit sonare tybicines suos, & ter torneamentavit contra filium regis Bohemiæ, & post hoc luserunt cum nudis gladiis. Et Curiam servavit tribus diebus cum magnis sumptibus, & dotavit omnes Principes cum magnis muneribus in magno honore. Cardinalis scripsit domino Apostolico omnia sicut acta sunt veloci cum cursore. Qui in his lætatus est valde de tali rumore, quod tam juvenis Princeps electus esset in regem Romanorum. Et postquam hic electus Curiam tribus diebus festive servasset, quarta die profectus est ante *Aquisgranum*, & in gyro eam obsedit, ad tempus ibi jacens, expectans si aliquis veniret, qui jure belli coronam ab eo vellet extorquere imperialem. Expirato tempore, quo Imperator ex consuetudine ibi solet jacere, a nulloque impetum sustinuisset, tunc

interrogavit Burgenses, an portas aperire vellent an non. Qui aperientes portas susceperunt eum in Imperatorem in vigilia omnium sanctorum, & in festo omnium sanctorum congregatis omnibus Prælatis & Principibus duxerunt istum electum in ecclesiam beatæ Mariæ virginis, ut ibi benedictionem susciperet secundum morem. Episcopus *Monasteriensis* & episcopus *Mindensis* ordinabant eum in sacristia, & induebant eum super arma sua ornamenta in modum Dyaconi. Et episcopus *Leodiensis* & episcopus *Trajectensis* perduxerunt eum sic super regalem cathedram. Ibi fuit Archiepiscopus Coloniensis Cancellarius Italiæ, & posuit eum in cathedra majestatis, & locutus est ita: *Omnipotens Deus dignetur te sanctificare in regem Romanorum, sicut fecit David inungi per Samuelem, ut esset rex super populum Hebræorum, ut sedeas super solium regni, & facias justitiam in omni terra.* Et Archiepiscopus *Maguntinensis* Cancellarius Germaniæ suscepit dexteram ejus, & unxit eam oleo, & dixit: *Omnipotens Deus dignetur te consecrare in regem populi, qui fecit ungi David in regem Iherusalem per Samuelem.* Archiepiscopus Treverensis Cancellarius Galliæ posuit manum suam super caput regis & dixit: *Spiritus sanctus veniat in te, spiritus sapientiæ & intellectus, scientiæ & pietatis, consilii & fortitudinis, atque timoris domini, & repleat te semper.* Marchio Brandeburgensis regis Camerarius dedit regi annulum in manu dicens: *Accipe signum universi regni, ut sis solus supremus domi-*

dominus in universa terra, & conserves Romanum regnum in sua majestate, & custodias ab omni incursu barbarorum, & infidelium, & aliorum inimicorum. Dux Saxoniæ Imperatoris judex dedit Regi gladium, & dixit sic: *Accipe gladium defensionis, sicut dedit angelus Machabeo, cum quo rebelles & incredulos castiges, & subjicias, & bonos ac devotos in bono tuearis.* Dux Bavariæ Palatinus Rheni Imperatoris januarius dedit Imperatori aureum pomum & dixit: *Accipe pomum istud in manu tua, ut sic subjicias omnem mundum Romano imperio, ut digne Augustus merearis vocari.* Rex Bohemiæ pincerna ejus posuit in capite ejus coronam auream, & dixit: *Suscipe splendidam coronam regni, ut sic fulgeas in decore virtutum, & sic luceas in mundo, ut merearis postmodum coronari in cœlis.* Et tunc omnes Principes inclinabant se majestati ejus, & acclamabant laudem, salutem, & honorem, & omnes singillatim accedentes promittebant ei obedientiam & assistentiam. Et hæc facta sunt anno CIↃ. CC. XLVIII. Quibus peractis celebravit Rex solennem Curiam per ebdomadam in multa magnificentia.

Post hoc circa festum Epiphaniæ profectus est rex Coloniam ad tres Reges, ut ibi faceret oblationem suam. In diebus illis fuit magister in Colonia nomine *Albertus Magnus*, episcopus *Ratisponensis* de ordine Prædicatorum. Hic humiliter rogavit Regem, ut dignaretur secum comedere in festo Epiphaniæ. Rex autem speravit aliquid novi ab eo videre, & libenter an-

 nuit.

nuit. Et finita summa missa egressus est episcopus studorium suum, & recepit Regem cum omni familia sua satis honorifice, & duxit regem ex triclinio in ortum vel pomerium, ubi stabant arbores in mira pulchritudine. Et ibi erant ministri, & omnia ad convivium necessaria erant ibi parata. Et tamen erat tunc ingens hyems, & intensum frigus, & omnis terra operta erat nive, & familia Regis loquebatur ad invicem; *Convivabit rex in isto frigido orto?* Et cum sedissent Rex, & episcopi, & alii Principes, & familia Regis, unusquisque secundum statum suum expectantes cibaria, statim periit omnis glacies, & nix, & venit ibi æstas nimia, & sol valde rutilabat, & crevit vehementer gramen terræ, & arbores florebant mirabiliter, & flores venerunt ad maturum fructum esui aptum, & vineta similiter germinabant fructus maturos, & aves cantabant in multo genere, de quo convivæ multum gaudebant. Et tantus æstus fuit ibi, ut multi exuerent vestimenta sua, & fugerent ad umbras arborum. Et ministri portabant ad mensam varia fercula ciborum. Et lætatus est rex, & omnes cum eo, videntes tanta mirabilia. Ad ultimum finito convivio cum surrexissent disparuerunt omnes ministri, & cantus avium, fructus arborum, & hyems rediit, & omnia fuerunt ut prius, ita ut unusquisque ad ignem properaret. Post hoc rogavit *Albertus Magnus* regem, ut daret sibi peciam terræ in *Trajecto*, ut posset ibi fundare monasterium ordi-

ordinis sui, & ad hoc porrigeret manum adjutricem. Et rex post hoc venit *Trajectum*, & ibi susceptus est ab *Ottone* episcopo avunculo suo, & ceteris Prælatis & Burgensibus cum magno honore. Et statim civis & civitatis municeps factus est, & emit fundum statim in civitate, & dedit hoc Prædicatoribus in eleemosyna, ut monasterium fieret cum magna summa auri ad fabricam. Et rex etiam dedit ecclesiæ Trajectensi magnam emunitatem, ac privilegia. Similiter civitati fecit, ut habetur in Cronicis civitatis Trajecti. Post hoc rediit Rex ad propria in Hollandiam, ubi receptus est cum honore, & fecit construi in *Haga Comitis* magnum palatium, ubi sedere voluit judicans de aliis regni negotiis, Populus universus libens tributum attulit Regi ad cameram suam, ita ut in thesauris multis habundavit sup.r omnes, qui ante eum fuerunt. In istis diebus audivit *Iohannes* Comes Hannoniæ, qui sororem Regis habuit conjugem, quod *Wilhelmus* † gener ejus electus esset rex Romanorum, & venit ad eum cum conjuge sua, & fuit ibi aliquot diebus cum magna lætitia. Quod audiens Guido Comes Flandrensis, & Margareta mater ejus, profectus est Guido in Hannoniam, & vastavit eam pro majori parte, & præsentavit fratrem suum sic expellere de Hannonia. *Iohannes* conquestus est hoc regi *Wilhelmo* suo genero. Qui statim collegit exercitum, & ivit in Hannoniam, & expulit inde *Guidonem*, & reposuit sororem cum viro suo

† Uxoris frater, non gener. Abusiva est locutio. Sororium vocat Ioannem Wilhelmus rex ipse in charta Ann. 1252. Vid. *to. 4. Analect. p. 372.*

Iohanne ibi iterum in Comitatu. Quod Flamengis fuit placitum, an non:

Sed *Margareta* Comitissa *Flandriæ* mater *Guidonis* his auditis multum doluit, quod non sit res acta sicut ipsa voluit, & cogitavit Zelandiam dolo obtinere, de quo parum rex iste curavit. Et rex profectus de *Hannonia* ivit ad avunculum suum *Henricum* ducem Brabantiæ. *Margareta* vocavit ad se *Tyboudum*, Comitem de *Gisen*, & *Wolfardum* Comitem de *Bremo* cum multis aliis Principibus cum multo salario, ut in *Walcheren* & ultra in *Zelandiam* properarent, & *Guidonem* cum *Iohanne de Dampier*, filios suos cum eis, ut illas vastarent terras. Rex *Wilhelmus* misit contra eos † *Wilhelmum* fratrem suum cum exercitu in Zelandiam, ut insolentiæ imprudentis fœminæ obviaret. Dux Brabantiæ hoc audiens laboravit dissidium hoc mitigare, & ad pacem ducere, & statuit diem pro pace tractanda in *Antverpia*, ut bellum eximeret. Et cum sic colloquium haberent tribus diebus, misit occulte *Margareta*, ut sui sine mora insultum facerent in Zelandiam, & ingressi sunt terram circa *Westcappel*. Qui cum vidisset Flandrenses venire, surrexit cum suis viriliter, & fudit se in exercitum Flandrensium, & valde pugnatum est ibi. Et *Flandrenses* perterriti sunt, & fugerunt ad naves tam subito, quod circa quinquaginta millia submergebantur, ac tot interfecti sunt pene, quot submersi, & quinquaginta millia sunt etiam bene capti. Et *Guido* Comes captus fuit, qui sagit-

† Florentium. Vid. *supr. p.* 17. *& infr. p.* 30.

sagittam accepit in femore, de qua nunquam sanatus est, & * *Wilhelmus* frater ejusdem Dampier similiter captus fuit, junior filius *Margaretæ*, & Comes de † *Ghisen* & *Brenio*, & hi omnes ducti sunt in Hollandiam, & tale bellum fuit, quod usque ad talum in sanguine ibant, & Rex Wilhelmus venit in Zelandiam, & lætatus est de tanto triumpho, & communem populum Frandrensem misit nudum ad propria, & unusquisque accepit frondes & virgas in via, ut pudenda sua quisque tegeret, & dicebant, quod Hollandiam viderunt Anno domini CIC. CC. LIII. in die translationis sancti Martini.

* Ioannes

† Gisnensis, Barrensisque. Meyer. ad Ann. 1253. *Capti Principis filii Guido Ioannesque cum Comitibus Theobaldo Barrensi, ac Godofredo Gisnensi.*

Apostolicus gaudebat valde in prosperitate regis sui, & scripsit sibi, ut Romam veniret, & visitaret Apostolos, & susciperet summam benedictionem, & imperialem coronam. Rex ivit occulte cum XII. equis Romam tanquam peregrinus, & perlustravit satis prudenter statum Italiæ, & venit Venetiam ad Papam, ubi Papa suscepit eum cum magno honore, & retinuit eum apud se dies aliquot multum familiariter. Et tunc Papa dedit ad instantiam Regis, ut Abbas *Egmondensis* infulatus posset incedere, tanquam episcopus, & multa alia privilegia. Et ad ultimum convenit cum Apostolico rex, ut ad *Almanniam* rediret, & ordinaret ad pacem terram suam, & tunc cum solennitate rediret pro imperiali corona, & cum caritate licentiam petiit a Papa, & occulte recessit de Italia, quod Lombardi non

sciebant

sciebant de eo, & venit in altam *Almanniam*, & susceptus est ubique cum magno honore. Et susceptus est ab omnibus Principibus & civitatibus, & omnia tradita sunt ei cum clenodiis, & ceteris quæ pertinere noscuntur ad Imperatorem. Et cum omnia bene disposuisset in *Almannia*, & cogitasset repedare in Italiam & ultra ad Curiam pro benedictione imperiali, tunc Frisones cœperunt more suo rebellare, & Rex nolens aliquam discordiam in terra sua relinquere, cogitavit statim Frisones ad solitam obedientiam cohercere, & venit Trajectum, & statim perrexit *Frisiam* cum magna manu, & perdomuit eos. Et fecit fieri castrum circa *Alcmariam* nomine *Toorneburch* ad eorum perpetuam iram. Post hoc iterum rebellabant Frisones contra Hollandiam in hyeme. Et Rex concite properavit contra eos cum exercitu, & aquæ congelatæ fuerunt, ita quod ubique ire poterant. Sed jam non contigit Regi sicut prius, quia *Wilhelmus* de *Breeroed*, qui habuit unam partem exercitus pugnavit contra illos de *Drechten*, quos etiam vicit. Rex vero sedens in equo habuit aliam partem exercitus, & properans quærebat tutam viam, quæ duceret suos in *Hoochtwoude*, & ut propere præiret cum paucis, & robur exercitus sequeretur. Contigit equum suum cadere in glatiem cum Rege similiter. Et Frisones, qui latebant in cannetis venerunt & percusserunt Regem, ita quod in casside suo strangulatus fuit. Et ceteri qui cum eo fuerunt percussi sunt, antequam

quam robur exercitus accedere potuerit. Et *Frisones* ex hoc animati pugnabant acriter contra Hollandinos. Et tunc Frisones obtinuerunt triumphum. Hæc facta sint anno CIↃ. CC. LV. quinto Kalend. Februar. Iste nobilis rex fuit Comes Hollandiæ XXI. annis. Et in XX. & uno annis fuit rex Romanorum quasi octo annis. Et tunc completum est quod fuerat prophetatum per Sybillam, diu antequam *Wilhelmus* rex Romanorum occidendus esset a Frisonibus. Eodem anno scilicet CIC. CC. LV. *Richarda* soror *Wilhelmi* regis fundavit monasterium in Hollandia in elemosina animæ fratris ejus, & posuit ibi moniales de ordine Præmonstratensium, quod *Coninxvelt* dicitur, prope *Delft*, & etiam in memoriale nominis sui, quod etiam dotavit & perfecit. Anno domini CIC. CC. LVI. obiit illa nobilis Comitissa ac Regina *Elisabeth* conjux regis *Wilhelmi*, & sepulta est in *Middelburch* in monasterio Præmonstratensium.

Florentius V. filius regis *Wilhelmi* fuit XV. Comes Hollandiæ XLII. annis. Hic habuit conjugem filiam Comitis *Guidonis* de Flandria, de qua habuit *Theodricum*, *Florentium*, *Wilhelmum*, *Ottonem*, & *Iohannem*, qui post eum Comes fuit, & tres filias, scilicet *Beatricem*, *Machteldem*, & *Margaretam* reginam Angliæ. Et cum rex *Wilhelmus* occisus esset, fuit hic filius *Florentius* puer dimidii anni. Et *Florentius* Drossatus frater regis & avunculus pueri suscepit puerum in suam custodiam, & factus fuit

tutor

tutor pueri de consensu patriæ, & administravit Comitatum satis prudenter & laudabiliter tribus annis cum magna pace, & dedit Zelandinis conscripta plebiscita, quæ adhuc servant. Post hæc vulneratus est *Antwerpiæ* dictus *Florentius* sic, quod de vulnere obiit, & sepultus est *Middelburch* in monasterio. Tunc dux Brabantiæ suscepit puerum in suam custodiam & tutelam, quia ipse avunculus fuit patris pueri. Ad tempus quoque pemransit tutor pueri. Sed propter insolentiam suorum famulorum fuit expulsus de *Hollandia*. Post hoc elegerunt Hollandini in tutorem *Ottonem* Comitem qui fuit consobrinus super puerum. Sed contra hunc Zelandini elegerunt *Adelheydem* Comitissam Hannoniæ, ut ejus conjunx esset tutor pueri. Et propter istam discordiam contigit magnum prælium, & in utraque parte multi sunt occisi. Sed Hollandini cum Comite Gelriæ obtinuerunt triumphum. Et Comes *Gelrensis* mansit tutor pueri. Et cum iste juvenis Comes ad annos suos pervenisset, tunc virtuose & bene rexit. Et anno domini CIↃ. CC. LXXII. congregavit magnum exercitum, & profectus est in Oestfrisiam, ut corpus patris sui deportaret ex Westfrisia in Hollandiam. Contra quam venerunt Frisones, & occiderunt de Hollandinis quingentos armatos in prælio. Ibi obiit *Wermboldus* de *Hagha*, & *Albertus* filius ejus. *Theodericus* de *Raephorst*, & *Gerardus* frater ejus, Dn. *Gerardus* de *Haerlem*, Dn. *Iacobus* de *Wassenaer*, *Bernardus*

nardus de *Haga*, & *Walterus Friso* Præpositus de *Kermerlant*. Et cum Hollandini tot nobiles perdidissent, tunc cedebant retrorsum in *Heyle* in planis pratis. Et tunc ingravatum est bellum, & occisi sunt quadringenti Frisones. Post hoc anno CIↃ. CC. LXXXII. profectus est *Florentius* cum manu valida in Frisiam usque *Hoechtwoude*, & pugnavit contra Frisones, & obtinuit omnes, & interfecit supra sexcentos Frisones, & multi sunt capti. Et in eodem bello captus est quidam antiquus Friso, & iste monstravit, ubi corpus Regis sepultum esset. Et comes *Florentius* fecit † illud inquiri, & invenit eum secundum verba senis, & elevavit, & lavari fecit & reponi in nova cista, & portari fecit Trajectum, & ibi fecit exequias patris cum magna veneratione & expensis. Quibus peractis profectus inde cum magna pompa & familia portavit illud in *Walcheren* in *Middelburch*, & ibi similiter servaverunt exequias ejus, ut decet. Sed antequam hic *Florentius* exiret Frisiam post victoriam habitam fecit construi in Widenes forte castrum contra Frisones. Anno domini CIↃ. CC. LXXXII. XIV. Kal. Decembr. tunc fuit maxima tempestas ventorum, de qua venit magnum diluvium in Hollandia, ita ut perirent multi homines & bestiæ, & fuit plaga miserabilis valde. Tunc profectus est *Theodricus* de *Breeroede* de consensu *Florentii*, & collectis multis navibus remigavit in Frisiam, & accepit multos obsides, quia non poterant sibi mutuo subvenire propter aquam,

† Annal. Colmariens. ad Ann. 1284. *Filius domini Wilhelmi regis Romanorum vindicavit se de Frisonibus, & interfecit ex eis mille quadringentos viros & accepit corpus patris sui de eorum manibus violenter.*

aquam, & sic rediit ad dominum suum, & cum aqua decrevisset, fecit *Florentius* iste contra Frisones quatuor fortia castra, videlicet *Medenblick*, *Enigenburh*, *Middelburch*, & *Nieuwburch*. In diebus istis apparuit in *Nutia* vir quidam doctus in nigromantia, qui dixit se esse *Fredericum* imperatorem, qui multos habuit sequaces, qui fuerant antea de familia *Friderici*, & multa occulta revelavit, in quibus multos Principes regni ad se traxit cum multis signis. Frisones vero venerunt ad istum Imperatorem, & conquerebantur de magna violentia & molestia, quam *Florentius* Comes *Hollandiæ* eis irrogasset. Ubi iste Imperator in cultu regio sedens in tribunalibus jussit Comiti *Florentio*, ut coram eo compareret contra Frisones, ostenderetque ibi privilegia, quæ super Frisones haberet, & præcepit episcopo Trajectensi, ut citaret Comitem, ut post XL. dies denuntiationis in Nutia coram Imperatore responsurus compareret. Quod cum audisset Comes, scripsit isti deceptori ita dicens: *Si nostis quomodo Fredericus imperator infra suam familiam gutturis obstructione interiit. Et tu quis es nescio, & si Princeps es in Nutia non scio. Quare non teneo te ut Imperatorem, quia tua deceptio michi comperta existit, & de tua citatione non curo.* Iste autem deceptor ad ultimum est captus ab episcopo Coloniensi, & igni adjudicatus interiit.

In diebus istis impignoravit *Iohannes* de *Nassouwen*, episcopus Trajectensis castrum de *Vrelant*

lant Gysberto de *Aemstel*, sub certa summa pecuniæ, & similiter castrum de Montfoert *Hermanno* de *Woerden*. Et post istum episcopum venit alius episcopus *Iohannes* de *Zyriok*. Hic voluit redimere ambo castra cum adjutorio diœcesis suæ, & obtulit ambobus suas pecunias, propter quas impignorata castra habebant, & nolebant eas recipere, nec castra episcopo reddere, sed potius per vim retinere. Quare episcopus guerras contra omnes suscepit, & rogavit Comitem istum pro adjutorio & assistentia. Et *Florentius* venit, & obsedit *Vredelant*, & dominus *Costinus* de *Renesse* venit cum *Zelandinis*, & bellavit contra *Gysbertum* de *Aemstel* ex parte *Florentii* Comitis, & optinuit *Gysbertum* in prælio, & cepit eum. Et *Arnoldus* frater *Gysberti* tradidit in deditionem castrum in manu Comitis *Florentii*. Et *Florentius* profectus est inde ad *Montfoort*, quod etiam accepit jure belli ab *Hermanno* de *Woerden*, & *Hermannus* non audebat in terra sua manere, sed fugit inde. Post aliquod tempus fœderati sunt episcopus & Comes ab una parte, & *Gysbertus*, & *Hermannus* ab alia parte, sic tamen quod iste Comes ratione hujus traditorie in mortem traditus est per hos duos scilicet *Gysbertum* & *Hermannum*. Nam sic pacificati sunt, ut *Gysbertus* & *Hermannus* promitterent, quod nunquam erigerent se denuo contra episcopum Traiectensem, nec contra Comitem, & sub pœna capitis & omnium bonorum suorum fidelitatem jurarent Comiti & Hol-

landiæ, & episcopus rehaberet castra sua. Et ista conditio seu tractatus instrumentis est firmatus, quod tamen postea male servabant. *Florentius* Comes sic disposuit omnem iram super his, quod suscepit hos duos, & posuit eos summos consiliarios suos. Sed ipsi memores nimiæ obligationis suæ in contractu conspirabant mutuo cum *Gerardo* de *Velsen* contra suum dominum Comitem *Florentium*, & miserunt *Gerardum* de *Velsen* usque *Cameracum*, ubi tunc fuit consulatus regis Angliæ episcopus *Durannus*, & dominus de *Cuuck* ex parte Ducis *Brabantiæ*, & duo consulares Comitis *Flandriæ*, ubi conclusum fuit in secreto communi consilio, quomodo *Florentium* Comitem Hollandiæ vivum caperent, & mitterent regi Angliæ, qui servaret perpetue carceratum, eo quod hi omnes vexatos se putarent ab eo, & *Iohannes* filius ejus Comes fieret, qui conjugem habuit filiam Regis. Sed hic nobilis Comes, qui nichil sciebat de ista conspiratione anno domini CIↃ. CC. XCVI. tunc profectus est *Trajectum*, ut sopiret quandam discordiam inter milites de *Zulen*, & illos de *Aemstel* & *Woerden*, qui fuerunt de consilio Comitis. Et Comes ivit ad S. Martinum cum paucis militaribus, & venit ad eam muliercula per inspirationem, & porrexit Comiti literam, quam fecit legi a Secretario suo, quæ continebat: *O nobilis fili regis, memorare quod scriptum est in psalmo per Prophetam: Homo pacis meæ, in quo speravi, ampliavit super me supplantationem.* Sed magnanimus Princeps hæc parum ponde-

rans

fanis aliud cogitabat, & habuit tunc magnum festum cum Prælatis & civibus in prandio. Et prandio facto ivit cubitum; & de post cogitabat totum diem cum lætitia terminare. Sed cum parum dormiisset venit *Gysbertus* de *Aemstel*, & suscitavit eum dicens, ut properaret ad sylvam, quia multæ aves advenere, ut saltem cum suis accipitribus posset aliquas capere. Qui statim surgens tanquam ad illud opus multum inclinatus, properans cum paucis equitibus ad sylvam, accipitrem gestans in manu, & sic caute ductus est ad locum insidiarum per mediam leucam extra civitatem, ubi jacuit *Hermannus* de *Woerden* cum multis armatis. Qui ut vidit venire Comitem surrexit cum illis, & circumcinxit Comitem. Et *Gorardus* de *Velsen* primus injecit manus in eum. Quod videns Comes imperterritus dimisit avem, & tracto gladio putabat se posse defendere, potius volens sic mori, quam a talibus captivari. Quod tamen non profuit ei, quia proditores, qui suis vestibus induti, & de suis cibis eadem die aliti fuerant, injecerunt manus suas in eum, & tam altum Principem ceperunt cum tanta traditione, & portabant per noctem occulte ad castrum de *Muden*. Et statim manavit rumor iste per totam terram, sic quod multos contristavit, & populus de *Kermerlant*, & *Frisia*, & *Waterlant* venerunt remigio ad *Muden*, ut Comitem redimerent. Quod traditores isti videntes fugerunt statim cum dicto Comite per fossata ac devia. Quibus obviam venerunt

 illi

illi de *Neerden*, cum cuneo ſuo ad liberandum dominum Comitem, quare iſti proditores in periculo erant, viſo quod iſti de *Kermerlant* & alii inſequebantur eos cum ceteris villanis, & Comitem habebant ligatum ſuper parvum equum, ſic quod non potuit tranſilire foſſata, ita quod cum Comite ſæpe incidit in aquam. Quem eum *Gerardus* de *Velſen* non potuiſſet extrahere propter populum inſequentem, quare iſte *Gerardus* cor felleum ſuper eum gerens viginti unum vulnera Comiti inflixit ſuo gladio, & aſcenſo veloci equo fugit in *Cronenburch*, & *Hermannus* de *Woerden* cito receſſit inde, & profugus ſemper fuit in terra, & ſpoliarus omnibus bonis obiit in paupertate, & *Gisbertus* de *Aemſtel* ſimiliter agebatur profugus, ſed invenit alibi amicos, a quibus ſuſtentatus fuit. Et interim venerunt illi de *Kermerlant*, & invenerunt dominum ſuum adhuc ſpirantem & palpitantem in ſuo ſanguine, & parum loquentem, & ceperunt quoſdam de latronibus, quos atroci jugulo in præſentia Principis ſui necabant. Et tunc dominus Comes elevatis oculis in cœlum tradidit ſpiritum, & quievit in Domino v. Kal. Iunii. Et pie ſperamus, quod coronatus ſit in cœlo propter ſuam turpiſſimam mortem, & ſepultus eſt in *Reynsburch* apud *Beatricem* conjugem ſuam. Quibus peractis Dux *Clivenſis*, qui fuit nepos iſtius Comitis, collecta manu valida ex Hollandia obſedit *Cronenburch* in gyro ſatis fortiter, & cepit illud, & captivavit ibi *Gerardum* de *Velſen*. Et hic *Gerardus*

rardus tunc confessus fuit coram omni populo traditionem suam, & sævissima morte occisus ad ultimum in rota collocatus est. Et omnes de progenie de *Aemstel* & de *Woerdeu*, & de *Velsen* usque ad x. generationem interfecti sunt, vel exularunt, & *Cronenburch* usque ad terram redactum est. Et profecti sunt ad castrum de *Muden*, & neminem intus inveniunt, quod commissum fuit tunc *Theodrico* de *Haerlem*. Et tunc Comes *Clivensis* accepit Hollandiam in suam tuitionem. Et post hunc *Ghie* de † *Hannonia* thesaurarius *Leodiensis* suscepit etiam Hollandiam in suam custodiam, & resedit in *Geerdenberch*, de quo orta fuit magna inquietudo. Post hoc Principes de Hollandia convenerunt, ut mitterent pro *Iohanne* juvene Comite suo, qui tunc fuit apud regem Angliæ, qui fuit filius *Florentii*, ut ad suam patriam veniret. Abbas *Egmondensis Florentius*, & *Theodricus* dominus de *Breeroed*, & *Henricus* de *Leyden* castellanus, & *Wilhelmus* de Egmonda, hi profecti sunt in *Angliam*, & rogaverunt regem, ut *Iohannes* posset redire in suam patriam, quia necessarius fuit Hollandiæ. Rex Angliæ *Eduardue* suscepit hos nuntios satis honorifice, & procuravit eis naves cum multis pretiosis clenodiis, & sic misit istum *Iohannem* cum filia sua ad propria. Sed quia ventus in pluribus fuit contrarius, venerunt in Zelandiam, & quievit apud *Wolfardum* de *Veer*.

† Vid. supr. p. 52.

JOHANNES I. filius *Florentii* fuit XVI. Comes Hollandiæ quatuor annis, & habuit con-

jugem *Elisabeth* filiam regis Angliæ *Eduardi*, de qua non habuit prolem. Et quando primo venit de Anglia, fuit diu apud *Wolfardum* dominum de *Veer*, & rexit istum juvenem Comitem, & alii Domicelli non poterant ei adhærere. Anno CIↃ. CC. XCVIII. voluit hic *Iohannes* dominari in Frisia, & venit *Alcmariam*, contra quem venerunt Frisones cum omnibus suis, ut ei fortiter resisterent. Et cum insimul convenissent, tunc valde pugnatum est, quia Hollandini pugnabant in duobus cuneis, & interfecerunt ultra X. millia Frisonum, & reliqui fugerunt. Et de Hollandiæ parte perierunt ibi dominus de *Arckel*, & *Iohannes* de *Doertoghen* cum aliis duobus militaribus. Quod audiens episcopus Trajectensis, quod *Frisones* succubuissent, profectus est in Frisiam, & prædicavit ibi indulgentiam Papalem contra Hollandinos, & Frisones promittebant episcopo assistentiam, & venerunt navigio festinanter usque *Monikendam*. Sed cives de *Haerlem* & illi de *Waterlant* venerunt, & fortiter debellabant Frisones. Et in brevi reversi sunt Frisones, & abierunt ad propria cum suis navibus, quos insequentes Hollandini multos interfecerunt. Et cum episcopus bellum prædicasset, dimisit naves suas, & cum barcone remigavit Campis trans Yselam. Anno CIↃ. CC. XCIX. IV. Kal. Novemb. obiit iste *Iohannes* Comes Hollandiæ in *Haerlem*, & hic solus obiit inter omnes Principes Hollandiæ sine liberis, & nomine militari, & sepultus

est in *Reynsburch*, & *Elisabeth* conjux ivit ad patrem suum regem Angliæ. Quæ postea accepit Comitem de Oxfordia in virum suum.

JOHANNES Comes Hannoniæ filius Adelheydis sororis regis Wilhelmi. Hic fuit XVII. Comes Hollandiæ &c. V. annis. Hic habuit conjugem *Philippam* filiam Comitis de *Lutzelenburch* fratris regis Bohemiæ, de qua habuit *Wilhelmum* post se Comitem, & *Iohannem* Beemont, & *Henricum* Canonicum *Cameracensem*, & *Margaretam* Comitissam † Atrabiæ, † Atrebatiæ *Adelheydem* Comitissam de *Clermont*. *Mariam* Comitissam de *Barbanoys*, & *Machteldem*, domicellam de *Nyela*. Hic *Iohannes* in principio regni profectus est in Zelandiam contra *Iohannem* de *Renesse* cum manu valida, de quo triumphavit. Cum autem *Iohannes* de *Renesse* sic victus fuisset, tunc profectus est ipse ad *Albertum* regem Romanorum pro adjutorio, & dixit sibi, quod Comitatus Hollandiæ pertineret ad regem Romanorum post mortem Comitis *Iohannis*. Quare hic *Albertus* venit in bassam *Almanniam* latenter usque *Novimagium*, & misit tales literas per totam Hollandiam: *Notum sit omnibus, quod Albertus invictus rex Romanorum intendit Hollandiam cum suis pertinentiis adjungere regno Romano, viso quod jure hereditario ei competere videatur &c. cum Iohannes Comes sine legitimo herede obierit, quam rex Karolus antea Theodrico in feudum contulisset.* Anno Domini CIϽ. CCC. venit hic *Albertus* sic *Novimagium*, ut Comitem Hollandiæ impu-

 gnaret,

gnaret, & cum eo multi Archiepiscopi scilicet *Coloniensis* & *Treverensis*, cum multis Principibus regni. Contra quem venit Comes *Iohannes* circa *Bontsewaerde* prope *Novimagium*, & castra metatus est ibi cum maxima manu militum in littore fluvii. Et fecit inquiri in multis fluvii, ubi melius posset transmeare cum populo suo, ut pugnaret contra Regem. Sed rex prospiciens de turri ex *Novimagio* maximam multitudinem vexillorum & populorum cogitavit, quod *Iohannes* de *Renesse* eum decepisset, & recessit inde usque *Cranenburch*, ut altera die rediret versus Austriam. Sed Archiepiscopus Coloniensis ad honorem Regis locutus est de pace, & concordavit eos, ita ut Comes iste juravit Regi fidelitatem, & rex cessit sibi in Comitatu. Quibus peractis unusquisque profectus est ad sua. Et Zelandini, qui tarde venerunt in adjutorium Comitis cum Iohanne de Renesse, dimissis navibus prope *Heusden*, fugerunt pedestres in *Flandriam*, & spoliabant cotidie proximas villas in Zelandia, & insecutus est eos Comes ubique, & cepit naves eorum, & exulavit *Iohannes* de *Renesse*, & bona sua distribuit adjutoribus suis. In tempore istius Comitis contigit in Hollandia signum mirabile, quod præsagium fuit futuri mali. Nam ibi apparuit vir eques admonens omnem populum, ut se armarent, & festine irent ad littus, ad profugandum inimicos. Quare omnis populus ivit ad mare, ut obviaret hostibus, & viderunt mare undique repletum navibus. Sed

omnes

omnes naves perierunt, & similiter ille vir eques disparuit. Anno domini CIƆ. CCC. II. fuit magnum prælium inter regem *Philippum*, & *Robertum* Comitem Flandriæ prope *Cortryck*, & *Flamengi* triumphabant. Et interfectus est ibi *Iohannes* filius istius Comitis *Iohannis* senior, frater *Wilhelmi* Comitis boni. Post hæc anno CIƆ. CCC. III. collegit *Ghye* Comes Flandrensis magnum exercitum, & cogitavit *Zelandiam* obtinere. Contra quem venit *Wilhelmus* vocatus bonus Comes, filius *Iohannis* Comitis, & occidit multos Flandrenses, & navigavit in *Casant*, & ibi etiam triumphavit, & reversus est cum honore & triumpho. Et secundo collegit Ghye exercitum, & venit iterum in Zelandiam, & obtinuit *Middelburch*. Contra quem venit secundo *Wilhelmus* iste cum suis, & bis bellavit uno die, unum bellum ante *Veris*, & aliud ante *Armuyden*, & per traditionem semper succubuit. Et *Wilhelmus* cessit in *Zericzee*, & fuit ibi sex septimanis obsessus a *Ghye*. Et ad ultimum aperuit *Wilhelmus* clam portam, & latenter exivit cum suis, & percussit xv. millia, & quingentos *Flandrenses*. Et tunc munivit civitatem, & ivit in Hollandiam, & collegit ibi magnum exercitum, ut subveniret illis de *Zericzee*. Et venit cum eo episcopus Trajectensis *Ghye* avunculus ejus, & venerunt in *Duvelant*, & cogitaverunt altera die venire in *Ziriczee*. Sed ipsa nocte impugnabant eos Flandrenses per industriam *Iohannis* de *Renesse*, & valde fuit ibi pugnatum, ita quod se

se mutuo non cognoscebant propter tenebras. Et occisus est ibi *Wilbelmus* de *Heorn*, Præpositus in summo, & *Nicolaus Persijn* miles, *Wilhelmus* de *Haerlem* miles, *Theodricus Zulen*, *Zuederus* de *Bonenweerd* cum multis aliis. Et episcopus *Ghye* captus est cum multis militaribus ex Hollandia & Trajecto, & missi sunt in Flandriam in prisione. Et *Wilhelmus* Comes latenter fugit, & venit in *Hannoniam* ad patrem suum. Cum autem audisset *Guido*, quod *Wilhelmus* in Hannonia esset, tunc de consilio *Iohannis* de *Renesse* profectus est cum multis navibus trans *Moselam*, & ivit in Aquilonarem Hollandiam, & omnes civitates & villas accepit in deditionem præter *Haerlem*. *Iohannes* Dux Brabantiæ accepit in suam potestatem totam Australem Hollandiam præter *Dordracum*, quam obsedit decem diebus, & ad ultimum misit ignem in civitatem, & combussit mediam civitatem. De post egressi de civitate in manu valida fugaverunt Ducem cum suis ex Hollandia, & multos occiderunt & insecuti sunt eos usque *Buscoducis*, & miserunt ibi iterum ignem in civitatem, & fecerunt damna magna, & cum magnis spoliis redierunt. Et post hoc habuerunt *Dordracenses* bellum cum Flandrensibus, & interfecerunt de eis duo millia, & Comes Flandrensis vix evasit. Et Comes *Flandrensis* & *Iohannes* de *Renesse* audientes, quod Trajecti esset magna seditio, & dissensio, venerunt & obtinuerunt etiam Trajectum, & posuit ibi Sculretum & consules secundum

suum

suum velle, & rogavit ecclesiam, ut deponerent *Guidonem* episcopum, & eligerent *Wilhelmum Iuliacensem* in episcopum. Sed ecclesia dilationem petiit super his. Post hoc dominus *Witte de Heemstede*, qui fuit filius naturalis *Florentii* Comitis supradicti custodivit *Ziriczee*, qui inde egressus per mare venit usque *Zantvoort*, & ultra usque *Haerlem*, ubi dissolvit vexillum ex parte *Wilhelmi* Comitis. Quod videntes illi de *Kermerlant*, & omnes Frisones, juncti sunt ei, & clamabant: *Laus Deo, quod sanguis proprius Hollandiæ nobis advenit.* Et statim profectus est dominus *Wit* cum suis contra Flandrenses, & cum venisset prope *Hyghedom*, vel ut modo *Hillegom* prope *Haerlem*, ibi obviavit illis multitudo Flandrensium, quos omnes interfecerunt, & spoliabant omnes illos, & projecerunt in unum omnia, dicentes: *Hoc signum erit ad demonstrandum eis, cum redierint, quid eis ibi acciderit.* Cum autem rumor per Hollandiam esset, quod dominus *WWit* cum Frisonibus & Kermerlant triumphasset, & auditum esset in *Delft*, tunc fuit ibi unus nomine *Ockendurch*. Hic accepit vexillum civitatis, & clamavit *Hollant*, *Hollant*. Et Hollandini adunati fugabant omnes Flandrenses de civitate, multis interfectis, & t. post hoc venit dominus *WWit* Leydis, ubi etiam cepit multos Flandrenses, & occidit. Et quidam fugientes venerunt *Delft* putantes ibi salvari, & insecutus est eos dominus *WWit* usque in civitatem *Delfensem*, & interfecit ultra quingentos ibi, ita ut platea illa adhuc vocetur *platea Flandrensis*. Cum

hoc

hoc Comes *Ghye* audiſſet, tunc exivit cum confuſione de Trajecto, & occulte venit in Zelandiam, & congregavit a novo multum populum, & obſedit ſecundo *Zericzee* ſatis fortiter. Dominus *VVilhelmus* fuit in Hannonia, & ſcripſit ad regem Franciæ *Philippum* dictum *Penguem* generum ſuum, ut ſibi in ſua neceſſitate ſubveniret contra Flandrenſes. Et Rex miſit ſibi trecentas & quinquaginta magnas naves plenas bellatoribus, & quinque galeas cum armamentis ſuis, & præfixit ſibi terminum, quo naves certe expectaret, & tunc *VVilhelmus* venit in Hollandiam, & congregavit naves quas potuit, & dominus de *Haemſtede* cum Friſonibus, & *Kermerlant*, ac *VVaterlant*, venit ad *VVilhelmum* Comitem cum omni populo & navibus, parati cum eo vincere aut mori, prope *Noortgouwe* in die S. Laurentii. Et tunc viderunt adventare claſſem Franciæ, de qua plurimum lætati ſunt. Et cum Flandrenſes viderent venire Comitem *VVilhelmum* cum tanto populo & navibus, tunc ventus fuit partim Auſtralis & Occidentalis. Et Flandrenſes curabant unam puppim facere cum pice, & oleo, & ſtamine linientes, & incenſam mittere contra naves venientes. Quod cum facerent, putabant omnes naves incendere, ſed Deo volente eum puppis illa navibus Hollandinorum appropinquaret, ventus in contrarium ivit ad Aquilonem, & venit incenſa puppis ad naves *Flandenſium*, de qua magna damna ſuſtinuerunt, ſic quod non poterant incendium ſuſtinere, ſed præ

præ nimio calore millia prosilientes dederunt se in mare. Quod videntes Hollandini animum captantes invaserunt eos, & ingravatum est bellum valde in die illa, & *Flandrenses* viriliter oppugnabant per medium diem, & integram noctem. Et clamor belli tam magnus fuit, ut distincte audiretur per tria miliaria. Ad ultimum vero Flandrenses fuerunt adeo molestati, quod succubuerunt, & Comes *VVilhelmus* ceperit ipsum Comitem *Ghie*, & dedit eum Capitaneo Franciæ pro suo stipendio & damno, quod sustinuit. Sed Capitaneus Franciæ dedit eum episcopo *Ghie* Trajectensi, qui fuit captus & ductus in Flandriam, & sic datus est unus *Ghie* pro alio *Ghie*. In isto bello occisi sunt x. millia Flandrensium, & innumerabiles sunt ibi capti, & mille & centum naves, & xc. papiliones ibi dimiserunt. Acta sunt hæc anno Domini CIↃ.CCC. & IV. in die Laurentii. Et visa est eodem anno in *Egmonda* in cœlo rubea crux.

Et *Iohannes* de *Renesse* latenter evasit de prælio, & venit Trajectum, quem insequentes Hollandini combusserunt molendina, quæ erant extra civitatem, putantes quod sic exiret, sed fugit præ timore cum suis ex civitate, & festinavit ire trans Leckam cum parvo barcone. Et omnes ibi submersi sunt in *Lecka*. Qui postea piscatus fuit & sepultus. Et Comes *Ioannes* pater *VVilhelmi* Comitis gavisus est valde de triumpho, quem habuit filius ejus contra Flandrenses, & obiit eodem anno CIↃ. CCC. & IV.

V.

v. Idus Decembr. & cum honore sepultus est in Valentia. Et *Philippa* Comitissa obiit VIII. Idus Aprilis, & sepulta est ibidem.

WILHELMUS III. filius *Iohannis* Comitis fuit XVIII. Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ XXXIII. annis, & habuit uxorem *Iohannam* de *Valoyse* sororem Philippi regis Franciæ, de qua habuit *Iohannem*, *Margaretam* de Bavaria Imperatricem Romanorum, & *Iohannam* Comitissam Iuliacensem, *Philippam* reginam Angliæ, & *VVilhelmum*, qui post eum fuit Comes, & *Ludovicum*, qui cito obiit, & *Elizabeth*. Iste *VVilhelmus*, cum primo factus fuisset Comes, convocari fecit Curiam in Haerlem, ubi fuerunt x. Comites, centum Barones, & mille milites, & nobiles sine numero. Et fuit servata Curia ista per integram ebdomadam. Iste nobilis Comes *VVilhelmus* fuit factus Vicarius Romani imperii per electores. Et hic fuit famosior Princeps in suo tempore habitus & carior super omnes alios. Hic manu armata obtinuit duo fortissima castra in diœcesi Coloniensi scilicet *Bruyl* & *VVolmestein*, Hic Comes volens ampliare cultum Dei fundavit in *Middelburch* collegium Canonicorum ad sui memoriam anno Domini CIↃ. CCC. & XI. Item anno domini CIↃ. CCC. & XV. venit *Ludovicus* rex Franciæ in Flandriam in manu valida circa *Tornacum*. Et Comes iste *VVilhelmus* venit in suum adjutorium, & castra metatus est super rivum *Scelte*. Sed rex recessit inde propter pluvias & tempestates, & sic dimisit

misit *Flandriam*. Quod cum audisset Comes *Wilhelmus*, quod rursum recessisset, combussit omnes villas, quæ circa fluvium erant, & indemnis recessit *Wilhelmus* Comes, & cum audisset, quod mortuus fuit episcopus Trajectensis avunculus ejus *Gbie*, tunc ipse suscepit in suam potestatem dominium de *Woerden* & de *Aemstel*, & compulit ea ad Hollandiam, & posuit ibi suos ministros & Scultetos, & dixit, quod ista duo dominia data fuerint episcopo pro patrimonio patris sui, & quod jure advoluta essent ad Hollandiam a traditoribus supradictis, qui *Florentium* occiderant. Anno domini CIↃ. CCC. XXVIII. venit *Philippus* rex Franciæ cum manu valida in Comitatum Flandrensem. Et iste Comes venit in auxilium ejus, & posuit castra sua circa *Casselberghe*, & satagebat, ut posset secundum morem suum treugas aut pacem ibi facere. Sed Flandrenses festinabant de monte descendere. & improvisum regem in suo tentorio occidere. Quod audiens *Wilhelmus* festinabat ipse huic populo furenti obviare jure prælii. Et statim Rex cum suis, & Comes iste cum suis, simul accedentes contra *Flandrenses*, pugnatum est valde acriter. Et Comes iste percussus fuit de equo suo, cui fideliter adstabant sui Principes, & defenderunt eum viriliter, scilicet *Theodricus* de *Breeroed*, *Iohannes Arckel*, *Allardus* de *Egmonde*; *Philippus* de *Wassenaer*, *Iohannes Haemsteden*, *Arnoldus Cruyningen*, *Iohannnes Polanen*, & *Wilhelmus Dywoerde*, & multi alii, qui circumstabant ei.

Et

Et *Flandrenses* fugerunt, & interfecti sunt ultra sex milla Flandrensium, & multi sunt capti, & *Wilhelmus* filius Comitis fuit ibi a rege miles creatus, Anno domini CIↃ. CCC. XXXVI. VII. Idus Octobris. obiit iste Comes *Wilhelmus* & sepultus est *Valentia* in *Hannonia*, Et *Iohanna* uxor ejus dereliquit seculum istud, & intravit monasterium sanctimonialium de ordine *S. Bernardi* in *Fontenella* prope *Rothomagum*. Et ibi obiit anno domini CIↃ. CCC. LXII.

WILHELMUS IV. filius *Wilhelmi* fuit XIX. Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ VIII. annis. Huic fuit conjux *Iohanna*, filia Ducis Brabantiæ, de qua non habuit prolem. Hic semper agebat in armis in tota vita sua Iste Comes profectus est cum rege *Hispaniarum* & rege de *Garnata* in *Barbariam*, & habuit multa prælia contra gentiles, & multos occidit: & sic manu bellica venerunt in *Iherusalem* ad sanctum sepulchrum, & ibi facientes suam oblationem redierunt ad propria, & cum venissent in Hollandiam, fecit convocari famosam Curiam in *Haga Comitis*, ubi convenit multitudo Principum & nobilium. Post hoc ivit ad torneamentum in *Bavay* in *Normannia*, & ibi dictum fuit ab omnibus Principibus & amicis & inimicis, quod iste Comes fuit nobilissimus Comes inter omnes Comites Christianitatis. Post hæc profectus est Comes iste in magna manu contra gentiles cum Teutonicis dominis de *Prusia*, & bellavit multa prælia cum eis. Et hinc profectus est secundo ad sanctum sepulchrum in

Iheru-

Iherusalem. Et antequam iret ad dominos Teutonicos misit ad eum *Ludovicus* gener ejus Imperator Romanorum, quod faceret eum Ducem *Hollandiæ*, si ad eum veniret, viso quod esset potentior & nobilior Comes totius bassæ terræ. Sed Comes elegit prius perficere peregrinationem suam contra gentiles. Post hoc excommunicatus fuit iste *Ludovicus* Imperator ab Apostolico *Iohanne* XXII. & electores imperii obtulerunt isti *Wilhelmo* imperialem dignitatem, quia *Ludowicus* privatus fuit ab imperio. Sed Comes noluit acceptare, eo quod *Ludowicus* adhuc viveret, & haberet sororem suam conjugem. Anno domini CIↃ. CCC. XLII. contigit in *Amsterdammis* magnum miraculum de venerabili sacramento, quod quidam infirmus suscepit, evomuit, & effudit illud in ignem. In eodem anno in secundo die Ianuarii fuit magnus terræ motus in Hollandia & in aliis terris. In isto tempore fuit in *Hannonia* magnum duellum factum ab uno fabro & Iudæo. Qui Iudæus contumeliam irrogaverat yconio beatæ Mariæ virginis. Anno domini CIↃ. CCC. XLV. cum Comes redisset de magnis suis peregrinationibus, & collegisset magnum populum, cogitavit debellare Oestfrisiam. Et cum omnia congregasset. quæ essent necessaria, obsedit civitatem Trajectensem, & cum placatus esset cum Trajectensibus non destitit a suo proposito, & profectus est in Septembri contra *Oestfrisiam* trans mare. Sed populus ejus sine ordinatione transnavigavit ad littus incognitum, & ergo male

eis eveniebat. Dn. *Iohannes* de *Hannonia*, dominus de *Beemont* avunculus Comitis cum multis navibus in parte Australi *S. Odulphi* in terram se fudit, & posuit tentoria sua in littore maris. Et quidam moræ Hollandinorum impatientes, non expectantes robur exercitus, currebant inter *Stauriam* & *S. Odulphum* non facientes reverentiam, sed multa mala in monasterio ejus faciebant, & sic ad inimicos suos properabant. Sed Frisones congregati omnem illum exercitum occiderunt. Comes vero qui de hac clade nesciebat, navigavit ad partem Aquilonarem *S. Odulphi*, & intravit terram de navibus cum quingentis viris, qui ei astabant, & non expectabat sic etiam robur exercitus, & combussit vicinam villam. Et Frisones, qui super hoc invigilabant, venerunt de suis insidiis, & impugnabant Comitem. Et Comes cum suis viriliter se defendit usque ad mortem, sed Frisones triumphabant iterum, & occiderunt Comitem ignoranter. Et aliæ naves venerunt ad terram ad succurrendum primis. Sed Frisones tam fortiter ibi pugnabant, quod multos Hollandinos occiderunt, & multi sunt submersi in exitu navium, & in reditu ad naves. Hæc facta sunt anno domini CIↃ.CCC.XLV. VI. Kal. Octobr. in loco, ubi Comes solitus fuit sedere in judicio, ubi judicavit causas Frisonum. Et *Reynoldus* Comes *Gelriæ* hoc prædixit, quando hunc prædictum *Wilhelmum* suscepit de fonte, quod ipse a Frisonibus occideretur. Et in hac expeditione perierunt Dn. de *Hbern*, dominus

minus de *Walkoert*, Dn. de *Lingis*, Dn. de *Many*, Dn. de *Antonghe*, Dn. de *Haemstede*, Dn. de *Merwen* Barones, Dn. *Gerardus* cum *barba*, Dn. *Wilhelmus* de *Naeldwyck*, Dn. *Simon*, & *Dn. Theodricus de Teylinghen*, *Guido* frater de *Asperen*, *Iohannes*, *Reynoldus*, & Dn. *Wilhelmus* fratres de *Montfoort*, Dn. *Theodricus* de *Santhorst*, Dn. *Theodricus* & *Hermannus* de *Swieten*, *Florentius* frater de *Merwen*, Dn. *Ogier* de *Hispania*, Dn. *Gerardus Ever*, Dn. *Alferdus* de *Horst*, Dn. *Wilhelmus* de *Donghen*, Dn. *Theodricus* de *VValkoert*, Dn. *VVolfardus* de *Reymerswaal*, Dn. *Gerardus*, de *Florevyl*, Dn. *Nicolaus Oem*, & Dn. *Bannerhouwer* milites cum XII. adhuc militibus & aliis nobilibus viris, atque scutariis, quorum Deus misereatur, Amen. Et post dies x. perrexit Commendator de *Haerlem* in Frisiam nomine *Martinus* ordinis *S. Iohannis*, & invenit intet omnia corpora mortuorum corpus *VVilhelmi* Comitis per evidentia signa, & cum eo octo corpora dominorum & militum prædictorum. Et corpus Comitis sepultum est in monasterio ordinis *S. Bernardi* de *Florecamp* cum aliis octo corporibus. Et cum *Ludewicus* Imperator, qui habuit sororem istius *VVilhelmi* in uxorem, audisset, quod *VVilhelmus* occisus esset a Frisonibus, & heredem non haberet, tunc putavit, quod Comitatus venisset ad imperium Romanum. Quod non potuit fieri, quia semper consuevit venire ad proximum sanguine, viso quod multi ante Comites obierunt sine liberis. Et sic Impera-

 tor

tor tradidit Comitatum conjugi ſuæ *Margareta* de *Bavaria*, ſorori ſeniori dicti *Wilhelmi* cum *Hannonia* ac ceteris dominiis. Et quamvis Imperator eſſet tutor ſuæ conjugis, tamen favit ei, ut hereditatem patris ſui ipſamet regeret, ac poſſideret, & domina *Iohanna*, relicta dicti Comitis, quæ poſtea nupſit *Wenſelao* de *Lutzenburch*, vixit poſt mortem *Wilhelmi* LXI. annis.

MARGARETA Imperatrix Romanorum, ſenior ſoror *Wilhelmi* fuit Comitiſſa Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ v. annis, & IX. menſibus. Et poſt hoc fuit quatuor annis tantum Comitiſſa Hannoniæ, & habuit de Imperatore tres filios. Primus fuit dux *VVilhelmus*. Secundus fuit *Albertus* dux, Tertius fuit *Ludowicus* dux, Rex de *Cracowia*, & *Otto* Marchio Brandenburgenſis, & *Eliſabeth* regina Ungarorum. Iſta Impetatrix venit in Hollandiam cum magna pompa, & fuit magnifice ſuſcepta ab omni militia & civitatibus, & acceptata in dominam Hollandiæ, Hannoniæ, & Zelandiæ, & promiſit omnia in ſuo jure permanere, & omnibus facere judicium & juſtitiam, & indulſit terræ magna privilegia, & dona larga, & emunitates multas, & pacem fecit cum Trajectenſibus, & cum epiſcopo a die ſanctæ Margaretæ, ab anno XLVI. uſque ad *S. Margaretam* ad annum XLVIII. Poſt hoc Imperataix commiſit terram ſuis Officiariis, & omnibus miniſtratis repedavit ad Imperatorem. Poſt hoc rediit in Hollandiam & Hannoniam cum

cum filio suo seniore *VVilhelmo*, & commisit ei de consensu militiæ & civitatum Comitatum Hollandiæ, Zelandiæ, ac Frisiæ, ut regeret eas ex parte sui, ut Præses, & omni anno daret Imperatrici x. millia antiquorum scudatorum, & retinuit Hannoniam, & ibi habitavit, quia paulo ante Imperator vir suus obierat. Et si *VVilhelmus* prædictus summam prædictam non solveret, tunc conditio esset in irritum & incassum. Post hoc anno CIↃ. CCC. & XLIX. profectus est Wilhelmus in Hannoniam ad matrem suam. & resignavit sibi omne regimen dicti Comitatus, & tamen non dedit ei pensionem suam annuam, & profectus est in Bavariam. Anno domini CIↃ. CCC. L. cum *VVilhelmus* esset in Bavaria, & Imperatrix in Hannonia, tunc surrexerunt duæ partialitates in Hollandia inter Principes, de quo populus multa incommoda sustinuit. Quarum una vocata est *Cabbeljaus*, quorum Capitanei erant dominus de *Arckel*, dominus de *Egmonda*, dominus *Gerardus* de *Heemskerck*, & alii milites & nobiles. Alia pars dicta est die *Hoecks*, quorum Capitanei fuerunt dominus de *Breeroed*, dominus de *Locke*, & dominus de *Binchorst*, & alii milites & nobiles. Istæ partialitates se mutuo spoliabant ac devastabant, ac castra sua comburebant, & interficiebant, quod antea nunquam fuit factum in Hollandia. Et pars de *Cabbeljaus* demandabant, & occulte scribebant ad *VVilhelmum* Ducem Bavariæ, ut rediret ac susciperet Hollandiam in suum dominium, & quan-

quam matri resignasset omne jus, tamen isti adjuvarent eum, ut dominus Hollandiæ remaneret. Et ad ultimum venit occulte iste *VVilhelmus* in *Gorckum*. Ad quem venerunt illi de *Delft*, & aliæ civitates, & receperunt eum in dominum suum, quod multis placuit. Et intronisantes eum jurabant ei fidelitatem, ut esset dominus de *Hollandia*, *Zelandia*, & *Frisia*, sicut prius matri suæ promiserant. Quod videns altera pars, scilicet *Hoecks*, perrexerunt ad Imperatricem in Hannoniam, & conquesti sunt ei injuriam suam. Tunc convenerunt illi de parte *Cabbeljaus*, cum civitatibus quibusdam in Hollandia, & impugnabant castra adversæ partis, & vastabant ea, quia in his favebat eis dominus eorum *Wilhelmus* iste. Imperatrix cum hæc audisset, irata est valde, & mandavit filio suo, cur tantam insolentiam faceret in terra sua? *VVilhelmus* remandavit matri, quod dominia sua essent, & quod ipsa ei illa contulisset. Et hæc consultatio ad tantum malum venit, quod sibi indicerent diem belli pro dominio Hollandiæ. Imperatrix movit magnos Principes in adjutorium suum cum multis de Hannonia & Anglia, quos misit sibi soror sua regina, & venit cum omni isto populo ut intraret Hollandiam, & venit in *Mosellam* infra *Brielis* & *S'gravensandt*. Contra quam venit Dux *VVilhelmus*, filius contra matrem, cum *Hollandis Aquilonaribus*, & *Kermerlandis*, *Frisonibus*, & *VVaterlandis*, & ex Zelandia domina *Machtelda* de *Vvern* cum suis. Et ingrava-

gravatum est bellum ita, quod diu fuit anceps victoria, sed ad ultimum prævaluit *VVilhelmus* cum suis. Et tot fuerunt interfecti& submersi in isto prælio, quod *Mosela* duabus dietis tincta videbatur sanguine & rubricata. Et Imperatrix fecit carbasa sua extendi, & navigavit in Angliam. In isto bello perierunt multi nobiles& plurimi de Anglia ac Hannonia. Ex Zelandia periit dominus *Costen* de *Renesse*, & *Florentius* de *Haemstede* cum multis aliis, & dominus de *Breeroed* captus fuit cum multis militaribus, de quibus multa extorquebant. Et istud lamentabile bellum inter matrem & filium contigit anno domini CIC. CCC. LI. die translationis S. Martini. Et postea sunt foederati. Et Imperatrix tenuit *Hannoniam* ad vitam, & Dux *VVilhelmus* mansit Dux Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ. Anno domini CIↃ. CCC. LV. pridie Kal. Octobr. obiit Imperatrix in Hannonia, & sepulta est in *Valentia*, postquam regnaverat in Hannonia decem annis, & in Hollandia V. annis & IX. mensibus. Anno domini CIↃ. CCC. LI. tunc viderunt frater *Simon* & *Iohannes Andreæ* pellifer, cum ambularent in platea, pulchram ecclesiam in aere, & pendebat in loco, ubi nunc est ædificata nova ecclesia. Et hoc visum fuit omni anno circa purificationem beatæ Mariæ virginis usque ad XXX. annos, scilicet anno domini CIↃ. CCC. & LXXXI. & tunc postea fuit ibi facta ecclesia lignea, & intus Maria portans Iesum mortuum in sinu suo, quæ multis coruscabat miraculis.

WILHELMUS Dux in Bavaria ſenior filius Imperatoris fuit xx. Comes Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ VII. annis, & Hannoniæ poſt mortem Imperatricis matris ſuæ tribus annis. Hic conjugem habuit *Machteldem* filiam Ducis de *Lancaſter* ex Anglia, ſed non habuit de ea filios. Iſte Dux fuit in magna reverentia inimicis ſuis, & habuit guerras contra Trajectenſes, & epiſcopum *Iohannem de Arckel*, & profectus fuit in diœceſim, & obſedit caſtrum de *Nievelt*, quod & traditum ſibi fuit, & ſopitum eſt bellum inter Trajectenſes & Hollandiam. Hic Comes obtinuit terram de *Henſden*, ut etiam eſſet *Hollandiæ*, quia terra illa cum ceteris adjacentibus ab antiquo fuit Clivenſis. Poſtea fuit in *Heuſden* quidam dominus vocatus Iohannes. Hic non habuit filum ſed filiam. Hæc habuit virum *Ioannem* de *Saſſenburch*, & *Heuſden* hereditavit ſuper filiam, & vir ejus vendidit terram de *Heuſden* Duci Brabantiæ. Quod noluit Dux *VVilhelmus* admittere, quod eſſet Brabantiæ, eo quod eſſet dominium in *Hollandia*. Et ſic factum eſt, quod Dux Brabantiæ reciperet pecunias ſuas, & *Heuſden* maneret partis Hollandiæ.

Anno domini CIↃ. CCC. LVIII. tunc Dux *VVilhelmus* privatus eſt ſuis ſenſibus, ita ut recluſus ſit in carcere, & manſit ſic XXX. annis uſque ad mortem. Et tunc pars de *Cabbeljaus* voluerunt habere conjugem iſtius *VVilhelmi*, ut eſſet rectrix patriæ. Alia pars noluit in hoc conſentire, eo quod non habuit prolem de *VVilhelmo*, ſuper quem dominium veniret, ſed man-

mandabant *Alberto* de *Bavaria* fratri dicti Comitis, ut veniret & administraret Comitatum. Et cum venisset tunc tractatum est, quod esset tutor patriæ ex parte fratris, & daret conjugi fratris annue XII. millia antiquorum scudatorum, & in hoc starent contentæ ambæ partialitates, quod tamen non servaverunt. Dux *Albertus* deposuit *Iohannem Bloemensteyn* de præfectura *VVestfrisiæ*, & commisit eam *Reynolde* filio domini de *Breeroed*. Quod movebat illos de parte *Cabbeljaus*, & posuerunt ei insidias circa castrum in †Alpibus, ut eum interficerent. † tumulis arenariis.
Et dominus de *Breerood*, qui de istis insidiis non sciebat, misit filium suum cum familia, ut hanc dignitatem susciperet, & venerunt circa castrum. Tunc alii surrexerunt ex insidiis & properabant ad eos. Quod isti videntes fugerunt in ecclesiam, sed aliquos de posterioribus ceperunt, & occiderunt. Sed populus de *Castricum* venit & defendit *Reynoldum* cum suis, sic quod non plus poterant facere mali. Quod cum factum esset, quidam de illis homicidis fugerunt in castrum de *Heemskerck* ad dominum *VValterum* de *Heemskerck*, & alii fugerunt in *Delft*. Post hoc circa festum Martini in hyeme tunc venit *Albertus* dux & obsedit illos de *Heemskerck*, eo quod *VVolterus* servasset illos homicidas, ubi de isto exercitu fuit Capitaneus *Theodricus de * Pollanen*, qui postea fuit dominus de *Asperen*, qui obsedit castrum de *Heomskerck* XI. septimanis. Et *VValterns* tradidit castrum in manu Ducis, & fuit ductus * Polanen

in Zelandiam sub custodia ad voluntatem Ducis. Et interim cum istud castrum obsiderent, venerunt in *Delft Gysbertus* de *Nyenrode*, dominus *Johannes* de *Kervenem*, *Henricus* de *VVaert*, *Gerardus VVyssen*, & multi alii, & quasi octingenti viri, & iverunt cum Burgensibus civitatis in *Hagam*, & confregerunt
† prisionem † prisidionem Ducis, & captivos duxerunt in *Delft*. Tunc temporis Dux *Albertus* fuit in Zelandia, & cum hoc audisset, venit in *Hagam*, & congregavit omnes milites & militares, & omnem populum de utraque parte ex *Hollandia*, & *Zelandia*, & *Frisia*, & obsedit civitatem Delft in jejunio anno CIↃ. CCC. LIX. & obsessa est civitas X. septimanis. *Henricus* de *VVaert*, & *Gerardus VVysse* multa egregia opera fecerunt, & damna in exercitu Ducis, cum obsessi essent. Et Dux fecit erigi suos arietes & instrumenta, ut civitatem obtineret. Burgenses quaerebant pacem a Duce, & occulte rogabant dominum *VValramum* de *Valckenburch*, qui tunc in exercitu fuit, ut de pace cum Duce tractaret. Et ipse fecit pacem taliter inter civitatem & Ducem, ut traderent Duci civitatem salvis rebus & corporibus, & pro excessu suo traderent LX. millia scudatorum, & muros civitatis ad solum dejicerent, & fossata replerent, & in centum annis muros non erigerent. Et sic venit *Albertus* in civitatem feria tertia Penthecostes, & omnes hospites, qui erant in civitate, non erant pacti Principi cum isto contractu, & ipsi venerunt extra civitatem,

tem, ficut potuerunt, excepto *Henrico* de *VVeert*, qui fugit in turrim ecclesiæ, unde amotus decapitatus est. Et *Gysbertus* de *Nyenrode* & *Iohannes* de *Carvenem* fugerunt ad castrum de *Hensden*, & ibi obsessi sunt, & ad ultimum compacti sunt cum Principe & dimissi. Anno CIↃ. CCC. LXVI. fundata est *Leydis* Canesia XIV. Canonicorum. In eodem anno fecit Dux *Albertus* decapitari dominum de *Adinghen* in *Hannonia*, & objecit ei, quod habuit instrumenta in suo castro, cum quibus voluit castra Ducis *Alberti* vel castella vastare. De cujus morte magna inquietudo venit in *Hannonia*, quia dominus de *Adinghen* reliquit post se septem fratres, qui ad tantum duxerunt Ducem, quod ipse pacem ab eis requirebat. Anno domini CIↃ. CCC. LXVIII. fundavit *Albertus* Dux ad sui memoriam, & etiam pro anima domini de *Adinghen* Canonissam in *Haga* in capella, in qua beneficiati sunt XIII. Canonici. Anno CIↃ. CCC. LXXII. obiit *Machteldis* de *Voorn*, & anno præterito scilicet CIↃ. CCC. & LXXI. periit in bello ante *Leodium* dominus *VValravenus* de *Valckenborch*, istius *Machteldis* vir. Anno CIↃ. CCC. LXXI. obiit *Margareta* de *Bry*, conjux Ducis *Alberti* prima. Anno CIↃ. CCC. XCIV. accepit *Albertus* dux aliam uxorem *Margaretam* de *Cleve*. Anno domini CIↃ. CCC. LXXXVIII. incepit bellum inter dominum de *Arckel*, & *Vyanen*, quod longo tempore stetit. Eodem anno arsit *Gorkum* ex integro. Eodem anno obiit dux *Wilhelmus* filius Impe-

Imperatricis in *Kenout* in Hannonia v. Idus Aprilis, & sepultus est in *Valentia*.

ALBERTUS Dux in Bavaria & Palatinus Reni filius Ludowici Imperatoris & frater *Wilhelmi* fuit XXI. Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ XVI. annis. Et antea tempore fratris sui fuit tutor patriæ XXX. annis, & sic dominabatur XLVI. annis simul. Habuit conjugem *Margaretam* filiam Ducis de *Brye*, de qua habuit *Katharinam* Comitissam Gelriæ, *Wilhelmum* de *Oesteruant*: & Ducem in Bavaria, *Iohannem* episcopum Leodiensem, *Iohannam* reginam Bohemiæ, *Albertum* Ducem in Bavaria, *Margaretam* Duxissam in Burgundia, & *Iohannam* Duxissam Austriæ. Et habuit postea aliam conjugem filiam Ducis *Clivensis Margaretam*, de qua non habuit liberos. Iste Dux *Albertus* adamavit quandam domicellam *Aleydem* de *Poelgeest*, quæ multum potuit apud eum, quod filius ejus *Wilhelmus* non potuit sustinere. Et anno CIↃ. CCC. & XCII. quarta feria post festum Mathei interfecta fuit ista domicella de *Poelgeest* a *Wilhelmo Kuser* in *Haga*. Et interfectores fugerunt ad castrum de *Altena* prope *Woudrichem*, & *Wilhelmus* de *Oesteruant* fugit de Curia patris, & venit in *Buscoducis*. Dux *Albertus* hæc audiens iratus est valde, & collecta manu valida venit ad *Altena*, & obsedit illud, & accepit in deditionem, sed reos non invenit ibi; quia prius recesserunt. Dux *Wilhelmus* fugit ad regem Franciæ in anno XCIV. qui eum cum honore suscepit

pit, & cum magna amicitia, quia dedit ei filiam ſuam uxorem, & per iſtud conjugium impetravit iterum amicitiam patris ſui, & venit iterum ad Curiam ſuam. Anno CIↃ.CCC. XCVI. Albertus Dux collegit maximum exercitum ex Francia, Anglia, Hannonia, Hollandia, & Zeelandia ſine numero, & profectus eſt cum filio ſuo *Wilhelmo*, & omni populo in *Oeſtfriſiam*. Tantus fuit populus, quod ſi ex qualibet terra tantum tres viros accepiſſet, ſufficiens populus ad Friſiam obtinendam fuiſſet, quia tot naves fuerunt. Quo cum perveniſſet, direxerunt Friſones contra eum bellum. Et Friſones viſa tanta multitudine ſtatim terga verterunt. Et Dux *Albertus* manſit ibi duobus diebus, & exſpectabat, ſiquis eum impugnare vellet, & ſubverſa tota terra percuſſit multum populum, & ivit ad monaſterium *S. Odulphi*, & fecit lavari avunculum ſuum *Wilhelmum* Comitem, qui fuerat ibi ſepultus, & portavit eum in *Hagam*, & fecit eum ſepeliri ibi in Capella Curiæ cum honore, & ſic rediit cum victoria in Hollandiam. Anno domini CIↃ.CCC. XCVIII. perrexit *VVilhelmus* de *Oeſtervant* cum manu valida iterum in Oeſtfriſiam, & obſedit Stauriam ſatis potenter, & accepit eam, & conſequenter totam Friſiam, & munivit eam cum ſuo populo, & quoſdam de Friſonibus, qui ſibi favebant, creavit milites.

Anno domini CIↃ. CCCC. & uno in profeſto *Bartholomei Iohannes* de *Arckel* diffidit pacem cum domino ſuo Duce *Alberto*, & ipſe fecit expedi-

expeditionem, ut *Oudewater* obtineret, quod eum fefellit, & ultra profectus est in *Alblas*, & incendium movit, & multos pauperes captivavit & sic reversus fuit cum triumpho. Eodem anno venit *Albertus* dux Hollandiæ, qui ad ejus insultum provocatus fuit, qui ejus subjectus fuit, & diu Tresorarius, & Consul, ac vasallus suus fuit. Item iste dominus de *Arckel* diu fuit Præfectus Ducis in tota Hollandia, similiter diu rexit istum Ducem, & multo tempore Duci *Alberto* non fecit computationem super his omnibus. Ad ultimum vero voluit Dux iste computationem ab eo habere, quod dominus de *Arckel* noluit facere, quamdiu quidam in consilio ejus essent, quos ipse voluit ab hoc privari. Tunc fecit Dux *Albertus* omnia bona domini de *Arckel* ubique arrestari. Tunc dominus de *Arckel* fecit dominium de *Arckel* feudum Abbati de Marienweert, & putavit, quod hoc ab Abbate susciperet in feudum, quod ipse male & injuste præsumpsit, viso quod *Gorckum*, & tota ista dominatio de *Arckel* feudum Hollandiæ fuit, & feudum de Hollandia, & ad Hollandiam spectaret, antequam ipse dominus factus fuisset in *Arckel*, quia prius fuit, qui ratione conjugii ab Hollandia tenuit, a quo emit dominus de *Arckel*. Eodem anno postquam dominus de *Arckel* diffidit pacem domini sui, venit Dux *Albertus* cum filio suo *VVilhelmo* de *Oestervant*, cum semen maturesceret in agro, & vastavit totam terram de *Arckel* in spoliando & comburendo, & humiliavit

militavit valde terram illam. Anno domini CIƆ. CCCC. IV. collegit Dux *Albertus* exercitum magnum cum Trajectensibus, & circa festum *S. Johannis Baptistæ* obsedit civitatem de *Gorekum*, & castrum ejus, in quo ipse dominus de *Arckel* obsessus fuit, & valde fuit ibi pugnatum, & castrum fuit valde lacessitum, ac quassatum cum diversis instrumentis, quod tamen dicebatur fortissimum, quod situm fuit intra *Civitatem*, super omnia alia castra. Et illi de Gorekum interdum intraverunt exercitum, ita quod semel ceperunt dominum de *Brederod*, & similiter semel dominum *Florentium de Borselen* cum aliis multis. Ista obsidio duravit XXIII. ebdomadis. Et dominus *Joannes de Bavaria* electus Leodiensis tractavit de pace, & statim vexillum ducis pendebat de castro, ita quod in veniam eos recepit, sed illi de Arckel permanserunt in castro. Anno CIƆ. CCCC. IV. in die Luciæ virginis obiit iste magnus Princeps *Albertus* dux Bavariæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Hannoniæ, & Frisiæ, & sepultus est in *Haga*, in capella, in Curia. Et hic regnavit tam uxor quam dominus XLVI. annis. Domina ejus *Margareta* de † *Bry* prima ejus conjux fuit ibi etiam sepulta, ad Prædicatores in *Haga*. † Bryg.

WILHELMUS filius *Alberti* fuit dux in Bavaria &c. & habuit primam conjugem filiam Regis Franciæ, quæ cito obiit, de qua non habuit filium. Postea accepit Margaretam filiam *Philippi* Ducis de *Burgundia*, de qua habuit filiam nomine *Jacobam*. Hæc *Margareta* fuit soror *Johan-*

Iohannis Hardy. Ann. CIↃ. CCCC. V. dominus *VVilhelmus* de *Yſendoorn* exivit *Gorckum*, & vaſtavit *VVouderckum* improviſe ſuper pacem, & ſuper treugas factas per electum Leodienſem, & ſpoliabant eam valde, & regreſſi ſunt in Gorckum, quia non audebant ibi permanere. Quod audiens Dux *Wilhelmus* ſtatim obſedit *Hageſteyn*, & epiſcopus Trajectenſis obſedit *Everſteyn*, & ſederunt ibi XXII. ebdomadis, & ambo caſtra receperunt in deditionem in die *Thomæ Apoſtoli*, & ambo uſque ad ſolum deducta ſunt. Dn. de *Arckel* habuit filium *VVilhelmum* nomine, quem habuit de ſorore *Reynoldi* ducis de Gelria. Iſti filio diſplicuit valde, quod pater ſuus ſic contendebat contra tam potentem Principem ad ſuam perditionem. Et quanquam ſemper ſuccubuit, ſemper tamen manſit in ſua pertinacia & duritia. Et iſte filius obligavit ſe cum melioribus civitatis de *Gorckum* contra patrem, ut ad gratiam ſuam veniret Ducis *VVilhelmi*. Quod audiens pater ſuus ivit uſque ad *Gorckum*, & non permittebant eum intrare, quod ſibi durum viſum fuit, & miſit nuncios ad filium ſuum, ut eum pacatum haberet. Quod cum obtinuit, ſtatim illi de *Gorckum* hæc videntes, ſcilicet quod filius pacatus eſſet patri, præter ſuam compoſitionem cum Burgenſibus, ut ſcilicet cum patre non conveniret, ipſi niſi præſentes eſſent, & in pace ſimiliter eſſent cum eo. Quod valde eos terruit, quia tunc undique eos hoſtes haberent, viſo etiam quod contra Ducem bellum gerebant, & contra epiſcopum,

&

& contra proprium dominum, ſed tamen habebant caſtrum & civitatem in ſua tuitione. Et iſti de *Gorkum* fecerunt inquiri apud *Reynoldum* ducem Gelriæ, an poſſent pacificari apud dominum ſuum. Sed dux noluit ſe de hoc intromittere. Qui cum vidiſſent, quod nuſquam conſolationem inveniſſent, tunc pertractabant, quod cum Duce *VVilhelmo* pacem requirerent, & temptarent, ut eis ipſe veniam præſtaret, vel in pacis fœdere, aut aliqua compoſitione, Dux *Wilhelmus*, qui hæc libenter audivit, concordavit cum illis de *Gorkum*, & ſimiliter cum illis de *Leerdam*, ut traderent & civitatem & caſtrum. Et Dux promiſit eis, quod ipſe defenderet eos contra dominum de *Arckel* dominum eorum & filium ſuum ab omni timore, qui poſſet eis advenire ab eis. Et ſic fuit dominus de Arckel prius expulſus a filio ſuo, & filius ſuus a populo ſuo. Et dux Wilhelmus de Bavaria ſuſceptus & curatus eſt pro domino terræ in Gorkum & Leerdam anno CIↃ.CCCC.VII. Anno CIↃ. CCCC.VII. fuit expulſus de Leodio *Iohannes* electus Leodienſis, eo quod noluit presbyterare, & Leerdienſes elegerunt alium, & fuit filius domini de *Parwys*. Et *Iohannes* ceſſit in *Trajectum* ſuperius, & fuit ibi obſeſſus XIX. ebdomadis a Leodienſibus, & interim ſcripſit literas ad fratrem ſuum *Wilhelmum* Ducem, ut ei ſubveniret. Quod cum audiſſet Wilhelmus rogavit ipſe *Iohannem* ducem Burgundiæ generum ſuum, ut pergeret ſecum in adjutorium fratris ſui.

Iohannes dux *Burgundiæ* libenter voluit secum ire, sed si casu caperetur, quod dux *Wilhelmus* eum liberaret, & in hac conditione impignoravit ei Comitatum *Hannoniæ*. Anno CIↃ. CCCC. VIII. profectus est *Wilhelmus* cum *Iohanne* prædicto, & cum multa militia, ut subveniret fratri suo, & contra eum veniens dominus de *Parwys* cum Leodiensibus apud *Tongeris* in pascuis, obviabant ibi se isti domini, & ventum est ibi ad validum prælium, ita quod pugnatum est una hora cum dimidia, & ad ultimum fugerunt *Leodienses*, & dominus de *Parwys* occisus est cum XXX. millibus Leodiensium, & octingentis, quia dominus de Namen venit cum sua militia in equitatu, & fundebat exercitum Leodiensium, & sic valde eum infirmavit. Istud cruentum bellum fuit in die dominica in die *S. Tecla* ante Michaelis sex diebus. Anno CIↃ. CCCC. VIII. in profesto exaltationis sanctæ crucis filius de *Arckel* clam perscandens civitatem Gorckum obtinuit eam, sed castrum non potuit habere. Quod audiens dux *Wilhelmus* statim collecta manu obsedit eum prope castrum ponens castra, & civitas Trajectensis & dominus *Vianen* venerunt apud eum. Dux *Reynoldus* audiens, quod nepos suus obtineret civitatem, & obsessus esset a *Wilhelmo* Duce collegit exercitum, ut subveniret nepoti suo, & venit contra ducem *Wilhelmum* usque *Spyck* ad mediam leucam ab civitate *Gorckum*. Et tamen dux *Wilhelmus* mansit adhuc in obsidione attendens an propius accederet. Sed

Reynol-

Reynaldus parum ibi pausans repedavit ad propria non audens propius accedere. Et *Wilhelmus* bene muniens castrum etiam reversus est ad sua. Et dominus de *Arckel* & filius ejus tradiderunt civitatem in manibus *Reynoldi* ducis *Gelriæ* cum toto dominio de *Arckel*, & *Leerdam*. Et *Reynoldus* munivit civitatem valde, & bellum ortum fuit inter Gelriam & Hollandiam, *Hollandia* habuit castrum, & *Gelria* civitatem, & invicem sibi multa damna intulerunt. Et ista guerra diu duravit, & sæpe interlocutum est de pace, & non profuit, quia dux *Wilhelmus* non potuit a suo rigore flecti, & voluit manere dominus de *Arckel*, quodcunque etiam mali sibi evenire posset. Ad ultimum fuit tractatum, quod invicem convenerunt, hoc scilicet modo, quod *Reynoldus* traderet *Wilhelmo* civitatem *Gorkum* cum omnibus suis pertinentiis, & *Reynoldus* staret pro nepote suo, ut quitantiam daret, & resignaret omne jus suum in dominio illo in posterum, & dux *Wilhelmus* daret pro eo in certis temporibus centum millia Franciæ coronas, & in hoc omne bellum & omnis lis finem haberet, & pacificati essent, excepto quod dominus de *Arckel* inpacificus permaneret. Et hæc compositio fuit proclamata in *VVyk*, & dux *Reynoldus* recepit dictas pecunias, & sic cessatum est a bello. Hæc facta sunt anno CIↃ. CCCC. XII. mensis Iulii die XXXIII. Et Dux *VVilhelmus* receptus est in dominium de *Arckel* & *Leerdam*, & cum dominus *Reynoldus* venisset in Gelriam, convenit

cum domino de *Arckel*, & filio suo de hoc, quod *Gorckum* resignasset, & dedit domino de *Arckel* castrum de *Oyen* cum suis pertinentiis, & † semi sex millia florenorum annue de theloneo de * *Lobyck*, & dux *Reynoldus* dedit filio de *Arckel* nepoti suo dominium de *Borne* cum suis pertinentiis, & pro his servaret *Reynoldus* centum millia coronas. Post hoc fecit dux *Wilhelmus* castrum in Gorckum frangi, & de angulo civitatis super flumen de *Merwen* fecit aliud castrum, de quo posset semper remigio intrare vel exire castrum, ut semper sic civitatem posset libere habere. Anno CIↃ. CCCC. XV. captus est dominus de *Arckel* in *Brabantia*, & missus est in *Sevenberghen*, & præsentatus est *Wilhelmo* Duci, qui indicavit sibi de traditione, ut Wilhelmus dux caperetur, & traderetur *Reynoldo*, cum inimici essent. Et hoc idem postea *Reynoldus* confessus fuit *Wilhelmo*, cum invicem fuerunt in *Veine*, & concordati fuissent. Anno CIↃ. CCCC. XV. constituit dux *Wilhelmus* domino de *Egmunda* diem judiciarium tangentem causam vitæ suæ, & omnium bonorum suorum, & dominus de *Egmonda* non comparuit, & *Wilhelmus* institit suæ causæ, & vicit eum ad mortem † & bonorum suorum, & misit ad *Yselstein*, & exegit illud, & negatum fuit ei. Eodem anno misit partem populi sui ad *Yselstein*, & ipse mansit in *Scoenhovia*, & cogitavit cum manu valida obsidere civitatem. Sed dominus de *Gaesbeeck*, dominus de *Culenburch*, & *Iohannes* frater in *Vianen*, nepotes domini *Egmondensis* laborabant pro compo-

† simul

* Alibi *Lobede*. Hodie t' *Tolbuys*. *Lobeke* vocat Beka in Otton. II. Locus in confinio Gelriæ & Cliviæ, quem *Herispici nomine* a *medii avi Auctoribus insigniri* putat Grot. lib. 7. *hist.*

† De est aliquid

compoſitione facienda, quæ facta eſt hoc modo, ut dominus *Egmondenſis*, & *Wilhelmus* frater ejus traderent Duci civitatem *Yſelſtein* ſalvis ſuis rebus, & exularent a terra, & non intrarent Hollandiam nec Zelandiam ſine licentia Ducis, & dominus Egmondenſis traderet & reſignaret omne jus ſuum, quod habuit vel habere potuit de caſtro & civitate ad uſum Ducis *Wilhelmi*, & haberet annue perpetuis temporibus duo millia ſcudatorum aureorum, & frater ejus *Wilhelmus* ſexcentas coronas aureas, & mater eorum domina octingentas coronas aureas ad vitam ſuam. Et hæc confirmata ſunt, & Dux obtinuit civitatem cum caſtro. Poſt hoc vocavit Dux omnes Principes, & milites, & civitates in unum, & dixit eis, quatenus quinquaginta annos haberet, & non niſi unicam filiam haberet, quam dedit in conjugio filio regis Franciæ, & ipſa juvenis, & in caſu ſi ipſe obierit, quod filiam ſuam haberent pro legitimo herede, & ei tanquam heredi aſſiſtentiam & fidelitatem ſervarent, ſi aliam prolem interim non acquireret, & ut nullum alium dominum admitterent, quam ſuam filiam, quæ tunc in hereditatem ſibi ſuccederet, & obedirent ei ſicut ſibi. Et de hoc exegit ab omnibus juramentum, & juratum eſt cum magna deliberatione ab omnibus. Anno domini CIↃ. CCCC. XVII. feria tertia in ſacra ebdomada intoxicatus eſt Dux Turonenſis & Delphinus Franciæ, qui habuit filiam ducis *Wilhelmi* in conjugem, cum nova lorica, quam induit, ut pergeret in

Franciam ad suscipiendam coronam regni, quia rex multum debilis fuit, & mandavit pro eo, & mortuus fuit *Parisius*, & ibi sepultus. Eodem anno dux *Wilhelmus* incidit in infirmitatem in crure suo, quod intumuit, & fecit incidi, & quotidie morbus ingravescebat, sic quod Dux fecit se munire sacramentis ecclesiæ, & obiit ultimo die Maji, & sepultus est in *Hannonia in Koenout*. Hic regnavit XII. annis cum dimidio in magnificentia & honore.

IACOBA unica filia dicti *Wilhelmi* facta est Duxissa in Bavaria, Comitissa in Hannonia, Hollandia, Zeelandia, & Frisia. Hæc fuit in magna tribulatione XIX. annis. Hæc habuit primum virum filium regis Franciæ *Karolum* nomine, & fuit Dux Turonensis & Delphinus Franciæ, de quo non habuit prolem. Post hunc habuit Ducem Brabantiæ, de quo etiam non habuit prolem, tertio habuit Ducem de *Glocester* fratrem regis Angliæ, de quo etiam non habuit prolem. Undecima die post mortem Ducis *Wilhelmi* in die Sacramenti venit *Wilhelmus* frater domini Egmondensis, & pervasit civitatem *Yselsteyn* cum castro & obtinuit ea. Quod audientes dominus de *Brearoed* & *Montfoert*, & *Trajectenses*, & *Amerfordenses* venerunt, & obsederunt cum festinatione civitatem, & tota Hollandia etiam venit cum eis ad obsidendum. Et *Iohannes* de Bavaria electus *Leodiensis* frater dicti *Wilhelmi* venit etiam in obsidione cum amicis neptis suæ. Et compactum fuit, quod *Wilhelmus* de *Egmunda* exiret

civi-

civitatem, ſicut intravit, & traderet eam cum caſtro in manus Principiſſæ *Iacobæ*. Et vulgus civitatis committebat ſe miſericordiæ Principiſſæ, & datum eſt Trajectenſibus cum ſuis, ut portas civitatis & caſtrum & murum facerent, ſicut placeret eis. Et ſtatim eam ad ſolum obruebant. Hæc facta ſunt anno domini CIↃ. CCCC. XVII. circa feſtum Petri & Pauli. Cum autem tradita eſſet *Yſelſteyn* parum poſt venit Duxiſſa *Iacoba* cum matre ſua ex *Hannonia* in *Hollandiam*, & honorifice ſuſcepta eſt, & in omnibus civitatibus acceptata in dominam patriæ, præterquam in *Dordraco*. Eodem anno circa feſtum *Eliſabeth* venit in *Gorkum* dominus Egmondenſis cum multis amicis domini de *Arckel*, & amici Principiſſæ fugerunt ad caſtrum civitatis. Cum audiſſet dominus de *Arckel*, quod dominus Egmondenſis obtineret civitatem, rogavit multos in Gelria & ſuperioribus partibus, & de *Leadio*, pro adjutorio, ut ſecum venirent in *Gorckum*. Principiſſa Iacoba moleſtata fuit cum iſto rumore, & voluit ſuccurrere amicis ſuis, qui erant in caſtro, collegitque magnum exercitum ex Hollandia, & Zelandia, & Trajectenſes & Amersfordenſes etiam ei miniſtrabant. Et cum iſto exercitu profecta eſt ipſamet ante *Gorckum*, ut ſubveniret ſuis amicis, & venit in caſtrum per portam aquarum quæ fuit poſita ſuper *Merwen*, & cives *Trajectenſes* & *Amersfordenſes*, qui adhuc in navibus erant, confregerunt portam aquarum, & adhuc foramen in muro, ut libe-

rius possent intrare, quod tamen mirum *fuit*; quia dominus de *Arckel* habuit tunc in civitate bene ad tria millia virorum in armis, & filius ejus fecit fodi magnam fossam intra civitatem & castrum, ut de castro non haberent timere aliquam invasionem, & magis disjuncti erant. Sed populus Hollandinus & Trajectensis *statim* properabant de castro trans fossam cum dissolutis vexillis, ut invaderent illos de *Gorckum*. Dn. *Wilhelmus* de *Arckel* in platea contra castrum stetit cum cuneo suo, & vidit populum trans fossam ad se venire cum magno impetu animi. Quod videns *Wilhelmus* de *Arckel* assumpto cuneo suo viriliter iverunt contra eos, & pugnatum est acriter valde, & populus Hollandinus semper augmentabatur, ita ut illi de Gorcum, qui fuerunt retro, fugerent, & Principissa obtinuit victoriam. Et ibi occisus est dominus Wilhelmus de Arckel, dominus de *Petersem*, dominus *Otto* de *Buren*, cum multis nobilibus. Et capti fuerunt dominus Comes de *Verrenburch*, dominus *Allardus* de *Buren*, dominus de *Egmonda*, dominus de *Milendonck*, Comes de *Venborghen*, dominus de *Poeyeroye*, *Henricus* de *Homoet*, *Tutor* de *VVoeldorp*, *Arnoldus* de *Cordinghen*, & *Raes* frater ejus, *Arnoldus Tranheit*, *Theodricus de Hemen*, *Arnoldus* de *Calet*, dominus de *Batenburch*, *Otto* de *Buren*, *Arnoldus* de *Egmonde*, *Iohannes* de *Heteren*, *Iohannes Eynd* cum multis nobilibus, qui non sunt hic scripti, usque ad mille viros, & ultra mille sunt occisi ex parte domini de *Arckel*, & ex parte Principissæ

cipissæ occisus fuit *Walramus* de *Brereed*, qui tunc fuit miles creatus, qui satis carus fuit Principissæ, qui tamen periit per negligentiam suorum servorum. Hæc facta sunt in anno CIↃ. CCCC. XVII. prima die Decembris. Dux *Iohannes* de Bavaria electus Leodiensis resignavit episcopatum, & accepit uxorem filiam Ducis de *Lutzenburch*, viduam *Anthonii* de *Brabantia*, & voluit cum Dordracensibus & Zelandiam & Hollandiam a nepte sua ad se trahere. Sed statim post bellum de *Gorkum* tractatum est, quod Principissa traderetur uni viro, qui eam & terram posset defensare, & conclusum est de Duce Brabantiæ *Iohanne*, qui tamen *Iohannes* fuit filius avunculi dictæ Principissæ, sic tamen si Papa in hoc vellet dispensare. Et istud factum fuit de consensu *Iohannis* de Burgundia avunculi ejus, & antiquæ Domicellæ matris dictæ Principissæ, quæ fuit soror dicti *Iohannis* ducis. Sed *Iohannes* de *Bavaria* laboravit, ut innupta permaneret, ut hereditas sibi obveniret. Et sic *Iohannes* Brabantiæ dux factus est vir dictæ Principissæ, & dominus Hollandiæ, Zelandiæ, Hannoniæ, & Frisiæ &c. Anno CIↃ. CCCC. XVIII. fuit *Iohannes* Bavariæ in *Dordraco*, & Dordracenses susceperunt eum pro domino suo, & juraverunt ei præter juramentum, quod fecerant patri Principissæ, ut manerent apud filiam suam. Et iste *Iohannes* cum Dordracensibus molestus fuit mercatoribus in mari hinc & inde, quod moleste tulit Dux *Brabantia*, & scripsit ei, ut de terra sua

exiret, & subditos non molestaret. Quod etiam nolui audire, & scripsit se dominum Hollandiæ, Zelandiæ, Hannoniæ &c. quod antea nunquam fecit, & mandavit quibusdam civitatibus in Hollandia, ut Dordracum venirent ad eum, & computationem sibi facerent in his, quæ causas Comitatus concernerent. Et illi Dordracenses cum suis hospitibus cotidie spoliabant mercatores hinc inde venientes, tam in mari quam in terra, qui nolebant sibi obedire. Quod videns *Iohannes* Dux *Brabantiæ* fecit duo fortalitia, unum infra *Dordracum*, & aliud in *Papendrecht*, ipse cum multo populo ex Hollandia & Zelandia obsedit *Dordracum*, sed non potuit expugnare. Et residentes munierunt fortalitia, & magno apparatu populi. Et cum robur exercitus recessisset, tunc Dordracenses expugnabant omnia fortalitia. Eodem anno obtinuit *Iohannes* Dux de Bavaria Rotterdam, cum quo fuit valde roboratus, quia tunc habuit *Dordracum*, *Brielis*, & *Rotterdam* clavem Hollandiæ. Anno domini CIↃ. CCCC. XIX. circa festum Purificationis venit Dux Burgundiæ *Philippus*, filius *Iohannis* unicus, ut aliquid boni tractaret inter hos tumultus, & ut belli necessitatem eximeret, & tractatum fuit in *Wouderkum* circa carnis privium & fuit conclusum, & divulgatum in hunc modum: Ut *Iohannes Bavaria* super hereditate, quam pater suus sibi assignavit, *Dordracum* haberet cum forestaria Australis Hollandiæ, & *Rotterdam*, & civitatem *Gorkum* cum toto dominio de *Arckel*, &
omnia

omnia hæc haberet in feudum a Comitatu Hollandiæ, ſicut alia bona habuit. Adhuc haberet iſte *Iohannes* totum regimen Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ cum Duce *Brabantia* in communi quinque annis, & ponerent ſimul omnes officiales per totam terram. Et *Trajectenſes* & *Amersfordenſes* concluſi ſunt in iſta pace. Et domina *Iacoba* ſic profecta fuit cum viro ſuo in *Brabantiam*. Et ſuper iſtam pacem deſpoliabant adhuc *Trajectenſes* & *Amersfordenſes* illos de *Dordraco*. Qui conquerentes Duci Brabantiæ non inveniebant ullam recompenſam. Et ſimiliter illi de *Leydis* ſpoliati ſunt, & multi alii de parte *Hoecks* pertulerunt moleſtiam a domino de *Egmonda*, & *Gerardo* de *Heemskerck*, ita quod anno CIↃ. CCCC. XX. XVIII. die Aprilis *Fredericus* de *Blanckenhem* epiſcopus Trajectenſis, & Dn. *Wilhelmus* de *Breeroed*, Comes Burgenſis de *Leydis*, cum multis aliis obtulerunt bellum domino de *Egmunda* & *Gerardo* de *Heemskerck* cum ſuis adhærentibus, & epiſcopus miſit *Leydis* quingentos armatos.

Dux JOHANNES Bavariæ fuit receptus in multis civitatibus in Hollandia, Zelandia, & Friſia, ut Rector patriæ, & multa mala pullulabant. Et anno CIↃ. CCCC. XX. collegit Dux iſte populum multum, & obſedit *Leydis* IX. ebdomadis, & fecerunt multa mala in alterutrum. Ad ultimum paciſcuntur, ut hoſpites alieni recederent de civitate, & *Comes Burgenſis* recepit Ducem in dominum, & tota civitas ſimul. Eodem anno cuſtodivit caſtrum in *Geerden-*

den-

denbereh Theodricus de *Merwede* cum centum viris per medium annum. Et interim illi de civitate valde infesti erant castro cum bombardis. Et *Theodricus* comminatus est eis, si non desisterent ab hac infestatione, quod ignem mitteret in civitatem. Quod & fecit in festo *Lamberti*, sic quod combussit civitatem pro majori parte. Et paciscuntur, quod *Theodricus* cum suis inde recederet, & castrum *Hollandini* susciperent. Anno CIↃ. CCCC. XXI. in nocte sanctæ *Elisabeth* fuit valde magna tempestas ventorum, & magna elevatio aquarum, ut omnes aggeres confracti sint in Australi Hollandia, ita quod multus populus submersus est, & ditissima terra submersa fuit, quod maximum damnum fuit, quia ibi fuit ante magna nobilitas, & multa opulentia, qui omnes sunt depauperati, & exules præ inopia facti, quia terra illa tota deperiit, & non recuperata fuit, & ecclesiæ multæ ac castra cum innumeris villis subversa sunt ab aquis. Anno XXI. cum anni *Johannis* Ducis Bavariæ expirassent de administratione Hollandiæ tunc convenerunt in unum colloquium Dux *Brabantiæ* & *Johannes* Bavariæ, & Dux Brabantiæ commisit dicto *Johanni* administrationem dicti dominii adhuc VII. annis, & insuper dedit ei administrationem & regimen civitatis *Antwerpiensis* cum aliis quibusdam dignitatibus. Quod videns Duxissa *Jacoba*, quod scilicet hereditas patris sui daretur alteri contra suum votum ab eo, qui eam defensare deberet, contristabatur valde.

de. Et recessit a domino Brabantiæ, & non cogitavit animo ad eum redire, quia dictum ei fuit, quod Deifice non potuit contrahere cum Duce prædicto propter nimiam affinitatem, viso quod essent consanguinei ad invicem. Et intellexit pariter, quod Papa non misisset dispensationem super his. Quibus consideratis statuit etiam secum, quod non posset cum eo manere, & etiam propter alias causas. Dux Brabantiæ fecit super his appellare, sed neglectum est, quod non juste persecutus est eam. Quare juste recessit Principissa, & alienavit se a dicto Duce, & Brabantini noluerunt habere, quod iste *Johannes* de *Bavaria* aliquam potestatem haberet in *Brabantia*, aut administrationem, & fecerunt Comitem sancti Pauli fratrem Ducis Brabantiæ tutorem *Brabantia* sub fratre suo. Qui videns quod injuste ageretur cum nepte sua, ac injuste spoliaretur a suis, inimicus efficitur hic cum *Johanne* Bavariæ. Anno CIↃ. CCCC. XXII. consultum est Principissæ, quod nuberet alteri viro, & locutum est inter eam, & Ducem de *Colcester* fratrem regis Angliæ, quod & factum est in hac conditione, si Papa dispensaret de recessu Ducis Brabantiæ, & istorum ad invicem, quod isti consanguinei erant in quarto gradu. Et rex *Anglia* misit ad Curiam magnos Principes, qui hoc perfecerunt. Et hi matrimonialiter juncti sunt, & rex Angliæ promisit Principi assistentiam in omni causa sua & jure suo, ut terras suas recuperaret. Et Dux de *Colcester* frater

regis

regis Angliæ putavit, quod statim esset dominus Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ, & profectus est cum conjuge sua in Hannoniam, & ibi susceptus est in dominum. Quare magnum bellum surrexit inter *Brabantiam* & *Hannoniam*, & Brabantini iterum obtinuerunt Hannoniam, & Dux *Colcester* perrexit in Angliam pro adjutorio. Et cum Dux *Colcester* in Anglia fuit, tunc mansit Principissa *Jacoba* in Hannonia, & omnia ruebant sibi in contrarium, ita ut dimissa *Hannonia* profecta est *Gandavum*, & *Gandavenses* dederunt ei salvum conductum, & promiserunt ei, quod salvam ac tutam præstarent in omni loco, ubi vellet unquam esse. Et cum in via esset, ut de *Bergis* ex *Hannonia* ad *Gandavum* pergeret, tunc insidiæ ibi erant positæ, ut raperetur. Sed improvise venit ibi Princeps Arangiæ cum quingentis equis, & liberavit eam, & deduxit in *Gandavum*. Anno CIↃ. CCCC. XXV. in profesto Epiphaniæ obiit *Johannes* Dux Bavariæ, qui multam molestiam Principissæ ac patriæ intulit, & sepultus est ad Prædicatores in *Haga Comitis*. Et amici ejus, qui eum in terra promoverant, dolentes de morte ejus timebant, quod dux *Colcester* cum Principissa potenter venirent in terram Hollandiæ & Zelandiæ, & corrigerent eos. Et statim quærebant solatium ad ducem Brabantiæ, & tantum egerunt, quod portarent eum in Hollandiam cum magna infirmitate, & susceptus in dominum terræ, & adjuratus est in *Delft*, *Haerlem*,

lem, *Leydis*, *Amſterdam*, & aliis locis. Et commiſit terram Principi de *Gaesbeeck* gubernandam, ut & tutor eſſet ejus, & dominum de Egmonda *Wilhelmum* fecit Threſorarium. Et ultra profectus eſt in *Zelandiam*, & ibi etiam ſuſceptus eſt in dominum, præterquam in *Ziriczee*, qui volebant ſe deliberare. Et omnis militia & civitas, quæ fuit de parte Egmondenſi, ſuſceperunt eum in dominum, & omnis militia, quæ fuit de parte *Breeroed* fuit cum Principiſſa in Hannonia, & tractabant, ut *Schoenhoviam* invaderent, quam tunc poſſedit antiqua Principiſſa Hollandiæ, & miſſus eſt ibi Dn. *Florentius* de *Kyfhoeck* cum multa militia, & ſtatim confluebant ad eum in *Schoenhovia* multi, ita quod fiebat magnus exercitus, & obſidebant caſtrum, & in prima nocte expugnabant antemurale caſtri. Et in caſtro fuit Caſtellanus dictus *VVilhelmus* de *Colſter*, & *Arnoldus Beylinc* cum aliis, & tradiderunt caſtrum ſalvis corporibus & bonis, excepto *Alberto Beylinck*, qui fuit vivus ſepultus ſuper locum molendinæ extra *Scoenhoviam*. Et eodem anno xxv. obſeſſa fuit *Scoenhovia* in jejunio ab omnibus civitatibus Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ, cum domino de Gaesbeeck rectore patriæ, præter *Ziriczee* & Goudam, & *Oudewater*, & *Briel*. Iſti in nullo ſe intromittebant, & hæc obſeſſio duravit xxiv. ebdomadis. In qua obſidione illi, qui intro erant, multa grandia fecerunt, quia venerunt ante *Rotterdam*, & rapiebant naves eorum ex portu, & navigabant per

per *Leccam* cum præda, & per obſidentem exercitum venerunt in *Schoenhoviam* manu armata. Et tunc illi de *Rotterdam* perdiderunt vexillum eorum, & bajulus ejus captus fuit. Ad ultimum venit *Adulphus* de *Clivis*, & fecit treugas inter partes iſtas per ſex ebdomadas. Et ſic rediit unuſquiſque ad propria ſua in pace. Et anno xxv. convenerunt ſimul in Hannonia *Philippus* Burgundiæ & dux Brabantiæ, & concluſerunt, quod Philippus prædictus eſſet tutor & defenſor Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ, & *Johannes* dux *Brabantiæ* ſervaret Hannoniam, & Principiſſæ *Jacobæ* nihil aſſignatur. Et ſic dividitur paterna ejus hereditas, & ipſa excluditur degens in *Gandavo*. Et ordinatum eſt, quod occulte vocaretur de *Gandavo*, ut Ryſelam veniret, & ſic factum eſt. Interim ipſa aviſata fuit, quod ſi veniret ad *Ryſelam*, duceretur in caſtrum, & ibi ſemper ſervaretur. Et ſtatim ipſa rumorem ſeminavit, ut *Ryſelam* eſſet profectura ad nepotem ſuum ducem Burgundiæ, & breviter deliberata cum amicis ſuis fecit in Curia & palatio ſuo famari, quod ipſa voluit illo ſero balneare, & ſic manſit clam in Camera ſua cum illis, quos voluit habere ſecum, & induit ſe veſte virili ſatis vili, & illa nocte incognita venit extra civitatem, & ibi erant duo viri cum equis, & tertium equum habebant vacuum, in quem ipſa aſcendit, & feſtine totam noctem equitabant, ſic quod ſummo mane venerunt ante *Antwerpiam*, & transvecti tum per aquam ſtatim habebant

bebant paratum currum, & tota die rotabatur, ut de nocte veniret in *Wouderckum*, & ultra in *Hoeckelom*, & secundo mane venerunt in diluculo *Vianen*, & statim ultra in *Scoenhoviam* apud suos, qui tum egregie expugnarunt, qui eam amicabiliter receperunt ibi, & inde usque in *Oudewater*, qui eam etiam in dominam receperunt, & ultra in *Goudam*, quæ ibi cum magno honore suscepta est. Post hæc in brevi venit potentissimus Princeps *Philippus* Dux Burgundiæ in *Hollandiam*, in *Rotterdam*, & intronizatus est in *Dordraco*, in *Haerlem*, *Leydis*, *Delft*, & *Amsterdam*, & in aliis multis locis pro tutore patriæ, cum adhuc superesset legitima heres domina *Iacoba*, & adhuc præsens esset. Unde ortum est magnum prælium inter dictam dominam *Iacobam* & *Philippum*. Domina *Iacoba* habuit *Schoonhovienses*, *Goudenses*, & de *Oudewater*, *Vianen*, *Montfoort* cum diœcesi Trajectensi. Et Hollandini & Zelandini erant cum *Philippo*. Anno CIↃ. CCCC. XXVI. venit dominus de *Falbat* cum multis Anglicis navigio in Zelandiam, & cogitavit Zelandiam obtinere, sicut dux de *Colcester* in ratione conjugii cum domina *Iacoba* sibi competere dicebat. Contra quem venit *Philippus* dux Burgundiæ cum Hollandinis, & pugnavit contra *Anglicos* apud *Brouwershaven* in profesto Pontiani. Et dominus de *Aemstede* fuit ibi cum amicis suis cum Anglicis. Sed Dux *Burgundiæ* obtinuit victoriam, & fuerunt ibi interfecti dominus *Costen* de *Haemstede*, Dn.

Iohannes de Renes, Dn. *Iohannes de Heemvyl*; Dn. *Andreas de Palmis*, *Iacobus de Borfele* cum multis aliis nobilibus. Eodem anno XXVI. feria sexta in Aprili perrexit domina *Iacoba* cum suis adjutoribus Trajectensibus & Kennerlandis ceterisque amicis suis, & obsedit civitatem *Haerlem* quatuor ebdomadis. Et in civitate fuerunt Capitanei, & *Rolandus* de *Uytkercken*. Et qui foras jacebant, combusserunt quasi omnes molendinas civitatis, & *Iohannes* de *Uytkercken* direxit contra bellum cum Piccardis, & Flamingis, & multis Hollandinis, & venerunt Leydis, & cogitaverunt dominam *Iacobam* fugare de *Haerlem*. Quod cum domina Iacoba intellexit, praecepit castra tolli, & properabant eis obviam &, venerunt usque *Alphen* super Renum prope *Leydis*, & illi de *Leydis* obviaverunt eis ibi, & ingravatum est bellum, & domina *Iacoba* praesens ibi fuit. Et ibi fuerunt milites creati a domina *Iacoba Iohannes Wassenaer*, *Iohannes Langerack*, & *Henricus Cranenburch*, *Everardus* Hollandiae bastardus, *Theodricus Merwen*, *Gerardus* de *Poelgeest*, & *Arnoldus Gendam*. Et interfecti sunt quingenti viri, & LXXIX. cives de *Leydis*. Et hoc bellum contigit in profesto *Philippi & Iacobi*, & domina *Iacoba* perrexit cum triumpho in *Gendam*. Eodem anno fuerunt congregati *Haerlemenses* cum suo vexillo. Et venerunt contra eos quidam domini, qui cum domina *Iacoba* fuerunt in *Gouda*, & pugnabant contra *Haerlemenses* circa *Alphen*, & illi domini obtinuerunt triumphum, & acquisierunt

fierunt vexillum de *Harlem* multis captis. Et ibi fuerant sex vel septem divites de *Amsterdam* capti, qui civitatem suam abnegabant, & cum domina *Iacoba* permanebant. Anno CIↃ. CCCC. XXVIII. venit Dux Burgundiæ *Philippus*, & obsedit *Sevenberghe* in hyeme XIV. ebdomadis, & vulgus civitatis concepit dissensionem contra dominum de *Sevenberghen*. Quare oportuit dominum de *Sevenberghen* ire in compromissum cum Duce, quod sibi non fuisset opus, si unanimis permansisset populus ejus: Et populus recepit Ducem Burgundiæ pro domino salvis corporibus suis, & rebus omnibus ac privilegiis, & dominus de *Sevenberghen* cum suis stipendiariis recessit inde. Sed qua conditione dominus iste jus suum resignaverit nunc taceo. Sed dictus dominus de Sevenberghen conqueri solitus fuit, quod conditio sibi non fuit servata. Quare ad paupertatem magnam venit. Anno domini CIↃ. CCCC. XXVII. obiit dux Brabantiæ *Iohannes*. Post hoc eodem tempore fuit dux Burgundiæ

PHILIPPUS susceptus in tutorem patriæ & Rectorem Hollandiæ, præterquam in *Scoonhovia*, *Oudewater*, & *Gonda*. Isti soli permanebant cum domina *Iacoba*. Eodem anno contraxit idem dux Burgundiæ inimicitias cum diœcesi Trajectensi, & Dux fecit magnam navim in *Amsterdam*, quæ vocata fuit die *Catte*, quod sic fuit dispositum, ac si fortalitium fuit, & posuit illud ante *Emé*, ut per illud

Trajectenses & Amersfordenses molestaret. Et hoc fuit in hyeme. Et ibi fuerunt diœcesani cum multo populo in *Eme* ante illum *cattum*, sic quod unam partem valde infirmarent cum suis instrumentis. Sed cum glacies periret, tunc casu vertit se ille cattus, & opposuit aliud latus ad adversarios. Et qui in catto erant putabant se statim oportere submergi. Sed cum Trajectenses viderent, quod cattus sic se verteret, putabant quod sic poterat verti ad nutum. Qui tollentes castra perrexerunt ad propria non habentes spem vincendi eum. Et eodem tempore obiit Dux de *Colcester* vir dominæ Iacobæ in Anglia, Anno CIↃ. CCCC. XXIX. quarta die Maji tunc consiliati sunt Dux *Burgundia* & neptis sua domina *Iacoba*, & profecta est cum nepote suo Duce Burgundiæ in Hollandiam, Zelandiam, Frisiam, & Hannoniam, & fecit eum ibi recipi in tutorem ac Rectorem. Et eodem anno fuit pax facta inter Ducem & Trajectenses. Anno XXXIII. adamavit domina *Iacoba* quendam militem in Zelandia, nomine *Francum* de *Borselen*, & cum eo contraxit occulte matrimonium. Quod cum in publicum venit, Dux Burgundiæ fecit in eodem anno dictum dominum *Francum* captivari & portari in Reppelmondam in Flandria, & rumor fuit, quod voluit eum decapitare. Domina *Iacoba* institit valde pro viro suo, ut eum liberaret de hac necessitate. Tunc venit Comes Nivernensis, & rogavit Ducem, & paciscuntur hoc modo, ut domina *Iacoba* traderet *Philippo Hanno-*

niam,

niam, *Hollandiam*, *Zelandiam*, & *Frisiam*, & dominus *Francus* liberaretur, & haberet cum domina *Iacoba* dominium de *Voorn* ad vitam suam, & super hoc domina *Iacoba* haberet ad vitam *Zuydbevelant*, & terram de *Tholen*, & omnes theloneos Hollandiæ & Zelandiæ, & *Philippus* dedit *Franco* de *Borselen* Comitatum de *Ostervant* ad vitam suam, & sic *Francus* tenuit *Iacobam* in conjugio, & Dux *Philippus* receptus est in dominum proprium Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ. Anno CIↃ. CCCC. XXXV. in profesto S. Dionysii obiit Principissa *Iacoba* sine liberis, & sepulta est in *Haga* in capella Curiæ, & vixit XIX. annis post mortem patris sui *Wilhelmi* in multa tribulatione & patientia.

PHILIPPUS Dux Burgundiæ, Brabantiæ, Lotharingiæ, Limburgi, Comes Flandriæ, Burgundiæ, Artoys, Nivernensis, Marcgravius sacri Imperii, dominus Salins, & Mechliniæ, filius Ducis *Iohannis* Burgundiæ, & fuit filius avunculi dominæ *Iacobæ*, & filius materteræ ejusdem Iacobæ. Hic fuit Comes Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Frisiæ XXXIV. annis. Iste *Philippus* habuit tres conjuges. Prima fuit filia regis Franciæ, & hæc juvenis obiit sine liberis. Secunda fuit filia Comitis de Oe, Comitissa Nivernensis, de qua etiam non habuit liberos. Tertia fuit *Isabel*. Hæc fuit filia *Ioannis* regis Portugalliæ. Hanc accepit anno Domini CIↃ. CCCC. XXIX. de qua habuit tres filios. Primus fuit *Anthonius*

nius & obiit juvenis. Secundus vocatus est *Iudocus*. Hic etiam obiit juvenis. Tertius fuit *Karolus* Comes de *Sarloys*, & post patrem Dux & Comes. Hic *Philippus* rexit pacifice terram suam sine multo bello, sed cum magno metu & reverentia.

KAROLUS filius *Philippi* primum Comes de *Sarloys*, & postea Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburch, & Lutzenburch, Comes Flandriæ, Artoys, Burgundiæ, Hanno- niæ, Hollandiæ, Zelandiæ, & Namen, dominus Frisiæ, & Marcgravius sacri imperii, & dominus de Salins & Mechliniæ &c. Hic habuit tres conjuges. Prima fuit filia regis Franciæ, & hæc obiit sine liberis. Altera fuit filia Ducis Borboniæ, Anna nomine, de qua habuit filiam nomine *Mariam*. Quæ post mortem patris sui nupsit viro, filio Imperatoris *Frederici*, nomine *Maximiliano*. Et in anno CIↃ. CCCC. LXVIII. accepit Karolus tertiam conjugem *Margaretam* filiam *Richardi* Ducis de *Iorcke* in Anglia, sororem *Eduwardi* regis Angliæ. Hic *Karolus* rexit decem annis, & anno domini CIↃ. CCCC. LXXVII. occisus fuit in *Lotharingia* in obsidione civitatis *Nancy*. Hujus *Karoli* facta lege in Cronicis Brabantiæ.

MAXIMILIANUS filius *Frederici* Imperatoris gratia Dei dux Austriæ, Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Steyn, & Karinthen, & Krain, & Limburch, & Lutzenburch, & Gelriæ, Comes Flandriæ, & Habsburch, & Phirt, & de Kyburch, & Burgundiæ, & Artoys,

toys, Palatinus Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ, Namen, & Sutphaniæ, Marcgravius ſacri Romani imperii, & de Burgou, Lantgravius in Alſatia, dominus Friſiæ, & Windichsmarck, de Portenau, & Salins, & Machliniæ. Iſte Maximilianus habuit in conjugem filiam *Karoli* unicam, de qua habuit filium nomine *Philippum* Ducem in *Auſtria*, & Comitem in *Sarlays*, & etiam habuit filiam nomine *Margaretam*.

OBSERVATIONES AD CRONICAM DE TRAJECTO ET EIUS EPISCOPATU.

ag. 3. *& arsit civitas novem diebus*. Sex tantum, ut vult Tacit. *lib.* 15. *Annal. Sexto demum die apud imas Esquilias finis incendio factus*, Sex *dies*, *septemque noctes*, *ea clade sævitum* verba sunt Sueton. *in Neron. cap.* 38. Sed lapis priscus est apud Lipsium in *not.* qui idem ait quod Auctor.

INCENDIORVM. ARCENDORVM. CAVSA.
QVANDO URBS PER NOVEM DIES
ARSIT NERONIANIS TEMPORIBVS

Nulla tamen difficultas. Vid. Lipſ. *ibid.*

Pag. 5. *Et propter istum regem Engistum nominata illa insula fuit Anglia.* Holſati, qui & Saxones & Frisii, ex primis olim, qui pulsis incolis & Romanorum præsidiis Britanniam invaserunt. Eorum autem pars Angli, provinciam habitantes, quæ Ducatus pars Slesvicensis, & Flensburgo vicina, & Anglia adhuc nuncupatur usque in diem hodiernum, ut scribit Mollerus civis Flensburgensis *Isagog. hist. Cimbr. part.* 1. *cap.* 5. *n.* 9. Insulam esse ait Howel, in qua & hodieque adhuc urbem ait Londinum 1. *epist.* 6. *ep.* 5. *&* 2. *epist.* 1. *ep.* 55.

55. Sunt etiam, qui Anglos ex Westphalia deducunt, ubi *Angrii* etiam, seu *Angarii*, quorum Dux, Archiepiscopus & Elector Coloniensis. *Angarioe* autem per euphoniam, dictos dein Anglos, & *Engelsche*, qui olim *Engersche*. Guibert. Abbas *lib. 2. de vit. sua*. Gobelin. Person. *Cosmodr. ætat. 6. cap.* 1. Prior tamen opinio longe est verisimilior.

Pag. 6. *Iste iterum destruxit Wiltenburch, & fecit construi &c.* Etsi ob propinquitatem plerumque hæc confundantur Trajectum & *Wiltenburch*, quod & *Vultaburg* Sigeberto, distincta tamen castra. Alterum locum adhuc servat ex castro urbs illustris jam. Aterum ad pagum *Vechten*, qui & Rheno contiguus, & vix spatio semi horæ a Trajecto olim distans. De quo charta Ann. 1169. *In nomine Domini. Ego Balduinus Dei misericordia in ecclesia beata Maria Prapositus notum facio omnibus Christi fidelibus prasentibus & postmodum futuris, qualiter decima in Wiltenburch, quam Herimannus de Wedene, decima quoque in Lepica, quam Gerardus domini Framberti filius a me & ab antecessoribus meis sub jure pheodi tenuerunt &c. Predicti vero viri non vocati, sed propria voluntatis arbitrio ad nos venientes, Herimannus prafatam decimam in Wiltenburg, majorem & minorem, & secularem justitiam, decimam quoque in quibusdam circa Wiltenburg adjacentibus locis, Gerardus vero in Lopica decem mansorum decimam, &c. absque ulla exceptione &c. & absque spe repetendi plenissime resignaverunt &c.*

Pag. 7. *Dux in Brabantia Pipinus de Herstal.*

& fuit tertius Dux Brabantiæ. Dux tum temporis apud Francos, qui præerat toti provinciæ, Comes qui tantum urbi. Uterque ad tempus, non ad vitam Hereditarii Duces adhuc nulli tum. Vid. *lib. 2. de Nobilit. cap. 5. & seq.* Nec dux Pipinus, sed Major domus. Nec Brabantia adhuc satis nota. *Bracbant* olim, *Bracbantum.* Pagus passim, sed qui aliis tum terminis circumscriptus, quam hodie. Magnam olim Flandriæ magnam etiam Hannoniæ in se partem complexus. Nam & Ganda seu Gandavum ejus pars. Vita S. Ludgeri apud Brouwerum cap. 15. *Dedit ergo ei monasterium in pago Bragbanto, quod Lotusa nominatur.* Sigebert. ad Ann. 1059. *In pago Bracbatensi juxta Tornacum multitudines colubrorum altrinsecus congregatæ prodigiose prælio inter se concurrunt.* Charta Ludovici Pii Ann. 819. apud Miræum *piar. donat. cap.* 14. *in monasterio, quod dicitur Ganda, quod situm est in pago Brachbatense, constructum in honore S. Petri.* Lips. *Lovan. lib.* 1. *cap.* 13. Ioh. Robert. *ad vit. S. Hubert. n.* 76. Primus, qui Brabantiæ Ducis assumpsit titulum, Henricus tertius fuit Ann. 1249. Mejer. ad eum Ann.

Ibid. *Hollandiam vocari tunc orientalem Franciam. Oest-Vrancryck*, ut ait Chronic. Goudanum. Sic Austrasia olim dicta, cujus etiam Hollandia, seu tractus hic, qui Hollandiam jam continet, credita olim pars. Dixi *lib.* 1. *de Nobilit. cap.* 28.

Pag. 9. *& consecravit ibi primum fontem baptisma-*

prismalem. Fontem nudi intrabant, ut videre est apud Ciampinum in expositione duorum sarcophagorum, ubi & formam fontis & ingressos eum, expressit ære. Et ejusmodi adhuc fontem videre est Zutphaniæ in majori ecclesia.

Pap. 36. *pro Hermanno de Hoern, Præposito S. Gereonis in Colonia*. Otto Frisingens. 1. *de gest. Frid. Barbaross. cap*. 62. *Ea quoque tempestate in inferiori Trajecto Frisiæ urbe Hartliebo ejusdem ecclesiæ Pontifice obeunte grave schisma oritur, quibusdam Fredericum Adulfi Comitis filium, aliis Hermannum ecclesiæ S. Gereonis in suburbio Coloniensi sitæ Præpositum, in illius Præsulem eligentibus* &c. Ubi, qui *Hartliebus*, nostris *Herbertus* est. Quemadmodum &, qui *Hermannus* hic, aliis *Wermannus* est. Chronographus Saxo ad Ann. 1157. *Wermannus Trajectensis episcopus obiit, cui successit Godefridus.*

Sed majestas duorum Principum prævaluit. Hollandiæ scilicet & Gelriæ, Hermanni adversariis a Friderico oppressis & grandi ære mulctatis. Gunther. *lib*. 1. *vers*. 512.

Haud mora Trajectum patruo regnante superba
Abjecisse jugum cervice, piumque recentes
Offendisse virum factis crudelibus ausum
Hostili fervore petit, murosque parabat
Inclinare solo, captasque evertere turres,
Suppliciumque reis (pietas o magna nepotis,
Judiciumque viri) patrueles fortiter iras
Ultrici satiare manu, regnique dolorem.
Tandem multorum vix eluctante rogatu

Magno-

Magnorumque ducum, multo prius ære redemptis
Parcitur, & justi fera Principis ira resedit.

Æneas Sylvius de vita Fridirici III. in *Trajecto Frisiæ civitate Hermannum episcopum confirmavit, grandi ære multatis, qui resistebant, civibus.*

Pag. 39. *Item episcopus fecit conscribi omnes nobiles vasallosque &c.* Adscribit Heda id Adelboldo. In libro Cameræ etiam Trajectensis hæc epigraphe reperitur. *Memoriale & scriptum D. Adelboldi episcopi Trajectensis de liberis vasallis ecclesiæ Trajectinæ, & eorum feudis, quæ tenent ab ecclesia.* Suspectum tamen Buchellio est ad Héd. *in not.* quod nec Comes Hollandiæ, qui episcopi tamen *liber* in eo dicitur *feudalis*, nec Hollandia adhuc nota tum. Posterioris id ætatis & ad sequentem aliquem episcopum putat potius referendum. An ergo ad Balduinum hunc? Subsisto, nam commemoratio hæc multo amplior, & plane alia, quam quæ vel alibi vel apud Hedam occurrit. Plane etiam suspecta, vel hoc tantum argumento, quod jam Comes de Goye habuisse hic dicatur Comitatum Burgensium de Trajecto ab episcopo, quem tamen diu post a Benthemio demum nactus Ann. 1307. Charta ejus anni. *Wy Ioncker* Ian *Grave van Benthem doen te verstaen in kennisse der waerheyt allen den genen, die dese letteren sullen sien of hooren lesen, dat wy opgeven mit desen jegenwoordigen openen brief den Gestichte van Utrecht, onsen Eersamen Heeren Ghye by der*

der genaden Gods Bisscop van Utrecht, *thins*, *tienden*, *hofsteden*, *ene Borchbrugge mit ander vryheyt ende heerscap*, *die daer toebehorende is*, *die onse onder ende wi tot haer toe gehouden hebben van den Sticht van Utrecht*, *ende gelegen is binnen der Stadt van Utrecht* , *in alsulker manieren*, *dat hy dit voorgenoemde goet verlyen wille enen Eersamen persoon Heeren Gysbrecht den Heere uten Goye*. *In oerconde der dingen*, *die wy mit onsen vryen wille gedaen hebben*, *hebben wy desen brief besegelt met onsen segele*. *Gegheven in't jaer onses Heeren* CIↃ. CCC. *en seven*, *des Donderdachs na sunte Bonifacius dach*. Ab hoc autem ponte, cujus charta hæc modo meminit, quod quædam ei ibi prædia, quoddam jus, & territorium, docet charta Gisberti Ann. 1316. *Allen den genen*, *die desen brief sullen sien of hooren lesen*, *doe ic verstaen* Gisebrecht uten Goye Knape, *Borchgrave van Utrecht*, *dat ic sculdich bin &c.* Ab his extinctis masculis ad Vianios jus devenit, & ab his ad Brederodios. Charta Ann. 1338. *Allen den genen*, *die desen brief sullen sien of hooren lesen*, *doe ic verstaen Henrick van Vianen Ridder*, *dat ic alse een mombaer des Kints van den Goye*, *ende tot s' Kints behoef ontfangen hebbe van Eersamen luden den Deken &c.* Charta Ann. 1404. *Wi Henrick Heere van Vianen*, *Heere van den Goye*, *Burchgrave t' Utrecht*, *ende Heer van Ameyden*, *doen kont en kenlick allen luden*, *dat die thienden in Goye &c.* Vid. *libr. de jur. glad. cap.* 23. Nec differt Comes Burgensium de Trajecto a Burggravio. Prorsus synonyma hæc. Sic infra *Co-*

mes

mes Burgensis de Montfoort dicitur, qui alibi *Burggravius de Montfoort*; & similiter supra *p.* 155. *Comes Burgensis de Leydis.*

P. 46. *Hoc factum est Anno Domini* CIↃ. CC. XXVII. *Kal. August.* Coeperunt circumferri tum cladem significantes, qui sequuntur, versiculi.

Lippia me pavit, Trajectum pontificavit,
Tandem sors nocuit, quia me Coverdia stravit.
Annis bis denis septenis M que ducentis.
Ad vada vaccina patitur miseranda ruina
Bernard Tyronis in festo Panthaleonis.

Collecta eorum nomina ex veteri MS. quod olim viri Nobilissimi Stephani van Rhemen Consulis Daventriensis, & quod ne periret, ultro ad me misit, qui paternæ virtutis heres studia doctrinarum cum avita nobilitate conjunxit Stephanus defuncti filius. Ea autem hujusmodi: *Her Henrick van Horstmar* (Bernardum vocant alii) *die allervermaertste van Duytschlant. Item Derck des Bisschops broeder Proest to Deventer, Harman van Voerst, Herman van Voerden, Sweder van Vlete, Simon van Telinge, Reynolt ende Henric van* † *Redze, Dirck van Tingede, Derck ende sijn sone van Buckhorst, Andries van Wullen, Aernt Loef, en sijn sone, Hendrick van Iutphaes, Henrick van Zallant, Derck van Nestvelt, Henrick van Bothbergen, Godeken ende Willem Tanghe, Claes van den Torne, Frederick, Otto, Reynolt, Werner, en Lambert van Oldenburgh, Bernt van Dalffen, Steven van Maurick, Wichert van Hagene, Iordan van Wye, Alben van Arade, Thybolt*

† Reese

bolt van Thye, Willem van Albergen, Lubbert Delre, Rabbe ende Willem van Kotene, Reyner die Leeuwe, Gerlach ende Derck van Empre, Gosen van Watervorde, Stephen de Splinter, Coenraet van Steenwick, Derck van Huessene, Frederic van Anloe, Rolof van den Rathe, Albert van Reckeke, Albert van Haren, Werner, Herman, Iohan gebroeders van Hassels, Gert van der A, Gert Tacke, Willem ende Derck van Vercunde, Evert van Montforde, Gert van Altena, Derck van Wrechten, Henric van Harmelen, Ian van Oldendorp, VVichart Koene, Delys sijn broeder, VVolter over die Vechte, Herman van Malre, Robert Ridder, Geert Crancke en Hendrick sijn sone, Gert Greve, Robert van Alpendorn, Egger Denne, Gert ende Lambert van den Ryne, Godert van VVyck, Roeric van Gersteren, Herman ende Splinter van Loenresloot, Gert Falcke, Gosen van Duene, Henric Avest, Henric uter Borgh, Suete met twee sohne van Subswolde, Stephen van Elsen, Iacob Lyoph, Francke van Huessen, Evert van Ulste, Ian van Nede, Gosen van Roderlo, Albert en Henrick van Dieze, Lulof van Salswolde, Rutger van Ulsen, Gert van Hune, Ludger van Ulbenkote, Ulrich van Enschede, Gosen van Lage, Rutger van der Exe, Conraet Schenck, Derck van Bernecote, Arnt van Zallant, Ian ende Lubbert van Hattem, Gosen van Oestwolde, VVillem van den Ryne, Remmelt ende Iacob neven van Doerneke, Arnt van Meckelenborst, Evert van Suttendorp, Rolof van Steenbolt, Alof van Reckelinchuesi, Stelle Claeß, Florenß ende Floryn van

Ben-

Benthem, *Herman Boetselaer*, *Coenraet van Berentrop*, *Thomas van Hulscher*, *Remmelt al. Reynolt van Holten*, *Alof Lolde*, *ende sijn sone*, *VVerner van Beerse*, *Lambert van Nettelhorst*, *Hertger van VVeersele*, *Almerick von Avensate*, *Henrick van Vlederinge*, *Conraet*, *Arent*, *Ludecker van Otmarsum*, *Coenraet van Bentele*, *Luno* al. *Seino van Dalszem*, *VVicher Bensinck*, *Ritbert van Isselmuiden*, *Rolof van Ulphente*, *Rycwyn van Hasselt*, *Derck von Keppele*, *Ian Paus*, *Elias van Eldrick*, *Claes van Berkhuisen*, *Engelbert Ridder des Hern van den Berghe*, *Ian van Paltwege*, *Henric van Hechum*, *Rutger van Doorn*, *Lyndeloff van Salswolde*, *Derck van VVitrade*, *Gert van Linge*, *Henrick Knop van Demeßbergh*. Et hi sunt, qui cæsi partim, partim submersi. Quorum alii sepulti sunt in cœnobio prope Hasselt, alii ad Aquas nigras, alii Cramsbergæ.

Pag. 51. in fin. *& ad ultimum sepultum est in summo cum decenti cura*. Factum id post annos sedecim, ex quo idem sepultus jam in S. Catharinæ, Translatio ubi facta, sepulchrum deinceps visitatum in summo, seu majori ecclesia. Missa autem pro eo dicta & in S. Catharinæ, & in quinque ecclesiis collegiatis, Wilhelmi Comitis jussu, a cujus copiis in bello cæsus. Charta Ann. 1327. *Wi Iacob bi der genaden Gods Bisscop van Zuden*, *Commelduyr*, *ende dat Gemeyne Convent van sinthe Kathrinen t' Utrecht maken kont &c. want een hoghe edel Prinse onse lieve Heere*, *Heer Willam Grave van Henegauwen &c.* *gedaen*

gedaen hevet van sinen eygenen goede twe Capelrien ellic van vyf en twintig pont swarter tornoysen s'jaers voer eens eerbaren vaders ende eens hoger siele, Heeren Willems bi der genaden Gods Biscop t' Utrecht, dair Godt die siele af hebben moet, en de geset hevet te verdienen in onsen Godshuse van Sinte Kathrinen t' Utrocht, van welker Capelrien die ene nu hevet broeder Heinric van Oirseot &c. Charta Ann. 1350, *Wi Burgermeisters, Scepene, Raet, ende gemeine Oudermanne van den ouden Rade ende van den nywen der Stadt van Utrecht maken kont allen luden, dat wi in een gedragen sijn mit eersamen luden den Deken ende Capittel der Kercken ten Domme t' Utrecht, alse dat si Biscops Willams beganghenisse ende memori van deser tyt voert meer in elken jare, des anderen daghs van der maent, diemen heyt Iulius, des avonts ter Vigilien, ende des naesten daghes daerna ter zielmissen doen sellen in hoere kercken voerseit, mit sulcken solenniteyt, alse daer toe behoort &c.*

Pag. 53. *Iacobus de Oesterhoerne Prepositus Trajectensis.* In MS. quo usus sum modo *Oesthoerne* erat scriptum, modo *Oesterhoerne*, sed perperam. Verum nomen est *Outshoorne*, ut apud Bekam & Hedam & alibi passim. Nobilem apud Hollandos familiam Buchelius ait ad Hedam in *not*. Patrem habuit Wilhelmum, matrem Mechtildim, fratrem Henricum, sororem autem Bertam. Ex libris memoriarum ecclesiæ Trajectensis: IV. *Nonas Apriles obiit Wilhelmus dictus Outshoern, pater Dn. Iacobi de Outshoern*

 episcopi

[illegible], *unde datur libra.* Ex iisdem: *Nonis Augusti obiit* [illegible] *Domina de Outshoorn* [illegible] *de* [illegible] *quondam episcopi Trajectensis, unde datur libra.* VI. *Non Octobr. obiit* [illegible] *de* [illegible], *frater Iacobi de* [illegible] *episcopi Trajectensis.* XXIV. *Novembr.* [illegible] *Dn. Iacobi deOutshoorn, unde datur* [illegible]. [illegible] mentio ex eadem familia. Sic in libris jam dictis. IV. *Idus Octobr. obiit* [illegible] *de Outshoorn Concanonicus noster, unde datur libra.* Iacobus jam Decanus [illegible] Ann. 1[illegible]8. ut in charta ejusdem [illegible] *viris DD. Iacobo de* [illegible], *Egidio Panser sancti Salvatoris* [illegible] *Trajectensium Decanis &c.* [illegible] Decanus posuit turris Trajectensis [illegible] *de* [illegible] *eccles. part.* I. [illegible] Frequens mentio ejus in Netrologiis [illegible], verbi gratia, quod majoris ecclesiae [illegible] *Kal.* [illegible] *de Mauritio & sociorum ejus* [illegible], [illegible] *Dn.* [illegible] *de Outshoorne episcopi* [illegible], *unde datur* [illegible] *libra.* XV. *fol.* [illegible]: X. *Kal. Martii fiat memoria Dn.* [illegible] *de* [illegible] *episcopi, unde datur* [illegible]. X Kal. April. [illegible] *memoria* [illegible] *Dn.* [illegible] *de* [illegible] *Trajectensis, unde datur libra.* [illegible] S. Salvatoris: IX. Kal. [illegible] *de Outshoorne electi & confirmati in* [illegible] *Trajectensem. Dantur Canonicis* [illegible] *14. fol. praesentibus tamen* [illegible] *memoriam.* IX. Kal. Mart. [illegible] *de Outshoorne electi & confirmati in episcopum Traject.* IX. Kal. April. *memoria Iacobi*

Iacobi Outsboerne electi & confirmati in episcopum Trajectensem. IV. Kal. Maji, *memoria Iacobi de Outsboerne electi & confirmati in episcopum Trajectensem &c.* Ejusdem etiam meminit, Wilhelmus Comes tertius in charta Ann. 1322. Charta ita se habet: *Wi VVillam Grave van Henegouwen &c. maken condt, dat wi onsen getrouwen luden, Heeren Iacob bi der genaden Gods Bisscop van Utrecht, Heren Gisebrecht Here van Yselsteyne, Heren Zweder van Abcoude, ende Zweder van Vianen beloofst hebben, ende beloven quite ende scadeloos te houden van alsulken gelde, als si voer ons wytleggen sullen, of furniren, ende van den coste ende scade, diere hem af comen mochte, alse omme der wale wille te versekeren, ende te diken, die bi der niewer vaert in te broken waren van desen daghe voirwaerts, also verre also wyt aengenomen hebben van der eenre helfte mit onsen Here ende neve den Bisscop van Utrecht ter goeder rekeninge sonder alrehande argelist. In orconde &c. Gegheven toit Utrecht op beloken Paschen in jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *en twee en twintich.*

Ibid. *Iohannes de Dyest Præpositus in summo.* Stemma ejus Buchelius habet ad Hedam; Arnoldi meminit Principis de Diest charta Ann. 1202. Hujus filius Arnoldus cœnobium monialium dicitur Diestæ extruxisse, & ex filia Gerardi Castellani Antverpiæ Arnoldum filium sustulisse, qui ex Isabella filia Comitis Britanniæ quatuor sucepit filios, Gerardum, Thomam, Arnoldum, & Iohannem, Cameracensem

ſem primum Præpoſitum, poſt epiſcopum Trajectenſem. Miræ. *notit. eccleſ. Belg. part. 2. cap.* 218. Thomæ meminit Antiſtes in charta Ann. 1331. *So hebben wi om den Grave voerſz van deſer ſekeringhe te ontheffen, en te bet te bewaren, ende te houden daer affſonder ſchade, bevolen ende bevelen mit deſen brieve Haren Thomas van Dieſt onſen broeder voorſz, ende onſen Borchſate voerſz van Vollenho &c.*

Pag. 54. *Anno domini* CIↃ. CCC. *Kal. Iul. obiit Iohannes de Dieſt.* Imo *Kal. Iunii.* Io. a Leydis 28. *hiſt. cap.* 5. Ex libris memoriarum eccleſiæ Trajectenſis: *Kal. Iun. Nicomedis martyris: Obiit Dn. Iohannes de Dieſt epiſcopus Trajectenſis, in cujus memoria dantur duæ libræ:* Hollandiæ Comitis Wilhelmi cultor, ejus uſus conſiliis, & in gratiam ejus moles adverſus aquarum vim erecturum ſe pollicitus inter Vectam & Iſalam Ann. CIↃ. CCC. teſte charta hujuſmodi:

Wi Ian *bi der genaden Gods ende des Stoels van Romen ghecoren Biſſcop t'Utrecht maken condt &c. dat een Edel man ende Moghende, onſe live Heer ende neve, Haer Willam Grave van Henegouwen &c. ons menich werven trouwelicken bi geſtaen hevet, ende voirwaarts geſet, hier vormails doe wi Proiſt van Camerike waren, ende uterlike, nu wi geſet ſien Biſcop te weſen int Geſtichte van Utrecht, ons geholpen ende gevordert heeft mit grooter trouwen boven allen Heeren ende yemans van onſer maghen, ende oec ons nu niemant bet helpen mach onſen Geſtichte voirſz in ruſten te houden, dan hi ende ſine nacomelingen, ſo hebben wi ons dair*

dair toe verbonden, ende verbinden mit desen brieve, also langhe alse wi leven, dat vvi hem en sine nacomelingen helpen ende stercken sullen mit alle onser machte, mit live, met goed, mit rade, mit dade, jegens elken man die levet, oec vvi dat hi si, also dat si gebruken mogen mit rusten, ende mit vrede, alsulc goet, als si tesen dagh toe mit rusten gebruyket hebben. Ende desgelyck sullen vvi hem helpen van allen parlemente, die si te doene hebben jegens ze, vvien dat es, ende geloven, dat vvi nemmermeer egheene stucken annemen sullen, dair onsen Gestichte voirsz. oirloghe of moynesse of comen mochte, ten si uterlike bi sinen rade, iof ziere nacomelingen, ende der geenre rade van haren luden, die sys geloven, ende desgelick sullen vvi vvercken bi den ghenen, den hi waert, dat vvi mede bevvaert sien, Voirt so en sullen vvy, onse Officiale, noch Provisor, noch Deken, noch niemant van onsen vvegen, niemant ute sinen lande dagen, noch plaiten omme vvairlike scout, noch om vvairlic goet ende verbieden allen onsen luden voorsz. die nu sien iof namaels vvesen sullen. Ende vvair dat sake, enich tvvist iof parlousent geviel tusschen onsen lande, ende ons lieves neven lande des Graven voirsc. iof tusken onsen luden ende sinen luden, daer toe souden vvi nemen tvvee vvitachtige mannen binnen den ersten viertien nachten, ende niet van dane te sceyden, eer si den tvvist ende parlement versoent hadden, so soude die gene anders, an vvat side dat gebrake, euen anderen reckelicken man in sine stede setten, alle dinghen te doene, alse voersz. is. Voirt want die Graveschap van Hollant seer versvvaert

hevet

hevet gevveest van opvvater, so gheven vvi onsen lieven neve den Grave voersz. ende sine nacomelingen orlof enen middeldike te leggen tusschen der Ysel ende der Vecht, daer hem best ter oerbaer comen mach, ende sinen lande, doir onse lant, omme dat voersz. vvater mede te seutten. Ende om dat vvi alle pointen voirse witteliken ende trouvveliken houden sullen bi onser trouvven ende sekerhede sonder argelist, so hebben vvi desen brief open &c. Gegeven te Vollenhove op den dach van der Triniteyt int jaer ons Heeren CIↃ. CCC. *drie en tvvintich.*

Pag. 55. *Nicolaus de Capucio fuit nobilis Romanus.* Præpositus S. Ademari Morinensis diœcesis, ut in charta est, quæ mox sequitur Clementis Papæ VI. Post ut Onuphrius ait episcopus Vercellensis, & tandem Presbyter Catdinalis *tit. SS Vestinæ & Vitalis*, Assumpsit inter purpuratos Clemens Papa VI. Ann. CIↃ. CCC. L. Obiit, ut putatur, Ann. CIↃ. CCC. LX. Trajectensem episcopatum ut accepit resignavit mox Ann. CIↃ. CCC. XLI.

Pag. 55. *Sed Papa Benedictus deposuit ambos.* Collationem episcopatus statim postquam obiit Ioannes de Diest sibi Papa reservavit missis literis hujusmodi:

Benedictus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Capitulo ecclesiæ Trajectensis Salutem & Apostolicam benedictionem. Intendentes nuper ecclesiæ vestræ Trajectensi, si tunc vacabat, vel cum ipsam primo vacare contingeret, per circumspectionem Sedis Apostolicæ de Pastore secundum cor nostrum ydonee providere, provisionem ejusdem ecclesiæ ea vice

nobis

nobis ex his & aliis causis rationabilibus ad id nostrum moventibus animum die videlicet vicesima quinta mensis Iunii proxime præteriti duximus auctoritate Apostolica specialiter reservandam, districtius inhibentes, ne vos vel quicunque alii ad electionem, postulationem, nominationem vel aliam provisionem de Pastore in eadem ecclesia præficiendo præsumentes contra reservationem hujusmodi procedere quoquo modo, & decernentes extunc irritum & inane, si secus per vos vel quosvis alios quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret super his attemptari. Reservationem autem, decretum, & inhibitionem hujusmodi ad vestram & alierum, quorum interest, notitiam deducentes vobis per Apostolica scripta mandamus, quatenus contra ea nihil attemptare penitus præsumatis. Datum Avinion. Kl. Iul. Pontificatus nostri anno sexto.

Ibid. *tradidit episcopatum uni viro prudenti Iohanni de Arckel* XXVIII. annorum juveni, ut Papa ipse testatur diplomate episcopatus, quod se habet, ut sequitur:

Clemens episcopus servus servorum Dei dilectis filiis, Capitulo ecclesiæ Trajectensis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Cœlestis dispositione consilii, per quod in regno mundi universa recipiunt ordinationem, in supremæ dignitatis specula quanquam immeriti constituti ad universas orbis ecclesias intuitum Apostolicæ considerationis extendimus, & de illarum statu prospero solliciti cogitamus, opem & operam, quantum nobis ex alto conceditur, impendentes, ut ecclesiiarum ipsarum regimina, cum eas contingit suorum Pastorum gubernatione destitui, perso-

 nis

nis committantur providis, virtutum titulis insigni- tis, sub quarum regimine & tutela felicibus eadem ecclesia spiritualiter & temporaliter coadjuvente Domino eventibus floreant, & successibus prosperis ex collatentur. Dudum siquidem felicis recordationis Benedictus Papa venerabilis prædecessor noster in suis Apostolatus primordiis provisiones omnium ecclesiarum cathedralium, tunc quovis modo apud Sedem Apostolicam vacantium & vacaturarum in posterum apud eam, ordinationi & dispositioni suæ, donec miseratione divinæ clementiæ ipsum universalis ecclesiæ regimini præsidere concederet, reservavit, decernens extunc irritum & inane, si secus super his per quoscunque quavis auctoritate. scienter vel ignoranter contigerit attemptari. Ac deinde dicto prædecessore, sicut Domino placuit, rebus humanis exempto & nonnullis ex hujusmodi ecclesiis cathedralibus tempore obitus dicti prædecessoris apud dictam sedem vacantibus, nos ad apicem summi Apostolatus assumpti, cum a nonnullis in dubium verteretur, an de ipsis ecclesiis tempore obitus prædecessoris prædicti sic vacantibus posset post dictum obitum per alium quam per Romanum Pontificem ordinari, ad cujuslibet ambiguitatis scrupulum in hac parte tollendum per literas nostras declaravimus hujusmodi ecclesias per reservationem & decretum prædicta fore affectas, nec potuisse vel posse de illis per alium quam per Romanum Pontificem quoquam modo disponi, decernendo etiam irritum & inane, quicquid in contrarium a quoquam quavis auctoritate scienter vel ignoranter attemptatum esset hactenus, vel contingeret imposterum attemptari. Cum autem ecclesia vestra per liberam resi-

resignationem dilecti filii Nicolài Capucii, *Prapositi ecclesia sancti Adomari Morinensis diœcesis tunc Electi Trajectensis, in manibus ejusdem pradecessoris, tunc in humanis agentis libere ac sponte factam, & ab eodem prodecestore admissam, apud eandem sedem vacaverit, & tunc vacare nosceretur, Nos attendentes quod de ordinatione ipsius ecclesia vestra, de qua idem pradecessor dum vixit minime ordinavit, nullus prater nos se ea vice intromittere poterat, reservatione, declaratione, ac decreto obstantibus supradictis, ac cupientes talem ipse ecclesia vestra praesse personam, qua sciret, vellet, & posset eam praeservare a noxiis & adversis, ac in suis manutenere juribus & etiam adaugere, post deliberationem, quam super his cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad dilectum filium* Iohannem de Arckel *Electum Trajectensem, ipsius ecclesia vestra Canonicum in Diaconatus ordine ac in vieesimo octavo atatis sua anno constituium, literarum scientia praditum, vita ac morum honestaie decoratum, conversatione placidnm, in spiritualibus providum, & in temporalibus circumspectum, ac aliis multiplicium virtutum meritis, prout ex testimoniis fide dignis accepimus, loadabiliter insignitum, convertimus aciem nostra mentis, quibus omnibus debita meditatione pensatis, de persona ejusdem Electi nobis & eisdem fratribus nostris consideratione pramissorum accepta, de dictorum fratrum consilio prafatœ ecclesia vestra in Episcopum prafecimus & Pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesia vestra sibi tam in spiritualibus quam in temporalibus plenarie committendo, firma ducti fiducia, quod ipsius Electi actus & opera illius, a quo universa carismatum dona proveniunt,*

clementia dirigente præfata ecclesia vestra per ejusdem Electi curiosam solertiam suumque ministerium studiosum regetur utiliter & prospere dirigetur. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Electo, tanquam Patri & Pastori animarum vestrarum, humiliter intendentes ac exhibentes ei obedientiam & reverentiam debitam & devotam ipsius monita & mandata salubria curetis devote suscipere, & efficaciter adimplere. Alioquin sententiam, quam dictus Electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Avinione XII. *Kl. Decembr. Pontificatus nostri anno primo.*

Similes etiam literas ad clerum Ultrajectinum dedit mutatis tantum mutandis eodem anno & die. Similes etiam ad populum sic ut sequitur desinentes: *Quocirca universitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem* Iohannem *Electum tanquam patrem & pastorem animarum vestoarum suscipientes devote, & debita honorificentia prosequentes, ipsius monitis & mandatis salubribus humiliter intendatis. Ita quod ipse in vobis devotionis filios & vos in eo per consequens patrem invenisse benevolum gaudeatis. Datum Avinione* XII. *Kl. Decembr. Pontificatus nostri anno primo.* Ad clerum sunt hæ:

Clemens *episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Præpositis, Decanis, & Capitulis, salutem & Apo-*

sto-

stolicam benedictionem. Cœlestis dispositione consilii &c. & mox. *Quocirca discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Electo tanquam Patri & Pastori animarum vestrarum humiliter intendentes, ac exhibentes ei obedientiam debitam & devotam, ipsius monita & mandata salubria curetis devote suscipere & efficaciter adimplere. Alioquin sententiam, quam idem Electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Dno usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum ut supra.* Ad vasallos ejusmodi.

Clemens *episcopus &c. Universis vasallis ecclesia Trajectensis Salutem & Apostolicam benedictionem. Cœlestis dispositione consilii &c.* & in fin. *Quocirca universitati vestra per Apostolica scripta maudamus, quatenus eundem Electum tanquam patrem & Pastorem animam vestrarum suscipientes devote, ac debita honorificentia prosequentes, ei fidelitatem solitam nec non consueta servitia ut jure sibi a vobis debita exhibere integre studeatis. Aliquin sententiam sive pœnam, quam idem Electus rite tulerit seu statuerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Dat. Avinion.* XII. *Kl. Decembr. Pontificatus nostri anno primo.*

Multum urserat electionem Wilhelmus Comes IV. quæ ablata erant diœcesi, recepturum se suo sumptu, & redditurum bona fide, si crearetur, pollicitus. Gratum clero id & acceptum. Electus ergo, & Wilhelmus, dum Roma is expectatur, renuntiatur interim ad biennium diœcesis Protector. Docent publica instrumenta, quæ, Hagæ in Archivis: *Pa-*

Pateat universis has literas inspecturis, quod nos Wilhelmus *Hannoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ Comes, & dominus Frisiæ ecclesiæ Trajectensi vacanti ad præsens non solum in multis, verum quoque in omnibus suis juribus & possessionibus* hodie per omnia nimium destituta, sicut ex fidelitatis debito, quo eidem adstringimur & tenemur, refectionem congruam adhibere cupientes desiderantesque, ut eidem ecclesiæ tam potens, volens, & idoneus præficiatur episcopus, qui pro recuperandis dictæ Trajectensis ecclesiæ juribus & possessionibus universis, quomodocunque alienatis, perditis, vel neglectis, per potentiam consanguineorum ac amicorum sufficiat, & recuperatis eisdem potens sit mihi & aliorum vassallorum suorum dominus, sicut debet, parati sumus, & per has nostras literas ante omnia paratos nos offerimus, jura & bona & quæcunque simpliciter & de plano dimittere, & episcopo Trajectensi & ejus universali Ecclesiæ juste & rationabilitor restituere, si quæ doceri poterunt ad mensam episcopi Trajectensis vel ejus ecclesiam pertinere, & progenitores nostros minus rationabiliter occupasse, vel nos sine justo titulo possidere, dum tamen eidem Trajectensi ecclesiæ præficiatur Episcopus nobilis vir Dn.* Iohannes *ab* Arckel, *ipsius ecclesiæ Trajectensis Canonicus præbendatus noster consanguineus, vir totus discretus & idoneus, & multis virtutum gratiis insignitus, valens & potens, & qui nulli est vasallorum ecclesiæ Trajectensis ex parentela sua subditus, imo propter potentiam suam pro refectione ejusdem ecclesiæ necessaria & optata longe per majorem partem universalis ecclesiæ Trajectensis in eo-*

rum

rum episcopum caritative postulatus. Insuper & nos astringimur & in favorem dicti domini Iohannis astricti esse volumus, quod ad requisitionem ejusdem, post. quam præfatam ecclesiam Trajectensem adeptus, a quocunque per injuriam occupata vel detenta illicite quomodolibet vel distracta, omni qua valemus potentia, vi armorum una secum cum propriis nostris periculis & expensis recuperabimus, & per justitiam debitam ad ipsum ac ejus ecclesiam reducemus, si per tractatus pacificos æquitatis via id perficere nequeamus, sine repetitione quacunque sumptuum vel damnorum, quos in tractatibus vel guerris hujusmodi nos vel nostros subire contigerit. Pro quibus omnibus & singulis legitime adimplendis per præsentes nos ad cautionem sufficientem obligamus, cautionem eandem nihilominus ultronei, si opus fuerit, juramento proprio firmaturi, sigillo nostro majori appenso præsentibus in testimonium. Datum Valencenis mensis Iulii die vicesima octava.

Wi Willem *Grave van Heynegouwen doen condt &c. dat vvi van der Ecclesie van Utrecht, alse van den genen die Heeren* Ianne *van* Arckel *onsen neve gepostuleert hebben tot enen Biscop t' Utrecht, ontfangen hebben die momberschap des Stichts van Utrecht tote tvveen jaren toe, ende hebben geloost ende loven mit desen jegenvvoordigen brieve, dat vvi die Ecclesie, die Stadt, ende dat Gesticht van Utrecht voorsz. houden sullen in al hoiren rechte, ende dat vvi als mombair voorsz. en geen oorloge maken en sullen, ten vvair datmen ons dair toe brochte, vermits gevvelt of onrecht, dat ons of den Gestichte voirsz. geschiet wair, of hier namaels gescien*

scien moehte, ende vvi des niet over vuesen en machten, behouden onser eeren, Oec geloven vvi, dat vvi en ghenen coste noch oorloge opt Sticht rekenen en sullen, ten si bi den ghenen, die ons gecoren ende geset hebben mombair te vvesen des Gestichts. Voirt so geloven vvi, dat vvi niet gehengen sullen na onser machte, dat ymant in den Stichte den anderen gevvelt doet. Ende van die mombaersceip voernoemt vvillen vvi guede rekeninghe doen den Bisscop van Utrecht, die uten Hove van Romen comen sal geconfirmeert, alse hi int Sticht, alst recht vvieset, gecomen es, ende ontfangen van den genen, die Heeren Ianne *van* Arckel *gepostuleert hebben, of hier en binnen, vvanneer vvys van hem vermaent vverden. Voet so hebben vvi geloeft ende geloven scadeloes te houden, ende te ontheffen alle die gene, die ons tot deser mombeirscap gecoren hebben van allen coste ende scade, die hem dair of ende van der postulati, die si gedaen hebben an Heere* Ianne *van* Arckel *voersz. comen mach. In oircunde &c. Ende deser brieven syn vive. Gegheven op sinte Iacobs dach des Apostels int jaer* CIↃ. CCC. *ende veertich.*

Electum vocat Papa, quem Wilhelmus *Postulatum*, Revera autem *Postulatus* ob ætatis defectum. Nam requiritur ut episcopis annos natus sit XXXV. *nov.* 123. *cap.* 1. §. 1. *& cap.* 13. nisi Papa dispenset. *c. dudum ext. de elect. & el. pot. c. eam te & c. præterea ext. de ætat. & qual. & ord. præf. c. ult. ext. de postul.* Fabrott. ad *Balsam. tit. de episc. & cler.* Nec Wilhelmus tamen per se suscepit regimen diœcesis, sed mox qui regeret constituit, non Antistitem ipsum, sed patrem ejus ejusdem nominis † Ioannem ab Arckel.

Willem

Willem *Grave van Heymegouvven &c. maken condt &c. Want vvi ghecoren sien Voghet ende Mombair des Gestichts van Utrecht omme oirbair ende nutscap, rust, ende vrede ons, ons lants, ende des Gestichts van Utrecht voirsz, ende dair vvi in onser Stede of geset hebben onsen liven neve den Heer van* Arckel, *die mombairscip ende voghedie te bedriven, ende te vervvaren van onser vveghen, in vvelke mombairscip ende voghedie die Heer van* Arckel *voirnoemt bi onsen behiet ende bevele sijns eygen gelts uytgeleit heeft ende gegheven Heeren* Airnonde *van* Yselsteyne *vier duysent acht hondert pont svvarte, daer bi mede gelost ende gequyt heeft van Heren* Airnde *voirnoemt tot des Gestichts behoeff dat Huys tote* Stoutenburgh, *dat Scout-ambacht van Amersfoirde, met alle datter toebehoort, also alst Heer* Arnoud *voernoemt onder hadde, des hi brieven hadde. Voir vvelcke voirsz: vier duysent acht hondert pont svvarte, voir sulcken coste, als hi op den huse gedaen heeft, of doen sal, of ane dien huyse leggen zal, bi of die ghene die van sinen vveghen op dien huyse vvesen sullen, ende voir sulcken coste, als hi in den Gestichte gedaen heeft, ende doen sal, voir sulc gelt als hi uytgeleyt heeft ende uytleggen sal, bi bevele van onsen monde of van onsen brieven, ende hi ons bi vvitachtiger rekeningen bevvisen mach, alse omme die voghedie ende mombairscip te bedriven, vvi den Heer van* Arckel *voirgenoemt geset hebben, ende setten op den huyse tote* Stoutenburch *inden lande van Emelant, ende in den Scout ambacht van* Amersfoirde, *in allen rechten ende vervallen daer binnen geleghen, die den Gestichte toebehooren, ende in allen goede, dat Heer* Aernd *van* Ysel-

Yselsteyne *onder hadde, ende hebben geloift ende geloven voir ons ende voir onse nacomelingen den Heere van Arckel voirnoemt ende sine erfnamen in desen voirsz. goede te holden jegens alle die gene, die hem an dien goede in eenigen saken letten, scaden, of hinderen vvillen tot diere tyt toe, dat den Heer van* Arckel *voernoemt ende sinen erfnamen volcomelick geheel ende al voldaen is van dese voersz. vier duysent acht hondert pont swarte, van allen coste, dien hy gedaen heeft of doen sal in des Gestichts saken van Utrecht, in allen manieren als voirsz. is. In oerconde &c. ende omme die meerre sekerhede ende dat beter betone te hebben van deser voirsz. saken, so hebben wi gebeden ende bidden onsen lieven Oem Heere* Ianne *van Heynegouwen, Heer van* Byamont *dat hi desen brieff omme onser willen in allen voirwaerden voirsz. mit ons geloven ende besegelen wille, gelike als wi hier vooren geloofst hebben. Ende wi* Ian *van Heynegouwen, Heer van* Byaumont *om bede ons liefs neven s. Graven van Heynegouwen hebben desen brieff met hem besegeli met onsen segele, ende dese voirwairde met hem geloofst, als hier voersz. is. Gegheven in den Haghe des Dinxendages na Iaersdach, int jaer* CIↃ. CCC. *veertich.*

Wi Ian *van* Arkel *maken kondt allen luden, want onse lieven Heer* Willem *Grave van Henegouwen &c. gecoren voghet ende mombair des Gestichts van Utrecht ons die mombairscip ende die voghedie van den Gestichte voirsz. bevolen hevet te verwaren, ende te bedriven van sinen weghen, ende vvi dat huys tote* Stoutenburch *tot onsvvaert hebben bi sinen toedoen, des Gestichte oirbaer mede te doene, bi sinen*

nen goetduncken, So geloven wi hem mit goedertrouwen, dat wi hem hem iof sinen nacomelingen, of den genen, die hyt beveelt van allen renten, van allen vervalle, ende van bate, die ons van des Gestichts goede voersz. verschynt of vershijnen sal, goede reeckeninge doen sullen, ende so welc tyt dat hys begeert, ende hi ons voldoet mit gelde, of mit voorwaerden, of met reeckeninge, die hem billike genoegen sal, alse voirse is, van alsulcken gelde, alse wi bi sinen goetduncken int Gestichts oirbaer uytgeleyt hebben, ende van alsucken coste, alse wi omme des Gestichts willen gedaen hebben, ende bewiseliken is; so sellen wi hem, of dien hyt beveelt, leveren mit goeden trouwen dat Huys te Stoutenburch, *ende die Ambachten, die ten Gestichte behoren, ende wi ende onse vriende onder hebben. In oirconde &c. Ghegeven in den Hage des Dinxendages na jairsdach int jaer* CIↃ. CCC. *en veertich.*

Pag. 56. *commisit Roberto fratri suo diœcesim.* Fratres habuit Ioannes Ioannem & Robertum. Fratri enim natu maximo, qui Dordraci cæsus in hastiludio etiam nomen Ioannes. Descript. *Corinch. p.* 65. Divisis bonis paternis Robertus pactus cum episcopo, ut alter esset alterius prioris mortui successor. Defunctus prior Robertus relicto spurio Roberto. Huic patre defuncto in feudum dat episcopus dominium de Rynswoude, sed sic ut idem id devolvatur, si moriatur sine liberis, ad Iohannem van der Burch, & ab eo, si similiter sine sobole decedat, ad filium suum spurium Iohannem van Rynesteyn. Docet charta inedita Ann. 1363.

Wy Iohan *van* Arckel *by der genaden Gods Bisscop t' Utrecht doen te weten allen luden, die desen brieve sullen syn of hooren lesen, dat Haer* Iohan *Here van* Arckel, *de onse outste broeder was, ons ende Haren* Robbrecht *van* Arckel *onsen lieven broeder, dien Godt beyde genadich zy, eermaels afgegoet heeft van sulcker erffenisse, als ons van den Heere van Arckel onsen vader aenbestorven was, ende wy ende Haren Robbrecht onsen broeder van den Here van Arckel onsen outsten broeder voergenoemt mit sulcken wilkoer ende voorwaerden verschèydeu zyn, dat wy* Iohan *nu in der tyt Bisschop van Utrecht voerseyt, ende Haer* Robbrecht *van* Arckel *onsen broeder malek des anders erfgenamen wesen ende blyven sullen van alle vveerlycken goede eygen of leen, dat wy afterlaten nae onse doot, also dat dair Here* Iohan, *onsen outsten broeder, Hero van* Arckel *voersz. noch sijn erfgenamen geenrehande erffenisse of recht aen te vervvachten en hebben, ende sint der tyt dat vvy* Iohan *van* Arckel *Bisscop t' Utrecht ende* Robbrecht *van* Arckel *onsen Broeder voersz. van den Here van* Arckel *onsen outsten broeder voergenoemt verscheyden vvaren alse voersz. is, so hebbeu vvy een goet gecoft, dat gelegen is in den Carspel van* Renen, *geheten* Rynreaert *ende* Noorderaert *mit allen sinen toebehoren, dat men nu tertyt gemeenlycke heet* Rynswoude, *tiegen Eersamen luyden, Borgemiesters, Schepenen ende Raat, ende den gemeenen borgeren onser Stadt van Renen, dat voormaels dier selver Stadt gemeynte vvas, vvelk goet voorsz. vvy* Iohan *van* Arckel *Bisscop t' Utrecht Haren* Robbrecht *van*

Arckel

Arckel *onsen broeder voorgenoemt verlyet hadden van ons ende van onsen nacomelingen Bisscoppen t' Utrecht te houden, tot een onversterflycken leen* in dienstmans stat, *ende vvant Heer* Robbrecht *onsen broeder voerseyt dit voorgenoemde goet op ons geerft heeft, so hebben vvy om Gods vville ende onser sielen vvillen dit voorseyde goet mit allen synen toebehoren gegeven ende verleent, geven en verlenen mit desen tiegenvvoordigen brieve* Robbrecht *van* Rynswoude *Haren* Robbrecht *onsen broeder voorseyt bastaert soon, van ons ende van onsen nacomelingen Bisscoppen t' Utrecht te houden in* dienstmans stat. *Ende vvaer dat sake dat* Robbrecht *voorseyt storve ende geen vvittelycke geboorte after hem en liet, of dat hy vvittelycke geboorte after liet, ende dat de voort storve sonder vvittelicke geboorte, so soude dit voorseyde goet comen op* Iohan *van der Borch, de Haren* Robbrecht *ons broeders voerseyt bastaert sone is. Ende vvare dat sake dat* Robbrecht *ende* Iohan *van der* Borch *synen broeder voergenoemt beyde storven sonder vvittelycke geboorte, so sal dit voerseyde goet met sijnen toebehooren, als voorsz. is, voert comen op* Iohan *van* Reynesteyn *onsen bastaert soon, ende voort op dat naeste lyf, dat hy agter laet, dat van onsen lyve gecomen is. Ende vvaer dat saecke dat Haren* Robbrecht *ons broeders sonen voorsz. ende onse bastaert kynderen alle storven, ende ghene vvittelycke geboorte after en lieten, alse voorsz. is, so vvillen vvy dat dit voerseyde goet come ende blyve in onser Capellen ter* Horst *in vermeerderinge diere provende, de vvy daer gemaeckt hebben. Hier over vva-*

ren onse mannen, alse Haer Steven *van* Zulen *Ridder*, Gisebrecht *van* Yselsteyne, *Haren* Otten *sone*, Iacop *van der* A. Iohan *van* Bueren, *ende anders vele goeder luden. In kennisse der waerheyt so hebben vvy desen brieff besegelt met onsen grooten uythangenden segel. Ende vvant vvy Burgemeesters, Scepene, ende Raedt, ende ghemene borgheren der Stad Rhenen voergenoemt eermaels dit voorseyde goet geheten* Reyneraert *enne* Noorderaert *mit allen synen toebehooren onsen lieven Here Haren* Iohanne *van* Arckel *Bisscop s' Utrecht, ende Haren* Robbrecht *van* Arckel *sijnen broeder voorgenomt vercoft ende opgelaten hebben om ene somme van penninghen, de ons geheel vvittelycken vol, al, ende geheel, ende vvel betaelt is, als dat vvij noch onse Stadt noch niemant van onser vveghen dair geen recht noch toeseggen meer aen en hebben, soo hebben vvy desen brieff mede besegelt mit onser Stadt segel. Gegheven int jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *dre ende t' sestich des Vrydachs na sinte Odulphus dach.*

Iohanni autem van Ryneſteyn a prædio id agnomen. A Gisberto de Abcoude inveſtita de eo Ann. 1361. Margareta van Arckel, domina de Eem, ſed ea lege, ut ea mortua ad Johannem devolveretur, eoque mortuo ſine liberis, ad Robertum van Rynſwoude ſpurium fratris epiſcopi Roberti van Arckel, eoque ſic ſimiliter e vivis ſublato ad Iohannem van der Burch ejuſdem Roberti fratrem, ſed ſimiliter ſpurium.

Pag.

Pag. 57. *quod quadringenti cives venirent humiliter de civitate.* Sic in veteri etiam charta est, cujus hoc est initium:

Wi Ian van Henegouvven Heren van Beaumont, maken cont allen luden. Want onse lieve die Grave van Heregouwen, ende van Hollant, aen die een zyde, ende die gemeen Stat van Utrecht aen die ander syde, eendrachtelic aen ons gebleven syn van alle den oirloghe ende crone, die sy onderlinge hebben tot opten dach van huden, so is onse seggen.

In den eersten, dat van den burgeren uter Stadt van Utrecht tot vier hondert mannen sullen comen uter Stat voersz in ydelen rocken, ongegordet, bloots hovets, ende barvoets, voer onsen lieven Heere ende Neve voersz, voer syn tente, daer hy wesen sal, ende bidden hem knielende, dat hy den borgers van der Stat van Utrecht voirsz vergheven sal die broke, die die borgers van der Stat voersz jegens hem misdaen mogen hebben, ende dat si geheelic ende al bliven van alre misdaet in hem.

Item so seggen wy, dat Heren Heynric van den Ryn Proost van sint Ians, ende syne vriende, die uter Stadt syn, of uten recht van der Stat syn, of hoer goet of gescat is, om ons liefs Heeren ende neve wille voersz, weder in der Stat sullen wesen, ende op den hoeren, ende t' hore weder hebben, ende in borgers recht, geliker wys als si waren, eer sy onsen lieven Heere ende neve manschap deden, doe sy mit hem versoenden.

Item so seggen wy allen gevanghen aen beyden

syden quite om redelike teringe ende cost.

Item so seggen wy dat een ygelicken aen slene syde doden, leemte, ende quetsinge stellen sal.

Item seggen wy yghelick van beyden partyen op sijngeet, dat hi opgedrogen hevet of verloren hevet, om des oorloges wille.

Item so seggen wy alle scattinge die betaelt syn, est dat die dach van betalinge niet af lede en is, quite.

Item so seggen wy dat van allen goede, dat van beyde siden gevende is binnen desen oorloghe, dat wy dat behouden tot onsen goede duncken ende verthiringe na reden ende besceyde, die wy dair of vinden sullen.

Item so seggen wy alle brant ende roof binnen desen oorloge gedaen aen beyde siden quite &c.

Pag. 58. *& episcopum Iohannem de Arkel posuit episcopum Leodiensem.* Obiit is Leodii Ann. 1378. ipsis Kal. Iul. Cadaver autem Leodio translatum rursum Ultrajectum, & sepultum (sic jusserat) in choro S: Martini. Heda *in ejus vit.* Ex libris memoriarum ecclesiæ Trajectensis: *Kal. Iul.* VIII. *nativitatis Ioannis Baptistæ: Obiit Reverendus pater Dn. Ioannes do Arckel Trajectensis, & deinde Leodiensis, episcopus, in cujus anniversario dantur duo scuta antiqua Francia, & unum quartale corporaliter præsentibus, de quibus Thesaurarius noster, ut ad sepulchrum ipsius quatuor stalkeersen ponantur, in vigiliis, & in missa animarum decem sol.* *bo-*

bonorum, & Campanarius, quinque solid. præhabebunt. Et pro celebrantibus eodem die dantur III. *sol.* IX. *denar. bonorum. Item præfatus dominus Ioannes de Arkel instituit dari per Capitulum duobus Vicariis capellæ sepulchri sui annuatim duo scuta antiqua Franciæ, ut cotidie dum celebrant orent pro eo, & tumbam ipsius bene custodiant. Et si aliquis eorum fuerit absens, ita quod Capitulum reputet ipsum absentem, tunc alter ipsorum residens solus capiet ista duo scuta antiqua.*

In Adversariis, quæ utenda dedit vir Illustris, & præclare admodum de Republica & bonis literis jam olim meritus, Nicolaus Witsen Consul Amstelodamensis, brevem rerum ab episcopo gestarum summam hanc reperi, sed incerti Auctoris:

Iohannes XLIX. *de Arckel per resignationem Nicolai per Clementem sextum confirmatur cum dispensatione super minoritate annorum, quia præsens fuit in Curia. Hic omnia castra territorii sui per antecessorem impignorata redemit. Hic expugnavit & devicit in civitate Trajectensi Guntérlingos, & a civitate proscripsit trecentos, ipse etiam multis debitis involutus, quod semper guerras habuit, & episcopatum a prædecessore exhaustum invenit, cum sex equitibus Romam adiit. Oppidum de* Renen *muro cingitur per eundem episcopum. Ipse etiam anno* 1354. *potenter obsedit* Montfoort, *quad Zuederus anxie notans guerrarum excidiis fessus gratiæ se dedit tali pacto, quatenus se nec episcopo, nec Trajectensi territorio, unquam opponeret,*

ret, sed firmam obedientiam episcopo cum mandato & scripto roboraret, quod & fecit. Orta est etiam discordia magna inter Wilhelmum Ducem *& episcopum. & tandem multis incommodis hinc inde passis pacatum est, videlicet quod unusquisque haberet bona sua, Dux* Wilhelmus *non intromitteret se de proscriptis territorii Trajectensis, & septem* Gunterlingi *proscripti liberam facultatem haberent intrandi & exeundi, & dominus* Gisbertus *de* Vianen *ædificaret castrum de Goye. Hic anno* 1362. *obsedit regale & fortissimum castrum* XV. *hebdomadas, & castrenses tandem se dedidere episcopo, qui castrum solo æquavit. Hic postquam* XXII. *annis strenue gubernasset ecclesiam; Urbanus Papa II. transtulit* Engelbertum *de* Marcka *episcopum Leodiensem Coloniam, &* Iohannem *de* Vernenburch *a Monasterio Trajectum, & providit* Florentio *de* Wevelichoven *sub ditione Coloniensi de episcopatu Monasteriensi Anno* CIↄ. CCC. LXIII.

Habuit præter fratres duas etiam sorores Cunegundem & Mabeliam. Cunegundis meminit Necrologium ejusdem ecclesiæ: XVII. *Kal. Febr. obiit Cunegundis domicella in Heusden, soror Dn. Iohannis de Arckel episcopi, unde datur libra.* Elisabetham vocat perperam, qui Gorinchemum descripsit, Abrahamus de Kemp, quam Mabeliam rectius Auctor incertus, qui historiam scripsit & res gestas dominorum de Arckel, quem pridem jam edidi. Patrem habuit Ioannem ejus nominis XI. matrem Ermgardam Ottonis Comitis Clivensis filiam. Obiit mater Ann. 1342.

Pater Ann. 1355. ſeptem filiis ſuſceptis, Iohanne primogenito, Ottone, Arnoldo, Iohanne, Roberto, Herberno, & Wilhelmo. Illuſtris autem ſtirps hæc, & quæ Gelriæ etiam dedit Duces. Iohannes XII. qui XIV. fuit dominus, uxorem habuit Mariam, ſororem Ducum Gelriæ Wilhelmi & Reynoldi, ex qua ſuſtulit Wilhelmum, qui in prælio contra Iacobam Bavaram Gorinchemi occubuit, & Mariam. quam ipſo ignorante uxorem duxit clam Iohannes de Egmonda. Unde Arnoldus de Egmonda, qui cum Reynoldus dux Gelriæ, quem habebat avunculum, ſine liberis deceſſiſſet, in Ducatu ſucceſſit. Latius hæc exponit, qui dominorum originem, ſucceſſionem, hiſtoriam, & res ab iis geſtas brevi ſcripto complexus, olim orbi nondum notus, & nec nomen profeſſus, legi jam a me editus poteſt *to*. 8. *Analect*.

Pag. 59. *Ioannes de Verrenburch primo epiſcopus Monaſterienſis*. Scribendum *Vernenburch*, ut paſſim. Vernenburch Comtatus inter Aerem & Netam fluvios ad fines Trevirorum, feudum Palatinatus, ut Hubert. Thom. Leodius ait *lib*. 1. *de vita Frider*. *Palatin*. Fratrem habuit Ioannes Adolphum, cujus meminit charta Ann. 1364. qua xc. duo jugera prope urbem ſita *op de Coppel* Capitulo vendidit Trajectenſi, cognatum Henricum Archiepiſcopum Colonienſem, a quo dicitur conſecratus Iacobus de Outshoern epiſcopus Trajectenſis. Buchel. ad Bekam *p*. 113. Magn. Chron. Belg. *p*. 285.

Etiam habuit cognatam Cunegundem de Vernenburch, cujus testamentum, quod scripsit Ann. 1328. pridem jam edidi una cum Alciati ad Bernardum Mattium epistola.

Ibid *honorifice susceptus est* VIII, *die Septemb.* Translatio jam facta VIII. Kal. Maji. Papales de eo literas Ioannes quum accepisset ad clerum misit mox Ultrajectum v. Kal. Iul. jussis interim qui perferebant, ut & interim in ejus animam præstarent clero juramentum. Quod & literis exhibitis statim factum in Capitulo propridie Kal. Iul. Instrumentum de eo publicum, quod in Archivis ecclesiæ inveni hujusmodi.

† De Iohanne de Vernenborch a Monasteriensi ecclesia ad Trajectensem translato Ex Archivis S. Mariæ ut & S. Ioannis.

In nomine Dni Amen, Anno nativitatis ejusdem milesimo trecentesimo quarto, indictione secunda, mensis Iunii die penultima hora quasi tertiarum, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac Dni nostri, D. Urbani divina providentia Papa quinti anno secundo in venerabilium virorum Dnorum Zwederi uter Loe Prapositi, Henrici de Weyda Decani, Stephani de Everdingen Choriepiscopi, Philippi de Gronenvelde, Michaelis Moljaert, Theodrici de Iutphaes, Conradi Reden, Henrici Vustinck, Henrici Borre de Broeckhusen, Everardi Foeck senioris, Giselberti de Renen, Hugonis dicti Vustinc, Nicolai de Patella, & Iohannis de Scoen Trajectensis, Iohannis Grawert, Iohannis uten Leen, Gerardi Naeldekyn, Gisberti Walenborch Iohannis de Ferro, Wilhelmi Cardinael, Ottonis de Oemeren, Richardi de Oy, Iacobi de Compostella, & Iordani van den Ryn sancti Salvatoris,

Pe-

Pelegrini de Reno, Rodolphi de Doetinchem, Gerardi Baeck, Tydemanni Parvi, Æmilii Suarte, Walteri Snoye, Iohannis de Oelen, Wilhelmi Tam, & Iohannis de Westrenen sancti Petri, Magistri Petri van den Velde, Præpositi, Theodrici de Gasparde, Hesseli Herinck, Iohannis Schaep, Olbrandi Benthem, Huberti Foeck, Iacobi de Alrehorst, Frederici de Maerne, Riquini Oppen oerde, & Iohannis de Sande sancti Iohannis, Iohannis de Ysselsteyne, Gerardi Cremer, Henrici de Brandenborch Hugonis Hardebolle, Iohannis de Nievvenair, Olbrandi de Alcmaria, ac Iohannis Tengnagel sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicorum in loco Capitulari dictæ ecclesiæ Trajectensis congregatorum, ac nostrorum Notariorum publicorum & testium infra scriptorum præsentia personaliter constituti venerabiles & strenui viri Dni Iohannes Pael Coloniensis, Iohannes de Ockenbroeck Magdeburgensis ecclesiarum Canonici, Iohannes Meynvelder miles & Iohannes de Enchuysen armiger, Procuratores & Nuntii speciales Reverendi in Christo patris ac Dni, Dni Iohannis *Dei & Apostolicæ sedis gratiâ episcopi Trajectensis ad præsentandum, intimandum & publicandum nomine ejusdem Reverendi patris Dni episcopi prædicti literas Apostolicas eidem Dno episcopo per sanctissimum in Christo patrem, Dnum Papam prædictum datas & concessas de & super translatione & promotione ipsius Dni* Iohannis *episcopi prædicti de ecclesia Monasteriensi, cui antea præerat, ad ecclesiam & episcopatum Trajectensem, Venerabilibus ac discretis viris Dnis Præposito, Decano, & Capitulo ejusdem ecclesiæ Trajectensis singulisque Abbatibus, Præpositis,*

De-

Decanis, & toti clero Civitatis & diœceseos Trajectensis, prout constare poterat quodam instrumento publico manu Gerardi Borchgrevinck clerici Trajectensis diœcesis publici Apostolica & Imperiali auctoritate Notarii conscripto & suo signo solito, prout in subscriptione ejusdem Notarii apparuit, consignato, nec non sigilli munimine dicti Reverendi patris Dni Iohannis episcopi prælibati, prout apparuit, appensione communito, de cujus tenore infra fit mentio, Virtute cujus mandati procurationis idem Dns Iohannes Paell, Iohannes *de* Ockenbroeck, Richardus *&* Iohannes *procuratores supradicti, & procuratorio nomine pro dicto Reverendo patre Dno* Iohanne *episcopo Trajectensi prædicto quasdam literas Apostolicas, sanas, integras, non corruptas, & prout apparuit, prima facie omni suspicione carentes, veris bullis plumbeis & filis canapis more Romanæ Curiæ, prout prima facie apparuit bullatas coram prædictis Dnis præsentarunt. Quales quidem literas Apostolicas, nec non instrumentum procurationis, de quo supra fit mentio, præfati procuratores* Gerardo Borchgrevinck *clerico ac Notario supradicto Dnis suprascriptis ad legendum, publicandum, intimandum ipsorum vice & nomine tradiderunt. Quarum literarum Apostolicarum, nec non instrumenti procurationis, de quibus fit mentio, tenores inferius per ordinem describuntur. Quibus omnibus per ordinem perlectis præfatus Dns* Iohannes Paell, *procurator prædictus procuratorio nomine petivit se pro dicto Reverendo in Christo patre Dno suo, Dno episcopo Trajectensi, virtute literarum Apostolicarum ac mandati procurationis, de quibus supra fit mentio, juxta earum-*

eundem literarum Apostolicarum formam, continentiam, & tenorem admitti. Quibus sic peractis præfatus venerabilis vir Dns Henricus *de* Weyda *Decanus Trajectensis post aliqualem deliberationem inter ipsos Dnos prædictos habitam ei respondit sub his verbis vel eorundem exprimentibus intellectum*, Literis Apostolicis & mandatis obedimus ac paremus, & vos nomine procuratorio pro Reverendo in Christo patre Dno nostro episcopo Trajectensi prædicto juxta literarum Apostolicarum jam lectarum continentiam & tenorem admittimus. *Quo facto præfatus Dns Decanus habens in manibus suis quendam librum, in quo juramentum episcoporum Trajectensium, qui pro tempore fuerunt, solitum in prima eorum receptione per ipsos præstari, prout asserebat, erat descriptum. Quem quidem librum Dns* Iohannes Paell *Canonicus Coloniensis procurator prædictus de manu ipsius Dni Decani suscipiens & tactis sacrosanctis Evangeliis nomine quo supra, & pro dicto Dno episcopo Trajectensi Dno suo & in animam ipsius Dni episcopi præstitit juramentum per hæc verba.* Ego Iohannes procurator & procuratorio nomine juro in animam Domini mei, quod jura ecclesiæ suæ conservabit illibata, libertatem electionis hactenus habitam & observatam per diœcesim Trajectensem nunquam infringet, nec infringi permittet, nulla importuna petitione ecclesias gravabit, vel gravari permittet, res ecclesiæ & quascunque possessiones a prædecessoribus suis ad se devolutas nullatenus alienabit, sine communi consilio & expresso consensu Priorum & cleri,

nulla

nulla bella movebit sine consilio Priorum & cleri, nulli petenti promittet vel jurabit ei auxilio assistere, quamdiu parere voluerit juri vel consilio Priorum & cleri, & hoc fideliter & firmiter observabit. Sic eum Deus adjuvet, & omnes sancti fidesque sanctorum evangeliorum. *Super quibus omnibus & singulis præfatus Dns* Henricus *de* Weyda *Decanus Trajectensis petiit a nobis Notariis publicis sibi fieri instrumentum publicum. Acta fuerunt hæc in loco Capitulari ecclesiæ Trajectensis prædicta sub anno, indictione, die, mense, hora, & Pontificatu, quibus supra, Reverendo in Christo patre ac Dno, Dno* Folkero *Dei gratia episcopo Bilbilitensi, ac Religiosis viris Dnis* Iohanne *de* Oey *sancti Pauli Trajectensis*, Iacobo Zoudenbalch *sancti Laurentii in Oestbroeck prope civitatem Trajectensem ordinis sancti Benedicti monasteriorum Abbatibus, nec non Venerabilibus & discrets viris Dnis Dnis Iohanne de* Lippia *semiprabendario*, Arnoldo Maerne *perpetuo Vicario in ecclesia Trajectensi prædicta, Ottone de Goudriaen*, Iohanne Coeverde, Rynero *de* Laer *presbyteris*, Iohanne Borchgrevinck, Iohanne Salomonis, *&* Petro Hoeff *clericis Trajectensis diœcesis publicis notariis, & quam pluribus aliis testibus, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.* Tenor vero *dicti mandati procuratorii, de quo supra fuit mentio, talis est: Universis & singulis præsentes literas seu præsens instrumentum publicum inspecturis*, Iohannes *Dei & Apostolicæ sedis gratia episcopus Trajectensis salutem in Dno, Noverint, quod nos de discretione, fidelitate, & diligentia honorabilium & strenuorum*

vi-

virorum Dnorum Iohannis Paell *Coloniensis*, Iohannis *de* Ockenbroeck *Magdeburgensis ecclesiarum Canonicorum*, *Richardi Meynvelder militis*, *&* Iohannis *de* Enchenich *armigeri*, *nostrorumque consanguineorum*, *plenam in Dno fiduciam obtinentes ipsos Dnos* Iohannem Paell, Iohannem *de* Ockenbroeck *Canonicos*, Richardum Meynvelder *militem praesentes & onus subscripta procurationis in se sponte suscipientes*, *&* Iohannem *de* Enchenich *armigerum praedictos*, *absentem tanquam praesentem*, *& quemlibet eorum in solidum*, *ita quod non sit melior conditio primitus occupantis*, *sed quod unus eorum incepit*, *alter prosequi valeat & finire*, *facimus & constituimus*, *& tenore praesentium ordinamus nostros veros*, *certos*, *& legitimos procuratores & nuncios speciales*, *dantes & concedentes eisdem nostris procuratoribus & eorum cuilibet in solidum potestatem plenariam ac mandatum speciale ad praesentandum*, *intimandum*, *ac publicandum pro nobis & nostro nomine literas Apostolicas per sanctissimum in Christo patrem ac Dnum nostrum Dnm.* Urbanum *divina providentia Papam quintum nobis datas & concessas de & super translatione nostra & promotione de ecclesia Monasteriensi*, *cui antea praeeramus*, *ad ecclesiam & episcopatum Trajectensem venerabilibus & discretis viris Dnis Praeposito*, *Decano*, *& Capitulo ejusdem nostrae Trajectensis ecclesiae singulisque Abbatibus*, *Praepositis*, *Decanis*, *& toti clero civitatis & dioecesis Trajectensis*, *nec non Magnatibus nobilibusque*, *etiam ministerialibus & vasallis universis*, *ut proconsulibus & consulibus*, *ac Universitatibus Civitatis & dioecesis earundem*, *nec non*

non omnibus & singulis Officiatis & administratoribus dicta nostra Trajectensis ecclesia, & quibuscunque personis aliis, de quibus viderint expedire, & quibus de jur vel consuetudine hujusmodi litera notificari debebunt, seu intimari, & ad petendum & requirendum pro nobis & nostro nomine prafatos Dnos Decanum & Capitulum dicta nostra Trajectensis ecclesia, & omnes alios & singulos supradictos, quorum interest, ut juxta mandatum Apostolicum seu continentiam literarum Apostolicarum pradictarum nobis, ut pramittitur, concessarum nos recipiant in episcopum & pastorem, ac etiam recipiendum & audiendum responsionem seu responsiones super prasentatione, insinuatione, & publicatione earundem literarum, et etiam nostra receptione & admissione, & quod nobis reddant, deputent, & assignent integraliter & complete omnia & singula nostra & episcopatus nostri juratam spiritualia quam temporalia, & jurisdictionem nostram tam spiritualem quam temporalem, ad petendum, recipiendum, intrandum, nanciscendum, retinendum, & manu tenendum, pro nobis & nostro nomine possessionem realem & corporalem episcopatus nostri pradicti, ac omnium & singulorum jurium dicti Episcopatus nostri Trajectensis, & ad nos ratione ipsius pertinentium & debentium pertinere, nec non castrorum, villarum, locorum, ac possessionum, redditunm, proventuum, ac rerum aliarum quarumcunque tam spiritualium quam temporalium ad nos & dictum nostrum Episcopatum pertinentium quoquo modo, nec non ad petendum, exigendum, & recipiendum pro nobis & nostro nomine omnes & singulos fructus, redditus, proventus, obven-

obventiones, & jura ad mensam episcopalem dictæ ecclesiæ nostræ Trajectensis, & alias qualitercunque ad nos spectantes & spectantia, & ad faciendum de his, quæ receperunt nostro nomine & pro nobis finem, quitationem, refutationem plenariam, & pactum de ulterius non petendo, insuper ad jurandum in animam nostram, quod nos fuimus & sumus in & de legitimo matrimonio procreati, & de observandis statutis, libertatibus, immunitatibus, consuetudinibus, & juribus dicti episcopatus nostri, & dictæ nostræ Trajectensis ecclesiæ, quemadmodum & prout prædecessores nostri Trajectenses episcopi jurare consueverunt, & nos etiam jurare tenemur, & in animam nostram præstandum quodcunque aliud necessarium & solitum juramentum, unum vel plures procuratorem seu procuratores loco sui vel alterius eorum, qui similem habeant, & eorum quilibet habeat potestatem, eosque, si dictis procuratoribus nostris vel eorum alteri visum fuerit expediens, revocandum, & onus procurationis hujusmodi in se reassumendum & procurandum per se alium vel alios, quando & quoties ipsis aut alteri eorundem visum fuerit expedire, & generaliter ad omnia alia & singula faciendum & procurandum, quæ in præmissis ac eorum quolibet, ac dependentibus ex eisdem fuerint necessaria seu etiam oportuna, & quæ nosmet faceremus, & facere possemus, si in præmissis personaliter præsentes essemus, etiamsi mandatum aliud magis exigeretur speciale, promittentes bona fide ac stipulatione sollempni sub ypotheca & obligatione omnium bonorum nostrorum, & dicti Episcopatus nostri, tam præsentium quam futurorum ratum, gratum, ac firmum tenere &

totum observare, quicquid per dictos nostros procuratores, & eorum quemlibet, vel ab ipsis aut eorum altera substitutos actum, factum, seu procuratum fuerit nostro nomine in præmissis seu quomodolibet præmissorum. In quorum omnium testimonium præsentes literas fieri, & in publicam formam per infrascriptum Notarium nostrum publicum scribi sive redigi mandavimus, & requisivimus, & nostri sigilli minoris fecimus appensione muniri, Datum & actum in opido Aldensalensi in aula domus Præpositura ecclesiæ ibidem dicta nostræ Trajectensis diœcesis anno Dni millesimo trecentesimo sexagesimo quarto, indictione secunda, mensis Iulii die vicesima septima, hora quasi nona, Pontificatus præfati Dni nostri Papæ anno secundo, Præsentibus nobili nec non discretis viris Syfrido de Westerbrug Canonico dicta Coloniensi se ecclesiæ, consanguineo de Begheym nostro Capellano, Theodrico Meynvelder *nato Dni Richardi militis prædicti, Henrico de Vernenburch nostro consanguineo, Paulo de Warmasdorp armigeris, nostris familiaribus commensalibus, & Henrico Coddraet clerico Monasteriensis diœcesis testibus ad præmissa vocatis & rogatis.* Et ego *Gerardus Borchgrevinck clericus Trajectensis diœcesis, publicus Apostolica & imperiali auctoritate notarius, quia præmissis constitutioni, ratihabitioni, promissioni, & stipulationi, ac omnibus aliis suprascriptis, dum sic, ut supra describuntur, per Reuerendum in Christo patrem ac Dominum, Dnm Iohannem de Vernenburch episcopum Trajectensem a gerentur ac fierent, una cum dictis testibus præsens fui, eaque fieri vidi & audivi, & in hanc formam publicam de mandato & requisitione dicti Dni episcopi Trajectensis mea propria manu scribendo redegi, signoque meo consueto & cum ejusdem*

dem Dni episcopi sigillo minori his præsentibus appenso signavi in testimonium omnium præmissorum.

Tenor vero *dictarum literarum Apostolicarum, de quibus supra sit mentio, sequitur in hac verba.* Urbanus *Episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Johanni Episcopo Trajectensi salutem & Apostolicam benedictionem. Providentia Regis æterni, cujus inscrutabili altitudine in regno mundi ordinationem suscipiunt universa, summo dignitatis fastigio licet immeriti præsidentes ad universas orbis ecclesias aciem nostræ considerationis extendimus, & pro earum statu feliciter dirigendo Apostolici favoris auxilium adhibemus, de illis vero propensius cogitare nos convenit, quæ viduitatis deplorant incommoda, ut eis juxta cor nostrum divina suffragante clementia nunc per debitæ provisionis officium, nunc vero per ministerium translationis accommode singulis ecclesiis Pastores præficiantur ydonei, per quorum prudentiam & doctrinam ecclesiæ ipsæ salubriter & utilitet gubernentur, & in statu prospero floreant & accrescant. Nuper siquidem ecclesia Trajectensi ex eo vacante, quod nos venerabilem fratrem nostrum Johannem Leodiensem, tunc Trajectensem episcopum, licet absentem, & vinculo, quo ecclesiæ Trajectensi, cui tunc præerat, tenebatur, de fratrum nostrorum consilio & Apostolicæ potestatis plenitudine absolventes ipsum ad ecclesiam Leodiensem tunc vacantem auctoritate Apostolica duximus transferendum, præficientes ipsum eidem Leodiensi ecclesiæ in episcopum & Pastorem. Nos attendentes, quod nullus præter nos de provisione ipsius ecclesiæ Trajectensis se ea vice intromittere potuit, neque potest, pro eo, quod nos diu ante va-*

cationem hujusmodi provisiones omnium ecclesiarum Cathedralium extunc in posterum vacaturarum per translationes per nos faciendas de Prelatis earum ubilibet constitutis ad alias ecclesias Cathedrales tunc vacantes & in antea vacaturas ordinationi ac dispositioni nostræ reservantes decœvimus ex tunc irritum & innae, si secus super his per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, ac ad provisionem ipsius ecclesiæ velocem & felicem, ne longa vocationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ Trajectensi personam utilem & etiam fructuosam cum dictis fratribus habuimus diligentem, demum ad te episcopum Monasteriensem consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam tuam Dominus earum largitor multipliciter insignivit, & quidem tu qui regimini Monasteriensis occlesiæ hactenus laudabiliter præfuisti, dictam Trajectensem ecclesiam scies & potoris auctore Dno salubriter regere & utiliter gubernare, direximus intuitum nostræ mentis, Intendentes igitur tam eidem Trajectensi ecclesiæ quam ejus gregi Dominico salubriter providere, te a vinculo, quo ipsi Monasteriensi ecclesiæ, cui tunc praeeras, tenebaris, de dictorum fratrum consilio & potestatis prædictæ plenitudine absolventes, ad præfatam Trajectensem ecclesiam transferimus, teque illi præficimus in episcopum & Pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ Trajectensis tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, liberamque tibi dando licentiam ad dictam ecclesiam transeundi in illo, qui dat gratias & largitur præmia, confiden-

tes

dentes, quod eadem Trajectensis ecclesia sub tuo felici regimine, gratia tibi assistente divina prospere dirigetur, & salubria dante Domino suscipiet incrementa. Quocirca fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad præfatam Trajectensem ecclesiam cum gratia nostræ benedictionis accedens ejusdem Trajectensis ecclesiæ sic sollicitam curam geras, gregem Dominum in illa tibi commissum doctrina verbi & operis informando, quod Trajectensis ecclesia gubernatori circumspecto & fructuoso administratori gaudeat se commissam, ac bona fama tua odor ex laudabilibus tuis actibus latius diffundatur, teque præter æternæ retributionis præmium nostræ benevolentiæ gratiam exinde ulterius valeas promereri. Datum Avinione octavo Kl. Maji. Pontificatus nostri anno secundo. Item alia: *Urbanus episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis Capitulo ecclesiæ Trajectensis Salutem & Apostolicam benedictionem. Providentia Regis æterni, cujus inscrutabili altitudine in regno mundi ordinationem suscipiunt universa, summæ dignitatis fastigio licet immeriti præsidentes, ad universas orbis ecclesias aciem nostræ considerationis extendimus, & pro earum statu feliciter dirigendo Apostolici favoris auxilium adhibemus, de illis vero propensius cogitare nos convenit, quæ viduitatis deplorant incommoda, ut eis juxta cor nostrum, divina suffragante clementia, nunc per debitæ provisionis officium, nunc vero per ministerium translationis accommode singulis ecclesiis pastores præficiantur ydonei, per quorum prudentiam & doctrinam ecclesiæ ipsæ salubriter & utiliter gubernentur, & in statu prospero floreant & accrescant. Nuper*

 siqui-

siquidem nostra ecclesia Trajectensi ex eo vacante, quod nos venerabilem fratrem nostrum Iohannem *nunc Leodiensem tunc Trajectensem episcopum licet absentem a vinculo quo ecclesiæ nostræ prædictæ, cui tunc præerat, tenebatur, de fratrum nostrorum consilio & Apostolica potestatis plenitudine absolventes ipsum ad ecclesiam Leodiensem tunc vacantem auctoritate Apostolica duximus transferendum, præficientes ipsum eidem Leodiensi ecclesiæ in episcopum & Pastorem, Nos attendentes quod nullus præter nos de provisione ipsius ecclesiæ Trajectensis se ea vice intromittere potuerat, neque poterat, ex eo quod nos diu ante vacationem hujusmodi provisiones omnium ecclesiarum Cathedralium extunc in posterum vacaturarum per translationes per nos faciendas de Prælatis earum ubilibet constitutis ad alias cathedrales ecclesias tunc vacantes, & in antea vacaturas, ordinationi & dispositioni nostræ reservantes decrevimus extunc irritum & inane, si secus super his per quoscumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attemptari, ac ad provisionem ipsius ecclesiæ Trajectensis celerem & felicem, ne longa vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ Trajectensi personam utilem & etiam fructuosam cum dictis fratribus habuimus diligentem, demum ad venerabilem fratrem Iohannem Trajectensem, tunc Monasteriensem episcopum consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam suam Dns largiter earum multipliciter insignivit, & quod ipse qui regimini Monasteriensis ecclesiæ hactenus laudabiliter præfuit, dictam Trajectensem ecclesiæ*

ecclesiam sciat & poterit auctore Dno salubriter regere, & utiliter gubernare, direximus intuitum nostræ mentis. Intendentes igitur tam eidem Trajectensi ecclesiæ quam ejus gregi Dominico salubriter providere, dictum Iohannem episcopum a vinculo, quo ipse Monasteriensi ecclesiæ, cui tunc præerat, tenebatur, de dictorum fratrum consilio & potestatis prædictæ plenitudine absolventes ipsum ad præfatam Trajectensem ecclesiam transferimus, ipsumque illi præficimus in episcopum & Pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ Trajectensis sibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, plenamque sibi dando licentiam ad dictam ecclesiam transeundi in illo, qui dat gratias & largitur præmia, confidentes, quod eadem Trajectensis ecclesia sub suo felici regimine, gratia sibi assistente divina prospere dirigetur & salubria dante Domino suscipiet incrementa. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Iohanni episcopo tanquam Patri & Pastori animarum vestrarum humiliter attendentes, ac exhibentes ei obedientiam & reverentiam debitam & devotam ejus salubria monita & mandata suscipiatis devote, & efficaciter adimplere curetis, Alioquin sententiam, quam idem Iohannes rite tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Dno usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Avinione VIII. Kal. Maji Pontificatus nostri anno secundo. Et ego Wilhelmus dictus Buer clericus Trajectensis diœcesis publicus imperiali auctoritate notarius, dum præmissa omnia & singula superius per me po-

sita & conscripta agerentur & fierent, una cum Henrico Boening meo connotario & testibus supra nominatis præsens interfui, ea vidi & audivi, & in hanc publicam formam redegi, signoque meo solito & consueto signavi vocatus & rogatus & requisitus in testimonium veritatis omnium præmissorum &c.

Nequid autem, dum agerentur hæc, detrimenti caperet diœcesis per absentiam Postulati, interim eam rexit, & obtinuit cum imperio Vicarius generalis a clero ad id constitutus IV. Kal. Iul. pridię scilicet, quam exhibitæ Papales literæ in Capitulo, Henricus de Weyda. Cui quotquot magistratus dicto interim audientes, ut probant publica instrumenta, quæ desumpsi ex Archivis ecclesiæ S. Mariæ.

In Dei nomine Amen. Anno nativitatis ejusdem CIϽ. CCC. LXIV. *mensis Iulii die* XXVIII. *hora sexta, vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris, ac domini nostri, Dn.* Urbani *divina providentia Papæ quarti anno secundo, constitutis venerabilibus viris, Dominis Stephano de Everdingen Choriepiscopo majoris, Richardo de Oy sancti Petri, Iacobo de Alrehorst sancti Iohannis, & Henrico de Brandenburch beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicis, per prælatos & Capitula ecclesinrum prædictarum ad infra scripta, ut asserebant, specialiter deputatis, & propter ea in loco majoris ecclesiæ Trajectensis congregatis, dictusque Dn. Stephanus Choriepiscopus præfatus habens & tenens in manibus suis quandam literam integram, sanam, non abolitam, non abrasam, non cancel-*

latam

latam, sed prorsus omni vitio ac suspicione carentem, veris & integris dictarum ecclesiarum Trajectensium seu Capitulorum sigillis, prout prima facie apparuit, sigillatam, cujus tenor infra describitur. Quam quidem literam ibidem coram venerabili viro Dn. Henrieo de Weyda *Decano ecclesiæ Trajectensis & in præsentia nostrorum Notariorum & testium infra scriptorum, ad hoc vocatorum & rogatorum, suo & suorum Condeputatorum prædictorum nomine in medium produxit, ostendit, & præsentavit, cujus tenor talis est: Nos Prælati & Capitula ecclesiarum Trajectensium ad universorum notitiam deduci volumus per præsentes: Cum sedes Episcopatus Trajectensis ejusque in spiritualibus & temporalibus regimen per translationem & ordinationem sanctissimi in Christo patris & domini nostri, Dn.* Urbani *divina providentia Papæ quarti factas, reverendum in Christo patrem ac dominum nostrum Dn.* Iohannem de Arckel, *quondam episcopum Trajectensem, prout ad notitiam nostram nuper devenit, ab ecclesia Trajectensi ad ecclesiam Leodiensem transferendo, & ipsius episcopatus Leodiensis pacificam possessionem, adeptionem, & assecutionem, vacare ad præsens dinoscatur, dictoque in spiritualibus & temporalibus regimini per civitatem & diœcesin Trajectensem, ne desolata videatur, prout ad nos occasione vacationis hujusmodi de jure pertinet, sollicite ut tenemur intendentes, hinc est, quod de discretione, fide, & justitia Venerabilis viri Dn.* Henrici de Weyda *Decani Trajectensis plenarie confidentes, ipsumque unanimiter & concorditer, vocatis ad hoc*

vocandis, omni via, jure, modo, & forma, quibus melius possumus ac debemus, nostro & ecclesiarum nostrarum nomine facimus, constituimus, & ordinamus per civitatem & diœcesim Trajectensem Vicarium in spiritualibus & temporalibus generalem, ipsique dicti Vicariatus officium in omnibus & per omnia specialiter & in solidum committendo, omnia, & singula, quæ ad ipsum officium præfatum pertinent, & hactenus pertinere consueverunt, quovis modo per se, alium, seu alios fideliter gerendi, faciendi, & exercendi, donec dictæ Sedi Trajectensi de Episcopo per nos recipiendo salubriter ac debite sit provisum, aut donec eundem a Vicariatus officio unanimiter duximus revocandum, facimus potestatem, proviso etiam, quod in hujusmodi officio nihil in dictæ Sedis præjudicium quomodolibet valeat attemptari, & quod de emolumentis & proventibus dicti episcopatus Trajectensis perceptis per eundem & levatis computum faciet & rationem, ratum, gratum, & firmum habemus, & perpetuo habituri, quicquid tempore constitutionis & commissionis hujusmodi durante per Vicarium prædictum nomine & vostro & ecclesiarum nostrarum licite factum, & tandem ab omni dampno & interesse, quod ipsum tempore hujusmodi occasione præmissorum facere, & sustinere contigerit, relevare, & indemnem conservare promittimus sub obligatione omnium bonorum nostrorum & ecclesiarum nostrarum prædictarum. In quorum omnium testimonium sigilla nostra præsentibus duximus apponenda. Datum & actum sub anno nativitis Domini CIↃ. CCC. LXIV. die vicesima

secunda

secunda mensis Iunii. Virtute cujus literæ commissionis supradictæ dictus dominus Stephanus Chorepiscopus suo & suorum Condeputatorum prædictorum, ut præmittitur, nomine prædicto, Dn. Henrico *de* Weyda *Decano Trajectensi præfato, quatenus officii hujusmodi Vicariatus, prout in litera præscripta comprehenditur, & secundum omnem sui formam, continentiam, & tenorem nomine Prælatorum & Capitulorum ecclesiarum Trajectensium prædictarum onus in se assumere supplicavit. Qui Dominus* Henricus *præfatus respondit, quod ad supplicationem dictorum Deputatorum nomine Prælatorum & Capitulorum ecclesiarum Trajectensium prædictarum hujusmodi onus Vicariatus in se assumeret, ope & auxilio Prælatorum & Capitulorum ecclesiarum Trajectensium mediantibus in hujusmodi Vicariatus officio pro sua possibilitate melius quod poterit faciendo. Quibus omnibus sic peractis statim & incontinenti prædictus dominus Decanus tanquam Vicarius in spiritualibus & temporralibus generalis per civitatem & diœcesim Trajectensem per Prælatos & Capitula ecclesiarum Trajectensium prædictarum deputatus ad se vocari præcepit dominum Gerardum Vrencke Canonicum ecclesiæ beatæ Mariæ Trajectensis, Reddituarium Reverendi patris ac domini, Dn.* Iohannis *de* Arckel, *quondam episcopi Trajectensis, nunc vero Leodiensis. Quo Dn.* Gerardo *coram dicto domino Decano Vicario generali præfato comparente dictus Dn. Decanus Vicarius prænominatus inquisivit ab eodem, quo titulo, & qua auctoritate seu nomine officium Reddituariatus hujusmodi gereret. Qui respondit,*

quod

quod nomine episcopi, quondam Trajectensis, & nunc Leodiensis. Quo responso præfatus Dn. Henricus *Decanus tanquam Vicarius, ut præmittitur, in spiritualibus & temporalibus inhibuit eidem Dn.* Gerardo, *ne de cetero se de hujusmodi officio nomine Domini episcopi prænominati quovis modo intromitteret. Quo facto dictus dominus Decanus & Vicarius eidem Dn.* Gerardo *commisit, quatenus se nomine suo de bujusmodi officio intromitteret, & hujusmodi officium fideliter exerceret & gereret. Qui Dn.* Gerardus *hujusmodi onus officii sibi assumpsit, & se de mandato dicti Domini Decani & Vicarii gerere, & tempore debito de perceptis reditibus & proventibus dicti officii & levatis per ipsum domino nostro episcopo Trajectensi futuro computum facere & reddere promisit rationem. Deinde & non longo intervallo interveniente præfatus D. Henricus Decanus tanquam Vicarius, ut præmittitur, generalis ad se vocari præcepit Dn.* Laurentium Maeslanck *Audientiarium in Consistorio Curiæ Trajectensis a domino & Reverendo patre Dn.* Iohanne *de* Arckel *quondam episcopo Trajectensi, prout idem Laurentius asseruit, deputatum, ac idem Dn.* Henricus *Decanus Vicarius præfatus inhibuit eidem Laurentio, ne amodo se de hujusmodi officio nomine cujusvis quovis modo intromitteret, & præcepit ei sub pœna excommunicationis, quod omnia registra, claves, & ea quæ ad officium suum, quo usus fuerat, pertinebant, integre & sine dilatione ibidem præsentaret. Qui Laurentius accepto spatio abeundi in Consistorium Curiæ Trajectensis, & denuo post modicam horam reversus*

claves

claves ad Consistorium & ad dictum officium pertinentes, prout asseruit, præfato Dn. Decano, Vicario prædicto, postmodum præsentavit. Post quæ & in continenti idem dominus Henricus *Decanus, Vicarius generalis præfatus, discretum virum* Petrum *uten* Leen *civem Trajectensem Theolonarium a dicto Reverendo patre Dn.* Iohanne *de* Arckel *quondam episcopo Trajectensi prædicto ad se similiter vocari mandavit. Quo comparente præfatus Vicarius eidem* Petro *inhibuit, ne de cetero se theoloneo nomine domini Episcopi prænominati quovis modo intromitteret, sed commisit eidem supplicando hujusmodi officium nomine sui Vicariatus gerere, & se de eodem intromittere, & sibi tanquam Vicario generali, ut præmittitur, deputato de proventibus & levatis redditibus dicti officii ad opus domini nostri episcopi Trajectensis futuri computum facere & rationem. Qui Petrus omnia sibi per commissionem dicti domini Vicarii commissâ fideliter adimplere promisit. Super quibus omnibus & singulis præfati domini Deputati nomine ecclesiarum suarum petierunt a nobis Notariis publicis conjunctim seu divisim fieri publicum seu publica instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hæc in loco Capitulari majoris ecclesiæ Trajectensis supradictæ, anno, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem discretis viris, dominis* Huberto *de* Zande, Theodrico *de* Hoesden, *&* Arnoldo Mediaen, *perpetuis Vicariis majoris ecclesiæ supradictæ, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Sic subscriptum &c.*

In

In Dei nomine Amen: Anno nativitatis ejusdem CIↃ. CCC. LXIV. *indictione secundum stilum & consuetudinem civitatis & diœcesis Trajectensis, mensis Iunii die ultima, hora Completorii vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, Dn.* Urbani *divina providentia Papæ quarti anno secundo, venerabili viro D.* Henrico *de* Weyda, *Decano ecclesiæ Trajectensis, Vicario generali per Prælatos & Capitula ecclesiarum Trajectensium, sede episcopatus Trajectensis vacante, specialiter deputato, prout michi Notario publico infra scripto de hujusmodi Commissione seu Vicariatus mandato plenarie & sufficienter constabat ex una, & Wernero de Drakenburch, cive Trajectensi, Iudice*† *temporali in civitate Trajectensi alias per Reverendum in Christo patrem & dominum Dn.* Iohannem *de* Arckel *quondam episcopum Trajectensem, nunc vero Leodiensem, prout idem* Wernerus *asseruit, constituto, parte ex altera, idem Dn.* Henricus *de* Weyda *Decanus, & Vicarius generalis præfatus in mei Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum præsentia dictum Wernerum de Drakenburch judicem prædictum alloquendo asseruit se Vicarium in spiritualibus & temporalibus generalem per prælatos & Capitula dictarum ecclesiarum Trajectensium constitutum seu deputatum ex eo quod Sedes episcopatus Trajectensis per translationem prædictam per dominum nostrum Papam factam, dictum Reverendum patrem dominum* Iohannem *de* Arckel *quondam episcopum Trajectensem ab ecclesia & episcopatu Trajectensi ad ecclesiam & episcopatum* *Leo-*

† i. e. Prætore seu Scultero

Leodiensem transferendo, vacaret, propter quod idem Dn. Henricus *Decanus tanquam Vicarius in spiritualibus & temporalibus, ut præmittitur, generalis inhibuit eidem* Wernero *de* Drakenburch, *ne de cetero se de hujusmodi officio nomine domini Episcopi prænominati intromitteret, ut in continenti dictus Dominus* Henricus *Decanus & Vicarius præfatus supplicando commisit eidem Wernero, ut hujusmodi officium nomine sui Vicariatus & ecclesiarum Trajectensium in antea gereret & exerceret, & se de eodem intromitteret, & de proventibus perceptis per eundem Wernerum & levatis, dicti hujusmodi officii sibi tanquam Vicario, ut præmittitur, deputata ad usum & opus futuri episcopi Trajectensis computum faceret & rationem. Quo facto sæpe dictus Wernerus hujusmodi officium gerendum & exercendum per Commissionem & ad supplicationem dicti Dn.* Henrici *Decani & Vicarii generalis prænominati onus in se assumpsit, & commissa sibi per sæpe dictum Vicarium ad instantiam ipsius & ecclesiarum Trajectensium prædictarum & earum nomine promisit fideliter adimplere. Super quibus omnibus & singulis premissis præfatus Dni* Henricus *de* Weyda *Decanus Trajectensis & Vicarius, ut præmittitur, generalis petiit a me Notario publico infra scripto fieri unum vel plura, quotquot forent necessaria, publica instrumenta. Acta sunt hæc in ecclesia Trajectensi prædicta, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu prædictis, præsentibus ibidem venerabilibus viris & discretis dominis Stephano de Everdingen Choriepiscopo Trajectensi,* Pelegrino *de* Reno *Sancti Petri Trajectensium ecclesiarum Canonicis, &* Theodrico

drico de Boele *cive Trajectensi, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Henricus Boening clericus Trajectensis diœcesis publicus Imperiali auctoritate Notarius præmissis omnibus & singulis per me superius positis & conscriptis, dum sic agerentur & fierent, una cum prænominatis testibus præsens interfui, ea vidi & audivi, & in hanc publicam formam redegi, signoque meo solito signavi vocatus & requisitus in testimonium veritatis præmissorum.*

Abiit rursum magistratu hic, postquam qui erat absens præsentem se stitisset, & præsens in verba cleri præstitisset juramentum libello hoc comprehensum. *In Dei nomine Amen. Anno nativitatis ejusdem* CIↃ. CCC. *sexagesimo quinto, indictione secunda, mensis Septembris die octava, hora sexta vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri* Urbani *divina providentia Papa quinti anno secundo, constituto personaliter in loco Capitulari ecclesia Trajectensis Reverendo in Christo patre & domino Iohanne de Vernenburch Dei & Apostolica sedis gratia episcopi Trajectensis in venerabilium virorum Dominorum Swederi uter Loe Præpositi & Archidiaconi, Henrici de Weyda Decani, Stephani de Everdingen Chorie-piscopi, Frederici de Doesborch, Philippi de Graenevelt, Michaelis Moljaert, & Theodrici de Iutfaes, Henrici Vustink, Gerardi Roede, Gerardi Foeck senioris, Gisberti de Walenburch, Gisberti de Renen, Hugonis Vustinek, Gerardi Foec junioris, Iohannis Steyn, & Nicolai de Patella Trajectensis, Iohannis Grawert, Iohannis uten Leen, Wilhelmi Cardinael,*

Gerardi

Gerardi Naeldekin; Gisberti de Walenburch, Ottonis de Ommeren, & Richardi de Oy sancti Salvatoris, Pelegrini de Reno, Rodolphi de Dotinchem, Gerardi de Baeck, Walteri Sneyo, Iohannis de Steen, Tydemanni Parvi, & Iohannis de Westrenen sancti Petri, Magistri Petri van den Velde Præpositi, Theodorici de Gasparde, Hesseli Heyengh, Ioannis Scaep, Huberti Foeck, Iacobi de Alreborst, Frederici de Maerne, & Iohannis de Sande sancti Iohannis, Henrici de Brandenburch Gerardi Cramer, Iohannis de Nywenair, Olbrandi de Alcmaria, Gerardi de Hezeler, & Iohannis Tengnagel, beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicorum, in dicto loco Capitulari ecclesiæ Trajectensis prædictæ congregatorum, nostrorum Notariorum publicorum & testium infra scriptorum præsentia præfatus Reverendus in Christo pater ac dominus, Dns Iohannes *episcopus Trajectensis prædictus habens ac tenens in manibus suis quendam librum eidem Dno episcopo per Venerabilem virum D.* Henricum *de* Weyda *Decanum Trajectensem prædictum & coram eodem Dno episcopo exhibitum & præsentatum, in quo quidem libro juramentum episcoporum Trajectensium, qui pro tempore fuerunt, & per eos præstari solitum in prima eorum ad episcopalem dignitatem receptione, prout asserebant, erat descriptum, idemque Reverendus pater D. episcopus Trajectensis prædictus tactis per eundem sacrosanctis evangeliis sub hac verborum forma, quæ sequitur, consuetum & solitum præstitit juramentum: Iura ecclesiæ mea conservabo illibata, libertatem electionis habitam & observatam per diœcesim*

P Tra-

Trajectensem nunquam infringam, nec infringi permittam, nulla importuna petitione ecclesias gravabo vel gravari permittam: res ecclesiæ & quascunque possessiones a prædecessoribus meis ad me devolutas nullatenus alienabo sine communi & expresso consensu Priorum & cleri, nulla bella movebo sine consilio Priorum & cleri, nulli petenti promittam vel jurabo ei auxilio assistere contra aliquem hominem vel ministerialem ecclesiæ, quamdiu parere voluerit juri vel consilio Priorum & cleri. Et hæc fideliter & firmiter observabo. Sic me Deus adjuvet & omnes sancti fidesque sanctorum evangeliorum. Super quibus omnibus & singulis præmissis præfatus Dns Henricus *de* Weyda *Decanus Trajectensis petiit a nobis Notariis publicis infra scriptis publicum fieri instrumentum. Acta sunt hæc in loco Capitulari ecclesiæ Trajectensis prædicto, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu prædictis, præsentibus ibidem Reverendis in Christo patribus ac dominis Dnis* Balthero *Dei gratia Tripolensi ac* Waltero *eadem gratia Thaborensi episcopis, religiosisque viris ac venerabilibus Dnis* Iohanne *de* Oey *sancti Pauli Trajectensis ac* Iacobo Soudenbalch *sancti Laurentii de Oestbroeck prope civitatem Trajectensem ordinis sancti Benedicti monasteriorum Abbatibus, nec non honorabilibus viris & discretis Dnis Domicello* Adulpho *de* Vyrnenburch *fratre carnali ipsius Dni episcopi Trajectensis prædicti,* Iohanne Paell *Coloniensis ecclesiæ Canonico, Wilhelmo dicto Buer presbytero & Gerardo Borchgrevinck clerico Trajectensis diœcesis, Notariis publicis, testibus ad præmissa vocatis, & quam plu-*

pluribus militaribus & ministerialibus dictæ diœcesis ac aliis in dicto loco Capitulari circumstantibus fide dignis. Et ego Henricus Boeningh &c.

Pag. 59. *quidam elegerunt Suederum uter Loo Præpositum in summo.* Non Ordines imponebant, sed clerus Principem diœcesi. Et ne clerus quidem totus, sed potissima tantum ejus pars, quam constituebant Canonici. Horum quinque collegia, quæ & vulgo Capitula, quod laudabili olim more, priusquam serii quicquam orsi, lectum prius ex sacris literis in consessu capitulum, aut si non ex sacris literis lectum ex Regula, ex Statutis ecclesiæ, ut ostendit libellus supplex a Fuldensibus olim monachis oblatus apud Brouwerum *lib.* 3. *antiq. Fuldens. cap.* 12. *Quam mane*, inquiunt, *quando in unum convenimus, & capitulum de Regula coram fratribus legebatur, exurgentes post lectionem, ter versum, Deus in adjutorium nostrum intende, adjuncto Gloria Patri cantantes, flexis genibus Psal.* VII. *cecinimus &c.* Quinque erant collegia, quinque etiam ecclesiæ, quas obtinebant collegia hæc. Prima S. Martini, quæ & *major* absolute, & *ecclesia Trajectensis*, & cujus in electionibus præcipuum quoddam jus. De quo tamen cum ceteris quæstio ipsi perpetua. Ioannes van Vernenburch cum vita concessisset, & *major* ceteris invitis præfecisset diœcesi Vicarium generalem Suederum uter Loo, majoris Præpositum, non tulerunt rem ceteræ, contra acriter protestata. Et tantum

valuit pro estatio, ut & major, quod sic factum, mox irritum pronunciarit, & is, qui sic datus abdicarit se ultro. Quod cum factum, dein duo, alter in spiritualibus, alter in temporalibus, constituti Vicarii. Videbatur constitutio hæc facta concorditer. Sed postridie cum rursum convenissent Capitula, majori reliqua opposuerunt se, vim & metum objicientia, quo pridie asserebant se ad assentiendum adacta. Prorsus præter opinionem cum majori id accidisset, non ferendam amplius rem rati, decreto inter se facto multum questi de injuriis, & contra protestati secesserunt Daventriam. Diem reliqua interim dicunt ad episcopi electionem, citata etiam majori, ut electioni intersit. Dies postquam venisset, ultima scilicet Iunii, episcopum statim dicunt, postquam paulum collocuti, Arnoldum dominum de Hoern. Postridie major, quæ Daventriæ erat, vicissim reliquis diem dixit, IX. nimirum Iulii, qua episcopum etiam dixit Suederum uter Loo, majoris Præpositum. Verum irrita hæc electio priorem Papa approbante. Longa est historia, sed integram eam habent publica aliquot instrumenta, quæ operæ pretium erat addi hic, sed ne longior sim, quam oportet, addam tantum quod sequitur, præmisso interim, quod habet paucis Magnum Chronicon Belgicum ad Ann. 1371. *Sepulto Ioanne Pontifice cum Prælati & Canonici ecclesiarum Trajectensium in Capitulo congregati, tam pro constitutione Vicarii & Mamburni, quam pro electione*

 futuri

Pontificis tractarent, quidam, quibus pro voto res non succedebat, vitæ periculum prætenderunt, & a civitate Trajectensi Amersfordiam & ad alia diversa loca discesserunt, aliis tamen Canonicis metum non prætendentibus, & in civitate † non manentibus. Post hæc citatio valvis ecclesiæ Trajectensis affixa fuit sigillo signata ecclesiæ Trajectensis, quod dicti Canonici secum asportarant, cum a civitate discederent. In qua quidem citatione Prælati & Canonici ecclesiarum vocati fuerunt. Daventriam Trajectensis diœcesis ad diem nonam mensis Iulii ad electionem futuri Pontificis celebrandum. In qua quidem die Zuederus Archidiaconus cum dictis Canonicis Trajecttensibus metum prætendentibus, & nonnullis aliis aliarum ecclesiarum Trajectensium comparuit; ubi missam de S. Spiritu in ecclesia Sancti Lebuini Daventriæ celebrantes con-concorditer per viam S. Spiritus dictum Archiadiaconum elegerunt, videlicet Zuederum Uterloe, nepotem Dn. Giselberti de Viana, virum omnino Secularem & inhabilem. Publicum instrumentum, quod dixi, se habet ita:

† non haud dubie hic abundat.

In Dei nomine Amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo trecentesimo septuagesimo primo, indictione nona secundum stilum, usum, & consuetudinem civitatis & diœcesis Trajectensis mensis Iunii die vicesima sexta, hora nona vel quasi, in Venerabilium virorum Dnorum Swederi uter Loe Præpositi & Archidiaconi Trajectensis, Stephani de Everdingen, Hesseli Heyinck, Gerardi de Baeck, Michaelis Moljaert, Hermanni Cremme, Tydemanni Parvi, Giselberti de Broeckhusen, Gerardi Vrencke, Iacobi de Alreborst, Iohannis Albi, Iohannis Bor

 de

de Amerongen, Tyasonis van Orten, Theodrici de Bair, Rudolphi uten Corenmerkt, Wilhelmi de Maerne, Everardi Foeck, Riquini Foeck alias Oppenoerde, Gerardi Bierwisch, Henrici de Creyenscote, Ottonis de Oemeren, Iacobi de Velde, Richardi de Oy, Iordani de Ryt, Erponis de Cranen, Theodrici de Gasparde, Iohannis uten Leen, Walberti de Lochem, Olbrandi de Alcmaria, Gerardi Rode, Hermanni de Enteren, Giselberti de Walenborch senioris, Giselberti de Renen, Gisberti Foeck, Huberti Wyse, Nicolai de Maerssen, Wilhelmi Buser, Iohannis de Tuul, Giselberti de Walenborch junioris, Simpardi de Birgarden alias de Erkeler, Gerardi Naeldekyn, Iohannis de Compostelle, Iohannis de Sloen, Wilhelmi Tam, Iohannis de Westrenen, Iohannis de Sande, Frederici Veltman, Allardi de Cloetingen, Theodrici de Campen, Wilhelmi de Riebeeck, Arnoldi Vos, Iacobi Braem, Macharii Nychman, Gerardi Foeck, Iohannis de Aernhem, Henrici de Beesde, Ricoldi de Haeften, Wilhelmi Musche, Goiftredi dicti Smaelbroeck, & Wilhelmi de Cleve Canonicis majoris, sancti Salvatoris, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium in loco Capitulari ecclesiæ Trajectensis Capitulariter congregatorum, meique Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constituti probi & honesti viri, Hermannus de Lochorst & Wilhelmus de Angeren Burgimagistri, nec non Scabini, nonnullique alii Oudermanni ac consules, Universitatis civitatis Trajectensis, cum plerisque aliis civibus & incolis ejusdem civitatis in multitudine copiosa ibidem con-

congregatis, iidem constituti per os Hermanni *de* Lochorst *prorumperunt in hac verba, vel in verba consimilia, eandem vim habentia & intellectum, præfatos Dnos Prælatos & Canonicos prædictos sic Capitulariter, ut præmissum est, congregatos, alloquendo, dicendo, & supplicando:* Venerabiles viri Dni Prælati aliique Canonici ecclesiarum Trajectensium, quemadmodum, proh dolor! vobis constat, Dns noster Iohannes de Virnenburch episcopus Trajectensis ab hac luce migravit (speramus ad Dominum) unde civitati præsenti, totique diœcesi ejusque singularibus ecclesiasticis personis, nobilibus, communitatibus, & hominibus ejusdem diœcesis plurima jam institerunt & instant pericula, & formidamus majora eventura, sic quod regimine bono omnes & singuli prædicti indigent auxilio Christi juvante. Quapropter vobis & cuilibet vestrum affectuose rogamus & supplicamus, ac attentius exhortamur, & requirimus diligenter, prout hoc ad vos communiter pertinet, quatenus intuitu Dei & præmissorum concordare & convenire dignemini, & velitis in certum ydoneum Vicarium, terræ præsentis atque diœcesis gubernatorem, prout in talibus hactenus fieri est consuetum, qui quousque Deus nobis providerit de Pastore, Episcopo Trajectensi, dictas terram atque diæcesim & populum in ea constitutum regat, gubernet, & defendat, & jura ipsarum tueatur. *Quibus & aliis sic peractis, dictis, & supplicatis discretus Dns Michael Moljaert Canonicus Trajectensis præ-*

fatus vice & nomine Capituli sui majoris Trajectensis exsurgens, & in medio stans Canonicorum prædictorum, præsente Hermanno *de* Lochorst, *respondit in hunc modum vel in modum consimilem eundem sensum inferentem:* Domini mei & ego Canonici Trajectenses hodie in unum eramus congregati, & eligebamus virum ydoneum ac honestum utpote Dnm Swederum uter Loe Præpositum & Archidiaconum Trajectensem hic præsentem & confidentem, qui ut speramus dioecesim nostrum prospere ac sufficienter reget & gubernabit. *Et his dictis atque responsis mox & in continenti vir discretus Dns* Richardus *de Oy Canonicus sancti Salvatoris Trajectensis præfatus ibidem sedens surrexit, & conquerendo exposuit omnibus hinc inde congregatis Prælatis & Canonicis volentibus, consentientibus, & approbantibus, personis dicta majoris ecclesiæ exceptis:* Honesti probique viri Deo conquerendo & vobis monstramus, quod hæc, quæ per os Dni Michaelis explicantur, & per Capitulum ecclesiæ majoris Trajectensis jactantur fuisse & esse hodie facta. Si quæ facta sint, extiterint, illa facta sunt de facto duntaxat, & non de consuetudine laudabili, præscripta, & in talibus hactenus observata pacifice & quiete, & in contemptum singularum ecclesiarum sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ Trajectensium prædictarum, & singularum personarum, Prælatorum & Canonicorum earundem. Unde protestamur ego singularesque personæ earundem sancti salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ ecclesiarum nominibus nostris

&

& ipsarum nostrarum ecclesiarum de gravamine, & de injuria, ac præjudicio nobis eisdemque ecclesiis nostris per præmissa illatis, quodque electio prætensa, si quæ facta extiterit, de nostro consensu aut assensu minime processit, sed neque procedit, maxime cum dicta ecclesia major per se non, sed quinque ecclesiæ per me expressæ unum Capitulum, saltem quoad præmissa peragenda, & fienda, & plurima alia ardua negotia, pariter & simul repræsentent, & quod Capitulum pro hujusmodi electione facienda, seu saltem ejus occasione, non solum pro Prælatis & Canonicis dictæ majoris ecclesiæ, sed pro simul iisdem quinque ecclesiis, fuerit consuete indictum. Unde siquid occasione præmissorum per dictos dictæ majoris ecclesiæ Prælatos & Canonicos fuerit erga ea attemptatum, illa pro non factis haberi volumus & protestamur, saltem quousque consuete communi Capitulo quinque dictarum ecclesiarum ipsa vel alia circa ea peragantur, quæque ipsi ipsius majoris ecclesiæ Prælati & Canonici facere debebant, ac fecisse præmissa, quæ se fecisse hic jactant, non debuissent, neque debuerunt, omnibus hic præsentibus liquido constat. *Et ecce inter cetera literas omni vitio carentes non solum quatuor ecclesiarum prædictarum, sed & ejusdem majoris ecclesiæ sigillis, quas hic exhibeo & ostendo, sigillatas, quæ contrarium per eosdem attemptatum clare manifestant. His vero peractis easdem literas, quarum tenor inferius describitur, me Notarium publicum infra scriptum præfatus*

Dns Richardus atque alii nonnulli Canonici dictarum quatuor ecclesiarum legi fecerunt de verbo ad verbum ac recitari. In quibus inter cetera continebatur, quod mortuo bonæ memoriæ Reverendo in Christo patre ac Dno D. Guidone *de* Hannonia, *episcopo tunc Trajectensi, universi & singuli Canonici dictarum quinque ecclesiarum simul venerabiles viros Dnos* Gerardum *Præpositum Davantriensem,* Hermannum *de* Voorst, *nec non* Swederum *Dnm de* Abcoude *diœcesis Trajectensis gubernatores unanimiter elegerunt. Quæ quidem literæ tales, quales idem Dns* Richardus *eas describit, ut prima facie apparebat, extiterunt. Deinde mox nullo intervallo præpediente iterum præfatus* Hermannus *de* Lochorst, *nomine quo supra, omnes & singulos Prælatos & Canonicos præfatos rogavit, modo præmisso supplicavit, ac requisivit, & idem* Hermannus *una cum suis consulibus & civibus prædictis a dicto Capitulo abiit & recessit. Habita igitur per præfatos dominos* Swederum *uter* Loe *Præpositum & Archidiaconum, nec non Canonicos dictæ majoris ecclesiæ ibidem, ut præmittitur, præsentes inter se & se ad partes trahentes deliberatione aliquali, & eisdem ad Capitulum ibidem generale postquam sic deliberati redeuntibus, idem Dns* Swederus P*ræpositus & Archidiaconus præfatus dixit per modum infra scriptum, vel saltem eidem similem, eosdem sensus habentem & intellectus :* Dni Venerandi habita per nos & Capitulum nostrum super præmissis propositis vestris deliberatione matura ad rogatum Consulum & universitatis hic astantis ab electione

ctione in me facta ego Capitulumque meum prædictum desistimus ad præsens salvo jure cujuscunque. *Deinde statim & in continenti vir discretus D.* Giselbertus *de* Broechusen *ecclesiæ sancti Salvatoris prædictæ Canonicus prædictus surrexit, & ait suo & aliorum Canonicorum suorum dictarum quatuor ecclesiarum nomine præfatis Dnis Præposito & Archidiacono atque Canonicis dictæ majoris ecclesiæ Trajectensis eos sic alloquendo :* Certe Domini mei non sic. Vos quidem ad rogatum nullius ab his desistere non debetis, sed simpliciter universa circa hujusmodi electionem attemptata per vos revocare, cum per vos sine nobis hoc facere vel attemptare non poteratis, & revocatione hujusmodi simpliciter facta simul quinque ecclesiarum Prælati & Canonici tunc Vicarium in spiritualibus & temporalibus eligere & constituere debemus, & alia facere, quæ viduatæ ecclesiæ nostræ utilius videbuntur expedire, prout sic in talibus est consuetum, & ad nos communiter pertinet ex antiqua laudabili consuetudine & observantia; de quibus contrarium in memoria hominum non existit. *Ad quæ idem Dns Swederus Præpositus & Archidiaconus respondit.* Igitur ego & Canonici Capitulares mei electionem de me factam meo & ipsorum nomine simpliciter revoco & revocamus. *Qua quidem revocatione sic facta idem Dns Præpositus & Archidiaconus ulterius loquendo dixit & interrogavit :* Modo Dni Venerandi, quid videtur vobis plus expe-

dire, aut unum Vicarium in spiritualibus & temporalibus, aut duos, unum in spiritualibus & alium in temporalibus eligere debeamus? *Quibusdam dicentibus*, Videamus igitur, quid plus expediat, *dixit Dns Swederus præfatus*: Videre meo plus expedit unum habere in spiritualibus & temporalibus quam divisim. *Alii vero dicebant utpote plures ex eisdem plus duos expedire. Deinde vero hinc inde interrogatione inter ceteros Prelatos & Canonicos prædictos quinque ecclesiarum prædictarum facta idem Dns Swederus dixit.* Pro parte mea ego volo eligi unum & non duos. *Deinde Stephanus de Everdingen, Hesselus Heyinck, Theodricus Baer, Michael Moljaert, Hermannus Cremme, Tydemannus Parvi, Gerardus Vrencke, Iacobus de Alrehorst, Gerardus de Baeck, Rudolphus uter Corenmerckt, Fredericus de Maerne, Everardus Foeck, Riquinus Foeck alias Oppenoerde, Baldewinus de Dulen, Nicolaus de Patella, Gisbertus Vustinck, Macharius Nychman, Wilhelmus Buser, Iohannes de Zande, Gerardus Naeldekyn, Theodricus de Gasperde, Hermannus de Eteren, Gisbertus de Walenborch senior, Gisbertus de Renen, Giselbertus Kock, Iohannes de Sloen, Gerardus Foec junior, Iohannes de Westrenen similiter eligi voluerunt unum. Ceteri vero videlicet, Gisbertus de Broechusen, Iohannes Albus, Iohannes de Amerongen, Arnoldus Vos, Tyaso ten Orten, Wilhelmus Cardinael, Otto de Oemeren, Gerardus Bierwisch, Iacobus de Velde, Richardus de Oy, Iordanus van der Ryt, Erpo de Bramen, Iohannes de Tuul, Iohan-*

nes

nes uten Leen, Wolbertus de Lochem, Wolbrandus de Alcmaria, Gerardus Rode, Hubertus Wyse, Wilhelmus Tam, Nicolaus de Meersen, Bernardus de Lochem, Giselbertus de Walenborch junior, Simpardus de Burgardis, Iohannes de Compostella, Iohannes Tam, Alardus de Cloetingen, Fredericus Veltman, Theodricus de Campen, Wilhelmus de Riebeeck, & Wilhelmus de Wyck, Canonici superius nominati eligi voluerunt duos, & sic majori numero Canonicorum prædictorum de eligendo duos hujusmodi Vicarios extante, omnes & singuli prædicti Prælati & Canonici tam de numero primo quam de secundo in eligendo hujusmodi duos concordaverunt, Deinde vero habitis tractatibus super eisdem Vicariis sic eligendis aliquamdiu dicti Prælati & Canonici dictarum quinque ecclesiarum ibidem congregati de diversis personis tam ecclesiasticis quam secularibus ibidem nominatis & de earum ydoneitate pertractantes tandem plurimis eorundem Prælatorum & Canonicorum venerabilem virum Dnm Gisbertum *dictum* Kock *Canonicum dictæ majoris ecclesiæ præfatum nominaverunt, & habere voluerunt in Vicarium in spiritualibus, aliqui vero ex eisdem præfatum Dn.* Swederum *Præpositum & Archidiaconum nominaverunt & habere voluerunt expresse. Et demum aliquo intervallo elapso in præfatum Dnm* Gysbertum *pro Vicario in spiritualibus omnes & singuli prædicti, saltem pro majori numero eorundem, ceteris non contradicentibus consentierunt, ipsum in Vicarium in spiritualibus eligendo & nominando. Post quæ super mamburno seu gubernatore prædicto in temporalibus eligendo tractatus aliquos habuerunt,*

runt, nonnullas etiam personas seculares, utpote inter ceteros duos Swederum *Dnm de* Gaesbeeck *Baronem, & Iohannem de* Rynesse *militem nominantes. Post aliqua in eundem Dnm* Zwederum *Dnm de* Gaesbeeck *pro hujusmodi mamburno seu gubernatore in temporalibus per majorem partem consenserunt. His itaque etiam peractis ostio minoris Capituli ejusdem domus aperto dicti Dni Prælati & Canonici præfatos* Hermannum *de* Lochorst *ac suos consules & concives prædictos ad se revocare fecerunt, eisque dicebant per os Dni Swederi Præpositi & Archidiaconi omnium eorum nomine:* Venerandi viri, nos pro pace & unitate obtinenda elegimus viros venerabiles & honestos Dnm Gisbertum Kock Canonicum hujus ecclesiæ pro Vicario in spiritualibus terræ & diæcesis, nec non Dnm Swederum Dnm de Gaesbeeck pro Mamburno sive gubernatore in temporalibus. Quibus & vobis ac interesse volentibus insinuamus, ac ipsos vocamus ad præsentem locum Capitularem ad crastinum hora prima peremptorie & præcise ad hunc finem, quod dicti per nos communiter sic electi & assumpti ibidem coram nobis præstent juramentum solitum & in talibus consuetum, & eisdem loco & hora petemus & exigemus sigilla Dni nostri episcopi præfati defuncti nobis dari, & eis datis ipsa frangenda ducemus, & frangemus, & ibidem his factis concordabimus in termino ad hoc per nos statuendo in loco Capitulari præsenti ad concordandum & tractandam super & de electione futuri episcopi, & ejus occasione, & alias prout

viduatæ

viduatæ ecclesiæ nostræ Trajectensi utilius videbitur expedire, ad rogatum eorundem consulum. *Acta fuerunt hæc in dicto loco Capitulari sub anno, indictione, mense, die, & hora intra primam & nonam, Poncificatus sanctissimi in Christo patris ac Dni nostri Dni* Gregorii *divina providentia Papæ undecimi anno primo, præsentibus ibidem discretis viris Dnis* Stephano *de* Asche, Henrico Boeninck, Henrico Emont, *&* Henrico Vliger, *presbiteris & perpetuis Vicariis majoris & sancti Salvatoris ecclesiarum Trajectensium prædictarum testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Deinde anno, mense, & Pontificatu prædictis die quoque vicesima septima hora inter primam & sextam coram venerabilibus viris, Dnis Petro de Velde Doctore in decretis Præposito & Archidiacono sancti Iohannis, Iohanne de Altein ecclesiæ sanctæ Mariæ præposito & Archidiacono, Petro de Lewenberch Baccalaureo in Canonibus, Decano ejusdem ecclesiæ beatæ Mariæ, Theodrico de Baer, Gerardo de Baeck, Hermanno Cremme, Tydemanno Parvo, Giselberto de Broeckhusen, Ottone de Oemeren, Wilhelmo Cardinael, Iacobo Braem, Frederico van der Maerne, Riquino Foeck, alias Opten Oerde, Gerardo Bierwisch, Richardo de Oy, Iacobo de Velde, Iohanne de Amerongen, Iordano de Ryt, Erpone de Bramsen, Tyasone ten Orten, Theodrico de Gasperde, Iohanne uten Leen, Wolbrando de Alcmaria, Hermanno de Enteren, Gerardo Naeldekyn, Gisberberto de Walenberch juniore, Iohanne de Sloen, Iohanne de Compostelle, Nicolao de Moersecyk, Wilhelmo Tam, Wilhelmo de Riebeeck, Iohanne de Arnhem,*

Arnhem, *Simpardo de Burgarden*, *Iohanne de Sande*, *Huberto*, *Frederico Veltman*, *Wilhelmo de Wye*, *Alardo de Cloetingen*, *Bernardo de Lochem*, *Wilhelmo de Cleve*, *Theodrico de Campen*, *& Henrico de Beesde sancti Salvatoris*, *sancti Petri*, *sancti Iohannis*, *& sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium prædictarum Canonicis in dicto loco Capitulari Capitulariter congregatis*, *meique Notarii publici & testium infra scriptorum præsentia personaliter constituto discreto viro* Theodrico *de* Hoesden *Vicario perpetuo in ecclesia majori prædicta*, *idem Dns* Theodricus *dixit & protestatus fuit*, *ac fecit*, *prout inferius describitur*, *vel per modum consimilem eandem vim exprimentem:* Vos Dni venerandi ego Nuntius ac negotiorum gestor venerabilium virorum Dnorum meorum Prælatorum & Canonicorum ecclesiæ prædictæ, scire vos volo & protestor, quod omnia & singula super Vicariis & gubernatoribus electis & aliis in loco Capitulari eadem die per eosdem Dnos meos habitis, dictis, & factis, iidem Dni mei cum vi & metu tum compulsi hæc, quæ dixerunt vel fecerunt, dicebant, vel faciebant, expresse revocaverunt, & eorum nomine ipsa revoco expresse, & ea haberi voluerunt, volunt, & ego ipsorum nomine volo, pro nullis & revocatis, de quo testor expresse. *Ad quæ dicta Prælati & Canonici ibidem præsentes responderunt*, *quod ejusmodi confictam revocationem tanquam nullam non approbarent*, *sed in hoc Capitulo ad ulteriora juxta modum tum assignatum*, *ut moris esset*, *procedere intenderent & vellent*, *& dicto Dno* Theodrico

rece

recedente habito tractatu aliquanto præfati Prælati & Canonici ibidem præsentes dictum Capitulum & ejus effectum in eo statu, in quo tunc erat, propter bonum pacis & concordiæ prorogaverunt & continuaverunt usque ad crastinum proximæ diei subsequentis hora rima peremptorie & præcise, præfigentes sibi ipsis & quibuscunque aliis sua interesse credentibus eandem horam & locum præsentem Capitularem ad procedendum super præmissis prout expediret. Acta fuerunt hæc in loco eodem præsentibus ibidem discretis viris Dnis Frederico Zuermont, Henrico Boeninck, Henrico Emont, *&* Wilhelmo Eedell *presbyteris, perpetuis Vicariis majoris & sancti Salvatoris Trajectensium ecclesiarum prædictarum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Deinde anno, mense, & Pontificatu prædictis, die vicesima octava intra horam primam & nonam in mei Notarii publici ac testium infra scriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constituti discreti viri D. Petrus de Velde sancti Iohannis, Iohannes de Alteville sanctæ Ma ia ecclesiarum Trajectensium Præpositi & Archidiaconi, Petrus de Lewenberch sanctæ Mariæ prædictæ Decanus, Gerardus de Amerongen, Gerardus Baeck, Hermannus Cromme, Giselbertus de Broeckhusen, Gerardus Vrencken, Iohannes de Amerongen, Fredericus de Maerne, Riquinus Foeck. alias Oppen Oerde, Otto de Oemeren, Iacobus de Velde, Richardus de Oy, Iordanus van der Rytt, Theodricus de Gasparde, Iohannes uten Leen, Wolbertus de Lochem, Wolbrandus de Alcmaria, Hubertus Wyse, Iohannes de Westrenen, Hermannus de Enteren,*

Gympardus de Bingarden, Giselbertus de Walenlenborch junior, VVilhelmus Tam, Iohannes Tam, Gerardus Naeldekyn, Iohannes de Compostelle, Gerardus Bierwisch, Iohannes de Sleen, Bernardus de Lochem, Theodricus de Campen, VVilhelmus de Cleve, Fredericus de Veltman, VVilhelmus Musche, VVilhelmus Riebeeck, VVilhelmus de VVyck, Henricus de Beesde, Ricoldus de Haeften, Tydemannus Pemens, & Iohannes de Zande, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonici, habito tractatu aliquanto per Dnos supradictos, præfatus Dns Petrus de Velde Præpositus & Archidiaconus sancti Iohannis nomine suo & aliorum Prælatorum & Canonicorum superius nominatorum dictum Capitulum & ejus effectum in eo statu, in quo tunc erat, propter bonum pacis & concordiæ prorogavit & continuavit usque ad crastinum proxima diei subsequentis hora prima peremptorie & præcise, præfigentes sibi ipsis & quibuscunque aliis sua interesse credentibus eandem horam & locum præsentem Capitularem ad procedendum in causa & negotio, prout hesterna die & aliis diebus & horis præcedentibus fuerat & erat concordatum. Acta fuerunt hæc in loco eodem, præsentibus ibidem discretis viris, Dnis Henrico Emont, Gerardo Pont, Frederico Zuermont, *presbyteris, ecclesiæ sancti Salvatoris Trajectensis prædictæ perpetuis Vicariis, &* Henrico de Brandenborch *clerico Trajectensi, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Deinde anno, mense, & Pontificatu prædictis, die vicesima nona intra horam primam & nonam, in mei Notarii publici*

blici & testium infra scriptorum præsentia personaliter constituti venerabiles viri D. Petrus de Velde Præpositus & Archidiaconus, Petrus de Leiwenberch dicta ecclesia beata Mariæ Decanus, Gerardus de Brandenborch, Gerardus Baeck, Hermannus Cromme, Gisbertus de Broeckhusen, Iacobus de Alreborst, Tydemannus Parvus, Gerardus Vrencke, Iohannes de Amerongen, VVilhelmus Cardinael, Fredericus de Maerne, Riquinus Foeck alias Open oorde, Otto de Oemeren, Iacobus de Velde, Richardus de Oy, Iordanus van der Rytt, Erpo de Bramen, Theodricus de Gasperde, Iohannes uten Leen, VVolbrandus de Alcmaria, Hubertus VVyse, Iohannes de VVestrenen, Hermannus de Enteren, Gimpardus de Bingarden, Giselbertus de VValenborch junior, VVilhelmus Tam, Iohannes Tam, Iohannes Naeldekyn, Iohannes de Compostelle, Iohannes de Sleen, Gerardus Bierwisch, Bernardus de Lochem, Theodrius de Campen, VVilhelmus de Cleve, Fredericus Veltman, VVilhelmus de Cleve, Fredericus Veltman, VVilhelmus Musche, VVilhelmus Riebeeck, VVilhelmus de VVyck, Henricus de Beesde, Ricoldus de Haeften, Iohannes de Zande, & Iohannes de Aernhem, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sancta Mariæ, ecclesiarum Trajectensium Canonici, in loco Capitulari majoris ecclesiæ Trajectensis Capitulariter congregati, idem Dns Præpositus & Archidiaconus sancti Iohannis præfatus proloquens prorupit in hac verba: Venerandi Dni, videns Dnos Prælatos & Canonicos ecclesiæ majoris Trajectensis congregationi nostræ interesse nolentes, seu alias se absentantes, & ad

 privata

privata loca inter se & pro se tractantes super his rogo deliberetis. Unde si visum vobis fuerit expedire, & ne majora pericula terræ & diœcesi præsentibus & alias populo in eisdem constituto eveniant, videretur expedire, quod mora postposita citationem debitam & consuetam simul decerneremus, mandaremusque universis & singulis Prælatis & Canonicis quinque ecclesiarum Trajectensium, quatenus ad certum diem, locum præsentem, & horam conveniant ad tractandum & concordandum, ut moris est, nobiscum super & de electione futuri episcopi, & alias prout melius dictæ viduatæ ecclesiæ Trajectensi videretur expedire. *Quibus dicti Prælati & Canonici consenserunt, decreveruntque fieri super præmissis & emergenitibus ex eis citationem in talibus debitam & consuetam, atque assignarunt & præfixerunt eisdem Prælatis & Canonicis tam præsentibus quam absentibus peremptorie & præcise ad locum prædictum Capitularem & ad crastinum hora prima ejusdem crastini peremptorie & praecise ad præmissa faciendum cum continuatione dierum & horarum, donec dicta viduata ecclesia Trajectensi eligendo, postulando, nominando, vel scribendo utilius esset provisum, præcipientes & mandantes expresse discreto viro Dno* Wilhelmo *de* Clivis *Canonico ecclesiæ sancti Salvatoris prædictæ ibidem præsenti & onus hujusmodi in se acceptanti, ut citius quo posset una cum Notario publico ac testimonio competenti ad singulas quinque ecclesias Trajectenses prædictas earum & universalis ecclesiæ nomine ibidemque palam vocaret ac citaret omnes & singulos*

gulos Pralatos Canonicosque, & singulares personas, qui hujusmodi negotiis interesse possent & vellent, & qui sua dicerent interesse ad locum diem & horam pradictas, & ad pramissa jam expressa faciendum, proque his executionibus peractis singulas domos habitationum eorundem Pralatorum & personarum, quarum habitationes in civitate Trajectensi inveniri, & ad prasentias eorum, quorum prasentias habere commode possent, per modum eidem datum eosdem sic citaret atque vocaret. Qui Wilhelmus *de* Clivis *supradictus statim omnes & singulos Pralatos atque Canonicos ibidem prasentes ad diem, horam, & locum deputatos principaliter citavit & vocavit ad pramissa faciendum. Acta fuerunt hac in loco Capitulari majoris ecclesia pradicto, prasentibus ibidem discretis viris Dnis* Gerardo Pont, Frederico Zuermont, *perpetuis Vicariis ecclesia sancti Salvatoris Trajectensis pradicta, &* Hermanno *de* Brandenburch *Trajectensi, testibus ad pramissa vocatis specialiter & rogatis. Deinde vero eodem die his peractis pradictus Dn. VVilhelmus de Clivis una mecum Notario publico & testibus suprascriptis primo in choro majoris ecclesia Trajectensis accessit, & ibidem palam & publice, peremptorie & pracise, ad crastinam ab eodem die proxime tunc sequentem & ad horam primam ejusdem crastini, nec non ad locum Capitularem pradictum vocavit & citavit venerabiles viros Dnos* Iohannem de Steyn, Gerardum Rode, Iohannem Album, Iohannem de Tule, Wilhelmum Buser, *& Albertum de Maerten Canonicos ejusdem majoris ecclesia in specie, reliquos vero Pralatos & Canonicos ac personas, & qui sua*

 crederent

crederent interesse, & quorum interesse posset in genere ad comparendum ad diem, locum, & horam Capitulares eosdem, & ad tractandum & concordandum super electione futuri episcopi, vel alias prout ecclesiæ Trajectensi melius videbitur expedire, & si commode posset, cum continuatione dierum & horarum. Qua citatione sic per dictum Dnm Wilhelmum *de* Clivis *facta ad clariorem executionem eorundem dictus Dns* Wilhelmus *una mecum Notario & testibus infra scriptis primo ad domos inhabitationum Venerabilium virorum, Dnorum* Gerardi Foeck *Decani sancti Salvatoris*, Theodrici *de* Iutfaes, Hugonis *&* Gisberti Vustinck, Michaelis Moljaert, Macharii Nychman, Baldewini *de* Dalen, Gisberti *de* Renen, Nicolai *de* Patella, Everardi Foeck *senioris*, Nicolai *de* Patella, Everardi Foeck *junioris*, & Giselberti Kock *Canonicorum majoris ecclesiæ prædictorum accessit, & in domibus suis non repertis, per modum omnino superius expressum eosdem citavit & vocavit. Postmodum vero ad ecclesias sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ, nec non ad domos inhabitationum Prælatorum & Canonicorum earundem ecclesiarum, & infra emuncitatem ipsarum situatarum, una mecum Notario & testibus subscriptis accedens, & etiam ad præsentias nonnullarum personarum Prælatorum & Canonicorum earundem ecclesiarum eosdemque secundum omnem modum & formam eidem Dno VVilhelmo traditam & directam citavit & vocavit palam & publice & expresse. Acta fuerunt hæc in ecclesiis, domibus & locis prædictis, præsentibus ibidem discretis viris*

Dnis

Dnis Gisberto *de* Wyck, Gerardo Pont *presbyteris*, *&* Petro *filio* Iacobi *de* Leydis, *clerico civitatis & diœcesis Trajectensis prædicta, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Deinde vero anno, mense, indictione & Pontificatu prædictis die ultima ejusdem in mei Notarii publici subscripti & testium infra scriptorum ad hoc vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constituti, Venerabiles viri, Dni Petrus de Velde sancti Iohannis, Iohannes de Alteville sanctæ Mariæ ecciesiarum Trajectensium Præpositi & Archidiaconi, Petrus de Lewenberch, Decanus ejusdem ecclesiæ beatæ Mariæ, Gerardus de Amerongen, Rodolphus de Doetinchem, Theodricus de Baer, Rudolphus uter Corenmerckt, Fredericus de Maerne, Gerardus Vrencke, Gerardus Bierwisch, Iacobus de Velde, Iohannes de Amerongen, Iordanus de Ryt, Erpo de Braemen, Iacobus Braem, Hesselus Heyinck, Iohannes de Sande, Riquinus Foeck alias Open Oerdt, Quirinus de Aest, Theodricus de Gasperde, Iohannes uten Leen, Walbertus de Lochem, Wolbrandus de Alcmaria, Hermannus de Enteren, Compardus Bingarden, Gerardus Naeldekyn, Iohannes de Sleen, Hubertus Wyse, Iohannes Tam, Iohannes de Compostelle, Wilhelmus Riebeeck, Gisbertus de Walenborch junior, Wilhelmus Tam, Iohannes de Westrenen, Fredericus de Veltman, Iohannes Holbe, Alardus de Cloetingen, Bernardus de Lochem, VVilhelmus de VVyck, Theodricus de Campen, Henricus de Beesde, VVilhelmus de Cleve, Hugo Hardebolle, Gerardus de Baeck, Iohannes Scaep, Iohannes* Rismair, *Hermannus Cromme, Tydemannus Parvus, Gisber-*

 tus

tus de Broeckhusen, & Iacobus de Alrehorst sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonici in loco Capitulari congregati quum essent, idem Dns VVilhelmus de Clivis Canonicus prædictus retulit se citasse atque vocasse juxta omnem modum & formam eidem ab eisdem Dnis per modum supradictum traditam seu directam omnes & singulos superius proxime expressos & in citatione prætacta comprehensos; Qua relatione sic facta Dns Petrus *de* Velde *Præpositus & Archidiaconus sancti Iohannis præfatus prorupit in hæc verba vel in consimilia eundem sensum inferentia & intellectum*: Rumor carissimi mei Dni, & fama, voxque & verbum est in civitate Trajectensi, quod Dni Canonici ecclesiæ majoris prædictæ Trajectensis a civitate præsenti recesserunt. Qua de causa ignoramus, sed ut asseritur disponendo, tractando, vel scribendo per se nobis irrequisitis & non consentientibus super electione & provisione dictæ ecclesiæ Trajectensis viduatæ in præjudicium nostrarum ecclesiarum, & nostrorum, ad quos una cum eis electio & dispositio futuri Pontificis & ecclesiæ Trajectensis viduatæ de usu, observantia, & consuetudine pacifice & inconcusse observatis a tempore, cujus memoria hominum in contrarium non existit, pertinere dinoscitur. Unde ne jura nostrorum & ecclesiarum nostrarum negligere videamur, expedit, ut eligendo vel scribendo Dno nostro summo Pontifici de aliqua persona ydonea hujusmodi nostræ viduatæ ecclesiæ Trajectensi provideamus. Et quia ut scitis omnes Episcopatus ex communi relatione dispositioni

tioni Sedis Apostolicæ sunt reservati, sic quod etiam dispositio & provisio dictæ nostræ viduatæ ecclesiæ verisimiliter etiam sit sub dispositione & ordinatione dictæ Sedis Apostolicæ Dni nostri summi Pontificis. Unde carissimi Dni ne indignationem summi Pontificis vel Sedis Apostolicæ in eligendo incurramus, expedit magis, ut de certa ydonea persona concordemus, de eadem Dno nostro summo Pontifici scribendo, postulando, & supplicando, ut eam nobis & ecclesiæ nostræ viduatæ præficiat in episcopum & Pastorem. *His statim dictis quasi & sine intervallo communis clamor validus omnium Prælatorum & Canonicorum prædictorum ibidem præsentium exceptis infrascriptis invaluit & accrevit, sic conclamando*, Dnm Arnoldum de Hoern virum utique per omnia laudabilem, habilem, & ydoneum, magnæ potentiæ & nobilitatis, & de quo nostræ ecclesiæ Trajectensi viduatæ & valde desolatæ præ ceteris videtur utilius posse subveniri, & per ipsum dictam nostram ecclesiam Trajectensem salubrius posse gubernari, pro nostro Episcopo Trajectensi habere volumus; & in ipsum vota nostra dirigimus & constituimus, & ipsum pro nostro Episcopo & Pastore nominamus & postulamus, & pro ipso Dno nostro Summo Pontifici scribere & supplicare volumus humiliter & intente, ut ipsum nobis & ecclesiæ nostræ Trajectensi viduatæ præficere dignetur, ut speramus. in episcopum & Pastorem. *Præfatusque Dns Præpositus & Archidiaconus hoc audiens*, Silete *inquit*, Audiamus. Quia

 hic

hic clamor ex inspiratione utique est Spiritus sancti, Et aliis solennitatibus non indigemus. *Quibus sic peractis dictus* Iacobus *de* Alrchorst *Canonicus ecclesiæ sancti Iohannis præfatus ibidem confidens surrexit, & stans in medio eorum dixit:* Quia Capitulum eapropter præmissis est penitus contrarium, & juxta illud sic fieri non consentio in præmissis, nisi juris solempnitate debita adhibita, & quod vocentur absentes non vocati. *Similiter D.* Gerardus Vrencke, Hermannus Cromme; Iohannes de Sleen *pro se ipso &* Iohanne *de* Arnhem *Canonico sancti Petri prædicti*, Gerardus Naeldekyn, Theodricus *de* Gasperde, Hesselus Heyinck, Iacobus Braem, Fredericus *de* Maerne, *&* Hermannus *de* Enteren *in præmissis non consentierunt, nisi via juris. Et mox* Rudolphus uter Corenmerckt *renuntiavit voci suæ quoad præmissa. Et* Riquinus Foeck *alias* Open oerde *ac* Iohannes Scaep *supradicti similiter renuntiaverunt voci suæ. Et* Tydemannus Parvus *prædictus renuntiavit hujusmodi voci suæ quoad actum præmissum, & supradictus* Iohannes *de* Sande *dixit*, Si concordarunt, *Alias renuntiavit voci suæ; Ceteris omnibus & singulis Prælatis & Canonicis prænominatis nec non* Iohanne Tam *prædicto pro Dnis* Simone *de* Binchorst, Iohanne Gobbe, Arnoldo Vos *beatæ Mariæ*, Theodrico *de* Baer *pro Dno* Waltero Snoy *sancti Petri*, Theodrico *de* Campen *pro magistro* Arnoldo *de* Lochem *sancti Iohannis ecclesiarum Canonicis, qui eis quoad præmissa & alias, ut asseruerunt, votum eorum Capitulare commiserunt in Dnm*

Arnol-

Arnoldum *præfatum juxta modum præmissum & prænarrasum expresse & singillatim consentientibus, ac ipsum in eorum episcopum nominantibus & postulantibus, & ipsum Dnm* Arnoldum *dicti Prælati & Canonici in episcopum & Pastorem eorum etiam elegerunt, nominaverunt, & postulaverunt, modo supradicto, & dixerunt expresse, & concorditer voluerunt, quod super postulatione & nominatione hujusmodi, & aliis sic concorditer saltem per duplam vel triplam majorem partem omnium Prælatorum & Canonicorum ecclesiarum prædictarum ibidem præsentium de Dno* Arnoldo *& pro eodem factis & propositis suas literas supplicatorias in debita forma sigillo ecclesiarum suarum sigillatas transmittere & destinare vellent Dno nostro summo Pontifici, supplicando eidem, ut ipsum Dnm* Arnoldum *ipsis & eorum ecclesiæ Trajectensi viduatæ præficere dignaretur in Episcopum & Pastorem, & alias scribendo favorabilius, prout in talibus fieri est consuetum. His auditis præfatus D.* Gerardus Vrencke *& sui in hac parte consortes prænominati in præmissa, non consentierunt, nisi per modum per eosdem expressum. Acta sunt hæc in loco supradicto intra horam primam & nonam præsentibus ibidem discretis viris Dnis* Gerardo Pont, Iohanne Gruter, Alberto de A, Iohanne Hac *presbyteris, perpetuis Vicariis sancti Salvatoris & sancti Petri ecclesiarum Trajectensium prædictarum, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Tenor vero dictæ literæ, de qua in principio hujus instrumenti fit mentio, talis est:* Prælati *& Capitula majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & sanctæ Mariæ ecclesiarum Tra-*

Trajectensium, Universis & singulis Vasallis, mi-ministerialibus, Castellanis, Officiatis, Subofficiatis, Scabinis, Consulibus, Civibus, Opidanis, ac hominibus quibuscunque ecclesiæ Trajectensis tam in terris & districtibus ejusdem ecclesiæ trans Yselam quam extra ibidem ubicunque locorum constitutis salutem in omnium Salvatore: Cum nos ecclesiæ Trajectensis prædicta ad præsens Pastore vacantis per mortem, proh dolor, Reverendi ac sincerissimi patris & Dni nostri Dni Guidonis episcopi Trajectensis recolendæ memoriæ volentes ea qua possumus & scimus industria obviare periculis, quæ ipsi ecclesiæ tam in hominibus quam in bonis, si gubernatore ac defensore careat, possent verisimiliter evenire, elegerimus concorditer gubernatorem, defensorem, & mamburnum generalem in temporalibus per omnes terras & districtus jam dictæ ecclesiæ Trajectensis, videlicet Dnm Swederum de Abconde militem, fidelem ipsius ecclesiæ, in quem communiter tam vasalli quam ministeriales terræ Trajectensis ut & cives totius civitatis ibidem direxerunt vota sua offerentes liberaliter & promittentes firmiter eidem in omnibus potenter assistere, idemque Dns Swederus tandem nostrarum ac communis populi precum devictus instantia onus hujusmodi acceptavit ac juravit, quod dictas terras & districtus juxta consilium certarum personarum, quas super hoc in terra Trajectensi, & honorabilis viri Dni Conrardi *Præpositi Davantriensis &* Hermanni *de* Voorst *fidelium dictæ ecclesiæ, quos trans Yselam sibi adjunximus, fideliter gubernabit, & futuro episcopo confirmato reddet debitam de singulis rationem, prout hoc tam in literis*

nostris

nostris quam suis super hoc confectis & hinc inde traditis plenius continetur. Hinc est, quod vobis omnibus & singulis mandamus & monemus, quatenus dicto Dno Swedero *& mandatis ejus, quousque verus & confirmatus Trajectensis episcopus, curetis tam in aperiendis & deliberandis sibi castris & munitionibus dicta ecclesia tam in respondendo eidem de bonis & redditibus ejusdem ecclesia, quam in omnibus aliis episcopalia respicientibus, parere, obedire, & intendere reverenter, prout tenemini vero episcopo Trajectensi. Datum sub sigillis Capitulorum nostrorum præsentibus in testimonium præmissorum appensis, Anno Dni millesimo trecentesimo decimo septimo feria secunda post festum Urbani.* Acta fuerunt hæc omnia & singula supradicta, sub anno, indictione, mense, diebus, horis, Pontificatu, & locis prænominatis, præsentibus ibidem viris præexpressis ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Super quibus omnibus & singulis dictus Præpositus & Archidiaconus præfatus nomine suo proprio & aliorum Prælatorum & Canonicorum ibidem præsentium, & sibi hac in parte adhærentium petiit a me Notario publico unum vel plura ad dictamen cujuslibet sapientis in meliori forma, qua fieri possent seu posset, publicum seu publica instrumentum seu instrumentaa. Et ego Wilhelmus dictus Buer clericus Trajectensis diœcesis publicus Imperiali auctoritate notarius præmissis omnibus & singulis superius positis & narratis ipsis una cum prænominatis testibus præsens interfui, ea vidi & audivi, aliis arduis negotiis oc-

cupatus

cupatus hoc instrumentum publicum exinde confectum per alium fidelem fideliter scribi feci, & hic me manu propria subscripsi signumque meum solitum & consuetum infra cedulas hujusmodi instrumenti & inferius apposui &c.

Pag. 61. *& major pars elegit Fredericum de Blanckenhem in episcopum.* Barones de Blanckenhem vetus gens & illustris. Charta est Hagæ in Archivis, qua Gerardus de Blanckenhem in feudum accipit castrum de Gerardsteyn à Guilielmo Hannonio Ann. 1340. *Nos Gerardus dominus de Blanckenhem præsentibus publice protestamur, quod nos castrum nostrum dictum* Gerardsteyn *pro nobis & nostris heredibus perpetuo & hereditarie a magnifico & potenti Principe domino nostro Dn. Guilielmo Haynoniæ, Hollandiæ, & Zelandiæ Comite, dominoque Frisiæ, & suis heredibus, Hollandiæ Comitibus recepimus & confitemur in perpetuum possidere debito titulo feudali. Harum testimonio literarum sigillo nostro sigillatarum. Datum anno Domini* CIↃ. CCC. *quadragesimo in die beati Benedicti.* Fredericus autem, quo illustrior, & utilior diœcesi, eo etiam majori ambitu clerus institit apud Papam, ut electionem probaret & electum Argentorato Ultrajectum transferret. Nec id clerus tantum egit, sed & reliquos Ordines, ut ad Papam eo nomine darent literas, induxit. Daventria etiam ipsa ad Papam scripsit & Cardinales, ut impellerent Papam ad id, ita:

Sanctissimo in Christo patri ac domino nostro domino

mino Bonifacio sacrosancta Romanæ ac universalis ecclesia summo Pontifici humillima nostra ad pedum vestrorum oscula beatorum recommendatione præmissa. Beatissime pater, nuper jam Reverendo patre, memorabili viro, domino Florentio *episcopo ecclesiæ nostra Trajectensis domino nostro, viam universa carnis ingresso, venerabiles domini Pralati & Capitula majoris & aliarum collegiatarum ecclesiarum Trajectensium, qui potuerunt & debuerunt pro futuri Pontificis Trajectensis electione seu postulatione interesse, die Capitulari desuper juxta consuetudinem ecclesia ad hoc præfixa & indicta, provide attendentes ecclesiam Trajectensem & diœcesim Trajectensem circa scismaticorum confinia sitas, & ob hoc plures vestræ almæ sanctitati justitiæque ejus rebelles scismaticorum promotores, veram fidem vestræ sanctæ obedientia labefacere temptantes, ad prælibatam ecclesiam Trajectensem dudum anhelasse, ut eo adhuc nihilominus anhelare, & ea propter potiori eandem ecclesiam plus ceteris ecclesiis inferioris* Almanniæ *indigere providentia, pastorali, Pastore videlicet non illustrato, aut inscio, aut juvene, non spiritualium seu temporalium inexperto, quinimo his diebus malis illustri, spectabili, consiliis maturo, & præsertim in vita activa, regiminis ecclesiastici provido & experto, potente etiam & sciente resistere murum ascendentibus ex adverso. Hi iidem quoque domini Pralati & Capitula videntes hac omnia plus ceteris sui status etiam illustribus in Reverendo patre commendabili viro, domino* Frederico *de* Blanckenheim, *Argentinense episcopo, ex utroque parente*

rente de Ducum & Comitum & aliorum Princi-pum illustrium prosapia legitime oriundo, cum aliis variis virtutum meritis in domino clarius prælucere, in eundem dominum Fredericum *sua vota dire-xerunt, & ipsum in Pastorem suum & episcopum Trajectensem feliciter postularunt die* XXIII. *Apri-lis proxime præterita, suspirantibus & applauden-tibus votis nostris, militia, civium, & incolarum universorum civitatis & diœcesis Trajectensis supra-dictorum. Nos igitur cum ecclesia nostra præfata juxta scismaticorum vestræ sanctæ obedientiæ & re-bellium confinia positi prænominatum commendabi-lem dominum*, Fredericum *episcopum, Postu-latum nostrum, cupientes in dominum & episcopum habere, & contra adversarios scismaticos & eorum fautores manu tenere, ipsis quoque adversariis cum eodem domino Postulato resistere posse arbritati, cum tota universitate, gente, & potentia nostra vestram be-atitudinem humiliter exoramus, quatenus aciem beatæ mentis vestræ ad prænominatum dominum Postulatum & ecclesiam nostram prædictam diri-gentes dignemini propter hæc gravia, veridica, & matura gesta & testimonia nostra præsentia dictam postulationem confirmare, & ipsum dominum Po-stulatum de sua Argentinensi ecclesia ad Traje-ctensem ecclesiam gratiosius transferre, proculdubio habituri quod in his partibus nostris obedientia sa-crosancta, justitiaque ejus, ac ecclesia prædicta, nobisque, & toti episcopatui potius providebitur, quam persona, prout de his & aliis circumstantiis particularibus venerabiles* Iohannes *Embricensis Trajectensis diœcesis, &* Alardus *sanctæ Mariæ Tra-jecten-*

jectensium ecclesiarum Præpositi, & Trajectenses Canonici, dictæ ecclesiæ, civitatis, militiæ, & nostri Ambaxiatores præsentium exhibitores, quibus nostro nomine fidem desuper adhibere petimus, Sanctitatem vestram clarius informabunt. Ipse namque dominus Fredericus *Postulatus in jure positus Parisiense studium dudum multis annis coluit, ubi de rigore examinis gradum meruit, & in jure legit, sic quod felicis recordationis* Gregorius *eundem suis meritis exigentibus Argentinensi ecclesiæ præfecit, quam ipse a multis retroactis temporibus feliciter gubernavit, in qua spiritualium & temporalium experientias hausit, quam etiam ab intestinis discordiis eripuit, & velut fortiter armatus in pace custodiens atrium suum ab hostium insultibus strenuissime defensavit, qui etiam stirpe spectabilis & illustris undique per has Alemanniæ partes nobilium & illustrium amicorum & consanguineorum potentia & favore suffultus, in vita activa discretus, circumspectus, consiliis providus, in judiciis justus, in adversis fortis, in juventa strenuus, & universa famæ, vitæ, & morum honestate præclarus noscitur, & famatur ab universis, quemadmodum amplius dicti Ambaxiatores de his & aliis nostro & aliorum nominibus, quibus supra, vestram Beatitudinem plenius particulatim informabunt, quam Altissimus ad regimen ecclesiæ suæ sanctæ, ad vestræ sanctitatis vota, longitudine dierum felicium repleat & conservet. Scriptum die* XXVIII. *mensis Aprilis supradicti. Humiles vestri servitores, Proconsules, & Consules, ac tota universitas apud Daventriam ad episcopatum Trajectensem pertinentes.*

Reverendissimis in Christo patribus ac dominis miseratione divina episcopis, presbyteris, & Diaconis sacrosanctæ ecclesiæ Romanæ Cardinalibus universis apud sanctissimum in Christo patrem & dominum nostrum, dominum Bonifacium *Papam* IX. *existentibus, dominis suis karissimis, humili recommendatione premissa, Nuper jam proxime Reverendo patre memorabili viro domino* Florentio *episcopo ecclesiæ Trajectensis domino nostro, viam universæ carnis ingresso &c.* plane prout supra usque *ad vestram beatitudinem humiliter exoramus, vestras Reverendissimas Paternitatis humiliter exoramus, quatinus dominum nostrum Papam præfatum dignemini informare, ut aciem beatæ mentis suæ &c.*

Nec valde hic Papa difficilis in hunc modum rescripsit:

Bonifacius *episcopus servus servorum Dei Carissimo in Christo filio* Wenceslao *Regi Romanorum illustri salutem & Apostolicam benedictionem. Gratia divinæ præmium & humanæ laudis præconium acquiritur, si per seculares Principes Prælatis præsertim ecclesiarum cathedralium regimini præsidentibus oportuni faveris præsidium & honor debitus impendatur. Dudum siquidem bonæ memoriæ* Florentio *Episcopo Trajectensi regimini Trajectensis ecclesiæ præsidente, nos cupientes eidem ecclesiæ cum vacaret per Apostolicæ sedis providentiam utilem & ydoneam præsidere personam provisionem ejusdem ecclesiæ ordinationi & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reservandam, decernentes ex tunc irritum & inane, si secus super his per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter*

ranter contingeret attemptari. Postmodum vero prædicta ecclesia per ipsius Florentii *episcopi obitum, qui extra Romanam Curiam diem clausit extremum, Pastoris solatio destituta, Nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta ad provisionem ejusdem ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter nos ea vice se intromittere potuerat, neque poterat, reservatione & decreto obsistentibus supra dictis, ne ecclesia ipsa longæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes, post deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad venerabilem fratrem nostrum* Fredericum *Trajectensem, tunc Argentinensem episcopum, consideratis grandium virtutum meritis, quibus personam suam illarum largitor dominus insignivit, & quod ipse* Fredericus *episcopus regimini Ærgentinensis ecclesiæ hactenus laudabiliter præfuit, & pro quo etiam dilecti filii Capitulum Trajectense super hoc nobis per eorum litteras humiliter supplicarunt, qui & eandem Trajectensem ecclesiam sciet & poterit auctore domino salubriter regere & feliciter gubernare, convertimus oculos nostræ mentis, Intendentes igitur tam ipsi Trajectensi ecclesiæ quam ejus gregi dominico salubriter providere, ipsum* Fredericum *episcopum ad eandem Trajectensem ecclesiam auctoritate Apostolica transtulimus, ipsumque illi præfecimus in episcopum & Pastorem, curam & administrationem ipsius Trajectensis ecclesiæ eidem* Frederico *episcopo in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo, libe-*

ramque sibi tribuendo licentiam ad ipsam Trajectensem ecclesiam transeundi, firma spe fiduciaque conceptis, quod præfata Trajectensis ecclesia per ipsius Frederici *episcopi industriæ & circumspectionis studium fructuosum gratia sibi assistente divina regetur utiliter & prospere dirigetur, grataque in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Cum itaque fili carissime sit virtutum opus Dei ministros benigno favore prosequi, ac eos verbis & operibus pro Regis æterni gloria venerari, Serenitatem Regiam rogamus & hortamur attente, quatenus eundem episcopum & præfatam Trajectensem ecclesiam suæ curæ commissam habens pro nostra & Apostolicæ sedis reverentia propensius commendatos ipsos benigni favoris auxilio prosequaris, ita quod idem Episcopus tuæ Celsitudinis fultus præsidio in commisso sibi curæ Pastoralis officio possit Deo propitio prosperari, ac tibi exinde adeo perennis vitæ præmium, & a nobis condigna proveniat actio gratiarum. Datum Perusii Non. Iulii Pontificatus nostri anno actavo.*

Bonifacius *episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Archiepiscopo Coloniensi Salutem & Apostolicam benedictionem. Ad cumudum tuæ cedit salutis & famæ, si personas ecclesiasticas præsertim Pontificali dignitate præditas divinæ propitiationis intuitu oportuni præsidii & favoris gratia prosequaris &c. Dudum siquidem &c.* prorsus ita ut in præced. & mox. *Cum igitur ut idem episcopus in commissa sibi prædicta ecclesia Trajectensis cura facilius proficere valeat, tuus favor sibi noscatur esse plurimum oportunus, fraternitatem tuam rogamus,*

mone-

monemus, & hortamur attente, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus eundem episcopum ac ecclesiam Trajectensem sibi commissam, suffraganeam tuam, habeas pro nostra & Apostolicæ sedis reverentia propensius commendatos, & in ampliandis & conservandis ejusdem ecclesiæ Trajectensis juribus sic eam tui favoris præsidio prosequaris, quod ipse per tuæ auxilium gratiæ se possit in commisso sibi ejusdem ecclesiæ regimine utilius exercere, tuque divinam misericordiam & nostram ac ejusdem Sedis benevolentiam valeas exinde ulterius promereri. Datum Perusii Nonis Iulii Pontificatus nostri anno quarto.

Bonifacius *episcopus servus servorum Dei, Venerabili fratri* Frederico *episcopo Trajectensi Salutem & Apostolicam benedictionem, Romani Pontificis, quem Pastor ille cælestis & episcopus animarum potestatis sibi plenitudine tradita ecclesiis prætulit universis plena vigiliis sollicitudo requirit, ut circa cujuslibet statum ecclesiæ sic vigilanter excogitet, sicque prospiciat diligenter, quod vel per ejus providentiam circumspectam, vel per simplicis provisionis officium, quandoque vero per ministerium translationis accommode, prout personarum locorumque & temporum qualitas exigit, & ecclesiarum utilitas persuadet, ecclesiis singulis Pastor accedat ydoneus, & Rector providus deputetur, qui populum sibi commissum per suam circumspectionem providam & providentiam circumspectam salubriter dirigat & informet, ac bona ecclesiæ sibi commissa non solum gubernet utiliter sed etiam multimodis efferat incrementis. Dudum siquidem* (mutatis

tandis, ut supra) Dein post illud *suscipiat incrementa. Volumus autem, quod antequam possessionem administrationis bonorum dicta Trajectensis ecclesiæ recipias, fidelitatis debita præstes juramentum sub forma, quam venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Coloniensi, & episcopo Monasteriensi, sub bulla nostra mittimus interclusam, quibus & eorum cuilibet per alias nostras literas mandamus, ut a te nostro & ecclesiæ Romanæ nomine hujusmodi recipiant seu recipiat juramentum. Quocirca fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad eandem Trajectensem ecclesiam cum gratia nostræ benedictionis accedens, sic te in ejus cura salubriter exercenda diligentem exhibeas & etiam studiosum, quod ecclesia ipsa gubernatori provido & fructuoso gaudeat se commissam, ac bonus famæ tuæ odor latius diffundatur, tuque præter æternæ retributionis præmium nostram & dictæ sedis benedictionem & gratiam uberius consequi merearis. Datum Perusii Non. Iul. Pontificatus nostri anno quarto.*

Bonifacius *episcopus servus servorum Dei dilectis filiis Capitulo ecclesiæ Trajectensis Salutem & Apostolicam benedictionem. Romani Pontificis, quem Pastor ille cœlestis & episcopus animarum &c.* ut supra. *Volumus autem quod idem* Fredericus *episcopus antequam possessionem administrationis bonorum dictæ nostræ ecclesiæ reciperet, fidelitatis debita præstaret juramentum sub forma, quam venerabilibus fratribus nostris Archiepiscopo Coloniensi & episcopo Monasteriensi sub bulla nostra misimus interclusam, quibus & eorum cuilibet per alias*

nostras

litteras mandavimus, quatenus ab eodem Frederico episcopo, nostro & ecclesia Romana nomine, hujusmodi reciperent seu reciperet juramentum. Quocirca discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Frederico *episcopo tanquam patri & Pastori animarum vestrarum humiliter intendere, ac exhibentes sibi obedientiam & reverentiam debitas & devotas ejus salubria monita & mandata suscipiatis humiliter & efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem* Fredericus *episcopus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore Domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Perusii Non. Iulii. Pontificatus nostri anno quatto.*

Bonifacius *episcopus servus servorum Dei dilectis Clero civitatis & diœcesis Trajectensis, Salutem & Apostolicam benedictionem. Romani Pontificis &c.* ut supra. & post illud, *suscipiet incrementa. Quocirca discretioni vestra per Apostolica scripta mandamus, quatenus eundem Fredericum Episcopum tanquam Patrem & Pastorem animarum vestrarum grato admittentes honore, ac exhibentes sibi obedientiam & reverentiam debitam & devotam ejus salubria monita & mandata suscipiatis humiliter & efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem Episcopus tunc tulerit in rebelles, ratam habebimus & faciemus auctore domino usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Perusii Non Iul. Pontificatus nostri anno quarto.* Atque ita in tabulario majoris ecclesiæ.

Pag. 62. *indixit episcopo bellum, & feudalia sibi a modo negavit.* Vasallus episcopi Trajectensis etiam Dux Gelriæ apud Hedam in Adelboldo & in vita Balduini, ut & *supra in ead.* Io. a Leidis *lib.* 9. *cap.* 10. Reddi feuda olim moris, ubi bellum exortum dixi *lib. de jur. glad. cap.* 24. *n.* 9. Se ipsum vasallus solvebat vinculo, quo obstrictus, ut quæ reddita deinceps detineret ut propria, non ut feuda. Guilielm. de Nangis apud d'Achery *to.* 11. *Spicileg.* ad Ann. 1225. *in fin. Guido Comes Flandriæ per suum deceptus filium Robertum, ut dicunt, aperte insurgere parans contra dominum suum regem Franciæ Philippum per suas patentes literas eidem mandavit Parisius, quod nihil ab eo tenere se in feudo aut quoquo modo alio advocabat.* Vid. *lib. de jur. glad. cap.* 25. *n.* 9.

Pag. 63. *Et sic Wilhelmus cessit episcopo in hoc.* Ea lege etiam Fredericus Ducum socius olim factus. Charta Ann. 1402. Aelbrecht *bi der genaden Gods Palensgrave opten Rhyn, Hertoghe in Beyeren &c. ende Willem van Beyeren, van Henegouwen, ende van Hollant, bi der genaden Gods Grave van Oestervant, maken kont ende kendic allen luden, dat wi geloofst hebben voir ons ende voir onsen nacomelingen der Stat van Utrecht, alse waer dat sake dat wy ende onse vrienden wonnen enich van* Hagesteyn, Everstein, *ofte* Lederdam, *datmen dan die rechtevoert nederleggen soude, ende nimmermeer weder optimmeren, noch laten tymmeren optie steden, noch op geen steden in dien landen voersz, noch in dien selven lande nimmermeer tollen te leggen. Ende die Bisscop van Utrecht ende*

dat Gestìcht van Utrecht sullen hebben ende behouden die Heerlicheden hooge ende lage van den lande van der Lee, ende so wanneer die Bisscop van Utrecht, die nu is of namaels wesen sal in der tyt, houden wil mit seven stolen, dat die Heerlicheyt van den lande van Hagesteyn, *die nu ter tyt die Heere van* Arckel *besit, ende die Heerlichede van den lande van* Haestrecht *hooge ende laghe den Gestìcht van Utrecht mit recht toebehoren, so wes dat si dair of houden, dat sullen wi hoer ende onse nacomelingen rusteliken laten houden ende gebruken, behoudeliken den Bisscop ende den Gestìchte van Utrecht voersz. hoers strooms, of zy dat gehout niet en deden, ende behoudeliken Vrouwe* Margareta *van* Cleve, *onser liever gesellinnen, ende onser liever suster, hoer lyftocht aen den lande van Haestrecht voergenoemt, also lange als sy leeft, ende oic sullen wy ende onse nacomelingen die Heerlicheden van den selven lande behouden totter tyt, dat voersz. gehout gedaen sal wesen, maer mitter Stad ende Slot tot Gerinchem ende lande van* Arckel *daer toe behorende sullen wy altoos onsen vryen wille mede mogen doen, of wy dat becraftichden ende wonnen, behoudelicken den Gestìchte van Utrecht hoers strooms, alse voersz. is. Alle dese voirsz. punten ende voirwairden geloven wy voir ons ende voir onse nacomelingen der Stadt van Utrecht voirsz. vaste ende gestade te houden tot euwiger daghen; ende niet te verbreken in geenre wys. In oerconde &c. Gegheven in den Haghe op sinte Ians avont te midsomer Anno* CIↃ. CCCC. *ende twee.*

Pag. 63. *in die S. Victoris obiit episcopus Fre-*

Fredericum de Blanckenhem. IX. Octobr. sepultus eadem die in majori ecclesia. Sepulturam præproperam siquis forsan miretur, nec ego, ut verum fatear, satis possum mirari. Nam vix simile quid occurrit. Certe & funeris apparatus, & quæ curando ei necessaria, eodem die an in promptu? Necesse id tamen ut præsupponas: de facto enim satis constat ex publico instrumento, quo certus novæ electioni constitutus est dies. Instrumentum est ex tabulario ecclesiæ S. Mariæ.

In nomine Domini Amen. Anno a nativitate ejusdem CIↃ. CCCC. *vicesimo tertio, die Lunæ,* XVIII. *mensis Octobris, hora tertiarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, Dn. Martini divina providentia Papæ quinti anno sexto, in mei Notarii publici testiumque infra scriptorum, ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia venerabiles & circumspecti viri Dn. Iacobus de Lichtenberch Præpositus S. Petri, Henricus Honberch S. Salvatoris, Gotfridus Vetcoper sancti Iohannis, & Iohannes Wit de Delff, beatæ Mariæ Trajectensium ecclesiarum Decani, nec non Iohannes Wael, Arnoldus Wael, Magister Petrus de Amsterdam, Bertoldus Lichtenberch, Iohannes Heelt, Laurentius filius Wilhelmi, Theodricus de Weert, Iohannes de Herken, Wilhelmus de Ramsdorp, Magister Petrus filius Franconis, Magister Iohannes Colentier, Petrus Passert, Henricus Streye, Wolferus Bonyng, Lambertus Vliger, Magister Arnoldus de Thygelen, Iohannes filius Theodrici, Gerardus de Zelinge, Arnoldus*

Bonyng,

Bonyng, Wilhelmus de Wye, Volkerus de Lichtenberch, Iohannes de Brunesvelde, Magister Theodricus de Beckholdia, Florentius de Zoelen, Hacco de Outheusden, Tydemannus Brant, Nicolaus de Meerten, Magister Henricus de Compostelle, & Iohannes de Steyn ecclesiarum Trajectensium Canonici Capitulares, in generali Capitulo congregati, Capituloque super præfixione termini electionis futuri episcopi ecclesiæ Trajectensis, vacantis ad præsens per mortem bonæ memoriæ Reverendi in Christo patris ac domini, Dni Frederici, dum vixit, novissimi episcopi Trajectensis, qui IX. mensis Octobris præsentis diem suum clausit extremum, & eadem die nona corpus suum in majori ecclesia Trajectensi condecenter & honorifice ecclesiastica traditum fuit sepultura, specialiter convocato, & indicto, convenientes in unum feriam tertiam proximam post festum beati Wilbrordi episcopi proxime futuram, quæ erit & est dies nona mensis Novembris proxime venturi, cum continuatione sequentium dierum ad electionem vel postulationem futuri episcopi Trajectensis celebrandam unanimiter statuerunt & præfixerunt. Acta fuerunt hæc loco prædicto sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra. Præsentibus ibidem honorabilibus & discretis, viris, dominis, Magistro Waltero Grawert, Henrico Rover, Magistro Giselberto Abbont, Iohanne Weert, & Wilhelmo de Meerten, majoris, S. Salvatoris, S. Iohannis, & beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicis non Capitularibus, nec non Iacobo Formyn, & Magistro Iohanne Galencoop perpetuis beneficiatis in

dicta

dicta ecclesia majori Trajectensi, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Sed ut nihil antiquitatis penitus ignoretur, sciendum quod pro more non electus successor, decessore adhuc inhumato, quod post mortem Antistitis abierint statim magistratu ejusdem Vicarius, Officialis, & Actuarius, sigillis in Capitulo exhibitis & clero redditis, quod tradita hæc Præposito majoris ecclesiæ, quod quæ defuncti insignibus erant sculpta confracta, data alioquin ei, quem communi suffragio clerus habilem censuisset, & ad munus idoneum. Contra cum fecisset post obitum Frederici majoris Præpositus, quicquid perperam ab eo factum mox quatuor ecclesiæ prorsus irritum declararunt, majori nequicquam in contrarium protestante. Paulo tamen post concordia rursum placuit, recepto etiam a majori, quem quatuor dixerant ecclesiæ, Vicario & Officiali. Nequid dicam non probans, duo addam hic instrumenta ex eodem Chartulario. Primum se habet ita:

Instrumentum super eo, quod sede vacante post mortem Dni Frederici de Blanckenheim exhibitis in Capitulo generali sigillis episcopalibus & Officialitatis, cum D. Swederus Præpositus illa Vicedecano vellet assignare, reclamantibus reliquis ecclesiis tandem assignata fuerunt Deputato ad hoc per quatuor ecclesias, non obstante reclamatione Capituli majoris Ann. 1424.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter, quod anno a nativitate Dni millesimo quadringentesimo vicesimo tertio, indictione prima, die Dominica, decima mensis Octobris, hora nona vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & Dni nostri D. Martini divina providentia Papæ quinti anno sexto, in mei notarii publici testiumque infra scriptorum ad hoc sponte vocatorum & rogatorum præsentia constitutis Venerabilibus & circum-

cumspectis viris Dnis Swedero de Culenborch majoris, Jacobo de Lichtenberch sancti Petri, Theodrico de Wassenaer sancti Johannis ecclesiarum Trajectensium Prepositis, ac Henrico Houberch sancti Salvatoris, Godefrido Vetsoper sancti Johannis, & Johanne Wit de Delf beatæ Mariæ virginis ecclesiarum Trajectensium Decanis, nec non Magistro Rudolpho Tam, Magistro Waltero de Ingen, Johanne Waell, Arnoldo Waell, Magistro Petro de Amstelredam, Bertoldo de Lichtenberch, Johanne de Mynden, Johanne Waell, Johanne Heelt, Laurentio filio Wilhelmi, Theodrico Weert, Henrico Zoudenbalch, Johanne de Herkeler, VVilhelmo de Ramsdorp, Nicolao filio Meynardi, Magistro Petro filio Franconis, Magistro Johanne Colentier, Petro Passert, Henrico Streye, Magistro Andrea Veer, Lamberto Vliger, Magistro Arnoldo de Tyshelen, Wolffero Boning, Johanne Spyker, Andrea de Swerlee, Magistro Herberno de Jutfaes, Gerardo de Reno, Johanne de Hiddernisse, Wilhelmo filio Theodrici, Gerardo de Zelinghe, Johanne de Ginkell, Arnoldo Boning, Frederico Cappellaen, Magistro Ottone filio Amilii, Giselberto Heerman, Wilhelmo de Wyc, Volkero de Luchtenberch, Johanne de Brunsvelde, Magistro Paulo de Cloetingen, Hermanno Vos, Magistro Theodrico de Bocholdia, Magistro Bernardo uten Enge, Florentio de Soelen, Magistro Gerardo filio Jacobi, Hackone de Onthuesden, Magistro Henrico de Compostelle, Nicolao de Meerten, Johanne Steyn, & Johanne Strymp Canonicis Capitularibus universalis ecclesiæ Trajectensis in domo Capitulari ecclesiæ majoris Trajecten-

jectensis Capitulariter congregatis, Capitulum generale repræsentantibus & facientibus, Capituloque ad tractandum super utilitate universalis patriæ Trajectensis propter obitum quondam bonæ memoriæ Dni Frederici de Blanckenheim dum vixit novissimi episcopi Trajectensis, heri post vesperas in ecclesia majori Trajectensi decenter & honorifice ecclesiastica traditi sepultura, specialiter indicto, memoratus Dns Arnoldus de Waell Canonicus ecclesiæ majoris Trajectensis surgens proposuit, & publice prorupit in hæc verba vel eis in effectu similia, videlicet, Dne Præposite Trajectensis, est consuetudo nostra, ex quo dictus Fridericus episcopus ab hac luce decessit, quod tunc ipsius Vicarius generalis deberet & teneretur exhibere & præsentare sigilla sua hic in Capitulo generali. Tandem venerabilis & circumspectus vir Dns Wilhelmus de Renen Canonicus ecclesiæ majoris Trajectensis, Præpositus Embricensis, olim Vicarius generalis dicti Dni episcopi, ibidem vocatus duo sigilla scilicet unum ad causas & aliud secretum armis dicti Dni episcopi sculpta, nec non unum majus & duo parva sigilla Officialitatis, & D. Wilhelmus Wye Canonicus ecclesiæ sancti Petri Trajectensis præfatus olim Secretarius ejusdem Dni Frederici episcopi etiam unum aliud sigillum secretum armis dicti episcopi sculptum, licet prius confractum, ibidem exhibuerunt, & prædicto Dno Swedero *Præposito Trajectensi ex parte universalis ecclesiæ Trajectensis in manibus suis recipienti tradiderunt, quorum duo armis dicti Dni episcopi sculpta ad prædictum Præpositum præsentata statim & in continenti, ut moris est, ibidem confracta fuerunt. Et postquam memoratus Dns Trajectensis*

ctensis Prapositus voluit hujusmodi sigilla Officialitatis tradere Dno Arnoldo Waell , *tanquam Vicedecano ecclesia majoris Trajectensis statim surrexit Dns* Bartoldus de Lichtenberch *Canonicus ecclesia sancti Johannis Trajectensis & dixit ex parte Prælatorum & Canonicorum quatuor ecclesiarum, videlicet sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Johannis & beata Maria virginis Trajectensium , quod hoc nunquam fieret , prout id idem omnes Prælati & Canonici dictarum quatuor ecclesiarum ibidem existentes unanimiter clamaverunt dicentes , quod dicta sigilla Officialitatis deberent committi uni persona ydonea per universalem ecclesiam Trajectensem nominanda & eligenda , prout id observatum fuit & est per longava tempora diversis vicibus , & præsertim ita fuit unanimiter & concorditer per quinque ecclesias practicatum , observatum , & actum vacante ecclesia Trajectensi per mortem quondam Dni* Florentii de Wevelichoven *immediate prædecessoris dicti Dni Friderici novissimi episcopi Trajectensis , referentes se super præmissis ad legitima documenta & diversas scripturas & instrumenta desuper confecta, suis loco & tempore oportuno , si opus fuerit , producenda , & etiam ad diversos Canonicos Capitulares adhuc in humanis agentes , qui præmissis vacante ecclesia Trajectensi per obitum dicti Dni* Florentii *dum vixit , episcopi Trajectensi , Capitulariter & personaliter interfuerunt. Ex adverso Canonicis majoris ecclesia Trajectensis asserentibus dicta sigilla Officialitatis committi debere Dno Decano Trajectensi , si præsens fuerit , in ipsius absentia seniori Canonico ejusdem ecclesia tanquam Vicede-*

cedecano, & nulli alteri, dicentes hoc contineri & expresse caveri in libro Cameræ ecclesiæ Trajectensis. Tandem habitis & diversis aliis altercationibus inter & per prædictos Dnos Prælatos & Canonicos memorati Dni ecclesiæ majoris Trajectensis animo melius deliberandi accesserunt ad parvam domum Capitularem, ejusdem ecclesiæ majoris Trajectensis, & post modici temporis intervallum Magister Iohannes Colentier *&* Bernardus uten Enge *missi per eosdem Dnos ecclesiæ majoris Trajectensis per os dicti Magistri Dni* Iohannis Colentier *antedictis Prælatis & Canonicis prædictarum aliarum quatuor ecclesiarum supplicarunt, & voluerunt eis dare deliberationem super præmissis ad finem, ut ipsi melius possent se informare super propositis & allegatis per Prælatos & alios Canonicos præfatos usque ad feriam tertiam proximam. Qui quidem Dni Prælati & Canonici post aliqualem deliberationem inter ipsos habitam responderunt per os dicti Dni Præpositi ecclesiæ sancti Petri Trajectensis in hac verba vel eis similia, videlicet quod vellent procedere & tractare super utilitate patriæ Trajectensis, prout Capitulum indictum erat, nam adhuc plura alia negotia habebant tractare propter mortem dicti Dni episcopi, sic quod non auderent hujusmodi negotium differre aut prorogare propter maxima pericula fortasse interim patriæ Trajectensi, eventura. Tandem præfatis Magistris* Iohanne Colentier *&* Bernardo uten Enge *secundario missis & prædictam deliberationem postulantibus sæpe dicti Dni Prælati & Canonici quatuor aliarum ecclesiarum responderunt ut prius per os*

ejusdem

ejusdem Dni Præpositi ecclesiæ sancti Petri Trajectensis, videlicet quod non auderent supersedere propter causam superius expressam. Deinde post modici temporis spatium dictis Dnis Canonicis majoris ecclesiæ de præfata parva domo Capitulari redeuntibus, ibidem astantibus & audientibus, memorati Dni Prælati & Canonici aliarum quatuor ecclesiarum supplicarunt eisdem Dnis Canonicis majoris ecclesiæ Trajectensis, ut ipsi velint interesse ibidem pro utilitate patriæ agendis, prout Capitulum erat indictum, nam ipsi nollent nec auderent exspectare, quin vellent procedere & tractare, quæ ibidem essent tractanda & peragenda, antequam recederent de dicta domo Capitulari propter causam superius expressam. Qui quidem Dni Canonici ecclesiæ majoris Trajectensis responderunt & dixerunt in hæc verba vel eis in effectu similia, quod ipsi nollent tractare de aliqua materia, neque procedere ad aliquem actum pro tunc, & quod prolongatio superius per ipsos postulata nullo modo esset eis deneganda, quodque ad procedendum ad ulteriora ipsi salva eorum conscientia non possent consentire, saltem illa vice, nisi melius essent informati, & sanius deliberati, & si secus fieret protestabantur de injuriis & contemptu, cum ipsi non peterent aliquam dilationem malitiose vel cautelose, sed solummodo ad finem, ut ipsi possent sanius informari super facti veritate hujusmodi negotii, & sic finaliter omnia ulterius tractanda inter ipsos hinc inde pacifice & quiete tractarentur. Super quibus præfati Dni Prælati & Canonici quatuor aliarum ecclesiarum responderunt & dixerunt in hæc verba, vel eis similia, scilicet quod ipsi ad statim vellent ipsos Dnos Canonicos ma-

majoris ecclesiæ informare super hujusmodi negotio per quinque Canonicos Capitulares ibidem præsentes, videlicet quod sigilla Officialitatis fuerunt commissa ecclesia vacante per mortem quondam Dni Florentii de Wevelichoven *uni ydoneæ personæ per universalem ecclesiam Trajectensem. Qui quidem Canonici, licet parati erant testificari mediis eorum juramentis, quod ita fuisset factum sic prænarratum, & supplicatum fuit dictis Canonicis ecclesiæ majoris Trajectensis, quatenus eorum juramenta super hoc reciperentur adstatim, ut cessaret occasio, dilationis ad informandum se, hoc tamen facere renuerunt. Ideo dixerunt Prælati & Canonici quatuor ecclesiarum prædicti per os præfati Dni Præpositi sancti Petri, quod petitam dilationem haberent suspectam, & de præteritis injuriis præsumerent ad futuras. Propterea videretur eis, ut asseruerunt, quod negotium per dilationem frivolam non esset ad bonum finem perventurum. Idcirco procedere vellent, ac expresse protestabantur, quod ipsi nequaquam contempnerent neque spernerent ipsos, ymmo ibidem ad statim supplicarunt Canonicis ecclesiæ majoris, ut ipsi vellent secum & unanimiter interesse ibidem tractandis & peragendis super utilitate patriæ Trajectensis, & quicquid in hujusmodi facto tractarent, non facerent in contemptum seu injuriam ecclesiæ majoris Trajectensis & Canonicorum ejusdem, sed pro utilitate patriæ Trajectensis, super qua Capitulum est indictum. Et his dictis omnes & singuli Prælati ibidem existentes & Canonici quatuor ecclesiarum prædicti ad ea, quæ utilitatem patriæ Trajectensis concernebant, ut asseruerunt, procedentes, unanimiter & concorditer elegerunt Venerabilem & circumspectum virum* D. Iacobum de Lichtenberch

berch *Prepositum ecclesiæ sancti Petri Trajectensis prædictum ad exercendum officium Vicariatus generalis in territorio & diœcesi Trajectensi, adjungentes sibi pro Coadjutore in hujusmodi officio venerabilem virum Dnm Iacobum Hendertmerck Canonicum ecclesiæ sancti Salvatoris Trajectensis, ac venerabilem & circumspectum virum* Magistrum Henricum Houberch *Decanum ecclesiæ sancti Salvatoris Trajectensis in Officialem Trajectensem deputarunt. Qua quidem electione per dictos Dnos Prælatos & Canonicos prædictarum quatuor ecclesiarum unanimiter & concorditer facta prænominatus Dns* Iacobus *Præpositus ecclesiæ sancti Petri Trajectensis de unanimi consensu & voluntate eorundem Dnorum & Canonicorum quatuor ecclesiarum de manibus dicti Præpositi Trajectensis quandam bursam de corio, in qua erant dicta tria sigilla Officialitatis ad se recipiens, & eandem aperiens, majus sigillum Officialitatis ex eadem bursa extractum dicto Dno Decano ecclesiæ sancti Salvatoris, ea qua decuit reverentia ibidem adstatim tradidit, & effectualiter deliberavit. Et tunc ad statim Dns Arnoldus Waell dixit ad dictum Dnm Decanum sancti Salvatoris sub his verbis vel eis saltem similibus:* Ego nomine meo & confratrum meorum Canonicorum Trajectensium hic præsentium requiro vos ut non recipiatis nec acceptetis aliquod officium seu sigillum in contemptum ecclesiæ nostræ. *Ad quæ idem Dns Officialis respondit, quod hujusmodi onus acceptavit ex ordinatione & concessione universalis ecclesiæ pro utilitate ecclesiæ & patriæ Trajectensis, & non in contemptum neque injuriam*

ecclesiæ majoris Trajectensis seu ipsius Canonicorum. Et tunc iterum Magister Iohannes Colentier *prædictus dictis inhærendo dilationem petiit nomine suo & ecclesia sua, omnibus & singulis non consentiendo contradixit, protestando de nullitate actorum ibidem, de injuria & contemptu factis ecclesiæ Trajectensi, & personis ejusdem, quia super hujusmodi deputatione cum ipsis non fuit tractandum. Ad quod præfatus Magister* Arnoldus de Tychel *dictis Dns Prælatis & Canonicis quatuor ecclesiarum consentiens replicavit dicens in hæc verba vel in effectu similia,* quod dicti Dni Canonici majoris ecclesiæ non essent contempti, cum essent ibidem præsentes cum eis in eodem tractatu, & licet contradicerent, propter hoc non deberet annullari negotium determinatum per supradictos Prælatos & Canonicos quatuor ecclesiarum, quia de consuetudine esset universalis ecclesiæ, quod quatuor Capitula traherent ad se quintum. *Quibus omnibus & singulis sic peractis & agitatis præfatus D. Præpositus & Archidiaconus ecclesiæ Trajectensis se a dicto Capitulo absentando abiit & recessit. Deinde statim sine aliquo intervallo prædicti Dni Prælati & Canonici quatuor aliarum ecclesiarum continuando hujusmodi Capitulum unanimiter, quantum in eis erat, nominarunt D.* Johannem *de* Rynesse *militem &* Gysbertum *de* Rysenburch *Seniorem ad regendam patriam territorii Trajectensis in temporalibus. Quibus omnibus & singulis sic peractis dicti Dni Canonici ecclesiæ majoris Trajectensis ibidem præsentes præmissa audientes & iisdem interessentes iterum inhærendo omnibus præ-*

missis

missis per eos factis protestabantur de injuriis & contemptu ipsi ecclesiæ & ipsis factis & illatis; & quod Capitulum hujusmodi non fuit indictum ad singularia præmissa ibidem tractata & peracta. Ex adverso vero Prælatis & Canonicis quatuor aliarum ecclesiarum de contrario protestantibus, asserentibus præmissa ita fieri debere, & quod omnia per ipsos ibidem peracta & tractata concernerent utilitatem patriæ Trajectensis, super qua utilitate tractanda Capitulum fuit & est indictum, & quod ita fuit observatum in ultima vacatione ecclesiæ Trajectensis, protestantibusque ante omnia, quod præmissa fecerunt pro utilitate patriæ & ecclesiæ Trajectensis, & non in contemptum ecclesiæ Trajectensis prædictæ, Referentibus se ad præmissa, videlicet quod ipsi supplicaverant eisdem Dnis Canonicis ecclesiæ majoris, quatenus conformarent se aliis Prælatis & quatuor Capitulis prædictis, prout adhuc iterato supplicarunt ad evitandum pericula exinde fortassis eventura ac scandalum & confusionem in ecclesia Dei. Tandem habitis inter eosdem hujusmodi & diversis aliis altercationibus de domo Capitulari præfati Dni abierunt & recesserunt. Super quibus omnibus & singulis dicti Dni Prælati & Canonici quatuor ecclesiarum petierunt ipsis & eorum cuilibet unum vel plura publicum vel publica a me Notario infra scripto fieri instrumentum & instrumenta. Acta sunt hæc Trajecti loco supra scripto, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem honorabilibus & discretis viris Dnis Iohanne *de* Rivo *sancti Petri*, Iohanne Hondertmarckt, Waltero Grawert, Iohanne

Weert *sancti Salvatoris*, *Magistro* Gysberto Abbout, *&* Wilhelmo *de* Meerten *sancti Iohannis*, Nicolao *van* Camp, *Magistro* Gysberto *de* Spangen, *&* Baldewino *Vos*, *beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicis non Capitularibus*, *&* Iacobo Formyn, *ac Magistro* Iohanne Galencoop *Notario publico*, *perpetuis Vicariis in dicta ecclesia majori Trajectensi*, *testibus ad præmissa vocatis & rogatis. Et ego* Iohannes *de* Noerde *clericus Trajectensis publicus Apostolica &c.* Alterum hoc est, quod sequitur:

In nomine Domini *Amen. Anno a nativitate domini* CIↃ. CCCC. *vicesimo tertio*, *indictione prima*, *Sabbato post festum beatorum Ieronis & Victoris*, *quæ fuit & est dies* XVI. *mensis Octobris*, *hora tertiarum vel quasi*, *Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri*, *Dni Martini divina providentia Papæ quinti anno sexto coram Venerabilibus ac circumspectis viris*, *Dnis Theodrico de Wassenaer Præposito & Gotfrido Vetcoper sancti Iohannis*, *& Iohanne Wit de Delft sanctæ Mariæ virginis ecclesiarum Trajectensium Decanis*, *nec non Arnoldo Gruter*, *Magistro Waltero de Deyngen*, *Iohanne Waell*, *Arnoldo Waell*, *Iohanne Heels*, *Laurentio filio Wilhelmi*, *Iohanne de Herkelo*, *Wilhelmo de Ramsdorp*, *Nicolao filio Meynardi*, *Magistro Petro filio Franconis*, *Magistro Iohanne Colentier*, *Lamberto Vliger*, *Petro Passert*, *Henrico Screy*, *Magistro Arnoldo de Thigelen*, *Wolpharto Bonyng*, *Andrea Iacobi de Scoerle*, *Iohanne filio Theodrici*, *Magistro Wilhelmo de Hildernisse*, *Magistro Herberto de Iutfaes*, *Everardo de Reno*, *Iohanne*

hanne Spycker , Gerardo de Zelinge , Iohanne Ginckel , Arnoldo Boningh , Gerlaco filio Florentii , Frederico Cappellaen , Ottone filio Æmilii, Giselberto Heerman , VVilhelmo VVye , Volkero de Lichtenbergh, Iohanne de Brunsvelde, Magistro Paulo de Cloetingen , Hermanno Vos , Magistro Theodrico de Boeckholdia , Magistro Bernardo uten Enge , Florentio de Soelen , Tydemanno Brant , Magistro Gerardo filio Iacobi , Nicolao de Meerten , Iohanne Scrimp , Magistro Henrico de Compostelle, & Iohanne de Steyn , ecclesiarum Trajectensium Canonicis Capitularibus, in generali Capitulo congregatis , Capituloque super hoc & aliis sequentibus specialiter indicto , in mei Notarii publici & testium infra scriptorum præsentia personaliter constitutus venerabilis & circumspectus vir dominus Suederus de Culenburch , Præpositus & Archidiaconus majoris ecclesiæ Trajectensis sigilla Officialitatis , videlicet unum magnum & duo parva unius formæ, alias videlicet die Dominica, decima mensis Octobris suprascripti proxime præterita per venerabilem & circumspectum virum , dominum de Rimen , Præpositum Embricensem , Vicarium generalem quondam Reverendi patris ac domini, Dni Frederici, dum vixit , novissimi episcopi Trajectensis ex parte universalis ecclesiæ Trajectensis sibi tradita , in manibus suis tenens , quorum duo parva sigilla ex parte universalis ecclesiæ Trajectensis venerabili & circumspecto viro Dn. Iacobo de Lichtenberch Præposito ecclesiæ sancti Petri Trajectensis dedit, & eidem officium Vicariatus exercendum commisit , idemque Dn. Iacobus Præpositus hujusmodi

officium sibi commissum in se recepit, & juravit, manu sua dextra super pectus suum posita, quod hujusmodi Vicariatus officium fideliter & legaliter exerceret, promittens se super excessibus magnis, & gravibus, & arduis negotiis in patria Trajectensi factis aut faciendis, Capitulo generali Trajectensi consulendo, & secundum eorum consilium in hujusmodi officio processurum, & nihil in talibus sine ipsorum consensu expressè attemptaturum: Insuper promisit idem D. Præpositus S. Petri dominis prædictis de omnibus receptis & recipiendis, expositis & exponendis, de in hujusmodi officio fideliter sibi exercendo commissò, ad requisitionem ipsorum aut Deputatorum ex parte eorundem suam facere computationem, & plenariam de eisdem satisfactionem ad usus futuri episcopi Trajectensis. Item eidem domino Præposito fuit commißum eadem hora, quod de consilio Deputatorum dominorum prædictorum, vacante Sede Trajectensi, fieri faciat sibi sigillum Vicariatus sibi commissi. Item fuit sibi commissum, quod bene respiciat ad utensilia & clenodia consistentia in domo episcopali, & ea faceret conservari in bona custodia ad opus futuri episcopi Trajectensis.

Eisdem anno, mense, die, hora, & Pontificatu, & loco, quibus supra, idem Dn. Suederus *Præpositus & Archidiaconus Trajectensis ex parte universalis ecclesiæ venerabili ac circumspecto viro D.* Henrico Houberch, *decretorum Doctori, Decano ecclesiæ S. Salvatoris majus sigillum Officialitatis Trajectensis ex parte universalis ecclesiæ Trajectensis dedit, ac deliberavit, & officium suum*

Offi-

Officialitatis, quod ante exercuit ex parte quondam Dn. Frederici *episcopi Trajectensis prædicti, fideliter exercendum ad usus universalis ecclesiæ & futuri episcopi Trajectensis commisit sub juramento suo quondam episcopo* Frederico *prædicto præstito, & promisit per dictum juramentum idem domiuus* Henricus Houberch *Decanus dictis Dominis de omnibus proventibus & proveniendis de hujusmodi officio tam præteritis quam futuris ad requisitionem dictorum dominorum aut Deputatorum, ex parte eorundem suam facere computationem & plenariam de eodem satisfactionem ad usus & opus futuri episcopi Trajectensis. Item anno, indictione, mense, die, hora, loco & Pontificatu præscriptis Dn.* Iacobo de Lichtenberch *Præposito prætacto fuit commissum ex parte universalis ecclesiæ Trajectensis, quod diceret Dn.* Matthiæ *episcopo* Biduanensi, *ut ordines celebret, & omnia alia exerceat prout ipse exercuit tempore Frederici novissimi episcopi Trajectensis usque ad futuri episcopi Trajectensis revocationem. Super quibus omnibus & singulis Prælati & Canonici Capitulares sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ virginis ecclesiarum Trajectensium petierunt ipsis & eorum cuilibet unum vel plura fieri instrumentum & instrumenta. Acta fuerunt hæc Trajecti in loco Capitulari generali universæ ecclesiæ Trajectensis, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem honorabilibus ac discretis viris DD. Nicolao de Campo, Iohanne de Ema, Iohanne Hondertmerck, Henrico Rover, Magistro Giselberto de Spangen, Petro Bon-*

 gaert,

gaert, Magistro Giselberto Abbout, Iohanne Weert, & Wilhelmo de Meerten Canonicis non Capitularibus, majoris, S. Salvatoris, S. Petri, S. Iohannis & beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium, nec non Magistris Henrico de Vinario, Gerardo Gotbers, Iacobo Formyn, VVilhelmo Knoop, & Magistro Iohanne Galencoop Notario publico, perpetuis Vicariis in dicta majori ecclesia Trajectensi, testibus fide dignis, ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Et hactenus quidem pax, constitutis in spiritualibus Vicario generali, in temporalibus Protectoribus, seu ut vulgo Ruardis, Gisberto van Vianen van Rysenburch, & Gisberto van Nyenrode, ut in charta Ann. 1425. 20. April. *Den Geboortigen ende Eerbaren Ioncker Iacob Heere tot Gaesbeeck, tot Apcoude &c. Heeren Francken van Borssel Heere tot St. Marrensdyck &c. Ruwairden, ende Heeren Willem van Egmonde Thresorier der landen van Hollant ende Zeelant &c. Wy Gysebrecht van Vianen ende van Rysenborch, en Gysebrecht van Nywenrode Ruwairde des Lants, ende wy Burgemeesteren, Scepenen, Raede, ende gemeene borgeren der Stadt van Utrecht &c.* Sed pax non admodum diuturna. Dies electioni statutus quum venisset, vehemens rursum in eligendo inter partes contentio, magna quadam vi animi aliis in hunc, aliis in illum pronis, divisis tamen potissimum inter duos suffragiis, Suederum van Culenburch, & Rudolphum van Diepholt. Quantum quidem ad suffragia prævalebat Rudolphus,

phus, sed quantum ad Papæ, a quo petenda erat confirmatio, gratiam favoremque Suederus multo superior, præsertim postquam, quem Papa Trajectensibus destinaverat, episcopus Spirensis Suedero cessisset jus a Papa ipsi concessum. Tandem enim tum Papa, postquam totum biennium negotium id distulisset, confirmavit Suederum. Cujus bullam cum clero exhibuisset in Capitulo procurator Suederi, & se mitti ipsius nomine in possessionem petiisset, nec clerus esset satis concors, contendendi quodam studio, & invidiæ stimulis laborante, & concitata erga ceteras, majori ecclesia, possessionem sine obstaculo adipisci non potuit. Induei solitus inaugurandus, in chorum, ubi thronus, ubi sedes episcopalis, in qua collocandus, majoris ecclesiæ. Cui autem exequendi tum negotium id fuit datum chorum clausum quum reperisset, jussu scilicet ecclesiæ, fecit, quod potuit, & super aram sanctæ crucis, quæ ante chorum, procuratorem, protestatus prius, posuit. Impleri visa sic solennitas, sed non debito tamen modo, nec acquievit procurator, sed collegium primarium cum majori instantia requisivit postridie, ut quod omissum impleret. Quod & tandem obtinuit. Duo sunt instrumenta, quibus probem, quod dixi. Utrumque est ex Archivis majoris ecclesiæ. Utrumque etiam, ut eo certius rerum veterum historia, quæ contigere in diœcesi, & quæ auctoritas olim cleri, quæ certe olim summa, cognoscatur, jam addam:

In

In nomine Domini Amen. Per hoc præsens publicum instrumentum cunctis pateat evidenter. Quod anno a nativitate ejusdem millesimo quadringentesimo vicesimo quinto, indictione tertia, mensis Iulii die vicesima, hora tertiarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini nostri, Domini Martini divina providentia Papæ quinti anno octavo, in venerabilium & circumspectorum virorum, Dominorum Jacobi de Lichtenberch sancti Petri, Theoderici de Wassenaer sancti Johannis, Præpositorum, Henrici Houberch sancti Salvatoris, Petri de Mera sancti Petri, Gotfridi Vetcoper sancti Iohannis, & Iohannis With de Delff, beatæ Mariæ Decanorum, Arnoldi VVael Vicedecani, Iohannis de Mynden, Johannis VVael, VVilhelmi de Raemsdorp, Iohannis Colentier, Andreæ de Scoerle, Iohannis Theodrici, Iohannis de Ginckel, Iohannis Pryns, Gysberti Heerman, Hermanni Vos, & Bernardi uten Enge majoris, Laurentii VVilhelmi, Andreæ Veer, Gerardi Zelingen, Nicolai de Meerten, Henrici de Compostelle, Henrici Scatter, Iohannis de Steyn, VVolteri Grawert, Petri de Beloys sancti Salvatoris, Arnoldi Gruter, Iohannis VVael, Petri de Amsterdam, Iohannis Heelt, Iohannis de Herkeloe alias Hasselt, Nicolai Meynardi, Petri Franconis, Arnoldi de Tichel, Iohannis Spiker, Iohannis de Brunsvelde Wilhelmi de VVyc, & Florentii de Zoelen sancti Petri, VVolferi Boning, Herberni de Iutfaes, Everardi de Reno, Arnoldi Boning, Frederici Cappellani, Gerardi Vrencke, Pauli de Cloetingen, Theodrici

de

de Boechout, Hermanni Zuermont, Gerardi Iacobi sancti Iohannis, Rudolphi Tam, Theoderici VVeert, Ludolphi Scult, Lamberti Vliger, Petri Passert, VVilhelmi de Hildernisse, Nicolai Camp sanctæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicorum Capitularium in domo Capitulari majori ecclesiæ majoris prædictæ, Capitulo generali ipsarum ecclesiarum ad audiendum literas Apostolicas ecclesiæ Trajectensi, nec non universalè clero civitatis & diœcesis Trajectensis directas indicto, Capitulariter congregatorum, meique Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc specialiter requisitorum præsentia personaliter constitutus Venerabilis vir Magister Wolterus Grawert *Canonicus ecclesiæ sancti Salvatoris prædictæ, ac procuratorio nomine Reverendi in Christo patris & Domini Dni* Swederi de Culenborch *Electi Trajectensis, prout de sua procurationis mandato plenam fecit fidem per quoddam publicum instrumentum signo & subscriptione honorabilis viri Dni* Wilhelmi *de* Wy *clerici Trajectensis diœcesis publici Apostolica & Imperiali auctoritatibus Notarii signatum & subscriptum nonnullas literas Apostolicas, unam videlicet provisionis per sanctissimum Dominum nostrum Martinum Papam prædictum eidem Dno* Swedero *quondam Præposito & Archidiacono Trajectensi, nunc vero Electo de ecclesia Trajectensi facta, unam scilicet Capitulo ecclesiæ Trajectensis, aliam vero clero civitatis & diœcesis directas, aliamque desuper concessam ejusdem sanctissimi Dni nostri* Martini *Papæ vera bulla plumbea cum cordulis canapis more Romanæ Curiæ impenden-*

penden-

pendentibus bullatas, sanas & integras non vitiatas, non concellatas, non abrasas, nec in aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carentes, ut prima facie apparuit, quarum principia & fines per ordinem inferius annotantur, exhibuit, ac produxit successive, præfatisque dominis insinuavit, Quas de mandato eorundem dominorum de manibus memorati procuratoris ea qua decuit reverentia recepi, easque alta & intelligibili voce de verbo ad verbum perlegi & recitavi. Quibus perlectis & recitatis idem procurator nomine procuratorio, quo supra, prænominatos dominos Prælatos & Canonicos earundem vigore instanter rogavit & requisivit, quatenus eis obedire, ac dominum suum Electum prædictum in Episcopum Trajectensem, & Pastorem recipere, ac eum ut supra nomine procuratorio in cathedra episcopali in choro dictæ majoris ecclesiæ situata inthronizare, sibique eodem nomine procuratorio sigilla Vicariatus & Officialitatis & claves Curiæ tradi & in aulam episcopalem Trajectensem introducere, ac cetera facere vellent, prout & quemadmodum consuetum est, & de jure tenerentur. Cui Procuratori sic instanter petenti & requirenti præfati Domini dictarum ecclesiarum responderunt, quod vellent se deliberare. Unde pro deliberatione habenda diligenti prælibati Domini ecclesiæ majoris antedictæ duntaxat ad domum Capitularem minorem ipsi majori domo contiguam se diverterunt, & habita per eos aliquali deliberatione dicto Procuratori nomine procuratorio prædicto coram me Notario publico, ac dominis Henrico *de* Vinario *&* Iacobo Formini *testi-*

testibus infrascriptis ad se vocatis & ibidem existentibus juxta tenorem unius cedulæ ibidem lecta protestantes sua responsa dederunt tenorem hujusmodi continentia : Vicedecanus & Capitulum ecclesiæ Trajectensis respondemus super literis Apostolicis nobis insinuatis, quod volumus obedire & obedimus literis Apostolicis prædictis secundum earum tenorem & formam, salvis juribus, privilegiis, & libertatibus ecclesiæ nostræ & cujuslibet alterius, & quod parati sumus facere juxta petita Procuratoris Dni Electi Trajectensis, ac in quantum Prælati & Capitula aliarum quatuor ecclesiarum non inpediverint nos in jure ecclesiæ nostræ dictum Procuratorem Electi Trajectensis introducendo, quod ad Vicedecanum nostrum spectat tam de jure quam de consuetudine. Quod si fecerint protestamur de injuria ecclesiæ nostræ facta. *Hac quidem cedula perlecta dicti Dni ipsius ecclesiæ majoris recesserunt. Sed alii Prælati & Canonici sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ prædictarum ecclesiarum, Capitulum generale tunc uti asserebant repræsentantes, deliberatione eorum aliquali facta, dicto Procuratori, ut supra, nomine procuratorio coram me Notario & testibus prætactis & infra scriptis ad eos iterum reverso juxta tenorem alterius cedulæ per me ibidem lecta sua responsa dederunt hujusmodi sub tenore :* Nos prænominati Prælati & Canonici Capitulares sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium respondendo super literis Apostolicis nobis insinuatis ex parte Dni

Electi

Electi Trajectensis respondemus, quod volumus obedire & obedimus dictis literis Apostolicis, ac recipere, & recipimus dictum dominum Electum in Episcopum & Pastorem, inducendo Procuratorem suum prædictum in possessionem juxta petita sua sub tali protestatione, quod idem Dns noster Electus confirmabit nobis privilegia nostra, & juramenta nobis præstabit solita & consueta, literasque desuper sigillabit, sicut & quemadmodum de jure tenetur, & prædecessores sui episcopi Trajectenses fecerunt: *Qua etiam cedula per me lecta præfatus Procurator Dnos Præpositum sancti Petri Vicarium generalem, & Decanum sancti Salvatoris ecclesiarum Officialem sede vacante per civitatem & diœcesim Trajectensem constitutos nomine procuratorio prædicto requisivit, quatenus sibi eodem nomine procuratorio sigilla & claves per eum prius petita traderent. Cui Procuratori, ut prædicitur, requirenti iidem Dni Vicarius generalis & Officialis aliquali deliberatione inter eos habita responderunt, quod ad crastinum Capitulum generale indici facerent seu procurarent, & tunc dominis Prælatis & Canonicis prænarratis ibidem congregatis sigilla & claves præfatas libenter tradere vellent. Tandem vero dicti Dni Prælati & Canonici sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ ecclesiarum prædictarum mature deliberati, volentesque mandatis Apostolicis in omnibus & per omnia obedire, ut tenentur, procuratorem prænictum nomine procuratorio quo supra id instanter petentem in locum dictæ*

majoris

majoris domus Capitularis, ubi Episcopus Trajectensis pro tempore in Capitulo generali sedere consuevit induxerunt, & adstatim unanimi consensu & assensu viva voce Dno Iohanni Wit Decano beatæ Mariæ antedicto commiserunt, quatenus vice & nomine eorum omnium in choro prædictæ majoris ecclesiæ ipsum procuratorem, ut supra, procuratorio nomine in cathedra episcopali inthronizaret, in aulam episcopalem Trajectensem induceret, & cetera faceret juxta per ipsum Procuratorem petita & requisita. Qua commissione facta jam dictus Dns Iohannes Decanus onus hujusmodi commissionis, ut obedientiæ filius, in se suscipiens dictum Procuratorem ut supra nomine procuratorio ceteris Prælatis & Canonicis quatuor ecclesiarum immediate pratactarum concomitantibus in ecclesiam majorem præfatam induxit, ac ante chorum ibidem perveniens ibidem protestatus fuit, quod ex quo dictum Procuratorem, ut supra, nomine procuratorio, obstante janua clausa ipsius chori, infra ipsum chorum in stallo episcopali Trajectensi intronizare, ut consuetum est, non potuit, ad quod paratus esset, si commode ad eundem pateret accessus. ideo ipsum super altare sanctæ Crucis ante ipsum chorum situatum in signum intronizationis posuit, ac eum ut prædicitur nomine procuratorio pro intronizato haberi voluit, atque in aulam episcopalem Trajectensem eundem Procuratorem, ut præscribitur, nomine procuratorio inducens capiti suo birretum imposuit in signum veræ, realis, & actualis possessionis Episcopatus Trajectensis omniumque jurium & praeminentiarum tam temporalium quam spiritualium ejusdem, requirens me Notarium infra scrip-

tum, *quatenus Præposito sancti Petri Vicario generali & Henrico Houberch Officiali prædictis nomine ac vice sui dicerem, quatenus sigillum & claves prædictas dicto Procuratori ad usus Dni sui Electi traderent sub pœnis & censuris in literis Apostolicis prædictis & processibus inde servatis contentis. Super quibus memorati Dni* Iohannes *Decanus, nec non* Walterus *procurator &* Arnoldus Wael *Vicedecanus ecclesiæ majoris prætactæ me Notarium publicum supra & infra scriptum successive requisiverunt, quatenus eis seu cuilibet eorum conficerem unum aut plura publicum seu publica instrumentum vel instrumenta. Acta fuerunt hæc Trajecti sub anno, indictione, mense, die, hora, loco, & Pontificatu prædictis. Præsentibus honorabilibus viris & discretis Dnis* Henrico *de* Vinario, Iacobo Fermini *in majori, &* Iohanne Walteri *in beata Mariæ ecclesiis prædictis Presbyteris, perpetuis beneficiatis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & requisitis. Deinde anno Domini, indictione, mense, & Pontificatu prænarratis, diei vicesima prima hora tertiarum vel quasi, in Venerabilium virorum Dnorum* Arnoldi Wael *Vicedecani & aliorum Canonicorum Capitularium ecclesiæ majoris prælibatæ prænominatorum, in domo Capitulari minori prætacta, Capitulo eorum ad infrascripta peragenda specialiter indicto, Capitulariter congregatorum, meique Notarii publici & testium supra & infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & requisitorum præsentia personaliter constitutus venerabilis vir Magister* Bernardus uten Enge *Canonicus Trajectensis prædictus ac Procurator, & procuratorio nomine Reverendi patris Dni*

Swe-

Swederi de Culenburch *Electi pranominati proposuit sub his verbis: Heri vobis Dnis Capitularibus in hac domo Capitulari, Capitulo desuper indicto, Capitulariter congregatis primo literas Apostolicas Dno meo Electo pradicto per sanctissimum Dnm nostrum* Martinum *Papam antedictum super provisione ecclesia Trajectensis concessas & vobis directas, & deinde Magister* Walterus *Conprocurator meus in generali Capitulo vobis & Pralatis ac Canonicis sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beata Maria ecclesiarum adhuc easdem ac provisionis aliasque literas Apostolicas etiam clero civitatis & diœcesis Trajectensis destinatas insinuavimus. In quo quidem Capitulo generali idem Magister* Walterus *procurator nomine procuratorio quo supra vos ac Pralatos & Canonicos quatuor ecclesiarum pradictarum requisivit, quatenus prafatum Dnm nostrum Electum in vestrum reciperetis episcopum & Pastorem ipsum intronizando & in possessionem episcopatus Trajectensis secundum quod in prafatis literis Apostolicis latius continetur inducendo, & quia tunc dixistis vos paratos esse ad faciendum juxta mandata Apostolica, videlicet eundem Magistrum* Walterum *Procuratorem procuratorio nomine pradicto per vestrum Vicedecanum introducendi & intronizandi, & alias faciendi secundum tenorem statutorum libri Camera vestra desuper editorum, prout ad vos & Vicedecanum vestrum memoratum de jure & consuetudine spectabat & pertinebat, fuistis tamen pro tunc per Pralatos & Capitula aliarum quatuor ecclesiarum pradictarum impediti, quo*

minus tunc hoc commode facer poteratis. Et quia vos jam Venerabiles Dni mei Vicedecanus & Capitulum præfatam introductionem & intronizationem commode facere potestis peto & requiro, quatenus me nomine procuratorio jam dicto intronizetis, ad possessionem recipiatis, & alia quæ ad hujusmodi possessionem secundum consuetudinem & observantiam vestras requiruntur, faciatis, prout ad vos ac Dnm Vicedecanum vestrum de jure & de consuetudine spectat. Quibus propositis præmemorati Domini Vicedecanus & Capitulum dictæ majoris ecclesiæ per vocis organum ejusdem Vicedecani concorditer responderunt, quod parati essent facere modo petita & requisita, ejusdem Magistri Bernardi procuratoris, juribus ecclesiæ eorum semper salvis, ac prius præstito per eundem Magistrum Bernardum Procuratorem nomine procuratorio quo supra juramento a procuratoribus Episcoporum in eorum prima receptione præstari solito & consueto. Quapropter præfatus Dns Arnoldus Wael, *Vicedecanus majoris ecclesiæ præfatæ cum prælibatis suis Canonicis præfatum Magistrum* Bernardum *procuratorem, ut supra, procuratorio nomine in chorum ecclesiæ suæ in stallo episcopali ibidem intronicando, ipsaque intronizatione facta eundem nomine procuratorio prædicto in aulam episcopalem Trajectensem eisdem suis Concanonicis concomittantibu induxit, birretum capiti suo imposuit. Post hoc & in continenti idem Procurator ut supra nomine procuratorio a janitore Curiæ episcopalis Trajectensis claves ejusdem Curiæ petiit, & ab eo recepit, easque sibi reddendo custodiendas commisit in signum veræ rea-*

lis

lis, & actualis possessionis Episcopatus Trajectensis omniumque jurium & praeeminentiarum tam temporalium quam spiritualium ejusdem: Demum vero a Curia jam dicta redeundo in Capella duodecim Apostolorum in ecclesia Trajectensi sita a venerabili & circumspecto viro Dno Decano ecclesia sancti Salvatoris antedicto petiit, quatenus tradere vellet sigilla Officialitatis juxta tenorem libri Camera dicto Vicedecano prafata majoris ecclesia ad ulterius per eundem sibi nomine prafati Dni sui Electi tradenda. Cui petitioni Decanus & Officialis pradictus annuens eidem Vicedecano duo parvo sigilla Officialitatis expedite tradidit. Qua dictus Vicedecanus Magistro Bernardo *procuratori ut supra nomine procuratorio ibidem adstatim manualiter resignavit. Super quibus omnibus & singulis Dns* Arnoldus *Vicedecanus ac Magister Bernardus procurator, & nomine procuratorio sapedicto, me Notarium publicum infra scriptum requisiverunt, quatenus eis seu culibet eorum unum vel plura publicum seu publica conficerem instrumenta. Acta fuerunt hac Trajecti sub anno, indictione, mense, die, hora, locis, & Pontificatu enarratis. Prasentibus discretis viris Dnis* Henrico *de* Vynario, Iacobo Fermini, Iordano *de* Denhesen, & Theodrico *de* Alcmaria, *presbyteris in ecclesia majori sapedicta perpetuis beneficiatis, testibus fide dignis, ad pramissa vocatis specialiter & rogatis.*

Tenores vero literarum Apostolicarum, principia videlicet & fines, de quibus supra fit mentio, sequuntur per ordinem, & sunt tales.

Primo quidem tenor literæ provisionis est iste:

Martinus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Swedero de Culenborch Electo Trajectensi Salutem & Apostolicam benedictionem, Apostolatus officium, quanquam insufficientibus meritis nobis ex alto commissum, quo ecclesiarum omnium regimini præsidemus, utiliter exequi coadjuvante Domino cupientes solliciti corde reddimur & solertes, ut cum de ipsarum regiminibus agitur committendis tales eis in Pastores præficere studeamus, qui commissum sibi gregem Dominicum sciant non solum doctrina verbi, sed etiam exemplo boni operis informare, commissasque sibi ecclesias in statu pacifico & tranquillo velint ac valeant duce Dno salubriter regere & feliciter gubernare. Dudum siquidem bonæ memoriæ Frederico *episcopo Trajectensi regimini Trajectensis ecclesiæ præsidente nos cupientes eidem ecclesiæ cum vacaret per Apostolicæ sedis providentiam utilem & ydoneam præsidere personam, provisionem ipsius ecclesiæ ordinationi & dispositioni nostræ duximus ea vice specialiter reservandam, Decernentes exnunc irritum & inane, si secus super his per quoscunque quavis auctoritate scienter vel ignoranter contingeret attemptari. Postmodum vero præfata ecclesia per obitum dicti* Frederici *episcopi, qui extra Romanam Curiam debitum naturæ persolvit, Pastoris solatio destituta, Nos vacatione hujusmodi fide dignis relatibus intellecta ad provisionem ipsius ecclesiæ celerem & felicem, de qua nullus præter nos hac vice se intromittere potuit sive potest, reservatione & decreto obsistentibus supra-*

prædictis, ne ipsa ecclesia prolixæ vacationis exponeretur incommodis, paternis & sollicitis studiis intendentes prius deliberationem, quam de præficiendo eidem ecclesiæ personam utilem & etiam fructuosam cum fratribus nostris habuimus diligentem, demum ad te Præpositum ipsius ecclesiæ in Diaconatus ordine constitutum, cui de literarum scientia, vitæ munditia, honestate morum, spiritualium prudentia, & temporalium circumspectione, aliisque multiplicium virtutum meritis apud nos fide digna testimonia perhibentur, direximus oculos nostræ mentis. Quibus omnibus attenta meditatione pensatis de persona tua nobis & dictis fratribus, ob dictorum tuorum exigentiam meritorum, accepta, ipsi Trajectensi ecclesiæ de dictorum fratrum consilio auctoritate Apostolica providemus, teque illi præficimus in episcopum & Pastorem, curam & administrationem ipsius ecclesiæ tibi in spiritualibus & temporalibus plenarie committendo in illo qui dat gratias & largitur præmia, confidentes, quod ipsa ecclesia per tuæ circumspectionis industriam & providentiam circumspectam sub tuo felici regimine, dextera Domini tibi assistente propitia salubriter dirigetur, & grata in eisdem spiritualibus & temporalibus suscipiet incrementa. Iugum igitur Dominicum tuis impositum humeris prompta devotione suscipiens curam & administrationem prædictas sic exercere studeas sollicite, fideliter, & prudenter, quod ecclesia ipsa gubernatori provido & fructuoso administratori gaudeat se commissam, tuque præter æternum retributionis præmium nostram & dictæ Sedis benedictionem & gratiam exinde uberius con-

sequi merearis. Datum Romæ apud sanctos Apostolos VIII. *Idus Februarii, Pontificatus nostri anno octavo.* Alterius autem literæ Capitulo Trajectensi directæ tenor sic incipit:

Martinus *episcopus servus servorum Dei, dilectis filiis, Capitulo ecclesiæ Trajectensis salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolatus officium &c. & sic finit. Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus eidem Electo tanquam Patri & Pastori animarum vestrarum humiliter intendentes & exhibentes sibi obedientiam & reverentiam debitam & devotam ejus salubria monita & mandata suscipiatis devote, & efficaciter adimplere curetis. Alioquin sententiam, quam idem Electus rite tulerit in rebelles, ratam habebimus, & faciemus auctore Dno usque ad satisfactionem condignam inviolabiliter observari. Datum Romæ apud sanctos Apostolos* VIII. *Idus Februarii Pontificatus nostri anno octavo.* Item tenor literæ clero civitatis & diœcesis Trajectensis destinatæ sic incipit:

Martinus *episcopus servus servorum Dei dilectis filiis clero civitatis & diœcesis Trajectensis salutem & Apostolicam benedictionem. Apostolatus officium &c.* & sic finit: *Quocirca discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus &c,* per totum ad finem usque ut supra immediate. Item aliæ vero literæ tenor sic incipit:

Martinus *episcopus servus servorum Dei venerabili fratri Archiepiscopo Coloniensi & dilectis filiis Abbati monasterii Insulæ beatæ Mariæ ac Decano ecclesiæ sanctæ Barbaræ Culenburgensi Trajecten-*

jectensis diœcesis Salutem & Apostolicam benedictionem: Cum nos dudum ecclesiæ Trajectensi tunc per obitum bonæ memoriæ Frederici episcopi Trajectensis vacanti de persona dilecti filii nostri Swederi *Electi Trajectensis auctoritate Apostolica duxerimus providendum præficiendo ipsum eidem ecclesiæ in Episcopum & Pastorem &c. Et sic finit: Datum Romæ apud sanctos Apostolos* 16. *Kl. Iunii Pontificatus nostri anno octavo. Et ego Iohannes de Galencoep clericus Trajectensis diœcesis publicus Imperiali auctoritate ac quinque ecclesiarum Trajectensium prædictarum Notarius juratus, quia præmissis omnibus & singulis, dum sic ut præmittitur agerentur & fierent, una cum prænominatis testibus interfui, eaque sic fieri vidi & audivi, ideo præsens publicum instrumentum per alium me aliis occupato negotiis fideliter scriptum exinde confeci, subscripsi, & in hanc publicam formam redegi, signoquo & nomine meis solitis & consuetis signavi in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum requisitus.*

Fuit Papæ hæc voluntas, nec clero licuit refragari, etsi maxima ejus pars pronior visa in Rudolphum. Recipiendum ergo statuit, quem recipi Papa voluit, decreto hujusmodi:

In nomine Dni Amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo quadrigentesimo vicesimo quinto, indictione tertia, mensis Augusti die vicesima prima hora nonarum vel quasi Pontificatus sanctissimi in Christo patris & Dni nostri Dni Martini *divina providen-*

tii Papæ quinti anno octavo Venerabiles & circumspecti viri Dni Theodericus de Waſſenaer Præpoſitus ſancti Martini, Henricus Honborch ſancti Salvatoris, Petrus de Mera ſancti Petri, Gotfridus Verceper ſancti Iohannis, & Iohannes Wit de Delff beatæ Mariæ eccleſiarum Trajectenſium Decani, Arnoldus Wael, Iohannes de Mynden, Iohannes Wael, Wilhelmus de Raemſdorp, Andreas de Scoerle, Iohannes Theoderici, Iohannes de Ghinckel, Iohannes Pryns, Gysbertus Heerman, Hermannus Vos, & Bernardus uten Enge majoris, Laurentius Wilhelmi, Andreas Veer, Gerardus de Zeelingen, Nicolaus de Moerten, Henricus de Compoſtelle, Iohannes de Steyn, Wouterus Grawert, Zeboldus Berſwoert, Petrus de Molendino, Iohannes de Beloys ſancti Salvatoris, Arnoldus Gruter, Iohannes Wael, Petrus de Amſterdam, Iohannes Heelt, Iohannes de Herkeloe alias Haſſelt, Nicolaus Meynardi, Petrus Franconis, Wolferus de Mera, Arnoldus de Tichel, Iohannes Spiker, Iohannes de Brunſvelde, Wilhelmus de Wyc, & Florentius de Zoelen ſancti Petri, Wolferus Boninc, Herbernus de Intfaes, Everardus de Reno, Arnoldus Boninc, Fredericus Cappellaen, Gerardus Vrenck, Paulus de Cloetingen, Theodericus de Beechout, Hermannus Zuermont, Tydemannus Brant, & Gerardus Iacobi ſancti Iohannis, Rodolphus Tiam, Wouterus de Yngen, Theodericus Weert, Rodolphus Scute, Henricus Zoudenbalch, Lambertus Vlieger, Petrus Paſſert, Wilhelmus de Hildernisſe, & Gerlacus Florentii beatæ Mariæ Trajectenſium eccleſiarum Canonici Capitulares in eccleſia majori prælibata ju-

xta

actu intimationem heri eis factam ad obviandum secundo episcopalis campana pulsu domino nostro Electo Trajectensi, ut est moris, in mei Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum presentia cum pluribus dictarum ecclesiarum Canonicis non Capitularibus, Chorisociis, & scolaribus personaliter congregati, Tandem Reverendo patri D. Swedero de Culenborh *Electo Trajectensi prætacto cum crucibus, candelis accensis, & thuribulo ad pontem urbis, qui* Borchbrug *vulgariter nuncupatur, solempniter obviaverunt, ipsisque ibidem assistentibus, & parum dominum Electum memoratum expectantibus, venit idem Dns noster Electus decenter cum suis fratribus ac aliis quam pluribus suis consanguineis & amicis generosis, quem reverenter ad statim Venerabiles Domini Prepositus sancti Iohannis, & Decanus sancti Salvatoris ecclesiarum prædictarum præstantiores Prelati protunc præsentes ea, qua decuit reverentia, in ecclesiam majorem antedictam cæteris dominis Prælatis, Canonicis, Chorisociis, & scolaribus processionaliter versus eandem procedentibus cum canticis induxerunt. Quibus ad tempus ibidem continuatis & peractis memorati Dni Prepositus & Decanus dictum dominum Electum in domum Capitularem majorem ecclesie majoris præfatæ sequentibus Dnis Prælatis & Canonicis prænominatis & Chorisociis ac scolaribus prætactis se ad chorum ejusdem ecclesiæ majoris transferentibus duxerunt, & ibidem in primo loco sedens, ubi Episcopus Trajectensis pro tempore in Capitulo generali sedere consuevit, eisdem Dnis Prælatis & Canonicis præsentibus, ac Chorisociis quam-*

quampluribus, & scolaribus, ac laicis omnibus exclusis, juramentum suum, cujus tenor inferius annotatur, ex quodam libro sibi porrecto, quem in manibus suis tenuit, corporaliter legit atque præstitit. Quo facto memorati domini Præpositus & Decanus eundem in chorum ejusdem ecclesiæ majoris adduxerunt, ceteris Prælatis & Canonicis prænarratis concomitantibus, & in sede Episcopali Trajectensi ibidem locaverunt, & intronizaverunt. Qui cum aliis Prælatis, Canonicis, Chorisociis, & scolaribus ibidem existentibus sonora voce ymnum beatorum Augustini & Ambrosii videlicet, Te Deum laudamus, *cum singulis suis versibus hilariter personarunt. His itaque præmissis dicti Præpositus & Decanus prænominatum dominum Electum ante summum altare ipsius chori perduxerunt, & quadam antiphona, cum verisiculo ac collecta decantata idem Dns Præpositus, dicto Decano ejus conductore propter ejus corporis debilitatem remanente, prælibatum D. Electum in aulam episcopalem Trajectensem & ulterius in Cameram eidem aulæ contiguam induxit in signum veræ, realis, actualis, & corporalis possessionis omnium rerum, jurium, & praeminentiarum ejusdem. Super quibus omnibus & singulis sæpe dictus Dns Electus ac Prælati & Canonici ecclesiarum prædictarum successive petierunt a me Notario publico infra scripto eis fieri unum aut plura publicum seu publica instrumentum vel instrumenta. Acta fuerunt hæc Trajecti sub anno, indictione, mense, die, hora, locis, & Pontificatu prænarratis; præsentibus discretis viris dominis* Magistro Henrico *de* Vynario *&* Iacobo Fermini *presbyteris*

in

in ecclesia majeri prædicta perpetuis beneficiatis, testibus fide dignis ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Tenor vero juramenti per præfatum Dnm Electum corporaliter præstiti, de quo supra fit mentio, de verbo ad verbum sequitur & est talis: Iura ecclesiæ meæ conservabo illibata, libertatem electionis & exemptionis hactenus habitas & observatas per diœcesin Trajectensem nunquam infringam nec infringi permittam. Nulla importuna petitione ecclesias gravabo vel gravari permittam. Castra quoque seu munitiones ecclesiæ meæ Trajectensis, quæ de præsenti existunt, aut imposterum fient, non alienabo, aut impignorabo, seu debitis gravabo directe vel indirecte, sed eas & ea ad opus ecclesiæ meæ prædicta liberas & libera, prout nunc sunt, fideliter conservabo. Ceteras res ecclesiæ & quascunque possessiones a prædecessoribus meis ad me devolutas nullatenus alienabo sine communi consilio & expresso consensu Prælatorum & cleri. Nulla bella aut guerras movebo sine consilio & expresso consensu Prælatorum & cleri. Nulli petenti promittam vel jurabo ei auxilio assistere, nec assistam contra aliquos homines vel ministeriales ecclesiæ, quamdiu iidem ministeriales vel homines parere voluerint juri vel consilio Prælatorum & cleri. Et hoc fideliter & firmiter observabo. Sic me Deus adjuvet & omnes sancti fidesque sanctorum Evangeliorum.

Et ego Iohannnes de Galencoep publicus imperiali auctoritate Notarius quia præmissis omnibus & singulis, dum sic ut præmittitur agerentur & fierent, una cum prænominatis testibus interfui, eaque sic fieri

fieri vidi & audivi, ideo præsens publicum instrumentum per alium me aliis occupato negotiis fideliter scriptum exinde confeci, subscripsi, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi in testimonium præmissorum requisitus.

Utcunque ergo clerus non satis inter se concors, tandem tamen submisit se, ne videri posset in Papam contumax. Recepit, quem Papa voluit, & recepit solenni ritu. Sed priusquam id fieret, priusquam recipi ita potuit, agendum etiam cum urbe, in qua facienda inauguratio. Ea enim invita nec intrare in eam licuit, & nec intrare ergo ad explendum illum actum in majorem ecclesiam. Trahi hæc prius debuit quovis modo in partes. Et post varios tractatus tandem etiam successit res, & cum eadem transactum sic, ut docent sequentia, quæ sunt Ann. 1425. 16. *August. & seq.*

Wy Sweder *bi der genaden Gods Elect van Utrecht ende Confirmiert van den hiligen Stoel van Romen bekennen mit desen openen brieve, dat wy mogeliken gehouden zyn, ende gehouden willen wesen tot onser liever Stadt van* Utrecht, *omme die selve onse Stat mit onser gunsten ende gratien guetliken te vervolgen, ende te bet tot ons te trecken mit alre vruntscappen, also dat wael betemet ende behoirliken is, So syn wy by raide onser Raide ende vrende enter hoere, vrentlicken overcomen sulker punten, articlen, ende saken als hier na bescreven staen. Inden eersten, want zeliger gedachten Heren* Vrederic *van* Blanckenhem [*Bisscop tu*

Utrecht

Utrecht, onse laitste Voirvader, waer hem ende synre kercken rechten ende wonderinge belieft ende geconsenteert hadde alle rechtwarderinge gaestelyck ende waerlick, alle banninge ende uytsettinge gedaen ende gesciet van alle den gênen, die uyt onser Stadt van Utrecht omme heirre brueken wil gebannen ende uytgeset syn, geheten die ballinge, mit synre kercken off synre Stadt voersz. sententien off overdrachten gaestelic af waerlick die vaste ende stade gebonden heeft, of hy die alle saken gedaen hadde, ende haeft die verantwaert ende vervolgt eerst voor den Alredeurluchtichsten Heere den Roemschen Coninck, onsen Genedichsten Heere, ende dairna voer onsen heiligen vader den Paeus, ende doir syne Procuratoers geset ende gemachticht, ende heeft die saken doen vorderen ende vervolgen als synde synre Kercken saken tot in den eynde syns zaligen sterffdages, alse wy hiar of wael witter waerheyt onderwyset syn, so willen wy gevolgich wesen onsen Voirvader voersz., ende syn getreden ende treden mit desen brieve in alle den saken voirsz., gehelyck, in alre Staedt ende Stede ons Voirvaders voirsz., dat is te weten, dat wy alle die gebannede of uytgesette voirsz. uyt onser Stadt houden ende helpen houden sullen, ende onse Stadt dairinne sterken, behulpich ende bistandich wesen in allen schyn alse onse Stad dat hair gebraecht heeft, ende daer inne voertgaen, ende machtigen, ende Procuratoers setten in allen Hoven voirnoemt ende anders dair des noot gebeurde dese saken te vervolgen ende te vorderen in der bester formen, geliken ons selfs ende onser kercken saken, open voersz. onser Stad cost, Behoudelick

dat

dat wy den selven ballingen onse gratie ende genade doen mogen, alse wy hem in der laetster soenen tusschen onsen Voirvader, synre Kercken, Stadt, ende Gestichte op die een side ende di Hoechgeboerne Vursten van Beyeren *ende van* Gulic *ende van* Gelre *Hertogen verdedinct hadden. die zy doe versmaedden, ende buten der Vursten zuene onser kercken, Stadt, ende Gestichtes vianden waren, dat is te weeten, So wanneer die ballinge voersz. alle gader en samentlic zuenen by ons begeren, dat wy sy dan besuenen mogen in sulker voegen, dat sy dan oirvede doen sullen, ende buten der milen van onser Stadt bliven, ende dair op up hoere goede besuont wesen, diere also van dier tyt te gebruken, ende alle verleden verbuerde goeden overmits der veten sullen quyt ende doot wesen tot beide zyden, Oick en sullen sy in onser incoempsten niet inne komen mogen off niemant dat hier of ruert sonder argelist. Voers van der scelinge die noch uytstaende is tusschen den lande van Gelre, ende den Sticht van Utrecht, ende allet dat dair van opstaen mach, daer zullen wy inne treden, ende treden dair inne voir ons, voir onser kercken, Stad ende Gestichte in allen schyn, alse onse Voirvader Bisscop* Vrederick *voirsz. in sinen laitsten dair inne was, ende wy en sullen dair niet verder inne voirtgaen in eniger wys of dair inne doen, dan by raide ende goetduncken onser Ecclesien, Ridderschp, ende Stat voersz. samentlicken. Ende want onse lant van* Hagestein *bi onsen Voirvader Heren* Vrederic *Bisscop voersz. onser kercken weder anghewonnen is mit hulpe, coste, ende arbeit onser*

Stat

Stat van Utrecht voirsz, die den cost dair off verleyt ende vervallen hebben, ende onse Voirvader hem weder geloift heeft dien cost van dien goede te betalen na inhout der brieve die dair of syn, so bekennen wy hem ende believen die renten to bueren tot hoerer sommen toe na inhout der selver brieven, behoudeliken ons, ende onser kercken, onser hoger Heerlicheyt diere lande te gebruken, ende mede behoudelyc als die pachtjaren uyt syn, datmen dan die goede vorsz. vortaen by vrenden onser ende onser Stat ter bester orber verpachten zel. Item so en sullen wy optes Gestichts sloten niemant brengen, dair dat Gestichte mede belast of vervreemt werden mach van den sloten voersz. Ende bekennen mede dat die Castelnyen van Vredelant *ende vander* Eem *mit horen borgeren te bewaren in handen van onser Stat van* Utrecht *staen, ende dat wy die gewoentlike jaerlixe pensien dair of sullen doen betalen. Item sullen wy Heren* Dirc *van* Zulen *Ridder van der twe dusent oude scilden, die hem onse Voirvader ende onse Stat als van den huse tot* Vredelant *besegelt hebben, ende* Hubert Wolff *van den toesseggen, dat hem onse Stadt toegesecht heeft, dair een openbair instrument of is, voldoen ende ontheffen, soe dat onse Stadt voersz. sonder schade dair of wessen sal, Behoudelic den consentbrieff van den vyftien dusent scilden, die onse ecclesie besegelt heeft in synre macht te bliven. Ende sullen oick den Castelleinen in den sloten des Gestichts laten berusten thent diere tyt toe; dat hoire nacomelingen borchsaten dair of gedaen hebben na inhout des Lantbriefs ende ouder gewoenten. Item so scelinge is van der Stat sy-*

sen van Utrecht tusschen onser ecclesien ende der Stat voirsz, dair ynne sullen wy ons tot redeliker scheidinge deuchdelyk bewisen voir ruste ende vrede, ende gelegentheyt onser kercken, ende der Stat voirnoemt na onsen besten weten ende vermogen. Ende want onse Stat tegens ons ende onser gratien totten stoel van Romen geappellert hadden nae inhout hoere appellatien, die sy ons to lieve ende omme te dancke to wesen, nedergeslagen ende afgelaten hebben, So hebben wy hem weder to lieve afgelaten, verdragen, ende quytgescouden mit desen brieve alle wederrechten, saken, ende sprake, die him van ons ofte van ymant anders van onser wegen gescien souden mogen, of dair of ruerende wesen souden mogen, Ende alle Raide, vrende, dienre, geestlic of weerlic, onser Stat voirnoemt sullen dair off, ende van allen horen rade, dienste, ende verderinge vorsz hier inne gedaen van ons, onsen Amptluden, ende vrenden geestlic ende weerlic clairliken besuent ende onbelast bliven ende wesen tot alre tyt, Ende hier op sullen onse Procuratoers nederleggen ende aflaten alle processen, brieven, ende geestlike verderinge van onser wegen op onser Stat vorsz op horen borgeren of onderfaten gedaen sonder argelist. Alle dese voersz punten ende elcs besonder hebben wy Sweder Elect vorsz geloift ende geloven in goeden truwen onser liever Stadt voirsz volcomelic to houden ende te voldoen sonder al argeliste. In kennisse hyr of hebben wy onse segel by onser rechter wetentheit ende bevele aen desen brief doen hangen. Gegeven int jaer ons Heren M. CCCC. *vyf ende twintich opten sestienden dach in der maent van Augustus*

Wy

Wy Sweder *by der genaden Goids Elect van Utrecht ende Confirmiert van den hiligen Stoelt van Romen doen condt ende bekennen mit desen openen brieve, dat wy geloeft hebben ende geloven mit desen brieve in goeden truwen onser liever Stat van Utrecht, allen horen borgeren ende ondersaten, alse of dat sake weer, dat onse Stat van Utrecht hoir borgeren off ondersaten voirsz tot enigen tyd toegesproken, belast, ofte beswaert worden van onsen lieven neven Heeren* Iohan *Heere tot Egmonde, ofte van Heren* Willam *sinen brueder, alse van den nederlage des Slotes ende der Stede van* Yselstein, *ofte van enigen anderen saken den Heere van* Egmonde, *sinen brueder voersz, ofte van ymant anders van hore wegen andragende, offte dat enighe vete opstaende worde, ofte dat enige andere scelinge geviele tusschen onsen neven van* Egmonde *Heere ofte broeder voirsz., ende onser Stat voersz., dat wy alsdan onser Stat voirsz horen burgeren ende ondersaten in dien saken voersz, ende in elker bysonder truweliken voirstaen, en behulpich wesen sellen, ende dat beste ende nutste voirt keren sellen voir onser Stadt ende den horen voirsz sonder alle argelist, Oiek en sellen wy den Heere van* Egmonde *off sinen brueder onsen neven voirsz binnen onser Stadt van* Utrecht *niet brengen, omme te verhueden onruste, die daer van comen mochte. In kennisse hier off hebben wy Elect voirsz onsen segel by onser rechter wetentheyt an desen brieve doen hangen. Gegheven int jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. *vyf en twintich des Donderdages na onser Vrouwen dach assumptio die seventhiende dach in der maent van Augustus.*

Quo magis autem urbem, in qua multum momenti, ut quæ caput diœcesis, valida & opulenta pro ratione eorum temporum, obnoxiam sibi redderet, priusquam eam ingrederetur, urbis jura postridie XVIII. August. ac vetera ipsius privilegia se servaturum intacta spopondit juratus, scriptoque id comprehendit in modum qui sequitur:

Wy Sweder *by der genaden Gods ende des heyligen stoels van Romen Elect van Utrecht maken kont ende kenlic allen luden, dat wy alle die losten, punten, ende vorwaerden, die by desen openen brieve beschreven staen, daer ons tegenwoordige brief doorgesteken is, besegelt met onsen segel, geconfirmeert hebben, ende confirmeren, ende daer op loven, sekeren, ende sweren, ende glooft, gesekert, ende mit gestaveden eede gesworen, ende ons daer op verbonden hebben, die wettelyck ende wel te houden, ende te voldoen, ende niet te verbreken in geenre wys. Gegheven int jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. *ende vyf ende twintich des* XVIII. *dages in August. Ende was onderteeckent* W. de Wye *Secretaris, ende besegelt met een root segel aen een dubbelde francynen sterte hangende.*

Etiam nec pacem nec bellum se facturum sine cleri consensu perinde ac fecerant decessores spopondit scripto hujusmodi.

Wy Sweder *van* Culenburch *by der genadenGods Elect geconfirmeert tho Utrecht doen te vveten &c. dat wy gesekert ende geloofs hebben onser gemeenre ecclesien van Utrecht vast ende stade te houden, ende vol te doen, dat wy geenrehande groote oorloge nocht andere*

dere groote saken, daer den lande last af comen mach, aennemen en sullen, noch beginnen buyten wille ende consent onser ecclesien voersz van Utrecht. Voert so sullen wy met niemant des viant dat wi waren, soene, noch vrede, noch bestant maken, also verre alse wy van der ecclesien voorseit versocht werden, dat niet buyten hem te doene. Voert dat wy onse ecclesie van Utrecht, ende die personen der selver in hoeren besitte, rechten, gewoonten, ende vryheit, houden ende beschermen sullen sonder argelist. In oirconde des briefs besegelt mit onsen segel, Ghegeven in'tjaer ons Heeren CIↃ. CCCC. XXV. *des Saterdages na onser liever vrouvven dach assumptionis.*

Conciliatis sic sibi animis magno cum comitatu tandem urbem ingressus est, non, ut perperam scribit Heda, die S. Laurentii, qui in 10. August. incidit, sed ut charta habet, quæ in Tabulario majoris ecclesiæ, XXI. ejusdem mensis. Decimo Augusti quî potuit? Nondum apud ecclesiam, nondum etiam apud urbem, res eo adhuc deducta, ut patet ex præcedentibus, ut admitti potuerit. A clero, quum ingressus, qui in majori ecclesia interim congregatus, quod campanæ episcopalis secundo pulsu tum factum, ad pontem urbis, de *Borchbrugge*, honorifice receptus, & hinc cum cantu, cum vexillis, cum signis, & crucibus in ecclesiam deductus. Ingressus tamen non sine sanguine, cæsis exulum nonnullis, quos moris quidem recipi cum novo Principe adventantes, sed si intra funiculum. Extra eum de-

prehensi trucidati impune. Ex iis unum magistratus quum in carcerem jussisset duci, ingens tota civitate excitatur tumultus, de captivo contenditur, vis fit viatori, vis ipsi magistratui ad arcendam vim provolanti. Nec plebs manus ab eo abstinet. Nec deterret reverentia. In foro ipso ante Curiam, dum furori occurrit, ex eo aliquot perimuntur. Ædes effringuntur, supellex diripitur, Consul Bernardus Proeys decumbens morbo confoditur. Vix mali aliquod remedium, aut opis quicquam in magistratu, qui nec satis securus ipse, quo tumultum compescat. Mali ominis prorsus res, & irarum hinc rursum æstus. Non alienum erit, ni fallor, si historiam rei proferam ex urbis ipsius Actis, ut eo certior sit fides; Sic habent se verba ipsa: *Des Vridages na Iacobi Ann.* 1426. *Correctie der geeure die gecorrigeert syn van hoere broecken van den vechtelic, onruste, ende onrecht, die onse Stat, onsen Rade, ende onsen borgeren geschiet is opten Dynsdach van Assumptio Maria, ende was die dach der incomst ons Heeren tot den Pinster avont toe, ende daer en binnen.*

Want die Raed van onser Stad out ende nieuwe op den dach der incomst ons Heeren van Utrechts mit hoere clocke verboden hadde, dat niemant vechtelic, oft onruste, maken soude binnen onser Stat, ende ymant die dat verbrake, dat woude de Raet rechten mitten sweerde aen syn lyff, des is opten selven dach tegens overdrachten ons Heeren ende des Raets voersz, ende boven haren verbode een persoon binnen onser Stat gecomen mit onsee Heere van Utrecht

Utrecht, dien onse Raet voersz. hieromme leggen dede int vlyschuys in hore vangnisse, daer een veehtelic omme wert opter Plaetsen *op een deel van onsen Rade, die daer bevele van hadden van onsen gemenen Rade, ende daeromme daer nedergeslagen worden van sommige luden, die doe mit gewelde den gevangen man uter vangnisse namen. Ende tot dien so syn die ende meer andere luden tot hem van der Plaetsen mit opset gestrecken tot* Beernt Proeys *huys ons Raets Borgemeyster, die daer siec lach, ende hebben den selven daer jammerlicken doorgeslagen in sinen bedde. Ende syn van daer voert deen door onse Stadt tot goeder luder hoer husen gelopen, ende hebben dien goeden luden hoer husen, huysraet, glasen, ende elenodien ontwee geslagen, hoer kisten opgeslagen, ende hem dat hore genomen ende ontdragen. Ende want dese personen nabeschreven, die selver mede gesworen van Rade waren onser Stat, raets daets ende wetens schuldich waren van Beernt Proeys ons Burgemeysters doot, ende van den anderen gewelde voersz., die selve mede die lichte luden, ende die quaden daer op ende inne gesterckt hebben, ende die Raet van onser Stat voersz. daer voert toe gedrungen hebben, dat sy hoer mede Rade, die opter Plaetsen gewont ende nedergeslagen, ende andere goede borgeren, die dat hoer genomen ende, ontwee geslagen was, als voirsz. is, daer toe uytter Stadt setten ende bannen mosten, sonder enigen hoeren broecken, misdaden, ofte schulden. Ende dat die Raet voersz. dese ondadige ende schuldige van desen hoiren misdaden, ende menigen anderen gewelden, en van*

 dat

dat sy daerna Willem *van* Winsen *Scepen-Borgemeyster mit opset nederslaen deden, niet rechten en konden noch en mosten naer hoer behoeren, ende hebben aldus onse, Stat, horen Raet, hoir borgeren ende ondersaten, in hoiren ouden rechten grootelic veronrecht, ende vercort. Hieromme verbiet die Raet out ende nywe der personen nabeschreven elcken ewelicken die Stat op hoer lyf, ende men neemt hem allen ende elcken van hem bisonder hoir Borgerscap.*

Abunde hinc, ni fallor, patet, quæ tum temporum atrocitas. Atrocia erant crimina: rebellio, seditio, cædes, vis publica. Auctores nulli non noti. Nec magistratus tum ea vis, ut ulcisci ausus ultore ferro. Annus interim jam elapsus, quo reos tandem proscripsit, qui longe gravius vindicandi. Nec Antistes quicquam fecit, quo magistratus auctoritatem sartam tectam servaret. Execrari quidem visus infandum scelus, ut debuit, dum pollicetur vindictam, dum novo rursum fœdere cum magistratu contracto auxilio ei se futurum quacunque occasione mutuam pactus opem spondet scripta in id charta, quæ se habet, ut sequitur:

Wy Sweder *by der genaden Gods ende des heyligen Stoels van Romen Elect van Utrecht, ende wy Burgemeesteren, Scepenen, ende Raedt der Stadt van Utrecht maken kond allen luyden, ende bekennen, dat wy t'samentlyck, ende mit malcanderen gunstelyck ende vrundelyck overdragen syn, als van der vechtelic, wondinge, quetsinge, huysstot inge, ende*

ende van anders allen gebreecken, ende misdaden, die geweest syn, ende geschiet binnen onser Stat van Utrecht des Dynsdachs na onser liever Vrouwen dach assumptie lest verleden, daer mit namen Bernt Proeys *ende* Gerbrant Spycker *doot gebleven zyn, ende alle die voersz. puncten hebben wy aen ons genomen, ende treeken die aen ons, ende aen onser Heerlicheit, ende wy Elect ende Raedt out ende nieuw voersz. hebben malkanderen geloeft ende geloven in goeden trouwen dese voersz. saken, ende wat daer voort of comen mach, samentlyck te dragen, ende malcanderen daer in behulpelick ende bystandich te wesen, ende die punten, die daer op sunt Bartholemeus dach mit der clocken uitgeluyt syn buyten malkanderen niet te veranderfaten, ende hier aff zullen wy* Sweder *Elect mit onser Stat voersz. een Hoofthheer wesen, behoudelycken so wie ymant op den selven Dinxdach yet genomen heeft, dat hy dat weder brengen sal in handen twier mannen van den Rade van onser Stadt van Utrecht, die wy daer toe geset hebben, ende so wie des niet en dede, dat die Raidt van onser Stadt dat rechten mach na hoeren goetduncken, sonder argelist. Ende des tot enen oirconde so hebben wy* Sweder *Elect, ende wy Stadt van Utrecht voersz., onse segelen aen desen brief doen hangen. Ghegeven in het jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. XXV. *des anderen dages na sint Bartholomeus dach Apostels, ende deser brieven syn twee sprekende alleens.*

Verum hæc intra verba tantum ſtetit promiſſio. Manſit ſcelus inultum, nec in gratiam

 magi-

magistratus Suederus fecit quicquam, quod alicujus momenti. Iniquus rerum arbiter, dum cæde, & incendiis noxios & innoxios, quoscunque suspicatur Rudolphi partium, persequitur, dum nec clero quicquam parcit privilegiis ipsius fractis, in equestrem etiam ordinem sævus passim & immitis, odium mox incurrit, quod nec vi, nec blanditiis, nec prece unquam, nec pretio, animis eximi deinceps potuit. Contra favor revixit, quo Rudolphum urbs prosecuta statim jam ab initio, ex quo in fata concesserat Fredericus van Blanckenheim, ut exempli tantum causa ex decreto ejus patet, *des Vridages na onser Vrouwen dach visitatie Ann. 1425. Want in den begin na saliger gedachten doot Vredericx ons laetsten Heeren overdrachte, onse wil, ende meyninge was, ende is ons Raets out ende nywe, ende dat in heeren boecken geschreven hebben, of ymant anders geconfirmeert werde, dan onse Postulaet, die onse vrient geweest heeft, of onse nabuyr is, of ymant anders, daer imme sullen wy onsen Heere den Postulaet bystandich wesen, ende hem daerinne te hulpe comen, also lange wy dat mit rechte doen mogen, so syn onse Raet out ende nywe eendrachtelic daer voort op overdragen, dat sy die provisie of confirmatie den Domproeste gedaen weren willen mit rechte, also lange dat men dat mit recht doen mach. Ende dit heeft de Raet out ende nywe eendrachtelic overdragen, ende den Oversten out ende nywe daer also bevelinge of gedaen, dese saken te vorderen, ende daer inne voort te gaen in alre manieren voersz. Ende so was onse*

Over-

Overste hier voer t'beste inne doen, dat sal hem de Raet gestaen ter tyt toe, dat de Raet eens anders te rade worde. Ende niemant van onsen Bergeren ofte ondersaten en sellen daer tegens raden, daden, schriven, rimen, of tegens doen in eniger wys, mer hier by bliven eendrachtelic. Ende ymant van den Rade out of nywe, die dit verbrake, die soude syn borgerschap verboren, ende een jaer uter Stat wesen. Ende enich ondersaet die dit verbrake, die sonde vyf jaer uter Stat wesen. Dit wert overdragen als voersz. staet int jaer ons Heeren CIↃ. CCCC. XXV. *des* XXII. *dages in der maent Meerte.*

Multum favor hic dein auctus, postquam animadvertit urbs Suederi sævum ingenium, frequentibus injuriis lacessita ab eo & vexata, postquam vidit Amorfortios cæde ab eo & incendiis ob studium in Rudolphum ad exitium vocatos, eos autem, qui trans Ysalam, nec motos Suederi minis, nec Papæ fulmine, aut anathemate, quo & ipsum Rudolphum, & quotquot ei adhærebant fautores diris devotos fidelium cœtu excluserat, in fide tamen jam addicta ei immobiles perstitisse, præsertim postquam Rudolphus a decreto ejusdem Papæ, quo Spirensis episcopi probata ab eo cessio, magno animo appellasset. Passim favor Rudolphi ingens. Et idcirco & tandem urbs, dum hæc ob oculos sibi ponit, dum pronior semper in Rudolphum, dum Suederum abominatur, etsi jam a Papa admissum & confirmatum, & a clero, ut supra p. 89. inductum in possessionem, solenni etiam in verba Papæ, cujus

su-

ſupra fit mentio *p.* 262. juramento jam præſtito, quod & hic ſupponendum, cum ſine eo nec quæſita etiam epiſcopatus poſſeſſio. Nondum dixi adhuc, quale id juramentum, quod verbis tam diſertis requirit Papa ibi *dict. loc.* Scedula, ut dicitur expreſſum erat, quæ Papæ literis incluſa, nec a Notario tum lecta. Haud dubie autem idem eadem formula conceptum, quæ præſcripta Ioanni Archiepiſcopo Cantuarienſi *Angl. ſacr. to.* 1. *p.* 372. *Ego Iohannes Archiepiſcopus Cantuar. ab hac hora in antea fidelis & obediens ero B. Petro ſanctaque Apoſtolica Romana eccleſia, & domino meo Iohanni Papa* XXII. *ſuiſque ſucceſſoribus canonice intrantibus. Non ero in conſilio, aut conſenſu, vel facto, ut vitam vel membrum perdant, vel capiantur mala captione. Conſilium vero quod mihi credituri, ſive per ſe, aut nuntios, ſeu per literas ad eorum damnum, me ſciente, nemini pandam. Papatum Romanum, & Regalia S. Petri adjutor eis ero ad retinendum & defendendum, ſalvo meo ordine contra omnem hominem. Legatum Apoſtolica ſedis in eundo & redeundo honorifice tractabo &c. Poſſeſſiones vero ad mei Archiepiſcopatus menſam pertinentes nec vendam, neque donabo, nec oppignorabo, neque de novo infeudabo, vel aliquo modo alienabo inconſulto Romano Pontifice. Sic me Deus adjuvet, & hac ſancta Dei Evangelia.* Eo inquam non obſtante, dum graſſantem quotidie in vitas hominum fortunaſque prorſus perfert invita, occaſiones circumſpicit, intenta in quaſcunque, quibus jugum excutiat: Mox autem cum vir nobilis Ioannes a Reneſſe, quem Suederus pro-

proſcripſerat, quatuordecim equitibus, armis cuculla tectis, dum monachos ſimulant, Ultrajectum ingreſſus, occupaſſet palatium, & mox pulſis adverſariis redegiſſet urbem in poteſtatem, certatim confluentibus, quibus grata hæc Suederi odio & votis diu jam expetita erat rerum mutatio, abjecta omni mora cupide admodum urbs quod oblatum arripuit. Suederum interim dum abeſt, nam ad primum populi concurſum vim veritus ſe ſubduxerat, gratia populi deſtitutus, & viribus multum impar, nunquam deinceps in urbem ſic deſertam regreſſus, hoſtem judicat, proſcribit, & Rudolpho advocato Tranſiſalanis ſe jungit. Et quod rei momentum ingens, quum equeſtris ordo junxiſſet ſe, etiam clerus acceſſit, etſi hic paulo ſerius, quod elector Suederi, a Papa jam confirmati, & jam miſſi in poſſeſſionem. Acceſſit tamen, & ſic tandem paucis tantum exceptis diœceſis univerſa, & cis & trans Yſalam juncta invicem unanimiter. A qua & mora non interpoſita, nequid interim Reſpublica per diutinam vacationem acciperet detrimenti, quod a Saliis jam pridem factum, Rudolphus mox proclamatur diœceſis Protector. Primi, a quibus factum id, equeſtris ordo & Ultrajectum, fœdere icto cum Saliis, quod ſe habet, ut ſequitur:

Wy Ridderſchap des lants van Utrecht, ende wy Stadt van Utrecht, die omme die heylige kercken wille van Utrecht, ende om onſe lyve ende goede te beſchermen die proteſtatie gedaen hebben op die ene

ene syde, ende wy gemeyne Ritterscap van Zallant, Vollenhoe, Twenthe, *ende* Drenthe, *ende wy Steden* Deventer, Campen, Swolle, *ende* Oldenzaele *op die ander syde, maken kont allen luden, die dessen brief sullen sien of horen lesen. Want na doode saliger gedachten Bisscops Fredrics onsen laetsten Heere, die Edele Heer, Her* Rodolph *van* Diepholt *van der kercken van Utrecht tot enen Postulaet gecoren wert, die van weigeringhe der provisien des Stoels van Romen geappelliert heeft mit ons gemeine Ridderscap ende Steden van Overysele voersz, ende wy op onser appellatien vaste gestaen hebben, ende noch staen, ende die Edele Heer* Roloff *voersz also gecoren onsen lande ende Steden van* Overysele *so vromelic ende eerliken geregeert heeft, ende regeert, dat he ende wy Gode daer van dancken ende loven, ende want wy Ridderscap des lants van Utrecht, ende wy Stat van Utrecht, als voersz is, op der provisie des stoels van Romen Heren* Sweder *van* Culenborch *tot enen Bisscop ontfangen hebben, ende den selven mit alre eeren ende doechden vervolget, die op den dach synre onfanginge in onser Stat, ende sint ter tyt onse Stat ende lant mit dootslage, bloetstortinge, gewelden, ende grooter onrechte sonder recht ende sonder breken den luden jammierlic overvallen heeft, ende is also in ondeuchden voertgegaen, daer hy na den Lantrechte, dat hy gesworen hadde te holden, ende na older gewoonte der kercken van Utrecht mit vollen rechte dair of vervolget is, en onset van alle gehoorsaemhait, van allen dienste, ende van allen rechten geestelic ende weerlic, ende van alle sinen diensluden, des*

geli-

geliken. Ende hy heeft nu ten laetsten der kercken ende des gestichts van Utrecht *boden ende luden, als die Stadt van* Amersfoerde *in handen der kercke vyanden gebracht, verbernet, ende ontledet van den Gestichte voersz, daer men daghelix die straten, ende des Gestichts lude uytschudt, ende berovet. Ende wy Ridderscap, Stadt, ende Steden, ende Lande der kercken voersz toe beyde siden der Ysele, als voersz is, hebben hieromme gescheiden ende gedeilt geweest mit ongunsten van malcanderen, ende noch meer tot onverwinliken schade gescheiden gebleven mochten hebben, so druckt ons die nutscap der kercke ende des lants toe beide syden der Yselen, ende rechte noodr, anxt, ende vreese onser liven ende goede, daer toe ons voor die ongewalden, ongenaden, ende onrechten voersz Heren* Zweders *voersz omme die kercke ende ons te beschermen, dat wy ons samentlike ende broederlike holden ende verenighen, also als wy Ritterscap ende Steden van Overysele staen op onser appellatien, en onsen liven Heere Her* Rudolph *vorsz als enen* Postulaet, *ende vvy Ritterscap des Lants ende vvy Stat van Utrecht, als vorsz is, den selven onsen lieven Heere, als enen Ruwaert ende Beschermer elcs ontfangen ende aengenomen hebben, ende vvy Ritterscap, Stadt, ende Stede der landen voersz toe beyden syden hebben hieromme gelavet, ende laven in desen tegenvvordigen beieve voer ons selven, voer onsen erven, nacomelingen, ende borgeren, den Edelen onsen lieven Heere, Her* Rolof *vorsz, also hi tot der kercken van Utrecht gepostuleert vvert, ende als enen Ruvvaert endo beschermer, als vorsz is, dat*

vvy

wy hem gunnen sullen alle des Gestichtes sloten, renten, ende bevvindon, mit allen hoeren toebehoeren elcs in synen landen gelegen te gebruken, ende hem daer inne te holden, ende in desen allen behulpelic ende bystandich te vvesen, ende hem die ongehoorsame helpen te bedvvingen, ende daer van by hem te bliven mit allen onsen machte na allen onsen vermogen sonder argelist, ende hem ooc selven toe beholden ten utersten rechte toe, dat is te weten, tot den generael Consilium, *en vergaderinge der gemeenre Kerstenheit alle der heyliger kercken ter laester sententie. Ende want wy dit gedaen hebben omme nutscap der kercken, ende onser nootsaken wille voersz, ende omme voertan geheel ende eens te blyven, hebben wy elcks den anderen gelovet mit voordachten sinnen ende wysen raide, ende ons hier inne verbonden op allen punten voor ende nae geschreven by onsen Heere voersz te bliven, ende hem te holden ende te doene als vorsz is, ende off ons dan hier van nu of hier na eenighe lasten aen quamen, geestelic of weerlic, mit machten of mit rechte, ons allen samentlic, bysunder, in wat hoeken deser lande voersz dat gesciede, dat sullen wy voersz malc den anderen helpen uytdragen, weren, ende wederstaen mit allen onsen vermogen, dat come toe, hoe dattet toecome, in eniger wys, sonder enighe weer van rechten of van machten daer tegens te doene, oft om enigher geboden wille geestelic oft weerliken, of eniger Vorsten, Heeren, Steden. Lande, ofte luden te laten, ofte om eniger laste vvillen van verbod oft anders, die ons daer van aencomen mochten,*

ten, oft om eenige ander lasten oft veden vville, die ons ofte onser enighe aengeleget mochten vverden, eer dese voersz sake gesloten ofte geeyndet vveren, totter laetsten sententien als voersz is, dan dat truwelic andere helpen weren, ende vvederstaen, ende te doene als voersz is. Voert so sullen vvy geen van ons Ridderschap, Stadt, ende Steden toe beyden syden, als voersz is, soene, vrede, noch vorwerde maken mit ymande, die hier inne tegens ons vvere, dan bi vville ende consente onser alre voersz samentliken, ende niet gescheiden. Oec so en sullen vvy mit niemande, die tegens ons were in veden of anders, soen, vrede, off vorwerde maken, oft aengaen, wy en sullen enen ygeliken van ons weder besoenen, ende doen setten in ende op alle sine goede, leen, eyghen, ampte, ende brieve, die hy heeft ende hadde, die hem afgenomen ende ontweldicht weren om dese sake wille, voer, ende nae bescreven. Voert so noch sommighe Ridderen ende Knapen, Steden, ende luden toe beyden syden in desen onsen verbonde mit ons niet getreden en syn, ende die also geliken ons niet mede geloeft en hebben, so syn wy dus samentlic overgecomen, dat wy alle die Ridderen, Knapen, Steden, ende luden vorsz, ende elcken van hem hier toe eyschen ende hem des verghen sullen mit ons hem mede te verbinden, om ons te bet tot alle eendrachten te voegen, ende die gewelde voersz te wederstaen. Ende weer ymant van hem, die hier inne tegens ons were, ofte ons niet byblivich wesen en walde, ende dese gelofte mit ons doen, als voersz is, ende enich van ons daer toe deden, den toe onderwysen, ofte daeromme te belasten an live ofte an goede by raide ons Heren voirsz, dat

wy dat sammentlic gestaen sullen in erachte onses verbontes, *geliken ofte wy dat selven so deden*, *ofte gedaen hadden. Ende alle dese punten vorsz. samentlic ende elc bisonder hebben wy Ritterscap des lants van Utrecht*, *ende wy Stat van Utrecht*, *voer ons selven ende voor ons erfgenamen burgeren*, *ende ondersaten*, *tegenwoordich ende toekomende gelovet*, *ende loven mit desen brieve der Ritterscap van* Sallant, Vollenho, Twenthe, Drenthe, *ende die Steden* Deventer, Campen, Swolle, *ende* Oldenzaele, *haere Borgeren ende ondersaten samentlic*, *tegenwoordich ende toecomende*, *ende elken van hum bysonder in trouwen*, *eeren*, *ende sekerheit te holden alle die punten*, *so die voersz. staen. Ende wy gemeene Ritterscap van* Zallant, Vollenhoe, Twenthe, *ende* Drenthe, *ende die Steden* Deventer, Campen, Swolle, *ende* Oldenzale *geloven weder mit desen brieve der Ritterscap des lans van Utrecht ende der Stat van Utrecht vorsz*, *voer ons*, *onsen erfgenamen*, *onsen borgeren ende ondersaten*, *tegenwoordich ende toecomende*, *hem ende hoeren erfgenamen*, *borgeren*, *ende ondersaten samentlic*, *tegenwoordige ende toecomende*, *ende elken van hem bysonder by onser trouwen*, *eeren*, *ende sekerheide te holden alle punten*, *als die vorsz. staen sonder argelist. Oec so moghen of si willen alle die ghene dingesceten sijn in den Stichte van Utrecht van Ritterscap ofte Steden*, *die nu inden verbonde niet mede getreden en sijn*, *daer in comen*, *ende mit hoeren segelen ende brieven in transfixien doer desen brief gesteken dit mede geloven te holden. Ende allike wael sal dese brief in synre volre machten bliven. In kennisse*

nisse aller saken voersz. hebben vvy Ritterscap des lants van Utrecht, ende vvy Stat van Utrecht als voersz. is, gebeden die vrome ende eerbaer Heren, Heren Iohan Borchgrave van Montfoerde, Heren Lodewich van Montfoerde, Heren Dirc van Zulen, Heren Frederic uten Hamme, Heren Willam van Montfoerde die Rover Ridderen, Gysebert van Vianen, ende Herman van Steente Knapen deser brief over ons toe besegelen mit hoeren segelen, Dat vvy gedaen hebben om hoere beden vville over hem ende over ons selven, ende vvy Stadt van Utrecht onser Stadt seghelc over ons, onsen raden, borgeren, ende ondersaten vorsz. ende vvy Ritterscap van Zallant, Vollenhoe, Twenthe, ende Drenthe vorsz. hebben gebeden den vromen ende eerbaren Frederick van Hekeren geheiten van Rechteren, Simon van der Schulenborch, Frederic van den Rutenberge, Herman van Kuynre, Gherit van Buchorst, Alphert van Zselmuden, Egbert van Almelo, Iohan van Weelvelde, Arent van Steenwyck, ende Iohan van den Clooster, desen brief over ons toe besegelen mit hoeren segelen; dat vvy hebben gedaen om beden vville der Ritterschap vorsz. over hem ende over ons selven, ende vvy Steden Deventer Campen, Swolle, ende Oldenzale hebben onser Stede segelen als over ons selven, onser Rade, borgeren ende ondersaten voorsz. mede aen desen brief gehangen in meerre vestenisse alle der punten vorsz. Ende deser brieven syn vive alleens sprekende, daer sal onse Genadighe Heer, Her Roloff vorsz. enen brief af hebben, ende elcke Ritterscap mit

hoer Stat ende Steden tvvee der brieven vorsz. Oec vvaert sake dat deser brieven enich verloren vvorde, ofte segel aen toe breken, of dat se niet gevolsegelt en vvorden van ymande, die daer toe geeschet ofte om gebeden vvorde, der segelen vvaer een ofte meer, of dat si gaten creghen; gelike vvael sullen dese brieve stede, vast, ende ongecancelleert vvesen, ende bliven, gans, heel, sonder hinder, sonder argelist. Gegheven int jaer ons Heeren ϚIϽ. CCCC. *ses ende tvvyntich des achten dages in Octobri.*

Quo arctior autem unio, sequenti anno repetita, & quod factum praecedenti, ab equestri tantum ordine dioecesis eis Ysalam & sola urbe Ultrajecto, sequenti factum a tribus Statibus clero ceteris se jungente, & Rudolphum Protectorem proclamante unanimiter. Nec temere hic quicquam clerus, sed jus patrium exsecutus, postquam Suederum ut gestorum praesens redderet rationes, quod moris fieri in Capitulo, absentem prius citasset ter, & is contumax perstitisset. Iuvat nosse autem, qui hi Status, quis clerus, qui equites, & quae nobilitas tum temporis equestri ordini adscripta, quae civitas, quod oppidum, quod in Comitiis tum praesens. Charta est in Tabulario ecclesiae S. Mariae, digna ob antiquitatem, quae tota hic inseratur, ut quas in Principem peccantem, & jura populi conculcantem potestas olim Ordinum, reclamante quamvis Papa, quivis cognoscat. Descripta a me haec est:

In

In nomine Dni Amen, Anno Nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo vicesimo septimo, Indictione quinta, mensis Ianuarii die tertia, hora tertiarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, Dni Martini divina providentia Papæ quinti anno decimo, congregati ad infra scripta Capitulariter & ad generale Capitulum Trajectense, ut moris est ab antiquo, prout ibidem referebatur, vocati Venerabiles & Circumspecti viri Dni Hermannus de Lochorst, Decanus majoris, Iacobus de Lichtenberch Præpositus sancti Petri, Henricus Houberch Decanus sancti Salvatoris ecclesiarum Trajectensium, Arnoldus Waell, Iohannes Colentier, Iohannes de Ginckel, Henricus de Winsen, ejusdem Majoris, Laurentius Wilhelmi, Iohannes ter Langhen, Iohannes de Steyn, Welterus Grawert, Iohannes Weert ejusdem sancti Salvatoris, Arnoldus de Tychel, Raso Doggart ejusdem sancti Petri, Everardus de Ryn, Gerardus Vrenck, Arnoldus Boeningh, Gerardus Iacobi, Gysbertus Albout, Nicolaus Cloeting sancti Iohannis, Volkerus de Lichtenberch, Iohannes Hondertmarck, Gysbertus de Spenger, & Gysbertus Waell beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonici, nec non generosi & strenui viri Iohannes Burggravius de Montfoirde, Baro Iohannes de Vianen Dns de Noordeloes, Wilhelmus de Montfoirde D. de Lathem, Iohannes de Renesse & de Ryaouwe, Iohannes de Langerack, Theodricu de Zulen, Fredericus uten Hamme senior milites, Iohannes de Vyanen de Iaersvelt, Gysbertus de Nyenrode, Henricus

Instrumentum super assumptione Dni Rudolphi de Diephelt in tutorem & defensorem patriæ de data 1427.

ricus de Ryn, Gysbertus de Ryn, Everardus de Ryn dictus Zonde de Ryn, Fredericus Borre de Amerongen, Iacobus Borre de Amerongen, Suvederus Bastardus de Mionfoerde, Hermannus de Steenre, & Fredericus Steenre Armigeri, nec non providi & circumspecti viri Iohannes Poyt & Arnoldus de Amerongen, Wilhelmus de Winsen, Gerardus Haen, Haissart, Pelegrinus Waell, Rudolphus Tydemanni, proconsules & Rectores civitatis Trajectensis, Theodricus Pott, & Arnoldus Huberti Burgimagistri & Rectores opidi Amersfordiensis Trajectensis dioecesis in loco Capitulari dictæ Majoris ecclesiæ, ubi de more & consuetudine longæva præscripti Prelati & Canonici Majoris & aliarum ecclesiarum Trajectensium prædictarum, nec non milites & Armigeri, atque Rectores civitatis & opidorum patriæ Trajectensis prædictorum, tanquam tres Status per quos ecclesia & patria Trajectensis a longis retroactis temporibus recte fuerant recta & conservavata, prout adhuc reguntur & conservantur in juribus; libertatibus, ac privilegiis earundem, convocati & congregati, ut tenentur & consueverunt, ad negotia ipsos Status ac ecclesiam & patriam prædictos tangentia sive concernentia pertractanda, disponenda, & ordinanda in mei Wilhelmi de Medenblick *Notarii publici & testium infra scriptorum numerosa populi astantis multitudinis præsentia, idem Venerabilis ac circumspectus Dns* Hermannus *Decanus dictæ Majoris ecclesiæ supradictus ibidem coram omnibus prædictis alta voce & publice recitavit & legit quandam papyri ca-*

cedulam, quam manu sua tenuit, tenorem qui sequitur continentem. Considerando quantæ seditiones, partialitates, & quanta dampna, & violentiæ, quam magnæ strages & sanguinis effusio, turbationes, exactiones, captivitates, cleri, & populi ecclesiæ, patriæ, civitatis, opidorum, & villarum Trajectensium exortæ, commissæ, ac factæ sunt, & in eisdem proh dolor! quod dolenter referendum est, per Dnm *Swederum* episcopum Trajectensem, ac per ejusdem malum regimen ac inordinatam istam incertamque potestatem ac improvidum consilium & inexpertum, non Deum, æquitatem, & justitiam præ oculis habentem, sed tantum diabolo suadente opera sua & voluntatem in omnibus consentientem, & perpepetrantem contra juramenta sua de observando contenta in quadam litera vulgariter die *Lantbrieff* nuncupata, ut jura, privilegia, & libertates laudabiles ecclesiæ, civitatis, & patriæ Trajectensis, ipsisque juramentis postpositis, temeratis, & omnino neglectis, adeo & in tantum, quod nisi omnipotens Deus de sua gratia ex visceribus benignitatis & misericordiæ remedium providendo concessisset, proculdubio civitas, opida, & patria prædicta & prædictæ ad nihilum & in conculcatione pecorum redacta fuissent, & quod deterius est adhuc, idem *Swederus* conatur, laborat, & minatur prædicta si poterit, quod Deus avertat, ad effectum dyabolicæ voluntatis deducere. Qua-

propter nos Prælati & Capitula majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium, ac Barones, Milites, & Armigeri, nec non Rectores, Concilia, & communitates Civitatum ac totius patriæ Trajectensis ab ista parte *Ysela* ad ista attendentes, & Dei adjutorio invocato, qui huc usque de sua misericordia, licet meritis nostris id minime exigentibus, nos, ecclesiam & patriam prædictas a jacturis & periculis hujusmodi præservavit, cujus gratiam ad hoc invocavimus, duximus eligendum, nominandum & invocandum in mamburnum, tutorem, ac gubernatorem, & defensorem illustrem virum, generosum, & circumspectum Dnm *Rodolphum* de *Diepholt* alias per nos concorditer, ac rite, & legitime in Episcopum nostrum postulatum, qui tanquam fidelis Dns cum sua & suorum amicorum generosorum & aliorum, sine alterius cujuscunque adjutorio, nisi tantummodo omnipotentis suffultus gratia & potestate viriliter opidum *Amersfordiense* pro tunc ab inimicis ecclesiæ de voluntate & assensu ipsius *Svvederi* miserabiliter & turpiter occupatum, in magna parte devastatum, & ab ipsa ecclesia violenter alienatum recuperavit, ac generose & benivole ipsi ecclesiæ restituit, & ad ecclesiam fideliter reduxit. Et si sua magnifica Generositas de Dei ordinatione suæque & suorum pariter Nobilium & amicorum providentia viriliter ac intrepide, non invasisset, obtinuisset, & ad ipsam ecclesiam

re-

reduxisset suis & suorum gravibus periculis & expensis, nullus bonae mentis & ecclesiae fidelis debet merito & rationabiliter hoc vertere in dubium, quin ipsa ecclesia, tota terra, ymo & principalis civitas Trajectensis, ac omnia oppida cum inhabitantibus tam clericis quam laycis, & in iis degentibus utriusque sexus, etiam in incunabulis existentibus, verisimiliter in ruinam & destructionem perpetuam redacta fuissent. Petentes igitur humiliter ac precibus humillimis quibus valemus supplicantes, quatenus sua benignitas & *Illustris gratia* praedictum onus dignetur & velit benigne acceptare & assumere, ceteraque quae in praemissis necessaria sunt & erunt fideliter prout confidimus facere & adimplere, hoc semper salvo quod semper intendimus mandatis Apostolicis justis obedire, ab injustisque per remedium juris pro posse nos defendere, nec ab ipsius obedientia unquam recedere, aut per ista & alia nobis necessario facienda resilire, protestantes quod necessitas arduissima nos ad ista facienda inducit, salvo etiam, quod tam ecclesiastica quam secularis persona manebit in sua libertate, & coram suo judice stabit juri & debeat conveniri cum aliis protestationibus debitis & necessariis, etiam quod litera patriae in sua virtute & robore semper permanebit. Ipse etiam Dns praestabit juramentum & confirmabit suis litteris sigillo suo munitis. Protestantes insuper quod per istum actum vel per quemcunque alium fiendum a protestationibus quibuscunque pro par-

te nostra interpositis non intendimus neque volumus resilire sed ois firmiter inhærere. *Qua quidem cedula ibi publice lecta, nec non per eundem Decanum ad intellectum secundum omnimodum ejus tenorem vulgariter exposita, idem Decanus ipsos tres Status illic ut præmittitur congregatos, caritative monuit & exhortabatur, quatenus ipsi una secum suo, ecclesiæ, civitatis, & opidorum, nec non totius patriæ Trajectensis ab ista parte Ysela nominibus pro communi utilitate ecclesiæ & patriæ præfatarum ad resistendum periculis, scandalis, & jacturis revera ad exterminium peremptorium ecclesiæ & patriæ earundem tendentibus, quæ per ipsum Dnm* Suederum *de* Culenborch *Episcopum, ac ipso mandante & ratum habente, emerserunt & emergere verisimiliter est censendum, nisi salubriori remedio ac in tempore divina favente clementia, cujus res hic agitur, occurratur, & ut ea melius & levius se ipsos, ecclesiam, & patriam easdem contra pericula, scandala, & jacturas hujusmodi defendere possent, quo propter hoc adinvicem consilio & auxilio unito, & unanimes se sentiant fortiores, Venerabilem & Illustrem Dnm* Rodophum *de* Diepholt *alias ad ecclesiam Trajectensem prædictam concorditer & canonice postulatum in gubernatorem, defensorem, sive Mamburnum ecclesiæ & patriæ præfatarum concorditer & unanimiter recipere, sibique Dno* Rudolpho *ad onus hujusmodi assumandum supplicare juxta ejusdem cedulæ formam & tenorem, & alias prout res expostulat facere & exercere, disponere; & ordinare vellent & dignarentur; cum ecclesia & toti patria non modice perple-*

xis

xis contra imminentia urgentiaque pericula per aliquem alium tam promte tamque magnifice sicut per ipsum Dnum Rudolphum *succurri posse his temporibus non speratur, alias de totali destructione & ruina ecclesiæ & patriæ prædictarum est verisimiliter formidandum. Qua sic facta monitione militum & armigerorum ad unum, nec non Rectorum ipsarum civitatis & opidi, Statuum prædictorum ad aliud loca, extra locum Capitularem hujusmodi, Statu tertio videlicet ecclesiastico in eodem loco Capitulari manente, pro deliberatione super præmissis habenda se traxerunt. Et tandem post aliquantulum temporis spatium dictis duobus Statibus videlicet Militum & Armigerorum, nec non Rectorum prædictorum, ad tertium videlicet ecclesiasticum Statum in dicto loco Capitulari reversis, coram me & testibus infra scriptis ac numerosa populi multitudine presentibus & adstantibus proposuerunt per quemlibet prædictorum Statuum se super premissis solerter tractasse, & considerato ab eis, quanti posset esse periculi, si dilatio fieret in assumendo Dnum Rudolphum prædictum in eorum ac ecclesiæ & patriæ prefatorum gubernatorem, defensorem, & Mamburnum, temporum malignitate & singulis aliis pensatis, ipsi tres Status videlicet Prælati & Canonici, Milites, Armigeri, atque Rectores supradicti universaliter singuli & singulariter universi prescripti unanimiter, concorditer, nemine discrepante, ex certa scientia sub protestationibus ipsa cedula contentis juxta ipsius cedulæ tenorem, & alias omni modo, jure, causa, & forma melioribus, quibus potuerunt & debuerunt, præfatum Venerabilem & illustrem Dnum* Rudolphum

de

de Diepholt *in eorum ac ecclesiæ & patriæ præfatorum defensorem, gubernatorem, & Mamburnum in Dei nomine receperunt. Et ex tunc statim & in continenti, nullo actu extraneo interveniente, Venerabilis Dns Hermannus Decanus & Iacobus Præpositus prædicti, nec non Generosi & Strenui viri Dns* Iohannes *Burchgravius*, Wilhelmus *de* Montfoirde, *& alii quam plures tam Canonici quam Milites & Armigeri de loco Capitulari hujusmodi, de voluntate consilio & supplicatione aliorum ibidem permanentium, ad ducendum eundem* Dnm Rodolphum *coram eis in loco Capitulari prædicto exiverunt, & tandem ipsum* Dnm Rudolphum *modico spatio temporis elapso secum ad locum Capitularem hujusmodi adduxerunt & in superiori scamno loci hujusmodi collocarunt, ipsique tres Status supradicti per os Decani majoris ecclesiæ prædictæ præfatum* Dnm Rudolphum, *præmissis eidem declaratis & ad intellectum expositis, humiliter & attente supplicarunt, quatenus propter Deum & imminentem evidentemque necessitatem ipsorum, ac ecclesiæ, & patriæ præfatarum, ac eorum humilem supplicationem onus hujusmodi defensionis, Gubernantiæ, & Mamburnatus in se recipere, & acceptare, ac ipsos, ecclesiam, & patriam supradictas regere & gubernare, ac a præmissis & aliis periculis pro posse defendere dignaretur & vellet. Ad quod idem Venerabilis & Illustris Dns* Rodolphus de Diepholt *præfatus quibusdam verbis interpositis tandem propria suæ vocis oraculo respondendo dixit, quod precibus & instantia ipsorum permotus in laudem & honorem Dei ejusque gloriosæ matris virginis Mariæ,*

ac

ac beati Martini Episcopi & Confessoris, ejusdem ecclesiæ Trajectensis patroni, onus hujusmodi defensionis, Gubernantiæ, & Mamburnatus in se recepit & acceptavit, ac ecclesiam & patriam ejusque subditos ac jura eorum pro posse & nosse defendere, ipsosque juxta leges ecclesiæ & patriæ præfatarum laudabiles regere & gubernare medio suo juramento, ibidem per ipsum Dnm Rodolphum corporaliter erectis digitis, solemniter præstito, & desuper literas suas suo sigillo roboratas cuilibet trium Statuum hujusmodi dare promisit in forma meliori. De quibus omnibus & singulis tres Status hujusmodi unanimi voce Deo laudes & honores & sibi Dno Rodolpho *gratias retulerunt præsentibus ibidem honorabilibus & discretis viris, Dnis* Iacobo Fermini *Majoris &* Iohanne Lucas *beatæ Mariæ Trajectensium ecclesiarum perpetuis beneficiatis, nec non providis viris* Reynero Iager, Reynoldo *de* Brederode *filio* Henrici, *&* Rodolpho Coenart *clericis, Notariis publicis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Deinde vero anno, indictione, Pontificatu, & mense Ianuarii prædictis ejusdem mensis die quinta, hora tertiarum vel quasi, coram me Notario publico & testibus infra scriptis ad id vocatis specialiter & rogatis in domo Capitulari majoris ecclesiæ antedictæ in Venerabilis & Illustris Dni* Rodolphi *de* Diepholt *supradicti & Venerabilium Dnorum Prælatorum & Canonicorum, nec non Militum, Militarium, & Armigerorum omniumque & singulorum supra scriptorum ac multitudinis populi astantis in pressura præsentia, productis illic in medium tribus ejusdem teneris literis, sigillo præfati Dni* Ro-

Rodolphi de Diepholt *sigillatis, de quibus supra narratur, quarum unam ibidem Prælati, Canonici, Milites, & Armigeri per me* Wilhelmum *Notarium coram omnibus astantibus & circumstantibus alta voce publice recitari atque legi fecerunt hujusmodi sub tenore: Wy* Roeloff *van* Diepholt *Postulaet, Ruwaert, ende Beschermer der kercken, Stadt ende Steden des Lants van Utrecht, doen kont allen luden, ende bekennen mit desen brieve, want die Eerbare gemeen Prelaten ende Capittelen der kercken, die gemeene Ridderscap ende Waelgeboren, die Stadt van* Utrecht, *van* Amersfoort, *ende anders die gemene Steden des Lants van Utrecht voersz. ons ter e ren Goits ende in vestenisse hoere rechten ende vryheyden, ende omme die ende hoere live ende guede the beschudden ende te beschermen, eendrachtelick gecoren ende aengenomen hebben totter kercken ende hoere alre voersz. Ruwaert ende Beschermer, Soe syn wy moghelick gedachtich dierre trouwen ende waeldade aen ons bewyset, ende omme die kercke ende alle andere voersz. dair van te verseckeren, ende ons daerinne tho bewysen mitten besten, Soe hebben wy hem samentlicken ende elcken van hem bysonder gheloeft ende gheloven myt desen brieve, te weten den Prelaten ende Capittelen, Ridderen, Waelgeboren, den borgeren ende ondersaten der Stadt van* Utrecht, *van* Amersfoirde, *ende der andere Steden voersz., die nu die kercke, die Stadt, Steden ende lande regieren, ende inne hebben, ende ons hier inne biblivich syn ende werden zullen by den Staten voersz, alle punten, articulen, ende zaken nae beschreven. Inden eersten dat wy*

die

die kerke van Utrecht voersz ende allen hoeren Geestelicken personen, die Ridderscap, die Waelgeboren, die Stadt van Utrecht *ende* Amersfoirdt, *ende alle andere Steden ende luden, rycke ende arme des Lants van Utrecht voirsz, bescermen ende beschudden zullen nae onsen vermoghen voir alle ghewalde ende onrechten, die hem of enighen van hem aengeleyt mogen werden, ende dat wy die kercke van Utrecht voersz. alle hoere personen, die Ridderscap ende Waelgeboren, allen hoeren personen, die Stadt van* Utrecht, *van* Amersfoirt, *ende alle Steden voersz, alle hoere borgeren ende ondersaten, ende alle andere landen des Lants van Utrecht, elken van synen live ende goede tot synen rechten ende vryheyden staen ende blyven zullen laten, dair die kercken eene of enich anderen persone voirsz van rechte off van hoeren gewoonten toe behoort hebben ende toe behoeren. Voert en zellen wy niemant venghen by ons off by onsen Ampteluden noch syn gued nemen in enigher wys, hy en sy eerste vervolghet, ende mit rechte ende mit oirdeel verwonnen, als die getuint, ghetimmert, ende ghehaeft is in den Stichte, off diemmen ten Lantrecht vervolgen wil, over enen ygelicken Lantrecht te doen nae inhout des Lantsbriefs, ende tegen den Lantbrieff niet te doen in ghenen punten daer inne begrepen. Voirt en zellen wy oick geen oirloghe, noch grote saken dair oirloghe gesien is of te comen, aennemen sonder berade ende consente der drier Staten alse ecclesie, Ridderscap, Stadt, ende Steden voirsz. Oick en zellen wy der kerken noch des Gestichts goede niet beswaren, vervremden, nooh versetten van den Stichte,*

Stichte, mer die vervremde goeden aenhalen, ende inwinnen na onsen vermoghen, ende den armen ghelike den riken voirraden, als een gued Ruard ende beschermer schuldich is the doen. Mede belyen ende bekennen wy, dat wy tot allen tyden, als wy in der ecclesie van Utrecht voir den Capittel beclaecht worden, dat wy ofte onse Amptlude enighen mensche onrecht gedaan hebben, of verweygeringe van recht, ende dairomme van den Doemdeken of den ghenen, die zyn macht heeft, ten Capittel geroepen vverden, te Capittel comen zellen ende recht doen by rade ende goetduncken der drien Staten, als ecclesie, Ritterscap, Stadt ende Steden voersz, ende vvy en zellen hier of noch van den Lantbrief voersz eghene beroep doen, nochte anders hier tegens doen in enigher vvys sonder alle argelist in allen punten voersz. Alle dese punten ende articulen voersz ende elck besonder hebben vvy Roeloff Postulaet als een Ruwaert ende een Beschermer voersz geloeft, en gesekert by onser trouwen ende eren, ende lyflic then heyligen gesworen mit volstaefden eede, by den Eerbaren Heeren Herman van Lochorst Doemdeken van Utrecht van weghen alre Staten voirsz van ons ghenomen, vaste ende stede the holden, the volduen, ende niet the verbreken in enigher wys, ende hebben des tot oercorde onsen segel aen desen brieff doen hangen. Gegeven int jaer ons Heren Dusent vierhondert seven ende twintigh des vierden daghes in Ianuario. Quo facto præfatus Venerabilis & Illustris Dns Rodolphu de Diepholt prædictus ad requisitionem Prælatorum & Canonicorum, nec non Militum

&

& Armigerorum prædictorum Dnm Rodolphum suis ac ecclesiæ & totius patriæ Trajectensis nominibus requirentium, in manibus ipsius dicti majoris ecclesiæ Decani nominibus quibus supra recipientis, tactis per ipsum Dnm Rodolphum manu sua dextera literis ipsis, quas jam dictus D. Decanus in manu sua tenuit, solenniter & publice ad sancta Dei evangelia corporaliter juravit contenta in literis hujusmodi firmiter & inviolabiliter observare ac observari facere pro posse & nosse, dolo omni fraudeque in his penitus semotis, Salvo tamen quod tam ecclesiastici quam seculares omnes & singuli quocunque nomine vocentur, aut quacunque præfulgeant dignitate, qui sub tenore literarum hujusmodi comprehendi potuerunt quoquo modo, & se sibi Dno Rodolpho *opposuerunt, & opponunt, ipsumque in Defensorem, Gubernatorem, & Mamburnum recipere recusarunt, & recusant, tacite vel expresse sub juramentis hujusmodi comprehendi non debent, nec ipsos defendere tenetur, neque debet, sed contra illos potest procedere cum rigore, vel alias prout visum fuerit expedire, juramento prædicto salvo & illæso ac in suo robore permanente & duraturo. Quo sic facto Dns Decanus majoris ecclesiæ antedictus suo & universalis ecclesiæ nomine unam, &* Iohannes Burchgravius *de* Montfoirde *prædictus suo & Militum & Armigeranum aliam ad se receperunt, tertiam vero literam de literis hujusmodi per* Rodolphum *Coenroet Rectoribus civitatis Trajectensis suo & civitatis ejusdem ac aliorum opidorum patriæ Trajectensis nominibus præsentandam tradiderunt, Requirentes me Notarium publicum infra scriptum, quatenus ipsis communi-*

muniter & divisim super præmissis unum vel plura publicum vel publica ad dictamen cujuscunque sapientis conficerem instrumentum vel instrumenta. Acta fuerunt hæc anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu proxime superius descriptis, præsentibus ibidem honorabili & discretis viris Dno Iacobo Fermini *in dicta ecclesia Trajectensi perpetuo beneficiato, nec non* Reynero Iager, Reynaldo de Brederode *filio* Henrici, *&* Rodolpho †Coevoet, *clericis Notariis publicis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego* Wilhelmus *filius* Broederi *de* Medenbliek *clericus Trajectensis diœcesis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præmissis omnibus & singulis, dum sic ut præmittitur fierent & agerentur, una cum prænominatis testibus præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audivi, ideo hoc præsens publicum instrumentum manu mea propria scriptum exinde confeci & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis &c.*

†Coevoet

Nondum eo adhuc res redacta, nec ea urbis religio, ut velut fascino dementata juraret prorsus in verba Papæ, aut cœco quodam impetu dicta factaque ejus omnia protinus amplecteretur, & impleret ut Dei jussa. Anno jam præcedente mox postquam intellexit, quod appellasset Rudolphus a Papa male informato ad Papam melius informandum, dum Amisfurti Suederus est, Rudolpho in urbem introducto, & oblato ei regimine, Suederum excluserat. Heda in *ejus vit.* Unde & illud in Actis publicis: *Op finte Remeys dach Ann.* 1426.

Want

Want die Edele Heer Rudolf *van* Diepholt *onse Ruwaert ende Beschermer geappelleert heeft aen onsen Heyligen vader den Paus tegens Heeren* Sweder *van* Culenburch *onsen Bisscop, ende tegens allen sinen processen ende brieven, ende syn saken tegens den Bisscop vervolget, geliken onse Heere die* Ruwaert *ons daer van onderwyst heeft met synre appellatien; daerom verbiet die Raet allen personen, mannen, ende wiven, dat niemant daer tegens hier eenige processen, maenbrieven, banbrieven, oft beswaringe en brenge, van wegen Heren* Zweder *Bisscop voersz van enigen Rechter oock wie hy sy. Ende ymant die daer tegens dede, ende hier enighe brieven voersz brachte heymelic of openbaer, hy waer man ofte wyff, dat woude de Raet rechten aen syn lyf.*

Voort laet de Raet enen ygelicken weten, dat by der Ecclesien, Ridderen, Knapen, ende Steden 's Lants van Utrecht Here Sweder *van* Culenburch *onsen Bisscop, ende alle sine Amptluden ofgenomen ende nedergeleit syn mitten Lantrecht, ende na inhout des Lantbriefs ende der kercken rechten, alle gehoorsaemheyt, alle diensten, ende alle gerechten, geestelic ende weerlic. Daeromme verbiet de Raet, dat hier niemant en brenghe enighe daghebrieve, maenbrieve, banbrieve, of enighe andere processen van wegen des Bisscops voersz, syns Officiaels, of ymant anders. Ende ymant die dit verbrake, ende hier enighe brieven voersz brachte heymelic of openbaer, hy waer man of wyf, dat woude de Raet oick rechten aen syn lyf, als voersz is.*

Factum hoc decretum, & hoc prorsus notabile est, sine equestris ordinis, sine cleri consensu. Id urbi jem olim jus. Quidvis potuit in suo, ceteris etiam invitis. Sine cleri interventu urbs jam junxerat se equestri ordini & cis & trans Ysalam, & rejecerat Suederum. Accesserant urbes trans Isalam Daventria, Campi, Swolla, Aldensalia, &c. Omnes hi facto inter se fœdere unierunt se arctius. Fœdus autem hujusmodi:

Wy Ridderschap des Lants van Utrecht, ende wy Stadt van Utrecht, *die omme der heyliger kercken wil van Utrecht, ende omme onse lyven ende goeden te beschermen die Protestatie gedaen hebben opte eene syde, ende wy gemeene Ridderschap van* Zallant, Vollenhoe, Twenthe, *ende* Drenthe, *ende wy Steden* Deventer, Campen, Zwolle. *ende* Oldenzeele *op de ander syde, maken kondt allen luden, die desen brief sullen sien ofte hooren lesen, want na doode saliger gedachten Bisscops* Fredericks *ons laetsten Heere die Edele Heer Heere* Rodolph *van* Diepholt *van der kercken van Utrecht tot een* Postulaet *gecoren wert, die van weygeringe der Provisie des Stoels van Romen geappelleert heeft met ons gemeene Ridderschap ende Steden van Overysel voersz, ende wy op onser appellatie vast gestaen hebben, ende noch staen, ende die Edele Heer* Rodolph *voersz also gecoren onse landen ende Steden van Overysel so vromelicken ende soo eerlykken geregeert heeft ende regeert, by ende wy Gode dair van loven ende dancken. Ende want wy Ridderscap 's lants vun Utrecht, ende wy Stadt*

van

van Utrecht, alse voersz., is opter provisien des Stoels van Romen Heren Sweder *van* Culenborch *tot enen Bisscop ontfangen hebben, ende den selven met alre eeren ende deuchden vervolget, die opten dach synre ontfanginge in onse Stadt, ende sint der tyt, onse Stadt met dootslagen, bloetstortingen, gewelden, ende grooten onreche, sonder rechte, ende sonder breucken, den luden jammerlick overvallen heeft, ende is also in ondeuchden voortgegaen, daer hy na den lantrecht, dat hy gesworen hadde te holden, ende gewoonten der kercken van Utrecht mit vollen rechte vervolgt is, ende ontseyt van aller hoorsaemheyt, van allen dirnsten, eude van allen rechten geestlick ende weerlick, ende allen synen dienstluden desghelycken, Ende heeft nu ten laetsten der kercken des Gestichts van Utrecht boden ende luden; alse die Stadt van* Amersfoort *in handen der kercken vianden gebracht, vervreemt, ende ontledet van den Stichte voersz., daermen dagelicks die straeten ende Steden ende des Gestichts luden uytschudt ende beroeft, Ende wy Ridderscap, Stadt ende Steden, ende die landen der kercken voersz. ten beyden syden der Yselen alse voersz. is, hebben hieromme gesceyden ende gedeylt geweest met ongunsten van malcanderen, ende noch meer tot onverwinlicken schaden gesceyden gebleven mochten hebben geweest, So drucket ons die nutschap der kercken ende lande ter beyder syden der Yselen, ende rechte noode, argste, ende vreese ons lyve ende goede daer toe, ons voor die gewelden, ongenade, ende onrechten voersz. Heeren* Zweders *voersz., omme die kercke ende ons te beschermen, dat wy ons t'samentlycken ende broe-*

derlycken heelen ende vereenigen, also alse wy Ridderschap ende Steden van Overysel staen op onse appellatie onsen lieven Heere Heeren Roedolph *voersz alse enen Postulaet, ende wy Ridderscap des lants, ende wy Stadt van Utrecht alse voersz is, den selven onsen lieven Heere als enen Ruwaert ende beschermer elckes ontfangen ende aengenomen hebben, Ende wy Ridderscap, Stadt, ende Steden der landen voersz ten beyden syden hebben hieromme geloeft ende gelooven in desen tegenwoordigen brieve voor ons selven, ende voor onsen erven, naecomelingen, ende borgeren den Edelen onsen lieven Heere Heeren* Rodolph *voersz, alse hy totter kercken van Utrecht gepostuleert wort, ende alse enen Ruwaert ende beschermer alse voersz is, dat wy hem gunnen sullen alle des Gestichts Slooten, renthen, ende bewynden, mit allen hunnen toebehooren elckes in synen landen gelegen te gebruycken, ende hem daerinne te holden, ende in allen desen behulpich ende bystandich te wesen, ende hem die ongehoorsame te helpen bedwingen, ende dair van by hem te blyven met alle onser machten naer alle onser vermogen sonder argelist, ende hem oock selven te behouden ten uytersten rechte toe, dat is te weten, totten generael Concilium en vergaderinge der gemeenre kerstenheyt alle der heyliger kercken ter laetster sententien. Ende want wy dit gedaen hebben om nutscap der kercken ende onser nootsaken wille voersz, ende omme geheel ende eens te blyven, hebben wy elcks den anderen gelooft met eendrachte sinnen ende wysen raede, ende ons hier inne verbonden op alle puncten voor ende nae beschreven by onsen Heere voern. te blyven, ende*

hem

hem te holden ende te doen als voersz is. Ende of ons dan hier van nu ofte hier na eenige lasten aenquamen geestelyck ofte wereltlyck, mit machten ofte met rechten ons alle tsamentlyck, ofte onser enich bysonder, in wat hoecken deser landen dat gesciede, dat sullen wy voersz mallick den anderen helpen uytdragen, weeren, ende wederstaen, ende te doen alse voersz is met allen onsen vermogen, dat come toe, hoe dattet toecome in eniger wys, sonder eenige weer van rechten ofte van machten daer tegens te doene, ofte eniger geboden wille, geestelyck ofte wereltlyck, ofte om eniger Vorsten, Heeren, Steden, landen, ofte luden wille te laten, ofte om eniger lasten wille van boden, ofte anders, die ons ofte onser eeniger aengelecht machten werden, eer dese onse saecke gesleten ende geeyndet werde ter lester sententien alse voersz is, dan dat trouwelyck malck den anderen helpen weeren ende wederstaen alse voorsz is. Voert so en sullen wy noch geene van ons, Ridderschap, Stadt, noch Steden ten beyden syden alse voersz is soene, vrede, noch voorwaerden maecken met ymant, die hier inne tegens ons waer, dan by wille ons alre voersz t'samentlyck, niet gescheyden. Oock so en sullen wy met niemant, die tegens ons waer, inbeden, ofte anders soene, vrede, ofte voorwaerden maecken, ofte aengaen, wy en sullen een ygelyck van ons goeden, leen, eygen, ampten, ende brieven, die hy heeft, ende hadde, die hem ontnomen, ende ontweldicht waren omme deser saken wille voorende nae geschreven gerestitueert sien. Voort, so noch sommige Ridderen, Knapen, Steden ende luden in desen verbonde niet en syn, so sullen wy elcken van hem hier toe eyschen, ende hem des ver-

gen met ons hem mede te verbynden, omme ons te beter tot alre eendrachticheyt te voegen, ende die gewalde voersz. te wederstaen. Ende waer ymant van hem, die hier inne tegens ons waer, ofte ons niet byblyvich wesen en woude, ende dese beloften met ons doen alse voersz., ende enich van ons daer toe deden, den te onderwysen, ofte daeromme te belasten aen lyve ofte aen goede by raede ons Heeren voersz., dat wy des t'samentlyck gestaen sullen in machten des verbonts voersz., gelyck of wy dat selve deden oft gedaen hadden. Ende alle dese punten voersz. t'samentlyck ende elck bysonder hebben wy Ridderschap des Landts van Utrecht, ende wy Stadt van Utrecht, alse voersz. is, voor ons selven ende voor onsen erfgenamen, borgeren, ende ondersaten tegenwoordige ende toecomende geloofst ende gelooven mit desen brieve der Ridderscap van Zal-lant, Vollenhoe, Twenthe, Drenthe, *ende den Steden* Deventer, Campen, Zwolle, *ende* Oldenzeel *horen borgheren, ende ondersaten t'samentlyck, tegenwoordich ende toecomende, ende elcken van hem bysonder, by onsen trouwen ende seeckerheden te houden alle dse punčten so die voersz. staen, Ende wy gemeenre Ridderscap van Zal*-lant, Vollenhoe, Twenthe, *ende van* Drenthe, *ende wy Steden* Deventer, Campen, Zwolle *ende* Oldenzeel *geloven weder mit desen brieve der Ridderscap des lants van* Utrecht, *ende der Stadt van* Utrecht *voersz. voor ons, ende voor onsen erfgenamen, borgeren, ende ondersaten jegenwoordich ende toecomende hem ende horen erfgenamen, borgeren, ende ondersaten; ende elc-*

ken

ken van hem bysondere bij onser trouwen, eeren, ende seeckerheden te houden allen puncten alse die voersz staen sonder argelist. Oock so moghen sy of sy willen allen den genen, die geseten syn in den Gestichte, van Ridderscap ofte Steden, die nu in dit verbont niet mede getreden en syn, daer inne comen, ende mit horen segelen ende brieven in transfixien, door desen gesteecken, dit mede geloven te holden, ende allickewael sal desen brieve in synre volre machten blyven. In kennisse alre saecken voersz hebben wy Ridderschap s' Lants van Utrecht, ende wy Stadt van Utrecht, als voersz is, gebeden den vromen ende Eerbaren Heeren, Heer Iohan *Borchgrave van* Montfoert, *Heer* Lodewyck *van* Montfoert, *Heer* Willem *van* Montfoert *Heer tot* Lothum, *Heer* Iohan *van* Renesse *ende van* Rynouwen, *Heer* Dirck *van* Zuylen, *Heer* Vrederic uten Hamme, *Heer* Willem *van* Montfoort *de* Rover *Ridderen*, Gysebrecht *van* Vianen *ende* Herman *van* Steenre, *Knapen, desen brieve over ons te besegelen met haren segelen, dat wy gedaen hebben om hare beden wille over hem ende over ons selven. Ende wy Stadt van* Utrecht *onser Stads segel over ons ende over onse Raeden, borgeren, ende onder saten voersz. Ende wy Ridderscap van* Zallant, Vollenhoe, Twenthe, *ende* Drenthe *hebben gebeden die Vromen ende Eerbaren* Frederick *van* Heeckeren *genaemt van* Rechteren, Simon *van der* Schuylenborch, Gerrit *van den* Rutenberghe, Herman Kuynre, Gerrit *van der* Bouckhorst, Alfaer *van* Yselmuyden, Egbert *van* Almelo, Iohan *van* Welvelde, Aernt

van Steenwich, Johan *van den* Clooster *desen brief over ons te besegelen, dat wy gedaen hebben om beden der Ridderscap voernoemt over hem ende over ons selven mede. Ende wy Steden* Campen, Deventer, Zwolle, *ende* Oldenzeel, *hebben onse Steden segelen elck over haer, synen Raede, borgeren, ende anderseten voersz., mede aen desen brief gehangen in meerre vestenisse alre punten voersz. Ende deser brieven syn vyve alleens sprekende, daer sel onse Genadige Heere Heere* Rodolph *voern. enen brief of hebben, ende alcke Ridderschap mit hoere Stadt ende Steden twee der voersz. Oeck waert saecke, dat deser brieve enich verloren worde, ofte segele aen te breecken, ofte dat sy niet besegelt en worden van ymande, die daer toe geeyschet ofte om gebeden warde, der segellen waer een ofte meer, ofte dat sy gaete cregen, gelycke wael sullen dese brieven vaste ende ongecancelleert wesen, ende blyven ganse ende heel, sonder hinder ende sonder argelist, of sy al volsegelt waren. Gegeven int jaer ons Heren* CIↃ. CCCC. XXVI. *des achtsten dachs in Octobri.*

Cleri hic nulla mentio, sed clerus postquam Præsulem ter, ut moris, citasset, ut rationem gestorum redderet, conquerentibus satisfaceret, & cautione accepta securitatis sui præberet copiam, is autem non curasset hæc, sprevisset clerum, & contumax appellasset ad Papam, & clerus foederi accessit decreto inter se facto XXII. ejusdem mensis Ann. 1427.

In

In Dei nomine Amen. Anno nativitatis ejusdem CIↃ. CCCC. XXVI. *indictione quarta, mensis Octobris die* XII. *hora tertiarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac Dni nostri Dni* Martini *divina providentia Papæ quinti anno nono, in mei Notarii & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutis Venerabilibus ac Circumspectis viris Dnis Hermanno de Lochorst Decano Trajectensi, Iacobo de Lichtenberch Præposito sancti Petri, & Henrico Houberch Decano sancti Salvatoris ecclesiarum Trajectensium, nec non Arnoldo de Wael, Iohanne de Wael, Iohanne Colentier, Iohanne Theodrici, Iohanne de Ghinckel, Iohanne uten Elsweert, Rovero de Winsen majoris, Laurentio Wilhelmi, Petro de Molendino, Iohanne Treslongh, Waltero Grawert, Iohanne de Steyne, Iohanne Weert sancti Salvatoris, Iohanne de Tyobel, Wilhelmo Gerardi de Leydis sancti Petri, Wolfero Boeningh, Herberno de Iutfaes, Everardo van Ryn, Theodrico de Boeckhout, Gerardo Vrenck, Arnoldo Boeningh, Lumanno Suermont, Gerardo Iacobi, Henrico Pot, Nicolao Cloetinck sancti Iohannis, Petro Passaert, Volkero de Lichtenbergh, Ludolpho Schult, Lamberto Vlieger, Gerlaco Florentii, Iohanne Hondertmarck, Giselberto Wael beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicis, ut moris est, ad hoc videlicet in loco Capitulari majoris ecclesiæ prædictæ vocatis & Capitulariter, ut apparuit, congregatis, præfatus Dns Hermannus Decanus Trajectensis pro se ipso & vice & nomine Prælatorum & Canonicorum pro tunc*

Capi-

Capitulum generale repræsentantium & facientium, præsentibus & consentientibus Prælatis & Canonicis prælibatis, nemine contradicente, proposuit & dixit, quod cum alias facta querela coram ipsis, astantibus militaribus & ministerialibus civitatis & patriæ Trajectensis ad hoc specialiter vocatis, pro parte nonnullorum conquerentium contra Reverendum Dnm patrem Zwederum, *episcopum Trajectensem, ac de ipso justitiam eis fieri petentium. Et quamvis idem episcopus trina vice prout moris est ad ipsum Capitulum dictis conquerentibus responsurus fuisset evocatus, tamen ipse Dns episcopus ab hujusmodi evocatione & aliis de causis perversis & frivolis ad Sedem Apostolicam appellasset contra præfatos Prælatos, & Capitula, & quosdam alios militaras, ministeriales, & cives Trajectenses. Et quia hujusmodi appellatio perversa maxime contrariatur litera legis patriæ contra consuetudinem hactenus observatam, occasione cujus si hujusmodi causa appellationis indefensa remaneret, ipsa lex tota periret, & bonus Status patriæ dissolveretur. Quod etiam ut idem Dns Decanus asseruit nomine quo supra ipse & ceteri prænominati Prælati & Canonici contra prædictum Episcopum &* Henricum *Abbatem insulæ beatæ Mariæ ordinis Præmonstratensis dictæ Trajectensis diœceseos asserentem se judicem & executorem a sede Apostolica eidem Dno episcopo datum, delegatum, & a quibusdam eorum processibus, quamvis nullis & invalidis, contra se licet nulliter, ut dicitur, emissis ad eandem Sedem Apostolicam appellassent, & necessario cogerentur occasione præmissorum in Curia Romana prædicta*

dicta dictarum appellationum causas prosequi, & contra dictos Episcopum, & Abbatem, & eorum processus & . . . . ut dicitur emissos se tueri, idcirco præfati Dni Prælati & Capitula fuissent super hoc plene deliberati communibus expensis & unanimi consensu causas hujusmodi appellationis occasione præcariæ dudum imposita per eundem episcopum usque ad finem litium prosequi. Quod etiam vellent mutuo se colligere, & in virtute jurisjurandi, quod ecclesiis suis præstitissent, obligare, quod si contingeret aliquam eorum ecclesiam seu omnes simul, aut personam aliquam de ipsis occasione dicti Episcopi seu sibi adhærentium in aliquo molestari, vexari, vel perturbari, tunc alter alterius onera portando vellent hoc defendere & resistere communibus sumptibus & expensis, ubi, quando, & quoties hoc necesse esset, quodque etiam nullas literas aut processus privationum dignitatum, officiorum, & beneficiorum alicujus ipsorum vellent admittere, sed communiter resistere deberent, protestantes tamen de vera obedientia sanctæ Sedi Apostolicæ sempor exhibenda. Quibus quidem sic propositis & per eundem Decanum expositis idem Dns Decanus petiit & requisivit expresse ab omnibus & singulis ibidem præsentibus, an omnia & singula per eum sic ut præmittitur exposita essent verba eorum, an etiam in ipsis concorditer consentirent. Qui omnes, ut apparuit, responderunt ita, vel saltem nemo contradixit, sed in signum majoris expressionis, solemni stipulatione interveniente, & per me Notarium infra scriptum recepta, singulariter singuli omnes quotquot fuerunt

runt, mediis suis juramentis, ad manum meam singulorum manibus appositis, expresse promiserunt, quod omnia & singula præmissa sic ut præmittitur exposita vellent & quilibet eorum vellet servare, facere, & efficaciter adimplere, nunquam in aliquo contravenire sub debito juramenti prætacti, & ad observandum & ad implendum, ut præfertur, tenore præsentium se obligaverunt. Super quibus præmissis idem Decanus nomine & vice omnium & singulorum in ipso Capitulo tunc præsentium, ipsis præsentibus & consentientibus, petiit a me Notario publico subscripto unum vel plura publicum seu publica ad dictamen cujuscunque sapientis sibi fieri instrumentum vel instrumenta. Acta fuerunt hæc in loco Capitulari majoris ecclesiæ Trajectensis sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem honorabilibus & discretis viris, Dno Iacobo Fermini, *&* Arnoldo Heliæ *presbyteris, in ecclesia Trajectensi antedicta perpetuis beneficiatis, nec non Magistro* Nicolao Adæ *Rectore scholarum ecclesiæ majoris sæpedictæ, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego Wilhelmus filius Broderi de Medenblick clericus Traject. &c.*

Notabile autem hoc est, quod non obstante quod Papa urbem sacris arcuisset & suppofuisset interdicto ob receptum Rudolphum, decretum hoc tamen factum, præsertim si consideres, quod interdicto Pontificio tum nihil atrocius, nec ad plebem concitandam in magistratum, in superiores, efficacius tum quicquam. Nam clauduntur tum ecclesiæ, nihil rei divi-

næ

ne fit. Nec audiatur tum cantus, nec missa; nec concio. Nulla tum sacramenta, nec confessio, nec unctio, nec baptizatus quis nisi infans. Sepultura etiam prohibita. Diaboli præda fiunt omnes. Vid. *vinnod. ad jus. Canon. lib.* 3. *cap.* 9. In Papæ id potestate, ut vulgo credulis persuasum, aut in coelum evehere, aut dejicere in infernum. Et nec hæc tamen aut urbs aut clerus curavit quicquam. Spreto Papæ interdicto in facienda re divina perseveravit constanter, præsertim postquam & urbs & equestris ordo promisissent eum se tuituros & protecturos adversus omnes, etiam adversus Papam.

Wy Borgermeysters, Scepenen, Rade, oude ende nyuwe der Stadt van Utrecht doen condt allen luden. Want wy van allen geboden ende processen Heeren Sweders *Bisscops &c. ende syn Executoers geappelleert hebben tot onsen Heiligen vader den Paews van Romen omme menigerhande noodsaken, onrechten, ende gewelde der kercken, Ridderscap, Stadt, Steden, ende luden des Lants van Utrecht van Heeren* Sweder *Bisscop voirsz., ende sonderling der Stadt van* Amersfoirdt, *tot onser alre ende des Lands ewige verderffenisse aengeleit ende aengedaen, boven ende tegens geloften ende eeden, die hy gedaen heeft. So hebben wy die Appellatie den Eerbaren Pralaten, ende Canoniken van den vyff Collegyen doen verkondigen, biddende dat sy die wilden adhereren na rechten ende oude gewoenten hoirre kercken, ende oec begerende, dat om Goeds willen, ende om grote blaetstortinge ende ongelove,* Recipit urbs in tutelam Prælatos resumentes divina Ann. 1427.

dat

dat dagelix meer ende meer onder den simpelen ende slechten luden verrees te verhueden, den sanck ende Gods dienste, die sy op een beraet neder geleit hadden, weder wouden annemen, daer sy hem noch verder op berieden, ende die sake mit alle hore gelegentheit senden tot Colen aen Doctorem, Meysteren, ende Clerken van rechte, die daer weder op geschreven hebben, ende hem mit scriften van rechte ende des veell onderwyst hebben, dat sy den Sanck Gode ter eeren weder aenghenomen hebben, mit vorwairden, dat sy onsen Heyligen vader den Pawes ende sinen geboden altoos gehoorsaam willen wesen ende bliven. Hier omme hebben wy wale geloeft allen Pralaten, Canonicken, ende Vicarisen van den Collegyen binnen onser Stadt, ende allen geestelken personen geoirt ende ongeoirt binnen onser Stadt, die ons en der Appellatien geadhereert, ende den sanck mede angenomen hebben, die dair bliven ende niet weder of en vallen, alle dese nabescreven punten. In den eersten so sellen wy onse Appellatie vervolgen, als wy mit rechten schuldich syn te doen, ende in geenreuys deding, suen, ofte vorwairden, hoemen die noemen mach, maken off aengaen buten raet, wille, ende openbaer consent der Prelaten ende Capittelen der Collegyen, als voirsz. is, mit Heeren Sweder voirgenoemt, ofte mit anders ymant ruerende van den saken voirsz, wy en doen hem of alle lasten, daer sy in gecomen syn, of van deser sake comen mogen. Item worde ymant van den Prelaten, Canonicken, Vicarisen, Officianten, ofte anderen voirsz. om der voirsz. adhesien ende annemin-

ge

ge van Goeds dienst van enigen hoeren beneficien of Officien geprivieert, die sellen wy na allen onsen vermogen in hore besete houden ende stercken. Ende die de privatie gedaen hadde ofte doen doen, ofte anders des in eniger wys raets ofte daets scnldich waer, die en sellen wy in onser Stadt niet laeten comen noch lyden, die prisatie en wair eerst dair off gedaen den gheen die priviert wair, ende hem van allen coste, scade, ende moeyenisse tot sinen wille waell vernuecht ende voldaen, Wairt oeck dat enige van den voirsz personen hynder, crot, ofte letsel in horen pachten, renten, ende goeden gesciede, dat sy des niet en mochten inwinnen ende vry gebruken, dat sullen wy mit onser moge binnen den lande van Utrecht ende buten, dair wy't vermogen, dair toe hem helpen, dat sy't krygen ende inwinnen mogen. Item wairt dat ymant Pralaet ofte anders, die nu buten syn, ende van horen kercken gesceyden, weder binnen comen wouden by hore kercken, ende hem mit horen Capittel verenigen, die sullen wy inne laten comen ende geleiden, so wanneer wy des van horen Capittel wegen vermaent werden sullen, det hy ons ende onser Stad beteren wille by den selven sinen Capittel van allen confusie ende verswarenisse, die hy ons ende onser Stadt bewyst ende gedaen heeft. Ende hier en boven en sullen wy hem binnen onser Stad van nyemant hynder, krot, ofte letsel an live ofte an guede laten gescien, mer die weerlike hant hem altoos off doen, ende die kercken ende Capittelen mit horen personen laten omme gaen nae horen rechten ende goeden ouden gewoenten. Item

 alle

alle voirsz. punten hebben wy Borgemeysters, Scepen, Rade, ende ende nyvve voirsz. voir ons allen onsen Borgeren ende ondersaten, die nu syn off hier na vvesen sellen geloeft, ende geloven mit desen brieve in goeden truvven den Eerbaren Prelaten, Canoniken, Beneficiaten, ende allen anderen geestelicken personen als vorsz. staet to houden ende doen houden volcomelic ende onverbroken ende enen ygeliken besonder, arch, list, ende alle nyevve vonden, diemen in eniger vvys soude mogen vynden of vyrsieren tegens den voirsz. punten samelic of tegens enige van hem bysonder altoos uytgesloten. In kennisse der vvairhet hebben vvy onser Stads segell hier aen uytgehangen. Gegeven int jair ons Heeren Dusent vier hondert seven ende tvvintich op sinte Valentyns dach.

Quod idem Equites spopondering, alia ejusdem anni charta est, quam pridem jam edidi ad *Auctor. incert. rer. Amorfort. p.* 272. Nec Suederus deinceps quicquam potuit. Nec locus ei ullus in dioecesi satis tutus. Appellaverat ad Papam urbs. Appellaverat Rudolphus. Inhærebant appellationi, & persistebant in ea fortiter. Iunxerat se equestris ordo. Quorum etiam hortatu resumpserat clerus cantum, consilio usus eorum, qui periti erant canonum. Quid jam ageret Suederus? Ægre ferens resumptionem ad se clerum evocavit. Sed frustra & nequicquam. Non comparet, contemnit, & ad Papam appellat, & quo certius appellatio veniret in notitiam & populi totius & ipsius Suederi, affigi eam jubet ecclesiis in *Zeyst*, in *Vrees-*

Vreeswyck, & in *Houten*, valvis majoris templi, & Suederi, qui absens, procuratori Ultrajecti. Operæ pretium est nosse, cujusmodi hæc appellatio, quo ritu olim facta, & rationes, quibus nixa. Libellus est ex Archivis majoris ecclesiæ, qui se habet, ut sequitur:

In nomine Domini Amen. Anno nativitatis ejusdem millesimo quadringentesimo vicesimo sexto, indictione quarta, mensis Octobris die vicesima tertia hora sexta post meridiem vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac Dni nostri, Domini Martini *divina providentia Papa quinti anno nono, in mei Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutus ante valvas meridionales ecclesiæ parochialis de* Zeyst *honorabilis vir Dns* Arnoldus Helyæ *presbyter, in ecclesia Trajectensi perpetuus beneficiatus, procurator & Syndicus, ac procuratorio & Syndicatus nomine venerabilium & Circumspectorum virorum, dominorum* Hermanni *de* Lochorst *Decani, Arnoldi Wael, Iohannis Wael, Iohannis Colentier, Iohannis Theodorici, Iohannis de Ginckel, Iohannis uten Elsweert, Gisberti Herman, Roveri de Winsen, Henrici de Ryswyck, majoris, Henrici Houberch Decani, Laurentii Wilhelmi, Petri de Molendino, Iohannis de Steyn, Walteri Grawaert, Iohannis ter Longhe, Iohannis Weert sancti Salvatoris, Iacobi de Lichtenberch Præpositi, Iohannis de Hasselt, Arnoldi de Tygel, Wolferi de Mera, Florentii de Zoelen, Wilhelmi Gerardi de Leydis sancti Petri, Theoderici de Wassenaer Præpositi, Wolfeti Boeningh, Herberni de Iutfaes,*

Theoderici de Boechout, Everhardi de Reno, Gerardi Vrenck, Arnoldi Boeningh, Lumanni Zuermondt, Gerardi Iacobi, Henrici Pot, Gisberti Albout, Nicolai Cloeting sancti Iohannis, Folkeri de Lichtenberch, Petri Passert, Rodolfi Tam, Ludolfi Scult, Gerlaci Florentii, Lamberti Vlieger, Iohannis Hondertmarck, Gisberti de Spangen, Wilhelmi Modde, Gysberti Wael, & Hermanni Droem beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicorum, prout de sua procurationis mandato legitime constabat atque constat, habens & tenens in manibus suis quoddam publicum appellationis, provocationis, protestationis, Apostolorum petitionis instrumentum signis & subscriptionibus mei Referentis atque Marcilii de Macharen publicorum imperiali auctoritate Notariorum subscriptum & signatum, quod animo insinuandi, intimandi, & notificandi Reverendo in Christo patri ac domino Dno Swedero episcopo Trajectensi ipsum instrumentum valvis meridionalibus ecclesiæ parochialis de Zeyst affixit, & per tempus affixum dimisit, & postea removit, verum copiam collationatam subtus per me signatam ibidem dimittendo, protestans palam & expresse & ad sancta Dei Evangelia juravit, quod præsentiam dicti Dni Swederi pro præsenti accedere, nec instrumentum appellationis, quod manu sua tenuit, cujus tenor de verbo ad verbum inferius describetur, eidem Dno episcopo insinuare non auderet, propter guerras inter dictum Dnm Swederum & Gelrenses ex una, & civitatem Trajectensem partibus ex altera pro tunc existentes. Insuper protestatus fuit, quod si ipse præsentiam dicti Dni Swederi commode

acce-

accedere potuisset, idem dictum appellationis instrumentum ei insinuasset, Apostolos petiisset, & alias fecisset, prout in eodem appellationis instrumento plenius continetur, & de jure tenetur. Super quibus præfatus Arnoldus *sibi fieri petiit a me Notario publico infrascripto unum vel plura publicum seu publica ad dictamen cujuscunque sapientis instrumentum vel instrumenta. Acta fuerunt hæc loco & tempore præscriptis, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem discretis viris* Francone de Steenre, *Notario publico, &* Wilhelmo *de* Monasterio *Trajectensis & Monasteriensis diœcesis, testibus adpræmissa vocatis specialiter & rogatis.*

Deinde vero anno, indictione, & Pontificatu jam præscriptis mensis Octobris prædicti die vicesima quinta, hora tertiarum vel quasi, in mei Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutus ante valvas meridionales ecclesiæ parochialis de Vreesvvyck præfatus Dns Arnoldus Helyæ *procurator & Syndicus ac procuratorio & Syndicatus Dnorum suorum prædictorum nomine, animo uberius insinuandi dictum appellationis instrumentum, dicto Dno episcopo ipsum valvis meridionalibus ecclesiæ de* Vreeswyck, *prædictæ infra missarum solemnia affixit, & ad tempus affixum dimisit & postea removit, verum copiam collationatam subtus per me signatam ibidem dimittendo protestatus fuit, & ad sancta Dei evangelia juravit ut supra, quod præsentiam dicti Dni Episcopi accedere, nec dictum appellationis instrumentum, quod*

suis tenebat manibus eidem insinuare non auderet propter causas superius expressas etiam protestabatur, quod si ipse commode præsentiam dicti Dni episcopi accedere potuisset, eidem dictum appellationis instrumentum insinuasset, Apostolosque petiisset, ac alias fecisset, prout de jure tenetur, & in eodem instrumento plenius continetur, requirens me Notarium publicum infra scriptum, quatenus sibi super præmissis unum vel plura publicum seu publica ad dictamen cujuscunque sapientis conficerem instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hæc loco & tempore prænarratis, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificato quibus supra, præsentibus ibidem honestis & discretis viris Petro de Nubs *clerico* † *conjugaio*, Adam *filio* Nilai *laico &* Gofwino *filio* Wouteri *custode dictæ ecclesiæ de* Freeswyck *Trajectensis diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.*

† Ex minoribus ergo clericis, quibus nuptiæ non interdictæ.

Consequenter vero hora vesperarum jam dictæ diei, anni, indictionis, mensis & Pontificatus proxime conscriptorum, in mei Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutus ante valvas meridionales ecclesiæ parochialis in Houten *jam dictus Dns* Arnoldus Helyæ *Procurator & Syndicus, ac procuratorio & Syndicatus nomine Dominorum suorum prædictorum, animo perfectius & melius insinuandi eidem Dno Episcopo prænominato appellationis instrumentum ipsum dictis valvis meridionalibus ecclesiæ prædictæ affixit, & aliquandiu affixum dimisit & postea removit, veram copiam collatia-*

lationatam subtus per me signatam ibidem dimittendo ad finem & effectum, ut hujusmodi insinuatio ad ipsius Dni episcopi notitiam valeat pervenire, ac protestatus fuit, ut supra ante valvas parochialis ecclesiæ de Zeyst. Acta fuerunt hæc loco & tempore præscriptis, præsentibus ibidem honorabili & discretis viris, D. Tydemanno de Scerpenzeel Curato dictæ ecclesiæ parochialis de Houten, Petro de Nubs *clerico conjugato, & Gerardo de Ommeloop dictæ ecclesiæ de Houten Custode, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Postremo vero anno, Indictione, & Pontificatu præscriptis, mensis Octobris prodicti die vicesima sepeima, hora primarum vel quasi, in mei Notarii publici & testium infra scriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum ante valvas rubeas ecclesiæ Trajectensis affixit, & ibidem ad tempus affixum nomine suprascriptorum dominorum suorum ibidem dimisit & postea removit, veram copiam collationatam ibidem dimittendo ad finem & effectum, ut insinuatio dicti instrumenti appellationis, ac omnia & singula, in eodem contenta ad præfati Dni Episcopi notitiam valeat melius pervenire & ne ipse Dns episcopus hujusmodi appellationis, interpositionis, atque Apostolorum petitionis ignorantiam valeat allegare, cum non sit verisimile remanere incognitum, quod tam patenter & notorie omnibus extitit publicatum. Protestatus fuit insuper dictus procurator & Syndicus, prout superius per ipsum extitit expressum. Acta fuerunt hæc ante valvas rubeas ecclesiæ Trajectensis prædictæ, prout infra scribitur sub anno, indictione, mense, die, hora, &*

tificatu, quibus supra, præsentibus ibidem honorabilibus & discretis viris, dominis Theodrico *filio* Henrici, Iohanne *Duncap presbyteris*, Francisco de Steenre *Notario publico, & Magistro Nicolao Ade Rectore scholarum ecclesiæ majoris, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.*

Deinde vero hora nona præfatus Dn. Arnoldus *procurator & Syndicus una cum me Notario & testibus infra scriptis ad præsentiam venerabilis viri Walteri Gravvert Canonici ecclesiæ sancti Salvatoris Trajectensis accessit, & proposuit ac dixit: Magister Waltere percepi, quod vos estis procurator Dni Svvederi episcopi Trajectensis, ideo vobis tanquam ipsius procuratori præsens appellationis, procurationis, ac Apostolorum petitionis instrumentum, quod meis teneo manibus, insinuo & Apostolos peto. Qui quidem* Magister Walterus *respondet hujusmodi instrumentum pro insinuato habere atque lecto. Sed licet credo quod sum revocatus, nihilominus tamen peto copiam ejusdem, si ea indiguero. Super quibus omnibus & singulis præmissis dictus Dns* Arnoldus *procurator & Syndicus, ac procuratorio & Syndicatus nomine Dnorum suorum prædictorum, petiit sibi fieri a me Notario publico infrascripto unum vel plura publicum seu publica ad dictamen cujuscunque sapientis instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hæc in domo habitationis dicti Magistri* Walteri Grawert *sita infra emunitatem ecclesiæ sancti Salvatoris Trajectensis, sub anno, indictione, die, mense, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem honestis, & discretis viris* Theodri-

co

co de Agnis clerico, in ecclesia Trajectensi prædicta perpetuo Officiato, nec non Iohanne Vustine laico, Cive Trajectensi, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.

Tenor vero instrumenti appellationis, de quo supra fit mentio, sequitur & est talis: In nomine Dni Amen. Anno nativitatis ejusdem CIↃ.CCCC. *vicesimo sexto, indictione quarta, mensis Octobris die sexta, hora primarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini nostri, Dni* Martini *divina providentia Papæ quinti anno nono, in nostrorum Notariorum publicorum & testium infrascriptorum ad hoc specialiter vocatorum & rogatorum præsentia personaliter constitutus honorabilis vir* Otto Wedde *perpetuus in ecclesia beatæ Mariæ Trajectensis beneficiatus, procurator & Syndicus ac procuratorio & Syndicatus nomine venerabilium & circumspectorum virorum Dnorum* Hermanni de Lochorst *Decani, Arnoldi de Wael, Iohannis de Wael, Iohannis Colentier, Iohannis Theodrici, Iohannis de Ginckel, Iohannis uten Elsweert, Gisberti Heerman, Roveri de Wynsen, Henrici de Ryswyck majoris, Henrici Houberch, Laurentii Wilhelmi, Petri de Molendino, Iohannis de Steyn, Walteri Grawert, Iohannis ter Longhe, Iohannis Weert, sancti Salvatoris, Iacobi de Lichtenberch Præpositi, Iohannis de Hasselt, Arnoldi Tygel, Wolferi de Mera, Florentii de Zoelen, Wilhelmi Gerardi de Leydis sancti Petri, Theodrici de Wassenaer Præpositi, Wolferi Boenyngh, Herberti de Iutfaes, Theodrici de Boechout, Everardi de Reno, Gerardi Foeck, Arnoldi Boenyngh,*

 Lau-

Laurentii Zuermont, Gerardi Iacobi, Henrici Pot, Gysberti Albout, Nicolai Cloetinck, sancti Iohannis, Petri Passert, Rudolphi Tam, Rodolphi Scult, Gerlacii Florentii, Laurentii Vlieger, Iohannis Hondertmarck, Gysberti de Spangen, Folkeri de Lichtenberch, Wilhelmi Modde, Gysberti Wael, & Hermanni Droom beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium Canonicorum, prout de sui procurationis mandato legitime constabat atque constat, habens & tenens in manibus suis quandam appellationis, seu provocationis papyri cedulam animo ad sanctam Sedem Apostolicam appellandi, provocandi, Apostolos petendi & recipiendi, & alias faciendi, sicut in eadem plenius continebatur, & continetur. Quam quidem appellationis cedulam ibidem publice alta & intelligibili voce prælegit & recitavit talis continentiæ & teneris. Coram vobis venerabilibus viris hic præsentibus & astantibus, vobisque Notariis publicis tanquam authenticis personis, ego Otto Wedde *perpetuus beneficiatus in ecclesia beatæ Mariæ Trajectensis procurator & Syndicus, & procuratorio & Syndicatus nomine venerabilium & circumspectorum virorum Dnorum Prælatorum, Præpositorum, Decanorum, & Capitulorum, singulorumque Canonicorum, nec non beneficiatorum & Officiatorum, & personarum majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis & beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium ad præsens infra civitatem Trajectensem residentium pro ipsis & eorum quolibet eisque & præsenti appellationi adhærentibus & adhæsuris animo appellandi, provocandi, protestandi, & Apostolos petendi*

&

& recipiendi, ac infrascripta ad suum debitum effectum perducendi, non recedendo ab appellatione seu appellationibus pro parte dictarum dominorum meorum interpositis, sed eis inhaerendo propono & dico in his ante omnia protestando pro praefatis Dominis & personis supradictis specialiter & expresse de debita subjectione, humilitate, & obedientia sanctissimo in Christo patri & domino nostro Dno Martino *Papa moderno ac sanctae Sedi Apostolicae exhibendis aliisque protestationibus praelibatis dominis meis quomodolibet competentibus praesuppositis & praemissis. Quod licet episcopus Trajectensis pro tempore existens non possit pro libito suae voluntatis alicujus occasione interdicti positi infra civitatem Trajectensem clerum Trajectensem, & praesertim dominos meos, praedictos auctoritate sua ordinaria sub excommunicationis aut alterius ecclesiasticae censurae poena compellere, ut ad monitionem seu requisitionem ipsius a dicta civitate recedentes ad aliquem alium locum viliorem, & minus insignem, & locum eis non tutum, convenire teneantur ad ordinandum pro Capitulis suis amodo celebrandis, ac beneficiis & officiis suis deinceps deserviendis alibi quam in civitate praedicta, seu locis beneficiorum suorum praedictorum, cum etiam non sit casus in jure expressus, quod propter interdictum a loco interdicti debeant homines repelli, sed hoc voluntatis & non jurisdictionis est, licet etiam Reverendo Patri ac domino Dno* Swedero *episcopo Trajectensi moderno nulla sit attributa facultas, quod in causa sua propria partem judicis assumere possit vigore sententiarum ad instantiam sui ipsius a praetenso suo judice Apostolico sibi dato prolatarum, quos-*

que

que puniendo per se ipsum seu auctoritate sua propria, quamvis etiam dato quod præmissa non obstarent, adhuc non posset præfatos Dominos meos, nec eorum aliquem, ad præmissa facienda compellere, nec corrigere aut punire attento tenore statutorum, privilegiorum, & consuetudinum, quæ in ecclesiis Trajectensibus hactenus inviolabiliter observata & observata fuerunt cum omnimoda jurisdictione ecclesiastica. Quantum etiam ad visitationem, correctionem, punitionem, inquisitionem, & reformationem morum & defectuum ac negligentiarum omnium & singularum personarum, tam constitutarum in dignitate qualicunque, quam Canonicorum præbendatorum, etiam Vicariorum, & omnium aliarum personarum inibi inservientium excessus, crimina, vel defectus etiam in foro contentioso Decanis & Capitulis majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ Trajectensium ecclesiarum debetur & relinquitur, sine contradictione, & absque consensu, consilio, & assensu episcopi Trajectensis· Cum etiam eadem auctoritate Canonici & Chori socii ecclesiarum prædictarum, cerati & non curati, non possint nec debeant moneri aut compelli per episcopum ad residentiam faciendam in aliis suis beneficiis suæ diœcesis, & per consequens a fortiori non possit episcopus eos monere ad deserendam civitatem Trajectensem & eorum beneficia ibidem consistentia ad residentiam faciendam in locis eis non tutis, & ubi nulla habent beneficia, cum etiam non habeat idem Dns episcopus ad præsens aliquam potestatem monendi aut alias præcipiendi subditis suis, nec suis monitionibus & præceptis est aliquatenus obediendum vigore observantiæ

tia

tiæ, & vi legis patriæ, contra eum debita executioni demandata, ad quas servandas tenetur ex juramento præstito, prout hoc patet ex tenore literæ patriæ per eum juratæ, quam hic insero, & pro inserta haberi volo, in quantum facit pro justificatione præsentis appellationis meæ & non alias. Præterea dato quod idem episcopus habeat potestatem aliquem monendi vel requirendi dictos Dnos meos, prout non habet, ut præmittitur, tamen non possit hac vice monere eos ad exeundum civitatem Trajectensem causis & rationibus infra dicendis. Primo ex eo quia capitalem inimicitiam egerit contra incolas civitatis, qui nunc ibidem resident, sive clericos sive laicos, qui pro majori parte non audent exire civitatem propter metum legitimum, qui cadit in constantem virum, & nemo tenetur obedire mandatis superioris, ut se det in manibus inimicorum suorum, nec etiam ut beneficia & bona sua ponat in perditionem & corpus ad interitum. Item pro & ex eo quod si exiret ecclesia Trajectensis, staret in periculo succumbendi ad perpetuam destructionem, ad quam idem Episcopus laborat totis viribus, sicut patet per experientiam, cujus veritas si opus fuerit declarabitur in deductione causæ præsentis appellationis meæ per Dei gratiam. Item hoc casu cultus divinus omnino cessaret in ipsa civitate, & per consequens devotio populi deperiret, & periculum seditionis in populo immineret: Item causa interdicti si quidem esset jam cessat, cum Dns Rudolphus *de* Diepholt *a civitate Trajectensi recessit, ergo cessare debet id, quod ex ea sequitur, qui dicitur excommunicatus*

nicatus per Abbatem insulæ S. Mariæ], cujus sententia dicitur suspensa seu nulla propter appellationem prius inter positam. Item pro & ex eo quod plurimi de prædictis Dnis meis sunt valetudinarii, debiles, & infirmi, aliqui non habentes viaticum pro sumptibus & expensis pro evagando per mundum. Item quidam sunt alias indispositi & perhorrentes potentiam Gelrensium & aliorum extraneorum inimicorum ecclesiæ & patriæ & civitatis Trajectensis, pro præsenti opidum Amersfordense *violenter & de facto occupantium, & ex ea totam terram Trajectensem hostiliter & crudeliter invadentium, & præsertim seditiosorum ac sacrilegorum virorum præscriptorum & bannitorum de civitate Trajectensi, quibus forsan magis animæ periculum esset communicare, quam intraneis civibus, qui cives sperant defendere & bellare juste cum illorum adjutorio, quos episcopus mandat vitari, cum prætendant etiam justam excusationem per appellationem hujusmodi assertorum excommunicatorum ostensam. Item pro & ex eo quod notorium est, quod idem episcopus nititur trahere clerum extra civitatem ad loca eis notorie non tuta contra utilitatem ecclesiæ, & ut etiam commoveat totam urbem sperans se per hoc de Rectoribus & civibus civitatis Trajectensis consequi ultionem ad suam voluntatem. Et quamvis omnia & singula præmissa sint vera & adeo notoria, ut nulla tergiversatione possint celari, nihilominus tamen prout ad notitiam Dominorum meorum & meam nondum sex diebus elapsis vaga relatione devenit, ac dicitur & famatur, quod idem Dns*

Swe-

Swederus *omnes & singulos Dominos meos supradictos & quemlibet eorum in solidum in virtute sanctæ obedientiæ, & sub pœnis excommunicationis & suspensionis, ac perceptionis fructuum beneficiorum suorum jam a die latæ sententiæ requisivit, & monuit, licet nulliter & de facto, quatenus infra certum terminum nondum elapsum a civitate Trajectensi recederent ad oppidum de Wyck prope Duersteden, quod est in potestate adversantium dictis Dnis meis, & quo eis notorie non tutum convenire, & idcirco nequaquam proponerent mutare locum seu loca, in quo vel in quibus sua Capitula consueverunt celebrare, etsi id injunctum cum comminatione tali, quod contra contradictores quoslibet & rebelles ad privationem & alias graviores pœnas contra contemnentes mandata] sua procedere vellet, prout in prætensis suis] literis & processibus desuper emissis, quos hic etiam insero & pro insertis haberi volo, si & in quantum faciunt pro justificatione præsentis meæ appellationis & non alias, dicitur plenius contineri, & inseruissem, si copiam eorundem habere potuissem. Quæ omnia & singula idem episcopus in causa sua propria se judicem constituens ad vindictam fecit & facit in prædictorum dominorum meorum præjudicium, injuriam, dampnum immodicum & gravamen. Unde sentiens ex præmissis prædictos Dnos meos multipliciter fore & esse gravatos, & plus gravari posse in futurum, a prætensa monitione prædicta & a singulis gravaminibus prætactis, & quæ ex præmissis colligi poterunt quomodolibet vel oriri contra prædictum dominum episcopum omnesque*

nesque alios & singulos sua communiter vel divisim interesse putantes in præsens & futurum, etiam conjunctim & divisim, & ne ipse Dominus episcopus sua vel alia quacunque auctoritate, prætextu prætensæ monitionis, contra Dnos meos prædictos vel ipsis adherentes vel adhæsuros aliquatenus procedat, vel in præjudicium ipsorum ulterius aliquid attemptet in his scriptis pro dictis Dnis meis ipsisque adhærentibus & adhæsuris conjunctim & divisim ad præfatum Dominum nostrum Papam, & ejus sanctam sedem Apostolicam provoco, & Apostolos primo, secundo, tertio, instanter, instantius, & instantissime peto michi dari eosdem & tales, quales hujusmodi negotii qualitas exigit, siquis sit qui michi eos dare possit & velit. Supponens dictos dnos meos ipsisque adhærentes & adhæsuros, bona & statum ipsorum protectioni & tuitioni sedis Apostolicæ supradictæ. Et protestor de hac mea appellatione insinuanda, intimanda, corrigenda, declaranda, & prosequenda, ubi, & quando, & quibus, & prout de jure teneor & astringor &c. Et cum dictus Otto *procurator & Syndicus antedictus legendo pervenisset ad illum locum superius in ipsa appellationis seu provocationis cedula expressatum ubi dicitur: Et Apostolos peto primo, secundo, tertio, eosque instanter, instantius, & instantissime mihi dari peto &c. idem* Otto *procuratorio & Syndicatus nomine quo supra petivit Apostolos juxta modum supradictum. Super quibus eidem nullus respondit quicquam requirens nos Notarios publicos infrascriptos, quatenus sibi super præmissis unum vel plura publicum seu publica ad di-*

dictamen cujuscunque sapientis conficeremus instrumentum seu instrumenta. Acta fuerunt hac Trajecti in ecclesia Trajectensi, sub anno, indictione, mense, die, hora, & Pontificatu, quibus supra, præsentibus ibidem honorabilibus & discretis viris, Dnis Theoderico *filio* Henrici *Rectore parochialis ecclesie in* nieu Amstel, Wilhelmi *de* Wede, Iohanne Dow *ecclesiæ civilis Trajectensis perpetuis beneficiatis, nec non Wilhelmo Buer clerico, Notario publico, &* Wilbelmo *de* Monasterio *clerico Monasteriensis diœcesis, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis. Et ego* Wilhelmus *filius* Broderi *de* Medenblick *clericus Trajectensis diœcesis publicus Imperiali auctoritate Notarius, quia præmissis omnibus & singulis dum sicut præmittitur agerentur & fierent una cum* Marcilio *Connotario meo subscripto & testibus prænominatis præsens interfui, eaque omnia & singula sic fieri vidi & audivi, ideo hoc præsens publicum instrumentum manu mea propria scriptum exinde confeci, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis & consuetis signavi rogatus & requisitus in fidem & testimonium omnium & singulorum præmissorum. Et ego Marcilius de Macheren clericus Trajectensis diœcesis publicus Imperiali auctoritate Notarius quia præmissis omnibus & singulis &c.*

Omnes ergo cum offendisset sua & contumacia & sævitia Suederus, nec haberet, cui sideret, præsertim postquam dux Gelriæ, qui hactenus ejus fautor, pace facta cum Trajectensibus ejus partes deseruit (nam quod ad Papam expertus jam, quod brutum ejus fulmen,

nec quicquam in eo spei) destitutum jam a cunctis dioecesis etiam universa & eis & trans Isalam eum prorsus destituit. Et nequis temere quicquam factum in re tanti momenti, & quae pertinebat quam maxime ad exemplum, rerum aut imperitus aut inscius dictitaret, toto terrarum orbe vulgarunt Ordines libellum facti causas continentem, ut quivis eos invitos & inevitabili necessitate ad id adactos cognosceret. Reperi eum in Chartulario majoris ecclesiae & adjunxi historiae, quam scriptam olim reperi ab Suederi gentili & ejusdem cum eo nominis, de rebus Culenburgicis *to. 6. Analect.* 320. & *seqq.* Dignus est, qui legatur, praebens inter cetera argumentum etiam sufficiens, quod in densis illis Papatus tenebris non eadem tamen apud Ordines semper Papae auctoritas, quod spreta etiam & floccifacta. Quod ut clarius adhuc liqueat, addam hic & alium similia continentem ex iisdem Archivis:

Want Bistop Zweder *van Culenborch den Hoochgeboren Furst den Hertoge van Gelre ter antwoort overgeschreven heeft met veel versierde maren ende leugentael onder syn signet, dat die Edele Heer* Rudolph *van* Diepholt *Postulaet ende den Stichte van Utrecht in swaren bannen ende penen des Pauws ende des Keysers gevallen syn &c. daer mede hy den Postulaet ende Stichtsen voern. groot onrecht ende beschaemt in verren landen doet buyten horen schulden, op datmen weten mach die rechte waerheyt der saecken, ende des Postulaets, ende der Stichtsen onschult, ende dat Bisscop* Swe-

der

der *in den bannen ende peenen voersz lange jaren ende tyden geweest heeft, ende noch is, om der reden ende saecken wil hier ondergeschreven, die kennelyck ende openbaer zyn, ende diemen claerlycken wel bewysen sal, of des noot sy, antwoorden die Postulaet ende Stichtsen voersz als hier na volgt.*

In den eersten was in den jare M. CCCC. VI. *een provende in den Domme t' Utrecht by doode des Cardinaels van Ludick open ende ledig geworden, dair die gifte nae bescreven recht den Paus ende anders niemant af toebehoorde, welcke provende die Paus gaf enen Priester synen broodigen Dienre, huysgesinre, ende scryver, ende geheten Heer* Iohan *van* Baerlant, *die met des Paus bullen ende brieven hem daer op gegeven van Romen neder gecomen is om besitte van zynre provende te nemen, dair Bisscop* Sweder *van Cuylenborch voersz doe innegesteecken was, ende die becommerde met onrecht. Ende soomen Heer* Iohan *geen Capittel leggen en woude, dat Heer Sweder hinderde des Paus brieven voorsz te hooren, heeft Heer* Iohan *voern. op St. Nicolaes dach in den voersz jaer die Bulle ende brieven voersz doen lesen in den choer ten Dom, onder die Hoechmisse, omme syn recht op te provende voersz te vorderen, ende te vervolgen, daer by voordachten raede, opset, wille, ende weten Biscop* Sweders *voern. des selven Biscops Oom, ende andere syne magen ende vrienden gecomen syn met getoogen messen en vreeselycken geruchte, ende hebben geweldige handen an Heeren* Iohan *geslagen, des Paus bullen ende brieven met onsinnelycke dreyginge geweldelycken genomen, des*

Paus looden Bullen ende segelen daer van met messen gesneden, de brieven gescheurt in smadenisse ende onweerdicheyt des Stoels van Romen, also dat die Priester, die de Hoochmisse dede, van grooten angste ende vreese uyt den Choor in den garscamer ginck, ende daer syn misse voort voleynde. Ende hieromme is Biscop Sweder *gevallen in des Paus ende Keysers bannen ende peenen, dair 't artyckel dat begint* Ten eersten *&c. van spreeckt ende inholt, ende alsoo veel te sware, alse dat by sware penen ende bannen verboden is enich gewelt aen des Paus bullen ofte brieven te doen.*

Item ontrent negen ofte acht jaren geleden is Gerrit *van Cuylenborch Bisscop* Sweders *broeder met synen medewerckers crachtelycker gecomen voor die kercke tot Cothen, ende heeft die deuren van de kercke met Donrebussche opgeschoten, veel luden, die daer om beschud hoers lyfs ingeweecken waren, daer ut gevangen, ende van daer in sware vangenisse gevoert, die goeden beyde geestelick ende weerlick, die dair inne waren, dair uytgenomen, ende ten laetsten die kercke ontsteken, ende te mael verbrant, also dat dat heylich sacrament des lichaems ons Heeren daer met grooten angste ende vreese uytgetogen wert. Daeromme* Gerrit *ende syne medewerckeren in den swaren banne ende interdict van de macht des Stoels van Romen gevallen zyn nae bescreven rechten, dat oock tegens* Gerrit *ende die syne voersz. also in den rechten openbaerlick gewyst ende verclaert is, ende datmen daeromme geen gemeenscap van eten, drincken, vercoopen, ofte in enigen anderen stucken met hem hebben soude by den selven banne ter tyt toe, dat* Gerrit *ende die syne van desen swaren overdadi-*

gen breucken ende misdaden Godt, der heyliger kercken, ende de beschadichden haren scade verricht hadden, dat noch niet gesciet en is. Ende hier en boven heeft Bisscop Sweder *van dien tyt voort dagelicx gemeenscap gehad van eten, drincken, ende ander geselscap, so hy noch heeft, met synen broeder, ende anderen banningen voersz, daer hy syn broeder, ende die ander mede sterckt, so dat sy des bans niet en achten, maer die ontamelick ende oneerlyck versmaden. Ende daeromme is Biscop* Sweder *na bescreven rechten in den selven banne.*

Item is by synen raede, ende consent, ende beveele jammerlycken doot geslagen in syn sieckbedde een eerbaer man Beernt Proeys, *doe Borgemeester ende gesworen Raedt der Stadt van Utrecht, by sommige wreede quadien, die hy van synre syden det ende andere ondergescreven puncten te doen geseynt heeft opten eersten dach als hy ontfangen wierde in der Stadt van Utrecht voor enen Heer boven voorwaerden, ende loften, ende eeden, alse hy geloost, gedaen, bebrieft, besegelt, ende gesworen hadde. Ende deselve quadien syn van dane voort terstont gegangen op St. Iohans kerckhoff, ende hebben dair viantlycken ende geweldelycken opgebroken des Proosten huis van St. Peter, ende daer uyt gerooft ende genomen heylige misse gewaden, heylige vaten, boecken, gelt, ende veele andere cleynotten ende goet, de Proost toebehoorende, die daer in den huyse waren, ende oock gedreych gedaen den Proost doot te slaen, of sy den betreden ofte gevonden hadden. Ende de Biscop* Sweder *heeft dese quadien binnen der Stad by hem onder syn beschut ende bescherm gebouden*

den tegens rechten ende gewoonten der Stadt voersz, die hy onlangs te voren hadde gesworen te holden. Sqo datmen dese ondaden ende gewelden niet aen hun richten mochte als recht ende gewoonte is der Sadt voersz. Waeromme Biscop Sweder, *ende die quadien swaerlycken te banne waren, ende die Stadt van Utrecht, daer dese ondaden gesciet waren, in interdict nae bescreven rechten. Ende hier toe heeft Biscop* Zweder *des anderen daegs wel beraden alle dese ende andere ondaden doe gesciet op hem genomen, ende heeft dat* interdict *relaxiert tegens Godt, allen rechten ende redenen, tegens wille des Proosts voersz, ende hem oock niet weder gegeven noch verricht syne ofgeroofde have, ende dat onrecht hem gedaen, als dat naer uytwysinge des bescreven rechts eerst geboort hadde.*

Item heeft Bisscop Zweder *voornoemt, by tyden dat hy de Stadt ende 't lant van Utrecht in hadde, syne dienaers ende knechten gesant by nacht op St. Pieters kerckhof, daer sy met vervaerlycken geruchte ende met getogen swaerden ende messen enen Priester, die van Overysel daer geprovent ende gegoet was, binnen Utrecht om Biscop* Zweder *onderdanich te wesen, ende by hem te bliven gecomen was, naeckt van syn bedde buyten allen schulde getogen ende gevangen hebben, als een ondadich man, ende des naesten morgens daerna heeft Bisscop* Zweder *den Priester in boyen laten sluyten, ende den op enen wagen geseynt ter* Horst *in der kercken, ende daer swaerlyck in der stock doen sluyten, met beyde benen, ende handen also geholden, ende ten laetsten den selven Priester of gedruckt, eer hy van der vangenisse*

quyt

uyt worden mocht, een grote somme gelts.

Item noch heeft de selve Biscop Zweder *by tyden syns Regiments die Stadt van* Amersfoort *in vreemder Heeren handen gebracht, ende van der kercken ende Sticht van Utrecht vervreempt, also verre alst in hem was.*

Item so hebben Bisscop Zweders *broodige huyssinne ende dienaers, ende oock andere by weten, geheyte, wille, ende consent des selvigen Biscop* Zweders *die kercke van* Bosinchem *crachtelycken aengeveerdicht, der kercken misgewaeden, vaten, juwelen, ende clocken, ende andere goeden daer in wesende, daer uyt gerooft ende genomen, ende van daar binnen Cuylenborch gebracht, dair Biscop* Zweder *tegenwoordich was, ende in synre tegenwoordicheyt, ende by synre verhengen, wille, ende consent, gebuydt ende gedeylt, ende die geroofde clocken syn tot Culenborch in den kercktoorne gehangen, om daer dagelycks mede ter missen, ende andere getyden, geluydt te worden.*

Item dat Biscop Zweder *voernoemt die Domproostye van Utrecht met Simonie gecregen ende beseten heeft, dat openbaer is, ende daer hy oock onder eerbaren luden van beruft is.*

Uyt welcken voernoemden puncten die waer syn ende kennelyck, ende openbaer, mach een ygelick wael merken, dat Biscop Zweder *in des Paus ende Keysers bannen ende penen, die in Biscops* Sweders *artyckel die begint* , Ten eersten heeft Keyser Kaerle &c. *geruert syn, gevallen is, ende alsoo veel te swaare als de kercke, ende Paepscap, ende hoere goede, privilegien, ende vryheden veronrecht*

werden van den geenen, die hem gesett syn te beschermen. Ende want Biscop Zweder aldus te banne is, so hy oock langen tyt geweest heeft, so en mach hy nae den bescreven rechten niemant daer van beschuldigen ofte bespreken.

l. 19. C. de h. qu. accus. non poss.

Item scryft Biscop Zweder, dat die Stichtse cloosteren ende kercken geschonden ende gebrant hebben, kerckhoven, vrouwen, craemen berooft, gebrant, ende geschent hebben, dat niet waer en is, want de Postulaet ende die Stichtse daer claerlyk onschuldich van syn, ende waer daer wet van gesciet, dat is gesciet binnen open oorloge ende vede. Maer waer ymant van den Stichtsen die daer schult aen hadde, ende men dat bevinden mochte mitter waerheyt, dat wondemen alsõ aen hem richten, alse dat behoorden, naer gelegentheyt der saken sonder verdrach ofte genaden, alse die Stadt van Utrecht dat in voortyden bewyst heeft aen haer selfs dienre, die sy onthoofden deden, om dat sy de kerke tot Barnevelt geschent hadden.

Item scryft Biscop Zweder, dat die Stichtse horen Heere verdreven hebben &c. dat niet waer en is, maer Biscop Zweder is moetwillich uyt der Stadt getogen sonder eenige last, vreese, ofte angste hem gedaen in eeniger wys. Ende is nae dat hy uytgetoogen was om weder in der Stadt te comen, ende recht ende vonnisse te doen enen ygelicken, ende te laten gescien, alse hy gelooft ende gesworen hadde, te Capittel geroepen ende gedaeght tot drie verscheyden tyden, alse recht ende gewoonte daer van is. Ende immer om hem vol te doen is boven recht vierdewerf ten Capittel gedaecht, ende oock hem geleyde gegeven te comen, dat Biscop Sweder hooveerdelyck versmaet

heeft

heeft tegens ſynen eedt, ende liet weten hoveerdelyck, dat hy niet comen en woude, die quadyen ende ondaedighen, die Beerndt Proeys *geſlagen, en die des Prooſts huys van St. Peter geſchendt, en andere ondaden gedaen hadden, ende daeromme naer allen recht hoer lyven verbeurt hadden, ſolden veylich mit hem in comen. Daermen wael uyt mercken mach, dat Biſcop* Zweder *een Hooftheert was der voerſz ondaden ende principael ſchuldenaer. Om u elcke ondaedelycke ſaken wil ende veel anderen, die hier te langh waren te vertrecken, ende om dat hy verſmaet heeft ten Capittel te comen, daer hy toeverdaeght was na recht ende gewoonten s'lants, is hy ontſet van allen machte ende bewynde beyde geſtelyck ende weerlyck van der kercken van Utrecht na uytwyſinge ſyns ſelfs lofte ende eede daer op gedaen, doen hy eerſt aengenomen wert in enen Heere.*

Item dat ſyn gehoorſaem Cleſye verdreven ſoude weſen en is niet waer, maer die Canonicken ende Paepſcap ſyn van haer ſelfs vermetelheyt ſonder oorlof hem daer toe geeyſcht ende ſonder eenige redelycke ſaecke tegens horen eeden. die een ygelick van hem daer op gedaen heeft wechgetogen, ende ſy daeromme nae recht ende uytwyſinge hoerer eeden van horen provenden, ende goeden, ende allen horen rechten daer aen binnen der Stadt ende Sticht van Utrecht vervreemt.

Item dat die monnicken uyt horen Clooſteren geſleept, verſtooten, ende verdreven ſouden weſen, ſo Biſſcop Sweder *mede ſchryft, en is ſo niet, maer want de Regulieren ende ſommige andere geeſtelycke*

personen hem in hulpe Bisschop Sweders *met malcanderen verbonden hebben, ende t'samensweringe gedaen tegens den* Postulaet *ende Stichtsen, den* Postulaet *ende Stichtsen te banne ende interdict te houden, ende te doen houden naer allen horen vermogen, den Godtsdienst daeromme after gelaten, ende oock veel luden tegens den H. kersten geloove met valschen lengentael ernstelyck informiert hebben, ende noch informieren sonder aflaten, dat die Stichtse Priesters dat lichaem Gods niet en consacreren, maer die duyvel ofte een padde maecken, ende dat sy vermaledyt zyn, die der Stichtse missen horen, ofte hem biechten, ofte van hem Sacramenten ontfangen. Ende mede dat die gene, die de Stichtse dootslaen, ofte doen slaen, ofte doen helpen mit rade, ofte mit daede, vermits machten, verraderyen, ofte anders eenige puncten oock hoe quaet die waren, die verdienen aflaet van alle sonden, ende dat euwich loone Gods, ende noch veele andere ongeloofslycke articulen den volke geleert hebben, ende tot tweedrachten ende opstaen in den volcke geraeden ende ernstelycken gearbeydt hebben, sonderlinge om de gene, die van horen sinne niet en syn, van lyve ende van goeden te verderven, daer groote verraderye, bloetstortinge, ongeloove, ende andere quade saecken tot verderffenisse der Stadt ende des alingen lants dragende af geresen, opgestaen, ende gesciet syn. Ende om dese verderffelycke saecken te schutten voort meer, ende te verhueden, syn dese t'samen gesworen personen goedertierentlyck, ende minnelyck vervolght, ende vermaent dese banninghe ende ongelovige informatien, ende leringe af te laten, ende Godsdienste te doen,*

en, dat sy hoovaerdelyck versmaet hebben ende hebben des toe seere gearbeyt, omme die Paepscap ende Regeerders van der Stadt ende Sticht te gronde te verderven, soo dat die ecclesie van Utrecht des met rechte geboort die excessen der Paepschap te corrigeren, sint der tyt dat Biscop Zweder hem selven onweerdich gemaeckt heeft enich regiment te hebben in der kercken van Utrecht, als voersz. is, ende die weerlicheyt dair toe gemaent heeft in sterckinge des rechts om rechte noot hem daer toe dringende, dat sy den Regulieren dat lant verbieden mosten, souden sy ende Stadt ende lant onverderft bliven, so die Stichtse dat oock met horen openen brieven allen kersten geloovigen luden dat te kennen gegeven hebben.

Item soo Biscop Zweder schryft dat onse Heylige vader den Paus met syne bulle bevolen soude hebben den Aertsbisschop van Colen &c. seggen die Stichtse nochtans met alre ootmoedicheyt ende eerwaerdicheyt des Stoels van Romen, dat die beveelinge van geenre weerden en is, ende men oock die nyt gelooven sal in den rechten ofte daer buyten, want sy in ofte door des Paus Cancelrye niet geexpedieert ofte geworven en is met gewoonlycke teycken der Cancelrye naer overdrachten des Conciliums van Constans ende ordineringe onses Heyligen Vaders Paus Martyns in deser formen, datmen alle des Paus brieven van gratien ende van rechten vorderen ende expedieren sal door der Cancelryen, ende men sal hem niet gelooven in rechten ofte daer buyten, ten sy dat sy in der Cancelreyen geexpedieert zyn, dat men bekennen sal by den gewoonlycken teye-

teycken, uytgenomen alleen die brieven aendragende des Paus Camers saecken, als gewoonlyken is, diemen nochtans oordelen sal in der selver Camer, ende sullen hebben dat gewoonlycke teycken. Daerna heeft deselve onse Heere den Paus ten sesten jaere syns Pausdoms gemaeckt een ordonnantie, hoemen dese brieven in der Cancelryen vorderen ende ontcommeren sal in der formen, Wy setten hieromme ende ordineren datmen alle de brieven, die men in des Paus Concelryen verwerven ende ontcommeren sal, sonderlinge die brieven, die van lastiger materien syn verstandelick lesen sal voor alle die gene, die daer toe geset syn. Die een sal die supplicatie houden ende die ander den brief die men ontcommeren sal lesen, dat die Vicecancellier, ofte die in synre Stede in der Cancelrye is, ende die daer toe geset syn, hooren sullen, ende sullen daer ernstich in wesen, ende als die briven aldus gevordert syn metten teycken des Abbreviatoers sal die Vicecancellier, ofte synen Stadtholder oock een teycken daer op setten. Anders en salmen geen brieven totter bullen senden. Dat selve gebieden wy ock te houden van den brieven van recht by den genen die die behooren te vorderen. *Oock en is de voorsz. bevelinge van geenre weerden, want Biscop* Zweder *op die tyt, doe die bevelinge geschiede, ende oock lange daer voor ende nae was, soo hy noch is, in swaren banne, uyt redenen ende openbaer saecken voor geroert, ende veele andere lastige sacken, diemen wael bewyssen mach ende sel, alsmen den Stichtsen recht wil weder laten varen. Oeck is die bevelinge gedaen*

to

vecomenden saecken, want doe die bevelinge ge-
le, doe en was noch niemant breukich, noch
l, ende daeromme en docht die bevelinge niet.
tem is in Biscop Sweders *antwoort geroert, dat*
Abt vermits dese bevelinge voortgevaren heeft.
r op te weten is, want die principael beve-
e van geenre weerden en is, en niet en docht
den redenen ende saecken voernoemt: Soo ist
al dat vermits dier bevelinge gesciet is van
nre weeade; ende doocht niet naer uywysinge
bescreven rechten. Ende oft saecke waer,
dese voersz. beveelinge van machten ende weer-
waer, so sy niet en is, so en syn nochtans des
ts banningen ende brieven van geenre weerden,
van machten deser bevelinge gesciet syn, so-
n seyt, uyt soecken ende reden nae bescreven. Eerst
int die Postulaet *ende Stichtse vermits deser be-*
linge gedaecht waren tegens den Bisscop Zwe-
r *to recht te comen binnen der Stadt van Utrecht,*
ange na dat by Biscop Zweder *die gewelde-*
ke saecken gesciet waren, daer sy niet veylich
ven, noch wesen, noch hen verantwoorden,
h hoer recht vorderen ende beschermen mochten,
men proefelyck wael mercken ende bekennen mach
t *der groter genaden ende gewelden, die by Bi-*
p Zweder *enten zynen opten eersten dach synre in-*
msts binnen der Stadt gesciet syn aen sommigen
sonen, als voergeroert is, tegens synen loften, voor-
erden, vrede, soenen, ende eeden, die by des
ven daeghs geloofte, bebrieft, ende besegelt,
de oock syn hant Priesterlyck op syn borst geleyt
sworen hadde, om dat die personen hem eerst met

recht

rechte tegens geweest waren, dat hy in syn incompste met lofte ende eeden claerlyck al vergeten hadde, nimmermeer wraecke daerom te doen of te laten geschien. Ende daerom en waren die Postulaet *ende Overysselsche daer niet schuldich te comen naer uytwysinge der Godlyker, natuerlycker, ende bescreven rechten, want die reden schouwet ende natuere ontsiet, dat ymant te rechte comen sal op sulker stede, daer hy hem geven soude in handen zynre vianden, ende in vreese des doots setten, soo dat die* Postulaet *ende Overysselsche daer niet te rechte geweest en syn, daer sy oock niet aengebrenkt ofte versuymt hebben om der saecken wille voersz. Ende hebben nochtans al en wast geen noot, maer om dat ommer recht in der saecken geschieden soude van deser dachinge geappelleert totten Stoel van Romen uyt bewyselicke nodelycke saecken, die in voersz. rechten gevesticht syn, welke appellatie den Paus getoont is om dair op voort te varen nae den loop des rechts, die vvelke appellatie den Paus eerst aengenomen hadde als recht vvas, ende heeft daer naer na vveder tegens recht verboden daer recht inne te doen.*

Item vvant dese beveelinge voersz. die gedaen is alleen tegen den ghenen, die Biscop Sweder *hinderlyck vvaren int besit van der kercken van Utrecht ende des Bisdoms tafel goeden te vercrygen; ende die Clesye ende Stichtse aen dese syde der Yslen gehoorsaem gevveest hebben der Provisien, die Biscop* Sweder *gedaen vvas, ende der geboden dair op gedaen, als den Biscop* Zweder *in horen Heere ende int besit der tafelgoeden aen te nemen, ende*

t'ont-

t^a. ontfangen, daer Biscop Zweder *langer dan een jaer int hesit ofgevveest heeft, so hy dat openbaerlyck voor den Paus, ende Cardinalen, Archiepiscopen, Bisscoppen, ende andere geestelycke Prelaten in der openbare Consistorie te Romen heeft doen belyen, ende bekennen, so is des Abs macht van der bevelinge voersz, of zy van vveerden vvaer, so sy niet en is, voleyndet, en te maelnyt, doot, ende te niet gedaen totter Clesye ende Stichtsen aen dese zyde der Yselen voersz behoeft, ende heeft ooc geen macht van eenige rechtvorderinge tegen hen te doen cleyn ofte groot nochtans heeft die Abt voernoemt dese synre bevelinge, of sy van vveerden vvare, vvanbruyckt, ende is die macht daer of overgetreden tegens dese gehoorsame, ende heeft die laten dagen vermits der bevelinge voernoemt tot Wyck, daer sy niet veylich noch seker comen, noch vvessen mochten, vermits openbare viantschappe, dat oock geen bequame stede en is grote saecken te vorderen, vermits kennelyck gebreck van clercken ende anders, des daer in noot is, daer die gehoorsame niet en quamen, noch schuldich vvaren te comen, om die saecken die voergeroort zyn, ende hebben oock overplichtich om recht daer om te vercrygen geappelleert totten Paus, uyt vvaerachtige bevvyslicke reden ende saecken, die in de voersz rechten gevesticht zyn. Ende dese appellatie is den Paus getoont, ende die Paus heeft vvederroepen die processen ende brieven, die den Abt uytgeseynt hadde tegens die Clesye ende Stichtse aen dese syde der Yselen, ende geclaert, dat die Processen en brieven van geenre vvaerden en vvaren. Ende*

heeft

heeft oock verboden den Abt ende Biscop Zweder, *dat sy die bevelinge voersz. niet meer vvanbruyken souden.*

Item heeft oock Zweder *selve geappelleert tegens der Clesyen ende Stichtse aen dese syde der Yselen totten Stoel van Romen, ende de Abts banden syn tho mael gesloten in der saecken voersz. Ende boven alle dese reden hebben die Abt ende Biscop* Zweder *voersz. noch voortgevaren tegens den* Postulaet *ende Stichtsen voersz. met versvvyginge der vvaerheyt, alse dat Biscop* Zweder *selve doe te banne vvas, ende is, dat dese daginge gesciet syn tot onveyligen steden, dat die Stichtsen niet ter goeder tyt rechtvaerdelyck ende uyt rechtveerdige saken appelliert hadden, ende dat sy ongehoorsaem waren, ende Biscop* Zweder *hinderlyck waren met macht, gewelt, ende onrecht int besit zynre tafelgoeden te vercrygen &c. Ende die Abt ende Biscop* Zweder *hebben die Stichtsen te banne ende interdict laten cundighen, dat in horen machten niet en was noch en is om der saecken wille voersz. so oock allen bescreven rechten beyde geestelyck ende weerlyck, die van deser materien tracteren, dat bescheydelick ende openbaer uytwysen. Ende daeromme doen die Abt ende Biscop* Zweder *ende die geene die met hem partye maecken den Stichtsen groot onrecht, alsmen int vervolch der saecken noch wael vynden sal. Ende waert oock saecke, dat dese voersz. saecken, alse voersz. staen, te mael niet en waren, noch van geenre weerden, so en waren nochtans die Abts banninghen niet, ende van geenre weerden, want die Abt daer inne niet voort gevaren*

varen heeft na den formen des rechts, alse die bescreven rechten dat uytwysen. Ende daeromme ist dat Biscop Zweder *syn processen, ende brieven, daer hy hem mede vermeet den* Postulaet *ende die Stichtsen te banne te hebben, niet voert en brengt, daer clercken zyn, die hem des verstaen, ende Biscop* Zweder *en woude oock die processen ende brieven niet voortbrengen laten, noch in handen des Raedts s' Hartogen van Bourgoengien geven opter dachvaert, die laetste tusschen den selven Hertoge ende den zynen, ende tusschen den* Postulaet *ende den Stichtsen te Woerden gehouden wert, maer die* Postulaet *ende Stichtsen, al ist dat zy dat niet schuldich en waren te doen, hebben nochtans boven recht om immer die waerheyt te ontdecken, ende die Raedt t' onderwysen, overgegeven in handen des Raeds voersz. haer onschout van den banne, gevestícht met bescreven rechten, dat sy in geene banne en waren noch en zyn, van wegen Bisscop* Zweders *voersz. ofte der syne.*

Voort dat die gene te banne wesen souden, die eenighe gemeenscap hebben met den Postulaet *ende Stichtsen, ofte enich van hem, dat en is niet, want die* Postulaet *ende Stichtsen selven niet te banne en zyn uytsaecke ende redenen voersz., so en can noch en mach niemant te banne wesen, die met hem gemeenscap hebben, om der gemeenscappen.*

Ende waert saecke dat die Postulaet *ende Stihtse te banne waren, also die wederparthye schryft, soo zy doch niet en syn, so en waren die geene, die gemeenscap metten Stichtsen hebben nochtans niet te banne, want die Abt geen macht noch bevelinge*

 en

en heeft die gemeenscap hebben te bannen, ende was hy daer in gedaen heeft, dat doet hy tegen recht ende boven synre bevelinge hem gedaen, ende wanbruyckt die bevelinge daer in, ende daerome verlieft hy alle zyner macht na den rechte, die hem uyt ofte vermits dier bevelinge gegeven ofte aengecomen is. Ende oft soo waer dat den Abt eenige macht hadde, soo hy in der waerheyt niet en heeft die te bannen, die gemeenscap hebben, so en mocht hy, noch en mach nochtans daeromme geen gemeente, of luden int gemeen te banne doen, want men also dan alle Kerstenheyt te banne doen soude, ende die ontschuldigen ende onnoosele beswaren, dat alle rechten ende redenen Godtlyck ende natuyrlick wederspreken, want die misdaet des persoons en sal niet comen in hinder der kercken, ofte der onschuldige kerstenen loviger luden, maer hy moet eerst een ygelyck van die gemeenscap hebben by naem ende toenaem laten manen ende dagen openbaerlyck met sijnen brieven in hore tegenwoordicheyt, ofte daer sy woonen, so dat zy dese maninge ende daginge weten, ende op dier maninge ende daginge rechtvorderinge doen, ende dagen van recht daer of houden, als die bescreven rechten claerlyck dat uytwysen, ende waermen aldus niet op voort en vaert, die en connen noch en mogen om der gemeenscap wille niet te banne wesen.

Item scryft Bisscop Zweder *dat syn praecessenende brieven vercondicht zyn in de Hoofsteden der landen van Gelre, tot Colen, tot Ludick &c. daer heeft hy den* Postulaet *ende Stichtsen al te grooten*

onrecht

onrecht aen gedaen, want hy die met den leugentael ende onrecht beschaemt heeft, ende groote schande ende confusie gedaen buyten horen schulden, die dair om dencken willen dat te verhalen met recht, als hem dat gebeuren mach. Ende alwaer die vercondiginge noch van geenre weerden, want dat niet gecomen en is tot weten der geenre die 't aendraecht, als recht is. Oock en syn geen Copyen gelaten van den processen ende brieven, alse dat van recht geboort ter stede, daer die vercondiginghe gesciet soude wesen, maer dat is gelaten om dat men die onrechtveerdicheyt der processen ende brieven, ende dat sy van geenre weerden en syn, niet mercken en soude.

Item van dat die Paus met eenre bullen verclaert soude hebben die appellatie tegens de Provisie gedaen van geenre weerden te wesen &c. is te weten datmen dier Bulle geen gelove aenhangen en sal, want sy door de Cancelrye niet gegangen, noch in der Cancelryen geworven, noch geteyckent en is, als voorgeroert is. Oock en is die Parthye die dat aendraegt niet geroepen, als dat van recht behoort, te hooren, ende te sien dese bulle te verleenen, ofte redenen te seggen, waeromme men die niet verleenen en soude. Oock en is geen appellatie gedaen ofte ingeset tegen des Paus provisie, maer het is den Paus vercondicht in eenre appellatie, die die Overyselsche gedaen souden hebben, dat Bisscop Zweder *niet nut noch abel en was te wesen Biscop tot Utrecht, om saken wil in dier appellatien geruert. Welcken saecke ooc na allen bescreven rechten Biscop* Zweder *ende ymant anders syns gelyck*

 in

in dier saecken niet alleen hinderlyck en syn in horen aennemen Biscop te wesen, maer oock enen ygelicken, die aengenomen is, daerom afwerpen ende ontsetten. Ende die appellatien en mach den Paus in geenre wys wederspreecken, ofte van geenre weerden maken, want dat onrecht waer. Ende die Paus die een wortel der rechtveerdicheyt ende des rechts vvesen sal, geen onrecht doen en zal, ende en mach oock geene rehtverdige saecke, als dese is, te onrecht maecken:

Ende vvaert saecke dat die bulle voorsz gegeven ende uytgeseynt vvaer, dat niet te vermoeden is om der saecke vville voersz, so is dat gesciet heymelick ende bedriechlyck, by uytsprekinge der leugentael, ende versvvyginge der vvaerheyt, ende oock moeyelick ende onredelyck vervolgh der vvederparthye,

Nochtans en roert dese saecke van den banne ende interdict, die voorgeroert zyn, niet van der Provisien die Biscop Svveder gedaen is, maer het roert van de onrechtvaerdige processen ende brieven, die den Abt van sinte Marienvveert tegens recht, ende redenen, ende vvaerheyt versiert ende uytgeseynt soude hebben vermits der bevelinghe hem gedaen, ende van der rechtveerdiger appellatien, die tegens die onrechtveerdige processen ende brieven voersz gedaen, ende geset syn alleen om recht hier van te vervolgen ende te vercrygen. Alsus machmen vvael mercken van vvat machte die bulle voersz is.

Item dat die Paus, so Biscop Zweder *schryft, in een ander Bulle gebieden soude allen Priesteren*

ende

ende geordenden den Ban ende interdict tegens den Rebellen te houden, ende geen gemeenscap met hem te hebben &c. Is te weten, dat oock merckelyck ende schynbaer is, dat die Paus in de verleeninge deser Bullen seer merckelyck bedrogen is, want die weder partye heeft hem bygebracht bedriechlick, om horen onrechten wil te bet te vercrygen, dat die Stichtse ongehoorsaem ende te banne zyn, dat claerlicken geloogen is, uyt reden ende saecken voersz, ende die wederparthye heeft bedriechelic verswegen, dat Biscop Zweder *onabel was ende is totter kercken van Utrecht, dat die* Postulaet *ende Stichtse lange voor eenige banne uyt saken, die bysonder in allen rechten gevesticht syn tegens den Abt ende syne brieven rechtvaerdighe appellatien ingeset ende gedaen hebben, dat sy in vervolgh hoerer appellatien geweest hebben, ende dat hem dair inne rechtvorderinge gesciet is. Oock en syn die Postulaet ende Stichtsen daer niet toe geroepen, als recht is, dese bulle te sien, ende te hooren verleenen &c. ende sy en is oock door die Cancelreye niet gegaen &c. gelyck voor van den anderen Bulle geschreven staet, also dat dese bulle van geenre weerden en is, noch van geenre machten.*

Items desgelycx die Bulle daer die Paus in geclaert soude hebben, dat die Clesye van Utrecht nu tot Aernhem wesende die rechte Capittelen syn &c. heymelick ende bedriechlick, niet als recht is, gehouden ende geworven is mit uytspreeckinge der lengentale, ende verswyginge der waerheyt, want diegeene, die die bullen geworven hebben, loogelyck ende bedriechlyck uytsproken, dat die Canonicken, die uytter

Stadt syn, met eendrachtelycken consent ende t'samentlyck wel beraden uytter Stadt getoogen syn, dat claerlyck gelogen is, want sy op haren schandelicken uytganck nye geen tractaten noch beraden gehadt hebben, alse dat recht ende gewoonte is, maer sy syn tegens hooge eden, die ygelyck van hem gesworen heest int eerste, doen zy in horen provende ontfangen ende aengenomen worden, wechgetoogen sonder eenigen oorlof daer op van hem begeert, ofte hem gegeven, ende daerom sijn sij uyt horen selfs eede gesloten, ende vervreempt van allen gemeenscap ende vruchten hoerer provende, Oock en syn sy niet t'samentlyck nochte eendrachtelyck uytgetogen, maer in verscheyde tyden lange die een na den anderen. Oock hebben hoerer een deel, die uytgetogen syn, lange eer sy uyttogen geappelleert metten anderen, die binnen gebleven syn, tegens Biscop Zweder *ende sijne processen ende brieven voern. ende hebben Procuratoers geset ende gemachticht dese saecke in den Hove van Romen te vervolgen, ende hebben hem daer toe by horen eede mit den die binnen gebleven syn verbonden. Ende hebben oock den* Postulaet *in enen beschermer ende Gubernatoer der kercken ende des Stichts ontfangen, ende aengenomen. Ende dit hebben sy alle gedaen mit horen vryen wille, ende langen tyt daer wel op bedacht ende beraeden, ende veele dagen ende tyden van beraede daer op gehadt. Hier uyt machmen mercken wat geloove datmen desen aenhangen mach, ende mit wat saecken sy hem behelpen willen.*

Van dat die Paus geschreuen soude hebben den vier Hoofsteden van Gelderlant die Rebellen te schouwen

zijn als banningen ende ungehoorsaem &c. mach een yegelick wael mercken uyt den saken ende redenen voersz., dat die bullen met leugentael gehouden ende geworven zyn, ende ooc tegens allen rechten ende redenen &c. Ende want een ygelick redelick ende onderscheydelick mensche wael mercken ende bekennen mach uyt den stecken ende redenen voersz. die claerlick ende openbaer zyn, en diemen claerder dan dat licht bewysen ende beproeven mach, dat Biscop Zweder *lange voor dat die Paus hem die provisie, daer hy van scryft, gedaen heeft, geweest heeft stadelick, ende noch is, metten geenen, die gemeenscap met hem hebben, seer swaerlyck te banne, ende daeromme oock die Provisie voersz., ende allen anderen bullen ende brieven hem verleent ofte van synre wegens uytgesant, tegens den* Postulaet *ende Stichtse voersz., ofte ymant anders, uytgesant van den Paus ofte den Abt niet en doogen, noch van weerden en syn in eeniger wys. Ende dat die* Postulaet, *die Stichtsen ende die anderen van alle andere, dair sy van Biscop* Zweder *mede beticht zyn, vry, los, ende ledich zyn, ende oock nye also te banne geweest hebben ende syn. Oock ist scande ende confusie voor alle die geen, die hem des verstaet, dat Biscop* Zweder *hem niet en schaemt also kintschelyck ende dwaeschelyk te schryven, dat broeder* Willem *van* Hoeckelem *te banne wesen soude, om dat hy metten* Postulaet *ende Stichtse gemeenscap gehadt, ende die kiepinge gedaen soude hebben, Ende dat allen anderen, die voert gemeenscap met broeder* Willem *hebben, om der gemeenscap wille voort te banne wesen souden, ende voort vervolgende*

de sonder eynd voort gaen van persoon tot persoone, dat in geenre vvys vvesen en mach. Oock luydt dat seer vreemdelick, dat Broeder Willem *ende voort die gemeenscap met hem hebben alsus metten banne besvvaert souden vvesen, sonderlinge vvant broeder* Willem *ende die ander voersz. om der gemeenscap vville niet vervolght, vervvonnen, nochte veroordeelt en syn. Daeromme doet Biscop* Zweder *onrecht, dat hy scryft, dat hy broeder* Willams *medebroeders niet vvyen en mach, eer sy van den banne om deser gemeenscap vville geabsolveert vvaren. Ende een ygelyck is sculdich van Godtlycken ende beschreven rechten den* Postulaet *ende Stichtsen ende die gemeenscap met hem hebben, ende oock enen ygelicken kersten geloovigen mensche voor onbanningen te houden ter tyt toe, dat zy vervvonnen zyn, ende die banne bevvyst is, als recht is, maer het vvaer Biscop* Zweder *nut ende salich, dat hy niet en vvyde, ende hem niet en ondervvonde Godsdienst te doen, voor dat hy absolveert vvaer, ende pœnitentie gedaen hadde voor syn misdaden ende breucken, alse die rechten dat uytvvysen.*

Nec plane id de nihilo, quod Ordines ita questi, quod Suederi excessus sic oculos posuerunt. Motus tandem & his & pluribus aliis ex causis Martini Papæ v. successor Eugenius, rescissis Martini actis Suederum etiam destituit, & confirmavit Rudolphum, ut argumento sunt literæ, quibus facti rationes reddit, historiam rei repetit, & causa admodum accurate & circumspecte discussa Suederi regimen dete-

testatur, & quæ perperam ab eo acta rescindit, dissolvit.

Eugenius *episcopus servus servorum Dei ad æternam rei memoriam. Regis pacifici, cujus angeli in ejus ortu in terra bonæ voluntatis hominibus pacem prompserunt, vices gerentes hoc summo expetimus desiderio, & ad id assiduis meditationibus intendimus, ut inter fideles quoslibet, ex quorum dissensionibus scandala & dispendia, nec non animarum prodeunt pericula, pax & tanquillitas nostra provisionis ope jugiter propagetur, ac vigeat vinculum caritatis, nec non ea qua propterea salubriter processisse comperimus, ne cujusvis ambiguitatis obduci possint caligine, sed illibata permaneant & firma, Apostolici roboris munimine solidemus. Dudum siquidem, sicut legitimis nobis innotuit documentis, eum ecclesia Trajectensis, cui bona memoria* Fredericus *episcopus Trajectensis, dum viveret præsidebat, per obitum ipsius* Frederici, *qui extra Romanam Curiam diem clausit extremum, Pastoris solatio censeretur destituta, nonnulli ex dilectis filiis Prælatis & Canonicis majoris & aliarum ecclesiarum civitatis Trajectensis tempore electionis de persona Episcopi Trajectensis facienda celebrata dilectum filium* Rodolphum Diepholt *tunc Præpositum ecclesia Osnaburgensis civitati Trajectensi & illius patria, ob commendabiles suos actus, mores, & virtutes plurimis gratum & acceptum, in eorum & dicta ecclesia Trajectensis episcopum postularunt. Et licet civitas & patria prædicta, nec non plerique illarum Barones & nobiles felicis recordationis* Martino *Papa venerabili prædecessori nostro pro præ-*

fato Rudolpho *ad hoc ut postulationem hujusmodi approbaret, & pro evidenti civitatis & patriæ prædictarum salute & utilitate de persona sua dictæ ecclesiæ Trajectensi provideret; suas literas & vota suppliciter direxissent, ipse tamen prædecessor, sinistris sibi desuper factis deceptus suggestionibus & instructionibus, præfata postulatione non admissa, de persona bonæ memoriæ* Swederi ooo·ooo· *Episcopi Trajectensis eidem ecclesiæ Trajectensi sic ut præfertur vacanti providit, ipsumque illi præfecit in episcopum & Pastorem, ac dicta civitas & nonnulla, licet pauca, ex castris & oppidis ad præfatam ecclesiam Trajectensem pertinentibus ob Sedis Apostolicæ reverentiam dictum* Swederum, *quantum in eis extitit, ad possessionem regiminis & administrationis civitatis, nec non opidorum, castrorum & terrarum prædictarum admiserunt. Post quam quidem admissionem cives, nec non Gubernatores & Rectores civitatis, Opidorum, Castrorum, & terrarum prædictarum protinus eundem* Swederum *episcopum propter improvidum & improbum ipsius regimen & administrationem, nec non plurima, quæ admissionis hujusmodi occasione inibi successere excidia, homicidia, rancores, livores, odia, seditiones & partialitates dimittere, nec non aliud pro civitatis, castrorum, opidorum, & terrarum prædictarum, illorumque habitatorum & incolarum, ac eorum status salvatione remedium explorare necessitate coacti fuere, post diutina desuper habita tractatus, deliberationes, & consilia nichil salubrius, nichil utilius, & melius, qua peregrinis & detestandis ipsius* Swederi *episcopi excessis regimine & ad-*

administratione ad tuitionem & protectionem dicti Rodolphi *tunc Postulati & Præpositi, ad cujus futuram gubernationem omnes partium illarum habitatores & incolæ votivam affectionem gesserant confugerent, illique, quanta cum humilitate possent, postulationi hujusmodi innitentes gratuite obedirent, concludentes. Post quæ dictus Rodolphus præfatæ ecclesiæ Trajectensis temporalis dominii, quod tunc vacuum repperit regimen ad ipsorum civium, nec non Gubernatorum & Rectorum instantiam, velut Mamburnus & Gubernator ad id per eos electus apprehendit, illudque adeo provide & circumspecte pluribus temporibus gessit, quod exinde ab omnibus habitatoribus & incolis prædictis extitit multipliciter commendatus, ac pleraque ex castris & locis dictæ ecclesiæ Trajectensis per eundem* Swederum *episcopum damnabiliter distracta & alienata salubriter recuperavit, nec non ad jus & proprietatem dictæ ecclesiæ reduxit. Ipseque* Swederus *prætextu quarundam litterarum Apostolicarum, quas sibi desuper suffragari prætendebat, in dictum* Rodolphum *sibique adhærentes, ac singulares ex habitatoribus, incolis civitatis & patriæ prædictarum pro eo, quod ipsum ad regimen & administrationem prædicta admittere recusarunt, & alias præmissorum occasione excommunicationum, nec non in civitatem, terras, castra, & loca prædicta interdicti sententias diversis vicibus ferri & promulgari, ac excommunicatos publice nuntiari, ac nonnullis ex personis ecclesiasticis dictæ civitatis & diœcesis Trajectensis, quas etiam sibi rebelles fore astruebat, suis Canonicatibus & præben-*

dis,

dis, dignitatibus, personatibus, administrationibus, officiis, & beneficiis ecclesiasticis, cum cura & sine cura, Apostolica auctoritate privari, & illis amoveri procuravit, etiam nonnullos ex habitatoribus & incolis prædictis excommunicationis sententia hujusmodi auctoritate ordinaria innodando, quibusdam etiam ex Prælatis, Canonicis, & beneficiatis dictæ civitatis ad opidum Arnhemense dictæ diœcesis, ac aliis opidorum, terrarum, & castrorum prædictorum ad diversa alia loca, in quibus Collegia sua repræsentare affirmarunt, declinantibus, diversisque aliis in clero & populo divisionibus, erroribus, orthodoxam fidem Catholicam concernentibus, partialitatibus, ac scismatibus subsecutis, & alias præfatus Swederus contra civitatem, castra, terras, & loca prædicta atroces etiam, finitimorum dominorum exquisitis patrociniis & incursibus pro devastatione ac depopulatione civitatis, castrorum, terrarum, & locorum prædictorum guerras, in quibus conflictus plurimi initi fuerunt, execrabiliter continuavit, unde incendia, spolia, rapinæ, & homicidia Christi fidelium miserabilia, plurium terrarum & locorum præfatæ patriæ Trajectensi vicinorum desertiones & desolationes extremæ prodierunt, adeo, quod præfatum Swederum *ad regimen & administrationem prædicta quovis modo posse admitti omnes impossibile dijudicabant. Et licet Nobiles nec non Rectores & Gubernatores prædicti eidem prædecessori præmissa etiam per proprios, quos ad ipsum propterea destinarant Oratores, crebrius cum humilitate & devotione significassent, & Apostolicæ sedis de-*

super

super remedium suppliciter implorassent, ipse tamen prædecessor noster morte præventus circa rem ipsam nichil disposuit faciendum. Quibus omnibus nobis divina favente clementia ad apicem summi Apostolatus assumptis insinuatis, & per nos plenarie intellectis, nos incommoda & dispendia habitatorum & incolarum prædictorum moleste ferentes & ad obviandum illorum progressibus voluntarios labores, prout ex incumbente nobis cœlitus commissi gregis dominici regimine tenemur, amplectentes, ingentes pro pace & tranquillitate ecclesiæ & patriæ prædictarum curam & solicitudinem assumpsimus modis & mediis exquisitis. Quem enim vera fidei zelatorem tanta Christi fidelium turbatio non augeret, quem tanta innocentium cruoris profusio ad dolorem & compassionem non moveret? Intra paterna igitur caritatis viscera præmissa vigilantius revolventes, quid minus facere potuimus, quam pro tantis propellendis scandalis & animarum periculis possibilitatis nostræ vires diligentius impendere? Volentes itaque quantum cum Deo potuimus & tenebamur in præmissis salubriter providere dilectis filiis nostris Iohanni *sancti Laurentii in Lucina &* Iohanni *sancti Petri ad vincula primo & deinde* Iohanni *sancti Sixti presbyteris Cardinalibus commisimus, ut super præmissis omnibus & singulis, eorumque circumstantiis universis, nec non modis & formis dicta tam desolata & deformata patria providendi, illamque nec non ejus habitatores & incolas ad pacem & tranquillitatem reducendi, ac exulantem clerum & divisum reintegrandi se diligentius informarent, ac illa quæ per informatio-*

nem

nam hujusmodi eis imponerent, nobis fideliter referre curarent, ipsique Iohannes tituli sancti Laurentii & Iohannes tituli sancti Sixti Cardinales, partibus hinc inde longe lateque auditis, ac maturis & diutinis desuper susceptis informationibus, in veritate nullum alium praeterquam transferendi dictum Swederum de praefata ecclesia Trajectensi ad aliquam aliam ecclesiam pacis fore modum compererunt, prout etiam longaevo temporis tractu documentis & indiciis perspicuis singulis constare potuit evidenter. Et licet praemissis & pluribus aliis legitimis & rationabilibus persuadentibus causis translationem hujusmodi juxta sacrorum Canonum instituta facere potuissemus, & etiam debuissemus, nichilominus tamen ne videremur in hoc negotio velle praecipitare, & ut lucidior de praemissis, & an per alicujus Tertii ad dictam ecclesiam promotionem pax & tranquillitas hujusmodi dari possent, certificatio appareret, de fratrum nostrorum consilio Venerabilem fratrem nostrum Iohannem Ambiamensem tunc Matisconensem episcopum ad partes illas duximus destinandum, ut omnimodam de praemissis veritatem erueret, nec non dictarum terrarum statum, voluntates, & desideria personarum tam ecclesiasticarum quam secularium inquireret, ipsasque personas ad pacem & concordiam reducere, vigentia inter eos rancores & odia summovere curaret, & se super omnibus & singulis statum patriae concernentibus, & quae ad dictam ecclesiam Trajectensem reintegrandam necessaria fore inveniret, se informaret, nec non sententias, censuras, ac interdicti poenas praemissorum occasione per quoscunque

que

que latas & promulgatas, processus quoque desuper habitos, si sibi expedire videretur, tolleret, suspenderet, cassaret, extingueret, & annullaret, ac alia faceret, prout in nostris desuper confectis literis, quarum tenorem hic haberi volumus pro inserto, plenius continetur. Ipseque Iohannes *episcopus ad dictas se transferre partes disponens & pro fideliter exequenda per nos sibi facta commissione hujusmodi ad civitatem, terras, & castra hujusmodi, nec non certa alia loca Trajectensis diœcesis se personaliter conferens visis & auditis, intellectis & examinatis, plurium tam Nobilium quam ecclesiasticarum & secularium earundem patria & diœcesis personarum votis, eisque cum maturitate reconsitis, nec non dicto Swedero & aliis Prelatis, Canonicis beneficiatis & personis ecclesiasticis exulantibus, ac aliis, qui fuerant evocandi, ad loca secura & congrua debite ac legitime evocatis, eisque ad tempora & horas debita sufficienter expectatis, ac per se & alios comparentibus & auditis, ac aliis in præmissis servari debitis & servandis rite servatis, nec non cum mansuetudine juris laxato rigore procedere, ad factam sibi commissionem legaliter & circumspecte, prout juxta datam sibi a Deo prudentiam melius potuit, exequi valens per concordia & conformia quasi omnium & singulorum dicta patria habitatorum & incolarum vota communibus fama & clamoribus id exprimentium dicta patria alias, quam per translationem hujusmodi pacem nullatenus reddi posse vere & firmiter reperit, & in excommunicationum, interdicti, & aliarum pœnarum ac censurarum contra eccle-*

ecclesiasticas & seculares personas hujusmodi ad dicti Swederi *instantiam seu per ipsum latarum & promulgatarum processibus plures notabiles defectus ex eorum inspectione evidenter apparent, ac etiam pro pace & tranquillitate, reintegratione ac reductione hujusmodi gratius & acceptius procurandis & firmandis sententias, censuras, & pœnas prædictas ad certum tempus tunc expressum suspendit, easque suspensas fore decrevit & declaravit, ac successive pro extirpandis scandalis & dissensionibus prædictis post certi temporis intervalli spatium tam prædictas quam alias etiam quæcunque auctoritate latas sententias, censuras, & pœnas levavit, sustulit, ac illarum effectum tam juris quam facti penitus extinxit & suppressit, ac haberi voluit pro infectis, ita quod singulæ tam ecclesiasticæ quam seculares dictæ patriæ personæ, alias in communione fidelium existentes, tam mutuo & inter se quam cum aliis personis quibuscunque commisceri, participare, communicare, mercari, & alia humanitatis solatia in simul habere & exercere possent. Quodque dictæ personæ ad quæcunque loca se transferrent in divinis & aliis admitterentur & caritative tractarentur, nec præmissorum occasione quomodolibet evitarentur, Mandans præfato Swedero ac omnibus aliis & singulis, ne in præjudicium præmissorum præsumerent aliquid attemptare, ac statuens, & ordinans, quod omnes & singulæ regulares, ecclesiasticæ, & singulares personæ, quæ se propter præmissa a civitate & patria prædictis, sive suis beneficiis, dignitatibus, & officiis, terris & possessionibus, bonis, patrimoniis, rebus, locis, domibus*

domibus, & hareditatibus absentarent, ad illa, prout eos contingeret, libere redirent. Illis vero, qui ob causam venire differrent, sufficienti, de qua contenti remanserunt, de fructibus beneficiorum suorum in absentia percipiendis juxta laudabilia ecclesiarum, in quibus beneficia extiterunt, statuta & consuetudines prastita cautione, ut inter eos ac alios pradictos cessantibus odiis, & rancoribus, fraterna amicitia & honesta conversatio solidius firmarentur, & attendens amicitiam & conversationem hujusmodi, ac sinceram caritatem perfecte servari non posse, nisi super privationibus beneficiorum, dignitatum, personatuum, feudorum, & homagiorum tam spiritualium quam temporalium, illorumque collatione & investitura ad instantiam utriusque partis factis temperator & mediator existeret, omnes & singulas privationes & amotiones de quibusvis beneficiis ecclesiasticis, Canonicatibus & prabendis, dignitatibus, personatibus, administrationibus vel officiis quarumcunque ecclesiarum, etiamsi dignitates ipsa in cathedralibus majores post Pontificales, aut in collegiatis ecclesiis principales forent, nec non feudorum, homagiorum, & aliorum quorumcunque bonorum secularium & temporalium, quibuscunque nominibus nuncuparentur, ad utriusque Radulphi *&* Swederi *episcoporum pradictorum instantiam, vel per ipsos seu quoscunque ordinarios aut delegatos judices, quacunque auctoritate vel jurisdictione fungentes qualitercunque & sub quibusvis verborum formis occasione divisionis & censurarum hujusmodi de jure vel de facto factis, etiam ubicunque dignitates, officia, feuda, homagia, & bona hujus-*

consisterent, & in quibuscunque cathedralibus & metropolitanis ecclesiis Canonicatus & præbendæ ac alia beneficia forent, præterquam quo ad Decanatum dictæ ecclesiæ Trajectensis, nec non quoscunque desuper habitos processus, ac quasvis collationes & provisiones de illis quibusvis personis factas sustulit, earumque totalem vim & effectum suppressit & extinxit, ac haberi voluit pro infectis, omnes quoque & singulas sic privatas personas, & quamlibet ex eis ad sua beneficia, feuda, & homagia hujusmodi in eo statu, in quo ante privationem hujusmodi erant, nec non corporalem possessionem restituit, reindoxit, & reintegravit, ac pro sinceriori inter partes ipsas amplius firmanda caritate Capitula & collegia, nec non Canonicos & Prælatos civitatis & diœcesis prædictarum in Arnhemensi præfato & Zutphaniensi dictæ diœcesis opidis existentia ad propria, videlicet præfatam civitatem & opidum Daventriense ejusdem diœcesis, nec non alia loca cum omnibus suis privilegiis, libertatibus & immunitatibus plene & integraliter restieuit & reduxii, nec non translationem extra civitatem & opidum Daventriense hujusmodi, etiam sustulit & extinxit, ac haberi voluis pro infectis, inhibens omnibus & singulis Prælatis, Canonicis, & personis ecclesiarum civitatis, & patriæ prædictarum, qui ad Arnhemense & Zutphaniense opida hujusmodi præmissorum occasione se transtulerant sub excommunicationis & mille marcarum auri puri pro una Camera Apostolicæ & alia medietatibue Domino

tem-

porali, in cujus ditione rebellio forsan fieret, applicandarum pœnis, ne de cetero in dictis Arnhemensi & Zutphaniensi opidis Capitula tenere, congregare, aut nominare præsumerent, Mandans etiam certis tunc expressis personis, quæ super eo quod ad civitatem & patriam prædictas, seu ad loca beneficiorum suorum hujusmodi propter metum, qui incidere poterat in virum constantem, tuto accedere non poterant, corporale juramentum præstiterant, quem quidem metum dictus Iohannes episcopus assumpsit & approbavit, singulis annis & terminis ad hoc statutis & consuetis de fructibus, redditibus, proventibus, juribus, & obventionibus universis suorum beneficiorum, Canonicatuum, & præbendarum, dignitatum, personatuum, & officiorum, quæ in ecclesii civitatis patriæque hujusmodi obtinebant juxta formam & tenorem statutorum, & consuetudinem dictarum ecclesiarum, in quibus beneficia existerent, integre responderi Voluit etiam & decrevit idem Iohannes *episcopus, quod dicta expressa personæ, donec & quousque nos de totali pace præfata ecclesiæ integre provideremus, in civitate & patria prædictis coram quibuscunque ordinariis judicibus juri stare super impetitionibus & actionibus quibuscunque nullatenus tenerentur, plerisque adjectis aliis, prout in literis autenticis desuper confectis ipsius* Iohannis *episcopi sigillis munitis prospicitur latius contineri. Tandem vero præfatus* Iohannes *Episcopus ad Curiam reversus præmissis omnibus & singulis in Consistorio publico coram nobis & pluribus sanctæ Romana ecclesiæ Cardinalibus, ac etiam in præsentia Procuratorum*

& Excusatorum dicti Swederi *nichil rationabile, quod quemquam movere posset objicientium, sive excipientium aut replicantium, relationem fecit plenariam & fidelem. Cupientes igitur, ut suspensio, declaratio, levatio, sublationes, extinctiones, suppressiones, statutum, ordinatio, restitutio, reinductio, reintegratio, inductio, inhibitio, & mandatum, prædicta, nec non alia in litteris & processibus* Iohannis *episcopi contenta hujusmodi, quæ etiam alias diligenter examinari fecimus, & de quibus tam per examinationem quam relationem hujusmodi, nec non publica diversorum nobilium, Rectorum & Gubernatorum civitatis & patriæ prædictarum, nec non quamplurium nobilium, Principum, & aliorum dictæ patriæ vicinorum scripta & documenta ac notoriam, quæ desuper laborabat, famam legitime constitit, ut firmiori Apostolicæ provisionis ope & muniminis robore potiantur, pax & concordia in civitate & patria prædictis instaurentur & vigeant, ac continuum suscipiant incrementum, suspensionem, declarationem, levationem, sublationes, extinctiones, suppressiones, statutum, ordinationem, restitutionem, reinductionem, reintegrationem, inductionem, inhibitionem, & mandatum prædicta, nec non alia in litteris & processibus* Iohannis *episcopi contenta hujusmodi, ac quæcunque inde secuta, quorumque tenorem ac statum hic pro expressis haberi volumus, rata habentes & grata, ea omnia Apostolica auctoritate & ex certa scientia approbamus & confirmamus, ac præsentis scripti patrocinio communimus, Supplentes omnes defectus tam juris quam*

facti,

facti, si qui forsan intervenerint in eisdem. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis ac dictarum ecclesiarum juramento, confirmatione Apostolica, vel quavis alia firmitate roboratis statutis & consuetudinibus contrariis quibuscunque. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ ratihabitionis, confirmationis, approbationis, communitionis, & suppletionis infringere vel ei ausu temerario contraire. Siquis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud sanctum Petrum, Anno incarnationis Dominicæ CIↃ. CCCC. *tricesimo tertio, Id. Octobr. Pontificatus nostri anno tertio. In plica scriptum: de Curia: infra adhuc:* Io. de Nutsia.

Et hactenus quidem Papa. Inter cetera autem crimina, quæ Suedero objecta eum funditus everterunt, perjurium inprimis fuit, quod spretis privilegiis, conculcato jure patrio, quod initio episcopatus servaturum se juraverat sartum tectum & illibatum, summa imis miscuisset, quod non sine sanguine, cæsis aliquot de primoribus, cæso Consule decumbente Ultrajectum ingressus, quod contra jus Provinciale vetustæ virum nobilitatis Henricum Bor ab Amerongen inauditum condemnasset. Unde & auctum mox odium, & cautum edicto publico, nequis interim aut ipsius aut Præfectorum ejus pareret jussis, si non hac in re juri patrio plenissime esset fatisfactum. Edictum ita se habet:

Wy Prelaten ende Capittelen van den Dom, van Oudemunster, van sunte Peter, van sunte Iohan, ende van sunte Marien kercken, Ridderen, Knapen, Stadt ende Steden des Gestichts van Utrecht laten weeten allen gerechten, dorpen, buerscappen, ondersaten, ende guede luden des lants van Utrecht, geestelick ende weerlick, dat onse Genadige Heere van Utrecht Henrick Bor *van* Amerongen *heeft doen vangen ende stocken onverwonnen ende onvervolcht na uytwysinge ons Lantbriefs, dair hy op vervolcht is, selver tegenwoordich in den generael Capittel, ende daerna mit andere gemenen Capittelen na gewoonte ende recht onss Gestichts voergenoemt, dat hy Henrick voersz te Lantrecht had willen setten, dat hy ons geweygert heeft, ende dat den gemenen Lande grotelyck tegendragende is, Begeerende daerom aen u, dat ghy hem noch niemant van synen Amptluden gehoorsaem syt, noch rechtvorderingh en laet gescien, hy en set Henric Bor voergenoemt eerst vry ende onbelast van allen losten tot onsen Lantrecht, ende voirt den Casteleynen van des Gestichts Sloten hoir eedt doen laet na uytwysinge des Lantbriefs voirsz, want ghy dat schuldich syt te doen na uytwysinge des selven Lantbriefs, die hy ons gesworen heeft, ende dair hy in bekent; datmen hem noch niemant van zynen Amptluden gehoersaem wesen sel, ende allen rechten nederleggen sullen, wanneer hy of syne Amptluden in den Lantbrieff weygeringe doen. Ende des tenen oirconde hebben wy Prelaten ende Capittelen onser Capittelen segelen, Gysbert van Vianen van Rysenburch ende Gysbert van Nyenrode Knapen van Ridderen ende Knapen wegen, Stadt*

van

van Utrecht ende van Amersfoirde onse segelen binnen opt spatium des briefs gedruckt. Gegeven int jaer ons Heeren M. CCCC. XXV. XXI. *daghe in Augusto.*

Et tamen, quod mirum, non obstante eo, quod tot criminum reus, quod invisus Ordinibus, quod jam solum vertisset ultro, quod suffectus Rudolphus, & jam missus in possessionem, fautores tamen habuit, & fautores non paucos, ex ipso etiam clero, tam flagranti affectu, ut exules ejus causa deserta Ultrajecto Arenacum concesserint, & ac si omnis vis cleri unâ secum migrasset, decreta ibi ediderint in diœcesi servanda, ut inter cetera etiam illud, quo Suedero fit potestas pecuniam sumendi mutuam, & obligandi in eum finem & reditus episcopales, & quæ ad mensam ejus destinata seu victum episcopalem, vulgo bona mensalia. En exemplum decreti.

Wy Prelaten ende Capittelen van den Doeme, van Oudemunster, van sunte Peter, van sunte Iohan, ende van sunte Marien kercken t' Utrecht, Soo als wy om gehoorsaemheyt des heyligen Stoels van Romen uyt de Stadt van Utrecht geruymt zyn, ende onse Capittelen tot Arnhem, dat onse heylige vader die Paus geconfirmeert heeft, transferyrt hebben, daer wy resideren, doen kenlic allen luden mit desen openen brieve, dat die eerweerdighe in Gode vader ende Heere, Heere Sweder *van* Culenborch *by der genaden Gods Bisscop t' Utrecht ons lieve Genadige Heere ons in onsen generael Capittel daer toe gelecht heeft doen toonen, hoe dat hy den last, den hy eerst gehadt heeft,*

eer by die possessie van synre kercken gecrigen conde, ende den groten verderffeliken scade, den em syn ongehoorsame landen, Steden, ende ondersaten van Overyssel gedaen hebben, die hem tegen Godt, ende tegen recht, alle syn Heerlicheden, Sloten, tafelgoeden, ende renten van Overyssel genomen hebben, ende daer toe den groten cost, dien hy ummer doen moet, overmits syn Heren magen ende vrienden te vervolgen, ende met hem te velde te liggen, om totten synen ende opten synen weder te comen, ende om te wederstaen dat groote gewelt, onrecht, ende ongelove, dat hem van den genen, die nu syn Steden Utrecht, Amersfoert, ende Renen regieren, tegen hoer segel ende brieven, die sy hem gegeven, ende tegen hoir ede, die sy hem gedaen hebben, gesciet is, ende noch huden des daghes geschiet. Ende want dat kenlick is, dat hy desen voirleden last ende toecomenden cost met syns selfs Stichts gueden ende renten, die tot synre tafelen hoeren, alleen niet dragen noch vervallen en mach, sonder hulpe van synen vrienden, Soo heeft ons onse genadige Heere gebeden hem onse consent ende wille daer toe te geven, dat hy syn tafelgoeden, renten, tynse, tienden, cyse, tolle, vervalle, opcominghe, ende ampten, geestlic ende weerlic, hoe ende waer die gelegen syn in sinen Sticht van Utrecht aen beyde syden der Yselen, uytgenomen syn Stichtse Sloten tot eenre summen van gelde als 10000. alde Francryxe scilde of die weerde dair voir versetten mach in synre vriende handen, die hem verleggen sullen, en desen last helpen vervallen, Behoudelic alsulcke brieven als ymant van onsen Heere van Utrecht by consent der ecclesie van Utrecht heb-

hebben, in oire macht te bliven, ende behoudelic enen ygelic synre pensien, die hy mit recht heeft uyt den voersz. renten. Ende voirt meer behoudelick dat overmits des tegenwoordigen consents onser Capittelen ende singulaer personen hair goeden onsen Heere van Utrecht, of den genen, die hy syn renten of ampten verbinden sal mit desen consent niet verbonden en sullen wesen, noch dat onse Heere voirsz, noch die ghene, die hy bevelinge doen sal, als voorsz. is, daer geen antalo op hebben sullen. Ende want onse lieve Genedige Heere sterflic is, ende hy syn vrienden, die hem in syne, ende in Stichts noetsaken voersz. bystaen ende horen gueden verleggen sullen, meynt te besorgen alse hy beste kan, soo dat sy by hem niet verderflic en werden, ende om dat hy des niet gedoen en kan sonder onse consent op sulcke voorwaerden als voersz. zyn, ende oock want onsen lieven Genedigen Heere van Utrecht die kenlicke noot daer toe dringt dese last te dragen, ende desen selven te doen, sal hy weder op syn, ende wy weder op den onsen comen, so hebben wy Prelaten ende Capittelen voersz. aengesien syn trouwe vlitichheyt, die hy synre kercken bewyst heeft, ende bewysen wil, ende hebben onsen goeden wil ende consent dair toe gegeven, ende geven mit desen brieve, dat hy syn tafelgueden, renthen, thiende, thynse, cyse, tol, vervalle, opcominge, ende ampten in synen Sticht van Utrecht ten beyden syden der Yselen, soe waer ende hoe die gelegen syn, versetten mach aen synre vreenden hande, die hy daer an mit synen besegelden brieven wysen sal, uytgenomen syn Stichtse sloten tot eeure summen van tien duysent alde Francrycxe scilden of gelyck payement dair voir, Behoudeliken

ken alsulker punten ende voerwaerden, als voirsz staen, in oire macht te bliven, mit voerwaerden, dat yerst dat die Stadt ende t' lant van Utrecht onsen lieven Heere van Utrecht gehoirsaem syn, ende hy ende wy weder binnen der Stadt van Utrecht rustelic gecomen zyn, so sal dese voersz summe van 10000. *alde scilden oir selven alle jaer duysent alde scilden ofeorten ende quyten. Ende t'enden den tien jaren als onse Heere voirsz ende wy weder binnen Utrecht gecomen zyn alse voirsz is, so sal dese brieff machteloos ende doot wesen. Voert so geloven wy Capittelen voirsz in goeder trouwen, waert sake dat onse lieve genadige Heere van Utrecht, dat Godt verbiede, aflivich worde, dat wy dan alle ons liefs Heeren vrunde voersz, den hy syn tafelgoeden, renten, vervalle, opcominghe, ende ampten verset had, behulpelich ende bystandich wesen sullen na onser macht, dat hem van den nyen toecometden Heeren, hy sy elect of Postulaet, eer hy van ons admitteert of installeert worde, vol ende al vernoecht ende voldaen worde van den gelde, dat men hem dan schuldich wesen sal na inhalt oirre brieve, die sy dan van onsen lieven Genedigen Heere overmits macht des consents besegelt hebben totter summen in den voersz consent benoemt. Alle argelist uytgesceiden. Ende des tot enen oirconde so sebben wy Capittelen van den Doeme, van Oudemunster, van sunte Peter, van sunte Iohan, ende van sunte Marien kercken tot Utrecht voersz desen brief mit ons Capittelen segelen doen besegelen. Gegheven tot Arnhem int jaer ons Heeren.* CIↃ. CCCC. XXVII. *des Donderdachs op onser liever Vrouwen avont assumptie.*

Exti-

Exiturum quis credidisset, qui decreto nixus tam debili, potissima cleri parte invita facto & ignorante, tam atroci rerum statu, incerta restitutionis spe, daturus vel obolum. Et fuerunt tamen qui crederent, ut vel hinc satis patet.

Sweder *by der genaden Gods Biscop tot Utrecht maken kondt allen luden, So als die Eerbare Prelaten, ende Capittelen onser vyf Godshusen, als van den Doeme, van Oudemunster, van sunte Peter, van sunte Iohan, ende sunte Marien kercken tot Utrecht aengesien hebben onsen tegenwoordigen last, daer wy in zyn, ende hebben ons daerom een consent mit eirren kercken segel besegelt gegeven, als dat wy voir ons ende onse nacomelingen Bisscoppen tot Utrecht onse renten ende tafelgueden, cysen, tolle, vervalle, ampten, ende opcomingen, hoe ende waer die aen beyden sijden der Yselen gelegen sijn, aen onse vreende handen, die ons verleggen, ende in den last bystandich syn, versetten mogen tot eenre summen toe van tien dusent oude Francryxe scilde na inhout des consentbriefs, die ons die voersz. onse vyf Goidshusen dair op gegeven hebben So kennen wy dat die Eerbare onse lieve getrouwe Heere Sweder van Boichont, Proist tot Elst, die onse segeller ende gemeyn Vicaris is, ons guetlick verleecht, ende uytgedaen, ende an gereden gelde geleent heeft vyf duysent twee hondert* XLVIII. *Beyersche gulden, ende om hem te besorgen by leven ende by sterven, So hebben wy den voirsz. Here Sweder voor ons ende onse nacomelingen Bisscorpen tot Utrecht geset, gewyst, ende gevestiget in onsen Vicaris ende segelampt mit allen*

synen

synen toebehoren, ende setten, wysen, ende vestigen hem daer up mit desen brieve, overmits macht des voersz. consents, so dat hy ende syn erfgenamen ende testamentoers, weer hy doot, daer in sullen blyven sitten ter tyt toe, ende also lange, dat Heer Sweder of sijn erfgenamen, of testamentoers die voersz. summe gelts alinge ende al den lesten pennick mitten eersten daer uyt opgebeurt hebben ter goeder bewysinge. Ende daer in en sullen wy ende onse nacomelingen voersz. den voersz. Heere Sweder ende syn erfgenamen ende testamentoers niet hinderlyck wesen in geenre wys alle argelist uytgesceiden. In oerconde des briefs besegelt mit onsen segel. Gegheven int jaer ons Heeren CIↃ. CCCC. *ende* XXIX. *opten* IX. *dach in Meye.*

Sweder *by der genaden Gods Bisscop to Utrecht maken cont allen luden. Want wy den eerbaren, onsen lieven getruwen Heren Sweder van Boecholt Proest tot Elst onsen gemeynen Vicaris van gerechter witlicker scolt sculdich zyn vyf duysent twe hondert ende achtien Beyersche gulden, die hy ons in gereden gelde, onkost, provande, ende an schout, die wy schuldich waren, guetlic verleegt, geleent, ende uytgedaen heeft. Soo hebben wy den selven Heeren Sweder, om te bet hem van synen gelde te verseekeren ende te besorgen, voir ons ende voir onse nacomelingen Bisscoppen t' Utrecht bewyst ende geset, bewysen ende setten mit desen brief in allen onsen tienden, renthen, pachten, ende goeden, eygen ende vrye, hoe ende waer die in den lande van Veluen ende in der Graefsschap van Zutphen gelegen zyn, daer in to sitten, die te gebruken, ende die op te*

boren in offlaen alsulker scelt, als wy hem sculdich syn, behoudelic ons onser eygene lude, dat hy die niet scatten en sal, mit voerwaerden, dat he ons alle jaer goede rekeninge ende bewysinge doen sal van alle opbeuren ende uytgeven der gueden voersz. tot onser maninge sonder argelist. In oirconde des briefs besegelt mit onsen segel. Gegeven tot Culenborch int jaer ons Heeren CIƆ. CCCC. XXIX. *opten* XII. *dach in Meye.*

Sweder *by der genaden Gods Bisscop to Utrecht maken kont allen luden. Soo als die Eerbare Prelaten ende Capittelen onser vyff Godshuysen als van den Doeme, van Oudemunster, van sunte Peter, van sunte Iohan, ende van sunte Marien kercken tot Utrecht aengesien hebben onsen tegenwoordigen last, daer wy nu in syn, ende hebben ons daerom een consent mit oirre kercken segelen besegelt gegeven, als dat wy voer ons ende onse nacomelingen Bisscoppen to Utrecht onse renthen ende tafelgoeden, cyse, tolle, vervalle, ampten, ende opcominge, hoe ende waer die an beyden syden der Yselen gelegen syn, aen onser vriende handen, die ons verleggen ende in desen last bystandich syn, versetten mogen tot eenre summen gelts toe van tien dusent oude Francrycxe schilden na inhout des consents brieff, die ons die voersz. vyf Godshuysen gegeven hebben. Soo bekennen wy, dat die eerbare onse lieve getrouwen Here Sweder van Boecholt Proost tot Elst, sedert dat he onsen segeler ende Vicaris is geweest, ons guetlick verleecht ende uytgedaen, ende an gereden gelde geleent heeft acht dusent, vyf hondert ende* XXX: *Beyersche gulden, ende enen*

halven

buiten ertrofteert. Ende om hem te besorgen by leven ende by sterven, so hebben wy den voersz Heren Sweder voor ons ende onse nacomelingen Bisscoppen to Utrecht gesat, gewyst ende gevestiget in onse Vicarien ende segelampt mit allen zynen toebehoren, setten, wysen, ende vestigen hem daer in mit desen brieve, overmits macht des voersz consent in allen manieren ende voerwaerden als zyn principael amptbrief dat begrepen heeft, alle argelist uytgesctheyden. Ende des to oerconde so hebben wy onsen segel aen desen brief doen hangen. Gegeven tot Culenborch int jaer ons Heeren. CIↃ.CCCC. *en* XXXI. *open* XIII. *dach in Novembri.*

Ex Gelris sigillator hic. Pro Suedero dux Gelriæ. Sed Gelri favor quum defecisset, in quo non minima ei spes, quum nervus belli pecunia, nec Papa etiam semper idem, in Rudolphum jam pronior, nescius quo se verteret, & undique destitutus, Basileam profugit ad Patres Concilii, quod pro ecclesia reformanda in eam urbem indictum. Sed & ibi spe lapsus. Ægre admissus, & auditus, & post diutinam satis moram nihil aliud consecutus quam inanem episcopatum, paulo antequam moreretur, Cæsariensem in Syria, ut est in charta Ordinum *Ann.* 1433. & apud Suffridum Petri in *append. ad Bek. in ejus vita.* Et sic inter querelas, vexationes, spem metumque, & summas anxietates, diem ultimum tandem obiit eodem adhuc anno, quo Eugenii Papæ diploma prodiit. Add. & Hed. in ej. vit. Nec propterea tamen factiones in dioe-

cesi extinctæ. Suedero enim Canonici, qui ejus partes secuti, qui devoti ei & obstricti, & dum vagatur is passim profugus, Arnhemum secesserant, morte ejus intellecta mox in locum ejus surrogant Walravium Morsensensem, fratrem Comitis de Moersa, & Theodorici Electoris & Archiepiscopi Coloniensis. Unde & rursum turbata pax & diœcesis tranquillitas. Sed postquam Ordines unanimiter contra eum confœderarunt se, fracta ejus omnis vis, & Rudolphus prævaluit. Eorum nomina, qui Arnhemi, & relata in tabularium majoris ecclesiæ, hæc sunt, quæ sequuntur.

Canonici majoris ecclesiæ Trajectensis.

Dn. Iacobus de Zirck Archidiaconus Traject.
Magister Henricus Scatter Choriepiscopus
Iohan de Mynden
Petrus Praest
Suederus de Boecholt Præpositus Elstensis
Magister Andreas de Scharle Præpositus Westrisiæ
Henricus de Ryswyck
Gysbertus de Lochorst
Gysbertus Heerman
Gysbertus de Rietselt

S. Salvatoris.

D. Petrus de Steyn Præpositus S. Salvatoris
D. Rutgerus de Dyck
Iohannes de Steyn
Magister Andreas Wees
Theodricus Spierinck
M. Remboldus
M. Henricus Conpostel

Cano-

Canonici S. Petri

Magister Iohannes Galencoep
Magister Petrus Franconis
Iohannes de Hasselt
Iohannes de Eme
Nicolaus Meynardi
Gerardus de Damasco
Theodericus Spierinck
Iohannes Herbout
Iohannes Spycker
Iohannes Breynsfelt

Canonici S. Iohannis

D. Fredericus de Rene
Magister Theodericus de Boechout
Wolferus Bomeghen
Henricus Pot
Henricus de Vreede
Wilhelmus Anthonii

Canonici ecclesiæ S, Mariæ

D. Iohannes de Wit Decanus
Mag. Wilhelmus de Inghen
Theodricus Weert
Nicolaus de Camp
Iohannes de Mekeren
Petrus Passeri
Lambertus Vlieger Rutenberch

Adjecta in fine erant verba hæc: *Multo plures hic non sunt inscripti, & isti erant residentes in Arnhem, & adhærentes summo Pontificis, ac sub obitum Dn. Suederi de Culenburch episcopi Trajectensis.* Ab his ergo electus, sed nec loco, nec ritu, nec solennitatibus debitis, & contra Ordinum voluntatem, Walravius Moersensis. Unio

nio contra eum Ordinum, ut accepi, hujusmodi.

Wy Prelaten ende Capittelen der kercken van den Doem, Oudemunster, sant Peter, sant Johan, en sante Marien to Utrecht, gemeyne Ridderen ende Knapen s' lants, ende Burgemeesteren, Scepenen, Rade, ende gemeene meente der Stadt van Utrecht ende van Amersfoort doen kond allen den ghenen, die desen tegenwoordigen brief sullen sien of hooren lesen, ende den dat aendraecht, of aendragen mach in toecomenden tyden, dat al ist sake, dat in tiden verleden die Alreheylichste vader ende Here in Gode, onse Heer Eugenius, *merckende die Stadt ende dat alinge lant van Utrecht mit wreden ende bloedigen twydrachten doe beswaert ende beladen te wesen, heeft den Eerweerdigen Vader Heer* Iohan *doe van* Macon *nu van* Ambiens *Bisscop, neder gescict totter Stadt ende landen van Utrecht, volmachtigt om die in vreden ende rusten te seiten, ende uit redelicke ende noetlike reden ende saken by den selven Bisscop* Iohan, *overmits synre machten voirsz, ende andirswaer mit ernste ondervonden, ende onsen heyligen vader den Paus van Romen weder bygebracht heeft, die selve onse Heer die Paus wilneer Heeren* Zweder *van* Culenborch, *doe Bisscop to Utrecht, van der kercken van Utrecht totter kercken van* Cesarien *transferiert ende overgeset, ende den Eerwaerdigen in Godt vader ende Heere, Here* Rodolph *van* Dipholt, *nu Biscop to Utrecht, onsen Genadigen Heere, van der voersz kercken van Utrecht voersien, ende na dode Biscop* Zweders

voersz omme die meere vestinge, ende alle spraecke ende twivel, die in die voersieninge ende provisie comen of wesen mochte, al en was dat geen noot, dese voersieninghe ende provisie vernyet heeft, daer die kercke, Stadt, ende alinge lant voersz, ende daer omtrent geseten, van die beswaringe voirsz mede ontladen, ende in goeden vrede gesat waren, nochtans hebben sommige personen onabel, ende van kleynen getal, oock die des niet machtich en waren, noch en syn in eniger wys, soeckende dese afgedaen ende nedergeslagen beswaringe te verwecken, oock overmits raet ende toedoen sommiger vyanden des vredes ende des lants van Utrecht een vergaderinge gemaeckt in ongewoenliken stede, boven ende tegens dese voersz provisie ende voersieninge, tot der kercken van Utrecht, die niet open noch ledich en was, tegens der kercken voersz ende allen anderen rechten, ende tegens horen gesworen eede, een vermetel kiesinge of postulatie, die also niet weerdich en is te noemen, van Walraven *van* Meurs *gedaen hebben in verdoemenisse hoirre sielen, smertenisse des heiligen Stoels van Romen, ende scande der luden. Ende want* Walraven *voersz gesterckt in den* Consilio *van* Basel *mit hulpe ende toedoen des Ertsbisscops van Colen, ende des Bisscops van Munster sine broederen, ende hoeren Ambassatoers, ondersaten, ende dienaren &c.* Vide integram in *not. ad Chronic. Amorfort. incerti Auct. p:* 293. *& seqq.* Charta est Ann. 1436. *ult. Mart.* Multum tamen Trajectensibus negotii dedit facessitque, domi eos forisque infestando, ut hostis. Unde & urbi necesse, ut in promtu

tu haberet arma, ut his, poſtquam in promtu, ſe ſuosque & libertatem adverſus vim propugnaret. Patet ex edicto, quod ſequenti anno factum, *des Donderdachs na Lamberti Anno* 1437.

Die Raedt van der Stadt oudt ende nywe waernen, ende doen te weten allen onſen borgeren ende onderſaten, dat ſy van horen vrenden giwaernt ſyn, dat die Meurſchen toeleggen, ende hem ſtercken om in onſen Stichte ende lande te komen, onſe koern alhier gewaſſen te verbernen, dat lant te beſchadigen, ende t' overvallen mit gewelde, dat onſe alinge Stat, die Stat van Amersfoirt, *ende van* Renen, *mit alle onſer ende horen machten, ende mit den alingen Geſtichte mitter clockenſlaghe by der genaden ende hulpen vun Gode weren ende wederſtaen willen, ende des Geſtichts palen beſchermen. Hieromme laet die Raet voerſz out ende nywe weten ende gebieden allen onſen borgeren ende onderſaten voirſz, die twintich jaer out ſyn of daer boven, uytgeſet die van outheden of andere horen gebreken geſchreven ſyn te bliven, dat een ygelick zyn haernaſch rede make, ende rede hebbe, om alsmen die banclocke ſlaet, dat een ygelick rede ſy, ende onſen Overſten voerſz ende Homans volge, daer ſy mit onſer Stat ende volcke voir trecken ſullen.* Des Sonnendachs op ſinte Mattheus dach 1438. *Voert laet die Raet weten enen ygelicken, alſo die Ritterſchap albier gebeden waren by onſen Overſten te comen, om raets te nemen onſe lant te beſcudden, hebben die Ritterſcap by onſen Overſten geweeſt, ende hem goetliken geantwoirt, dat ſy dat Sticht mit*

 hem

hem geerne willen helpen bescudden voir die gewelde.

Sed tam valida conjuratio, ut nisi interventu Cardinalis Cusani, Walramo Monasteriensi episcopatu concesso, & in usum Walravii indicto nimio diœcesi & intolerabili tributo, ut clerus queritur in charta, qua solutionem detrectat, Ann. 1450. vix extincta aut dissipata. Appellavit quidem clerus, quem inprimis tangebat res, arctius invicem se devinxit, scripsit & ad Rudolphum, & ad episcopum Leodiensem, mali sperans levamentum, sed frustra & nequicquam. Solvendum quod injunctum. Aliud non fuit, quo servari res potuit, aut solvi fulmen Pontificium, quod ob moram in solvendo & contumaciam in eum missum. Nec Walramo tamen solutum, sed ejusdem heredibus. Ipse enim non diu post tum in fata concessit, ut docet charta inedita, qua & apocha continetur, & relaxatio interdicti, Ann. 1458.

Universis & singulis præsentes literas inspecturis Iohannes Pollart de Nienhoven *Præpositus Arnhemensis & Archidiaconus in ecclesia Trajectensi, Licentiatus in utroque jure; Collector caritativi subsidii venerabili & insigni clero civitatis & diœcesis Trajectensis ad opus quondam recolendæ memoriæ illustris Dni* Walrami de Moirse *Electi & confirmati dum vixit ecclesiæ Monasteriensis, auctoritate sanctæ Sedis Apostolicæ dudum impositi, nec non Commissarius ad infrascripta per Reverendum in Christo patrem Dnm* Nicolaum *miseratione divina tituli sancti Petri ad vincula sanctæ Romanæ*

ecclesiæ

ecclesiæ Cardinalem, tunc in partibus Germaniæ Apostolicæ Sedis Legatum de latere, in vim commissionis Apostolicæ super hoc inter alia sibi factæ specialiter una cum Venerabili Dno Iohanne *de* Reno *Canonico Wormatiensi Decretorum Doctore, conjunctim & divisim & in solidum, etiam de expresso consensu Reverendissimi in Christo patris & Dni, domini* Theoderici *Archiepiscopi Coloniensis, sacri Romani Imperii Principis Electoris, ac Westphaliæ & Angariæ Ducis fratris, ac Venerabilis & Illustris Dnæ* Claræ *de* Moirsa *Abbatissæ monasterii sancti Quirini Nussiensis Coloniensis diœcesis sororis germanæ ac heredum proximorum dicti quondam illustris Dni* Walrami, *ac aliàs specialiter deputatus, Salutem in domino sempiternam & præsentibus fidem adhibere indubiam, Quia venerabiles & honorabiles domini Præpositi, Decani, Canonici & Capitula, officiati, Vicarii, cæterique beneficiati Majoris, ac sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ virginis Trajectensium ecclesiarum subsidium prætactum pro rata seu quota eos & eorum conventus contingente ad opus heredum & creditorum dicti quondam Illustris domini* Walrami *Electi realiter in pecunia numerata exsolverunt & assignaverunt, aliasque desuper se concordaverunt, idcirco nos Iohannes Collector & Commissarius supradictus juxta commissionem desuper nobis ut præmittitur factam & potestatem seu facultatem concessam eosdem Venerabiles & honorabiles in quinque ecclesiis memoratis dignitates, Officia, Canonicatus, & prabendas, ac Vicarias, ac alia beneficia obtinentes ratione dignitatum, offi-*

rum, Canonicatuum, & prabendarum, Vicariarum, ac aliorum beneficiorum hujusmodi, quas in eisdem ecclesiis duntaxat obtinent, desuper nec non quibuslibet expensis, dampnis, & interesse acquitavimus & liberas diximus, prout acquitamus & liberos dicimus per prasentes. Et insuper attendentes, quod piarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minime reperitur, quodque etiam sancta mater ecclesia nemini claudit gremium ad se redire volenti, veniamque postulanti, nos venerabiles viros Petrum Zuermont de Hindersteyn *sancti Petri &* Hermannum Droem *sancta Maria Trajectensium ecclesiarum Decanos pro se ac etiam tanquam procuratores Venerabilium & honorabilium Dnorum pradictorum, sufficientique desuper mandato suffultos, seque ac eosdem Dnos per nos saltem ad cautelam a suspensionis, excommunicationis, & interdicti sententiis, & pœnis etiam aliis, quibus ob non solutionem dicti subsidii ligati quomodolibet censeri possint, absolvi secumque super irregularitatis maculis, siquas forte ligati divinis interessendo, missas ac alia divina officia celebrando, seu illis se immiscendo, aut alias contraxerunt, etiam ad cautelam dispensari, nec non eorum irregularitatis & infamia maculam sive notam pramissorum occasione quomodolibet forsan contractam penitus aboleri, ac universos & singulos Dnos pradictos in pristinum & in eum statum, in quo ante pramissa fuerant, & quilibet illorum fuit, restitui & reponi, ac interdictum ecclesiasticum propterea forte positum ad cautelam relaxari humiliter petentes,* im

in forma ecclesiæ consueta duximus a sententiis suspensionis, excommunicationis, aggravationis & interdicti, ac aliis pœnis prætactis, in Dei nomine ad cauthelam absolvendos, ac cum eisdem juxta formam prætactæ petitionis dispensandum, ac omnem irregularitatis & infamiæ maculam sive notam prætactam abolendam, ipsosque Dnos tam conjunctim quam divisim in statum pristinum, & eum, in quo ante præmissa fuerunt, restituendos, & reponendos, ac interdictum ecclesiasticum occasione præmissorum forsan positum ad cauthelam relaxandum, prout absolvimus, dispensamus, abolemus, restituimus, reponimus, & relaxamus auctoritate Apostolica suprascripta per præsentes. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum præsentes literas exinde fieri, & per Notarium, publicum nostrumque scribam infrascriptum, qui præmissis interfuit, ex nostro decreto confectas sigillo Præpositura nostræ Arnhemensis, quo in præsens utimur, fecimus appensione communiri. Datum & actum Schoonhoviæ *in domo sive hospitio providi viri* Iohannis Bye *anno a nativitate Dni millesimo quadringentesimo quinquagesimo octavo, indictione sexta, die vero vicesima sexta mensis Iunii, hora tertiarum vel quasi, Pontificatus sanctissimi in Christo patris & domini Dn. Calisti Papæ tertii anno ejus quarto, Præsentibus ibidem honorabilibus dominis* Iohanne Cabele *de Werda Canonico & Scolastico sancti Andreæ Coloniensis*, Theoderico Pollart *beatæ virginis Aquisgrani Leodiensis diœcesis ecclesiarum Canonicis, ac* Iohanne Trippart *de* Thoe-

nen *clerico Leodiensi, testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis.*

Cleri unio, qua invicem se obstrinxerat contra immensum illud subsidium, & ut vocat, intolerabile, ita se habet:

Universis & singulis præsentes literas visuris, seu audituris, & quorum interest seu interesse poterit quomodolibet in futurum, nos Prelati & Capitula majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ Trajectensf. nec non Decanus & Capitulum sancti Lebuini *Daventriensis ecclesiarum Trajectensis diœcesis cupimus fore notum. Quod sicut ad nostrum fama publica perduxit auditum, & evidentia rei manifestat, quod nobilis Dominus* Walramus *a* Moirsa *quoddam intolerabile & immensum subsidium a clero civitatis & diœcesis Trajectensis exigendum contra consuetum morem a Curia Romana prætenditur impetrasse, prout hæc & alia in quibusdam prætensis literis Apostolicis & processibus per Reverendum in Christo patrem & dominum, Dum* Iohannem *episcopum Leodiensem assumptum Executorem fulminatis dicitur plenius contineri. A quibus quidem literis & processibus pro parte nostra & aliorum nobis in hac parte adhærentium ex legitimis & rationabilibus causis ad Sedem Apostolicam & Sanctissimum dominum nostrum Papam modernum extitit appellatum. Verum quia propter literas & processus prædictos, ac extorsiones pecuniarum hujusmodi contentiones, rixæ multiplices, homicidia, scandala, & alia mala innumera in civitate & diœcesi Trajectensi subsequi & evenire poterunt, & verisimi-*

risimiliter formidantur, hinc est, quod salva semper dicti Dni nostri & sanctæ Sedis obedientia, in qua semper continua & intemerata devotione etiam durante congregatione illa Basiliensi *perstitimus in adversis quibuslibus, atque stamus, ac in futurum stare firmiter intendimus, nos invicem pro nobis & nostris successoribus canonice intrantibus concorditer, perpetuo, & inviolabiliter confœderamus, connectimus, & unimus, & nichilominus in virtute jurisjurandi per quemlibet nostrum in prima sua receptione in dictis ecclesiis præstiti promisimus & promittimus per præsentes, quod nos communibus consiliis, auxiliis, adhæsionibus, favoribus, & expensis, hujusmodi prætensis monitionibus, mandatis, sententiis, & censuris in dictis literis & processibus Apostolicis contentis, & illa tangentibus, vel tangere quomodolibet valentibus ad præsens, vel in futurum & tam in judicio quam extra judicium fideliter & unanimiter opponemus, resistemus, & appellationes nostras antedictas prosequemur, nec cum præfato Walramo aut alio quocunque concordiam aliquam super hujusmodi prætenso subsidio solvendo inіemus aut faciemus quoquo modo, nec a prosecutione appellationis nostræ antedictæ ullo unquam tempore recedemus, nisi de communi omnium nostrorum consensu prævio, consilio, & assensu, & insuper dampna, molestias, vexationes, & injurias, quæ & quas occasione præmissorum incurrere nos vel aliquem nostrum continget contra Dominum Walramum prædictum & alios impetratores processuum, monitionum, mandatorum, sententiarum, & cen-*

statutorum prædictarum, ipsorumque Executores & Subexecutores seu Collectores, nec non procuratores, complices, & fautores modo prædicto concorditer prosequemur, nec eis ullo unquam tempore concedemus vel impendemus gratiam vel favorem, sed eorum promotores impediemus, in quantum poterimus, donec a damnis, vexationibus, & injuriis supradictis satisfactionem integraliter præstiterint & emendam. Cæterum promittimus, quod nos Prælati & Capitula majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ ecclesiarum Trajectensium supradicti duas partes, & nos Decanus & Capitulum ecclesiæ sancti Lebuini *Daventriensis præfati unam partem ad prosecutionem appellationis nostræ hujusmodi respective contribuemus & solvemus cum effectu. Hoc adjecto quod quicquid continget nos Prælatos & Capitula earundem quinque ecclesiarum Trajectensium suprascriptarum a beneficiatis & religiosis partium Hollandiæ, Zelandiæ, & Gelriæ recipere in futurum, hoc in communi contribuemus, & exponemus, sic quod ad utilitatem prosecutionis totius causæ antedictæ indifferenter cedere debeat, non obstante quod pecunia per præfatos dominos Decanum & Capitulum ecclesiæ Daventriensis a clero & religiosis Archidiaconatus Daventriensis, ac Drenthiæ, Twenthiæ, & Oestfrisiæ partibus recepta aut in futurum recipienda in communi ad prosecutionem dictæ causæ non convertentur, sed illas duntaxat pro dicto eorum tertio denario per eos, ut præmittitur, contribuendo recipere poterunt & retinebunt. Promittimus præterea in virtute supradicti jurisjurandi, quod*

si

si contingeret quod Deus avertat aliquem seu aliquos nostrum citra Yslam constitutos ex causa antedicta ejusve occasione directe vel indirecte quovis ad hoc quæsito ingenio vel colore civitate Trajectensi & nos Transiselanos ab opido Daventriensi *relegari, vel dignitatibus, Canonicatibus, præbendis, officiis, seu beneficiis suis spoliari, privari, aut amoveri, nos illi de fructibus, redditibus, & proventibus, dignitatibus, Canonicatibus, & præbenda, ac officii, seu beneficii, quas seu quæ in ecclesiis nostris obtinet, etiam distributionibus cotianis, & obventionibus & emolumentis integraliter respondebimus, & responderi faciemus, etsi in ecclesiis, in quibus beneficiatus existit, personaliter non resideret, nec non in possessione, in qua de præsenti existit, manu tenebimus, defendemus, & tuebimur, ac sibi de fructibus, proventibus, juribus, & obventionibus universis respondebimus, ut præfertur, & responderi faciemus, privatorum spoliatione & amotione quacunque non obstante. Postremo quod si aliquem aut aliquos nostrum a confœderatione hujusmodi publice vel occulte resilire contingeret, & pro nobis citra* Yselam *constitutis majori parti generalis Capituli Trajectensis, ac pro nobis Transysilanis majori parti Capituli nostri Daventriensis ita videretur, tanquam perjurus Canonicus, videlicet in ecclesia, in qua præbendatus existit, a voce Capitulari, ac ipse, & alii quicunque a perceptione fructuum, dignitatis, Canonicatus, præbendæ, officii, & beneficii suorum sint ipso facto suspensi, donec de delicto hujusmodi ad arbitrium majoris Capituli generalis Trajectensis, aut Capituli*

li Daventriensis, prout quemlibet nostrum concernit, satisfactionem & emendam præstiterint condignam. In quorum testimonium ac munimen perpetuum sigilla Capitulorum Majoris, sancti Salvatoris, sancti Petri, sancti Iohannis, & beatæ Mariæ, Trajectensium, & sancti Lebuini Daventriensis ecclesiarum prædictarum præsentibus duximus appendenda. Datum anno a nativitate Dni. CIↃ. CCCC. *quinquagesimo mensis Novembr. die septima.*

Quod ad literas, quarum memini, literæ sunt hæ. Ad Rudolphum van Diepholt.

Eerweerdighe Vader in Gode, lieve Genadighe Heere, onsen willigen ende ootmoedigen dienst te voiren. Wy geven uwer Genaden te kennen, dat in corten dagen voorleden by geruste ende fame vernomen hebben, dat die Eerweerdige Vader in Gode, Heere Iohan *Bisscop van Ludick een process gefulmineert soude hebben by bede Ioncker* Walravens *van* Moerse, *daer by hy eyschende is een bede van der gantscher Geestelicheyt des Bisdoms van Utrecht, daer die selve uwe Genade een transfix brief door gestoken heeft, die seer exorbitant is tegen allen Geestelycken personen also dat wel bewyslick is voor Paussen ende Keyseren, gebiedende allen uwen ondersaten ende weerlicken rechters, den selven Ioncker* Walraven *dair bystandich in te wesen dese schattinge te heffen, ende te beuren, dat ons seer vreemt geeft, aengesien dat uwer Genade ons mit besegelde brieven beloofft heeft onder andere punten hoer sake als vant Bisdom van Utrecht te vervolgen op hoers selfs cost, ende geen soen ofte dedinghe aen te gaen mit Heeren* Sweder *van* Culenburch *of*

of mit ymant anders ruerende van der sake voorsz., ende ons dair geen cost, scattinge, ofte beswaringe van laten hebben, noch van enygen brieven ofte mandaten, die van den Stoel van Romen comen mochten, mer ons daer van te ontheffen, ende die of te doen buten onsen cost ende scade. Waeromme Lieve Genadige Heere wy seer ootmoedelick aen der selver uwer Genaden begeeren, dat die sich verweerdigen aen te sien alsulcken last ende beswaringe, die wy om deser saken wille voorsz. gehadt ende geleden hebben, ende noch daghelycks hebben ende lyden, ende dese transfix brief voersz. of te doen ende te wederroepen, ende onse appollatie dair op gedaen, adhereren ende bystandich wesen ende ons van alsulcke mandaten ende bevelen te ontheffen, so dat wy daer geen cost ofte schade meer om en hebben, also die selve uwe Genade van rechts wegen schuldich is te doen. Ende wes uwer Genaden hier inne gelieven sal te doen ter eeren Godes ende onser kercken rechten, daer of begeeren wy een guetlicke bescreven antwoirde, daer wy ons na dragen mogen &c.

Ad episcopum Leodiensem.

Eerweerdige Vader in Gode, Lieve Genadighe Heere, onsen willigen ende ootmoedigen dienst te voeren. Also wy onlanx leden Meister Willem Paedze *onse mede Canoninck, aen uwer Genaden gesant hebben om te insinueren een appellatie van onser wegen gedaen tegens alsulcke processen ende mandaten, die uwe Genade ter bede Ioncker Walravens van Moerse gefulmineert hadden ruerende van een subsidium. &c. begeerende dat uwe Genade om seker saken ende punten aldair geopent heur deser saken ontladen*

wou-

wouden, dair die selve uwer Genade op die tyt geen uytdragende antwoorde op en gave, mer als wy verstaen, so soude der selven uwer Genaden bygebracht wesen, dat sommige Prelaten onser kercken, dit subsidium ende scattinge selver ingeset ende geordineert hebben. Waer op Lieve Genadige Heere wy uwer Genaden te kennen geven, dat wy daer onderling inquisitie ende ondersoeck of gedaen hebben, ende in der waerheyt bevynden, dat daer niemant van onsen Prelaten ofte Canonicken aen geweest hebben, dair dit subsidium aldus geordineert ende ingeset is, ende hebben dair voort op een confederatie ende verbont mit malcanderen gemaeckt dese sake te wederstaen, ende dese appellatie ten eynde te vervolgen, als van rechts gebeuren sal, ende hopen onsen Heyligen Vader den Paus uyt vele redelicke saken ende punten anders ende bet te onderwisen, dat by ons aldusdaniger onredelicker mandaten ende brieven verdragen sal, wair om wy der selver uwer Genaden ootmoedelicken bidden om alle onmin, verdriet, ende onruste, die hier uyt comen moge te verhoeden, ende om alle diensten ende gunste, die wy der selver uwer Genaden ende den uwen tot enigen tiden doen mogen, dat die willen verweerdigen heur deser so onredelicker saken te ontladen, ende ons mit genen processen ofte mandaten meer te beswaren, mer ons ende onse kercken in onsen rechten ende privilegien laten berusten, gelyck uwe Genade wilde dat wy op andere tiden uwer Genaden ende den uwen in gelike saken deden of doen mochten, daer die selve uwe Genade ons altyt bereyt in vinden sal na onsen ver-

vermagen, die onse Heere Godt altyt bewaren wille salich ende gesont &c.

Non abs re erit, ni fallor, ut eorum compendium, de quibus dixi, jam addam. Erdmannus est, qui æqualis eorum temporum, & ut ait vir doctissimus Hermannus Hamelmannus; familiaris & intimus Conrado de Diepholt, filio fratris Rudolphi, episcopo Osnaburgensi, non contemnendum scripsit Chronicon rerum Osnaburgensium, editum a Meibomio *to. 2. rer. German.* In eo locus occurrit, qui quamvis paulo longior, meretur tamen adscribi totus, quo magis omnia in aperto, & eorum, quæ jam dixi, historia sit certior.

Circa hæc, inquit, tempora, videlicet de anno Domini CIↃ. CCCC. XXII. *proxima ante S. Victoris, reverendus quondam Fredericus de Blankenheim, qui ecclesiæ Trajectensi quasi* 30. *annis fructifex præfuit, diem suum clausit extremum. Vacante sic equidem ecclesia Trajectensi, Canonici & Capitula, totaque terra varias sustinuit preces pro novo episcopo eligendo. Archiepiscopus enim Theodericus de Morsa intercessit pro fratre suo Walramo, episcopus vero Otto Monasteriensis, & noster, pro domino Alberto de Hoja, filio fratris sui, Dux Montensis pro Gerardo duce Clivensi, Comite de Marca, Dux vero Clivensis Adolphus preces porrexit pro nobili domino Rudolpho de Depholte, Preposito ecclesiæ Osnaburgensis, & Canonico ecclesiæ Coloniensis. Precibus, ut supra, factis inquirentes, certi de probitate & legalitate domini Rudolphi, militares ab illa parte der Yssela videlicet,*

delicet, prope Daventriam, Swolle, & Campen, Amersforde, & Groninghen, instanter petierunt Capitulum pro Rudolpho de Depholte, ut illum eligerent ad ecclesiam Trajectensem Unde die proxima ante Martini episcopi domini de Capitulo in discordia elegerunt aliqui dominum Fredericum de Culenborg, aliqui dominum Rudolphum *de* Depholte, *qui majora habuit vota. Electione sic facta Prælati ecclesiarum in præsentia domini Clivensis adduxerunt dominum Rudolphum inthronisantes eum more solito, cum collocatione in sedem episcopalem, & decantatione* Te Deum laudamus. *Electione sic peracta dominus* Rudolphus *suos procuratores misit ad sanctissimum dominum Papam* Martinum v. *cujus sanctitas iterum atque iterum deliberans, tandem postulatione præmissa rejecta, sive non attenta, ecclesia Trajectensi providit de episcopo Spirensi, Sed cum episcopus Spirensis intellexit, quod dominus* Rudolphus *postulatus cum adjutorio civitatum* Deventer, Swolle, Campen, Groningen, *& militarium supra Yssele, possessionem castrorum in illa parte diœcesis possideret, sibique foret difficile illum amoliri, & dimittere ecclesiam Spirensem, quam obtineret, concordavit cum venerabili domino* Suedero *de* Culenborg, *Præposito Trajectensi, qui cum Præpositura & aliis eundem contentavit. Sic dominus Spirensis jus suum ad manus Papæ* Martini v. *resignavit ad utilitatem domini* Suederi *antedicti. Unde Papa providit domino* Suedero *de ecclesia Trajectensi, qui auctoritate Sedis Apostolicæ & in vim literarum suarum Apostolicarum admissus fuit ad eccle-*

ecclesiam & inductus in possessionem de anno CIↃ. CCCC. XXVI. *die Martis post festum assumptionis gloriosissimæ Mariæ virginis, juravitque Capitulo, prout moris est. De qua quidem provisione, admissione, possessionis inductione, cum omnibus sequelis dominus* Rudolphus *appellavit, & appellationis adhæsionem obtinuit ab omnibus spiritualibus & temporalibus, dempto duntaxat* Waltero *de* Covorde, *in partibus* Overyssele *commorantibus.* Suederus *tamen cum favore suorum acquisivit castrum* ter Horst, *& admissus fuit ad civitatem* Amersforde *atque* Rene. *Idem processit cum processibus adversus dominum* Rudolphum *postulatum, etiam ad censuras ecclesiasticas. Sed dominus Postulatus inhærendo suæ postulationi cum suis adhærentibus via juris & armata manu resistebat. Et quia tempore & die introductionis domini Suederi in civitate Trajectensi tumultus & motus fuit magnus, sic quod quidam Burgimagister* Bernt Proeys *in domo propria fuit interfectus, multa etiam fuerunt insolentiæ. Deinde anno Domini* CIↃ. CCCC. XXVI. *in vigilia Pentecostes circa meridiem dominus Iohannes* † *van der Ness, miles relegatus, cum quatuordecim equitibus armigeris venit ad civitatem Trajectum, & veniens ad locum dictum den* * *Pleess assistebant sibi dominus de Buren & alii, incolæ vero ex adverso cum Bannericiis civitatis, & venerunt ad pontem dictum de* † Brodenberges *brugghe. Et cum dominus Iohannes eos viriliter cum suis fuisset aggressus, cœperunt fugam. Quidam ex captivis fuerunt deportati sive relegati, quidam etiam exactionati. Et post illum diem*

† Iohannes de Renesse

* de Plaets

† Rodenborger

 domi-

dominus Suederus *de* Culenborg *non rediit ad civitatem Trajectensem, sed cum fratre suo domicello* Petro *de* Culenborg, *ac domino de* Eggemont *intromisit se de opido Amersford, & ibidem fecit duo fortalitia, vulgariter* twe Bollewerck, *quæ munivit bombardis ac aliis instrumentis, defensores illorum ordinando, & etiam Geldrenses intromittendo. Propter hoc & alia non observando capitula sui juramenti juxta processum propter eum juramentum Capitula ecclesiarum, & membra, sive Status diœcesis indixerunt Capitulum, & citari fecerunt dominum* Suederum, *qui licet scripsisset pro salvo conductu, quem & cum centum equestribus obtinuit, nec primo, nec secundo, nec tertio, terminis per intervallum observatis, neque quarto ex superabundanti vocatus comparere curavit.*

Factum id non sine pugna, quam Trajectenses aliique etiam positis vestimentis, quo magis essent expediti, ibi fortiter inierunt. Ex Actis Ann. 1426. *des Donredachs na Galli. Nu in onser reysen voir Amersfoirde, doe men anginck ter Stadtmueren, tegen een deel quader mannen hoir overcledderende hoicken uit, ende leiden syneder in den velde, om in horen bloten harnasch te gereider te wesen om goets te doen, ende sonderlinge die goede luden, die onse Genedige Vrouwe van Hollant hier gesent hadde daerom laet de Raet enen ygelicken weren die de cleder op geboirt hevet, of die geno weten, die sy hebben, dat sy die cleder brengen, in handen Iohans Trinder onsen Cameraer, ende hem dat seggen, oft die Raet woude dat swaerlyk an hem rechten.*

Quare in ejus contumaciam propter fracturam sui juramenti in vim privilegiorum suorum etiam per episcopum juratorum, interdixerunt sibi, de forefactis satisfaceret, & juramentum observaret, & adhæserunt domini Rudolphi *postulationi, conformantes se civitatibus & militaribus in Overyssele. Et tunc dominus* Rudolphus *de* Depholte *Postulatus per eas de novo pro gubernatore sive defensore civitatis fuit assumptus & in Curiam episcopalem in Trajectum anno* CIↃ. CCCC. XXVI. *ductus. Qui mox eorum adjutorio manu armata venit in* Amersford, *&* † *ibidem aggressus illa duo fortali-*

talitia, *de* Blochuser *dicta*, *cum suis armigeris destruxit atque debellavit*, *& cepit plures Gelrenses*, *& domicellum* Petrum *de* Culenborg, Iohannem Ackren, Goswinum de Dederick, Theodericum de Wye, *& alios quasi ducentos. Praedictus nihilominus dominus Postulatus diligenter laboravit pro confirmatione a domino* Eugenio, *& illam obtinuit*, *& munus consecrationis in* Vollenho, *juxta concessionem Sedis Apostolicae*, *praesentibus etiam ibidem reverendis & illustribus dominis*, Iohanne de Depholt, *&* Alberto de Hoja, *Mindensi episcopo*, *& duobus suffraganeis. Sed dominus* Suederus *de* Culenborg, *parvi pendens confirmationem ab* Eugenio *concessam*, *transtulit se ad Concilium Basiliense*, *ubi anno* † *domini* CIↃ. CCCC. XXXVIII. *est defunctus*, *& ibidem. sepultus. Sit ei requies sempiterna. Et ex tunc eo sublato*, *quidam Petrus* Passart, *cum certis Canonicis*, *de novo nitebatur eligere nobilem dominum* Walramum, *filium Comitis de* Morsa, *qui per Consilium confirmatus*, *quia neutralitas erat*, *nunquam realem & actualem possessionem ecclesiae Trajectensis pacifice potuit adipisci*, *sed jurisdictionem spiritualem in Dordraco observandam instituit. Verum dominus Rodolphus episcopus Trajectensis*, *licet plures adversarios habuit & inimicos*, *ut leo imperterritus & aquila singulos supervolavit*, *vicit*, *& possessionem altissimo protegente*, *strenue*, *quoad vixit*, *defensavit. De quo ordine * suo quia nostram etiam ecclesiam Osnaburgensem impetravit*, *licet possessionem ejus non fuit adeptus*, *Deo dante*, *ulteriora patebunt &c.*

† Item anno CIↃ. CCCC. III. ut ex iis patet, quae supra, & habet Heda ad eum Ann.

* fusius

Diepholt utrumque est, & arx & Comitatus ditionis Luneburgicæ. Reiner Reinecc. *ad Chronic. Schauwenb. in fin.*

Pag. 69. *Et anno* CIↃ. CCCC. XLIX. *in die S. Blasii in nocte.* Habet rei historiam idem etiam Chronicon, & e re est, ut addam hic: *Post hoc*, inquit, *anno domini* CIↃ. CCCC. XLIX. *cum discordia ultra unum annum fuisset inter Reverendum patrem, & dominum* Rudolphum de Depholte *episcopum Trajectensem & civitatem Trajectensem, ita quod episcopus pacifice civitatem suam ausus non fuisset aggredi aperte, & Rectores civitatis multa contra eundem attentarent, & conspirationem adversus eorum dominum, qui tamen eis benignus fuit & gratiosus, tandem in nocte Blasii episcopi, assistentibus sibi dominis de* Montforte *Burggravio, & pluribus militaribus & opidanis in Amersforde, egressus usque Trajectum illud oppidum ipse cum nobili & venerabili domino* Conrado *de* Depholte, *filio fratris sui, ecclesiarum Osnaburgensis & Daventriensis Praposito, per parvum foramen muri Trajectensis, per quod non patuit introitus, nisi uni pro tempore, unus post alium cum multis civitatem introivit, Amersfordensibus extra civitatem juxta portam* de Witten Porten *manentibus. Et tunc portis per episcopum, & suos reseratis intraverunt Amersfordenses. Sic procedentibus episcopo & militaribus suis, & loco, qui dicitur de* Plaess, *appropinquantibus, incola civitatis hoc intelligentes valida armata manu processerunt contra episcopum atque suos usque ad forum dictum* dat Gansemarckt, *& durum inter se ibidem*

dem habuerunt conflictum, in quo reverendus idem episcopus semper virilis prostratus fuit, ac dire lasus & vulneratus in coxa, unde nocumentum † *aliquis claudicationis patiebatur, quoad vixerat. Sed episcopo sublevato, & domino de* Montforde, *qui etiam cecidit, resumptis viribus, Amersfordensibus venientibus per aliam viam, videlicet per plateam fratrum Minorum dictam in auxilium, & strenue bellantibus cessit victoria domino episcopo atque suis. Ibidem fuerunt lethaliter vulnerati, qui ex hoc moriebantur,* Iohannes *de* Lichtenberg, *filius* Proeys *Burgimagistri, Rothart* Proeys, *&* Henricus *de* Masche. *Et captus fuit dominus de* Gasbeke, *dives Baro, qui dominas erat in* Wick, Durstede, *&* Abecouw, *qui se redemit a captivitate, ita quod dicta castra, & dominia resignaret episcopo & ecclesia Trajectensi, reservato sibi usufructu, & eidem dominus episcopus semel assignaverat pro suo jure etiam* XII. *millia florenorum. Quæ quidem castra & dominia ecclesia Trajectensis habet die hodierno. In eodem conflictu capti sunt, Domicellus de* Sevenbergen, *qui a captivitate fuit dimissus non exactionatus, sed cum homagio, & etiam aliis juramentis renuntiationis præstitis, item Fredericus de* * Renis de Wulven, *& sui fratres filii domini* Iohannis, *qui se redemerunt a captivitate cum decem millibus florenorum, & destructo eis fortalitio dicto* Rinouwen, *item* Iacobus Proeys *&* Hubertus *de* Palas *captivi ducti fuerunt ad castrum* Horst, *sed a captivitate clam evaserunt: item* Arnoldus *de* Amerongen *Proconsul multum eloquens & astutus, qui durus adver-*

† *alicujus*

* Renes

† Leg. Iacobs sone

versarius fuit episcopi & Henricus *dictus* † Incoles sone *fuerunt in foro* de Plaes *capitibus truncati. Andivi tamen a Reverendo domino* Conrado *de* Depholte *postmodum episcopo Osnaburgensi, quod hujusmodi decapitatio fuisset contra voluntatem suam, sed dominus de Montforde, qui ex tunc rexit, episcopo ægrotante & vulnerato, hujusmodi fecerat expediri. Item fuerunt ibi capti Iacobus de Amerongen*, Iohannes de Amerongen, Walbertus *de* Ameronghen, Iohannes Wouman, Theodricus Wouman, Iohannes Thyel, Theodericus Arnots sone, *qui fuerunt exactionati, atque relegati. Item fuerunt relegati dominus* Iohannes Proeys, *Decanus ecclesiæ Trajectensis*, Bernardus Proeys *frater* Iohannis *de* Lichtenbergh, Philippus *de* Gronefeld, Adrianus *de* Landescroen, *& plures alii, cum uxoribus & prolibus suis.*

Cæterum Iohannes, cujus filii dicuntur hic capti redemptique, Iohannes scilicet de Renes, nobilis fuit Trajectensis, & præpotentis familiæ, ut notavit etiam Buchelius ad Hed. *in not. p.* 228. An idem hic, qui supra, qui memorabili audacia cum quatuordecim equitibus Ultrajectum ingressus Ann. 1226. redegit urbem in potestatem, adversarios oppressit, & admisit Rudolphum, nondum dictu tam facile est. Nam cujus audax illud facinus Ioannes fuit de Renesse de Rynouwen, ut supra Auctor diserte, & *in seq. Chronic. infr.* Hic autem, cujus mentio hic, Io. de Renesse de Wulven, qui nec ipse aut Rudolphi aut ejusdem familiarium tum effugit invi-

invidiam. Solum vertere coactus, quòd suspectus Rudolpho, ipse ut verteret se obligans instrumento hujusmodi.

Ick Iohan *van* Renesse *van* † Zuylen *Scilt-knape doe conde allenluden. Alfo ick den Hoochgeboren Furst ende Vader in Gode Heeren* Rudolph *van* Diepholt *Biscop t' Utrecht mynen Genadigen Heere ende syne Stadt van Utrecht overmits opset, die enige te samen hebben gehadt, ende noch hebben mogen, my bedenckende zy, of ick daer of wiste om my daer of te ontlasten ende te vryen, also ick my daer inne onschuldich segge, uyt vervolg van myne magen ende vrienden, omme alle wedersien daer inne te schouwen, soo hebbe ick uyt mynen vryen moetwille gelooft ende gelove by myner trouwen, eeren, ende seeckerheyt van stonden aen te trecken uyt die Stadt ende landen van Utrecht, te weten uyt die Steden ende landen aen dese syde van der Yselen, daer Utrecht staet, ende varen metter woon in den lande ende Gestichte aen geen syde der Yselen, of voort in Duytslant, in Westfalen, oft anders, waer my beliest ende gelegen zal wesen, uytgenomen in den landen hier nae bescreven, te weten Brabant, Gelderlant, Vlaenderen, Artois, Henegouwen, Hollant, Zeelant, Vrieslant, Cleve, Namen, noch in de landen, vryheden, ende Steden, diemen daer of hout, ofte oock in den landen aen dese syde der Yselen, noch int lant van Vollenho, in alle welcke landen, aldus uytgesondert, ick gelooft hebbe in geenre wys te trecken, te varen, te merren, te wesen, noch te bliven, ten wäre dat myn Genadigen*

† Et sic quidem reperi. Sed Renesse van *Zuylen*, quod sciam, olim nulli. Scribendum *van Wulyen*

digen Heere ofte syne nacomelingen Bisscoppen t' Utrecht eendrachtelycken my dat kennelyck beloefden, ende consenteerden. Voorts geloove ick, in wat plaetsen ick blyve ofte sy, geen saecken te doen noch te procureren, die tegens mynen voernoemden Heere, synen nacomelingen, ende de Stadt, ende Regeerders van deselve gaen hemluden contrarie ofte den heuren. Ende op dat ick alle de voornoemde punclen, ende elck bysonder, in der manieren als boven staet, vast ende onverbreeckelick houden sal, soo hebbe ick myn hant op desen brieve geleyt, ende voort met opgerechten vingeren lyflicken ten heylighen gesworen tegens t' inhouden van desen selven brief nimmermeer te doen. Ende omme meerder vestenisse ende seeckerheyt van allen saecken, indien daer inne by myn gebreecke gesciede, dat Godt verhoeden moet, so hebbe ick verwilcoort ende verbonden, ende hier mede verbinde ick op nu als dan, oft nu waer gesciet, alle myne goeden, huysen, ende erven, die, ic nu ter tyt hebbe ofte naemaels hebben sal over al in den lande ende Gestichte van Utrecht voergenoemt, gewonnen ende ongewonnen, tot behoef van myn genadigen Heere, synen nacomelingen Bisscoppen, en der voernoemde Stadt, omme die te bruycken, te versetten, te vercoopen, ende hairen vryen wille dair mede te doen. Des geloeve ick ende verbinde my voort deselve goederen van nu voortan niet te mogen verminderen noch te belasten voorder dan sy nu belast zyn in eniger wys. Ende daer toe mede indien t' gebreck by my geschiede alse voersz, Soo kenne ick my selven trouweloos ende menedich, en vervallen van allen goeden rechten. Alle dinck sonder arch ofte list.

Des

Des t' oerconde hebbe ick by mynre rechter wetenheyt desen brief, daer van twee syn alleens inhoudende, besegelt met mynen segel uythangende. Gedaen ende gesciet t' Utrecht den XII. *dach van December. Ann.* M. CCCC, XLIX.

Sed agente id. Brederodio & hic rediit inter ceteros post exeessum Rudolphi, ut Auctor paulo infra *p.* 75. Cæterum Amisfurtensium, quum in hoc ipso conflictu, quo urbs est surrepta, egregia fuisset virtus, Rudolphus omnem illam noxam, qua in se eum concitarant diu indignabundum, condonavit ex asse, Chartam ejus de eo edidi ad Chronic. Amorfort. *p.* 302.

Pag. 72. *Et sic concepit Rudolphus inimicitias.* Turbatum tota tum diœcesi, sed inprimis Ultrajecti. Rudolphus crebris expensis inops tandem factus, omni pecunia, quæ aliunde ei adhuc reliqua, in bellum Monasteriense consumpta & dissipata, quum dignitati sustinendæ, ut oportet, esset impar, ad precarias se convertit, ad exactionem subsidii, verum; crebris exactionibus exhausta jam diœcesi, quum clerus cogi se nollet, & clerum populus sequeretur, in tumultum res erupit, & coorta est seditio. Videri potest Heda, videri Veldenaer etiam potest, cujus liber cum sit rarior (*Fasciculus temporum* vulgo dicitur) & paucorum teratur manu, exscribam, quæ huc pertinent, etsi longiora, quia tanti momenti res est. Sic ille:

In desen tyden, dat die oorloge van Munster

 was,

was, soo was by den Cardinael een contract gemaeckt tusschen Bisschop Rolof ende Heer Walraven van Meurs den Elect van Munster mit gemeen vruntscappen, also die van Munster geen van Meurse tot Bisscop hebben wouden, waert sake datmense becrachtigen konde, so soude Bissoop Walraven zyn electie, ende syn Bisdom van Munster over resigneren Heer Conraet van Diephout Bisscop Rudolfs broedersoon, die Domproest van Osnabrugge, ende Proest van Deventer was, ende des soude Bisscop Walraven jaerlycks uyt dat Bisdom van Munster hebben een sekere somme. Ende des soude hy noch hebben den x. penningh van der Geestelicheyt van den Crisdom t' Utrecht, maer dat soude Biscop Poeloff mede deylen. Ende hier mede soude alle gesceelinge van outs ende van nywes tusschen Biscop Roeloff, ende Biscop Walraven te niet wesen. Ende dit verwerf die Cardinael Cusa aen den Paus, dat hy bullen gaf van Præcare op Heer Walraven van Meursse.

Ende Bisscop Roeloff nam dit oorloge van Munster so sterck aen, dattet hem so grooten goet coste, dat hy alle syns schats quyt wert, ende wert een arm Heer. Ende alsmen dit voorsz. Precare van de Geestelicheyt hebben woude, die vyf Collegien van Utrecht mit alle der Geestelicheyt die appelleerden daer op. Ten mocht hem niet baten, ende na't scheen men woudet hem nemen. Die Ecclesien cessierden van den dienst sonder die Iacopinen die songhen alleen, dat hem naemaels opbrack. Aldus wert het tusschen Bisscop Roeloff ende der ecclesie seer quaet. Ende die Ecclesie las ten lesten die maledictie over

den ghenen diese persequeerde, maer sy en noemden niemant. Ende die Ecclesie vernam, datmense allenecken soude vanghen, ende halen sonde, ende dwingen die Precarie te geven. Die vijf Collegien ende die vier parochie kercken sloten mit een, groot ende cleyn, jongh ende out, dat si van der Stadt ofte van niemant gevangen en wouden wesen, of van heren minsten dienre gevangen en wouden hebben, si en wouden daer gelyck voor blyven. Ende deden alle nacht in haer Collegium waecken, ende dat elck syn clock slaen sonde als hy noot hadde. Bisscop Rotloff die was een wys hoveerdich Heer, dien en behaechde dit niet. Hy reet uyt de Stad ende reet ter Horst. Ende die Raet van der Stadt, ende die de Stadt doe regeerden, die gingen te raede, ende wonden die Ecclesien daer toe brenghen, ende dwingen, dat si hoer waecken ende vergaderinghen of stellen souden, ende wonden corrigeren alle die weerlycke Ambachtsluden, die bi der Ecclesie holpen waecken. Die Ecclesie van den vyff Collegien ende van de vier parochie kercken out ende jong vergaderden by een in den Dom. Als si dit vernamen togen si Pansiers ende harnasch aen om te keeren ende doot te bliven, datmense also overvallen sonde. Ende dit geschieden in den jaer ons Heeren M. CCCC. LV. *op sinte Pauwels dach converso.*

Ende als dit die Gemeente van Utrecht vernamen, so liepen si al gemeenlicke bi der Ecclesie in den Dom, ende sy wonden by der Ecclesie leven ende sterven, want dat waren die ghene, daer si alle haer broot ane wonnen. Ende sy en wouden die hovmoet van den ghenen, die die Stadt regierden,

niet

niet langher lyden, die ſy bedreven. Ende die Gemeente die wies ſo groot, ende ſi ginghen op ter plaetſe ende voor den Stadthuys, daer die Raet op was, ende die Raet moſt alſulcke dinghen van der Eccleſie of ſtellen alſe ſi vernamen. Ende die Ioncheer van Montfoerde die dedingde daer tuſſchen, dat die Raet quam in den Dom int Capittelhuys by der Eccleſie ende voer die Gemeente. Ende alle dat die Gemeente doe hebben woude, dat moſt die Raet conſentieren. Ende die Prelaten mitten Borgemeyſters die ginghen ſtaen opt Oxſael in den Dom, ende daer riepmen of hoe alle dingh weſen ſoude. Ende van daer moſt die Raet gaen mitten Prelaten opter Stadhuys, ende daer moſtmen mitter clock alle dinck of luden. Ende daer lagen die Prelaten in hoer Religien by den Borgemeeſters ende Raedt voor den Stadthuys, ende daer riepmen of van alle dinghen, diemen begeerde voor die Gemeente, die daer voor ſtont. Ende daer moſtmen der Stadt groote ſegel ontwe ſmyten, ende veel dinghen, die de Gemeente hebben wouden, moſten geſcieden.

Ende deſe Gemeente maeckte een Ordonnantie, dat in alle ſtraten gemeenlick dair maeckten ſy een becken ſlach, ende alsmen een becken ſloech, ſo ſloech men in alle ſtraten die becken, ende ſoo liep elck int harneſs daer hy geordineert was. Ende daer waren ſy op een cort vier ofte vyf duyſent man by een, ofte meer, dat een vreeſelyck dingh was, ende ſy ſetten ende koren den Raet van der Stadt op een ander manier, ende ſetten na der Gemeenten ſin.

Die eccleſie ontboot Heer Gysbert van Brederode die Domprooſt van Vtrecht, die op die tyt in den Haghe

Haghe was, ende die Domproost quam by der Ecclesie.

Daer na in den selven jaer ons Heeren. M. CCCC. LV. *op de sevende Calende van Aprille, doe sterf Biscop Roeloff tot Vollenho, ende hy wert tot Utrecht gebrocht, ende wert mit grooter weerdicheyt begraven in die Domkerck.*

Pag. 73. *Et quum electus fuit regnavit adhuc populus communis in civitate Trajectensi.* Similis est narratio Ioannis de Veldenaer, excepto, quod quum auctor regimini Brederodii assignet annum & sex menses ipse assignet tantum annum & quatuor. Verba ejus hæc sunt.

Hertoch Philips *van Bourgoengen die zeynde t'Utrecht den Grave van Nassou mit meer andere. Ende dede die Ecclesie bidden voor den Heere* David *die Bisscop tot Terwaen was, syn natuerlicke soon. Hertoch* Arnt *van* Gelre *die quam selver, ende badt voor Hertoch* Stephen *van* Beyeren.

Die gemeen Heeren van den Capittel, die kosen gesamentlick ende eendrachtelyck Heer Gysbert *van* Brederode, *die Domproost t'Utrecht was. Was die* LIV. *Bisscop van Utrecht gecoren een jaer ende vier maenden. Ende als hy Electt was regeerde noch die Gemeente in der Stadt van Utrecht, ende daer was quaet op te vertrouwen, maer hy brochtet van wysheit daer toe, dat die gilden ende die Gemeente beliefsden, als dat die Heer van* Brederode, *ende die Ioncheer van* Gaesbeeck, *die van* Renesse, *die Doemdeken, ende alle die goede mannen, die uit der Stadt verdreven waren, als dat die alle weder in quamen. Ende hy dedese al by een voegen*

ende

ende alle die die Stadt te regieren hadden, ende badse van beyden syden ten eten. Ende bad hem dat si eenludich wesen wouden. Hy woude hem beyden wesen een goet Heer. Sy seyden dat sy t' souden doen &c. Ipse est interim, qui Senatui auctoritatem restituit. Nam quum & deinceps excitato tumultu ad arma convolasset plebs, mox seditiosi aliquot a magistratu proscripti, dicta nonnullis mulcta, multis etiam adempta civitas. *Uyt het Buyrspraeck boeck des Stadt Utrecht des Woensdachs na beloken Pinxteren* CIↃ. CCCC. LV. *Also dese personen hier na beschreven ander dages vergaderinge gemaeckt, ende geu apender hant mit onser Stat banier opter Plaetsen geweest syn, dat hore gesette stede niet en was, daer sy den gemeenen gilden grootelic an gebroect hebben, hier omme so neemtmen hem hoir borgerscap. Dit nabeschreven syn die personen.*

Ian Dedel
Ian Claessen
Elis Rycoutsen
Peter Beyer
Arent Henriassen
Lubbert van Alendorp
Hugo van Cronenburch
Ian van Hamelenberg
Ian Knoep
Henric Knoep
Aernt Knoep
Ian Buytendyck
Iacob Iansen die glasemaker
Willem Proost
Iacob Ianssen die Snider
Gysbert van Hamelenberch
Willem van Zyl
Gerryt van Loon
Willam de Clerc
Louff van der Haer
Willem Iacobssen
Aryaen Cloucq
Pauwels van der Horst
Tymen Libeert

Ber-

Eggert Spiering — *Willem Iansen van der Meerne*
Henric van Dalen — *Ian Bol*
Godscalck van Winsen — *Beernt Krokert*
Gerit Spyert — *Claes Bloc*
Henric Pyl — *Gysbert van Groenenberch den snider*
Willam Geryt — *Wouter die Brune*
Tyman Nypyser — *Wouter de Vrese*
Gysbert van Groenenberch — *Gysbert Lutgersen*
Hugo Listinck — *Ian Eggertso.*
Ian Listinck
Willem van Buchstede.
Euert de Ionge

Ende omme dan immer te verhoeden, dat onse Stads banier in aldusdanigen oft in diergelyken vergaderinge binnen onser Stede niet meer en come noch gebracht en werde, hieromme is onsen Stads banier mit schutten pilgoenen beyden t' reede ende t' wille by ouerdracht der meenre gildengeleyt in eenre kisten besloten, staende in den Sacristien in onse Buerkerck daer toe verordineert. Hieromme so waernt die Raet, ende die gemeen Gilden van Utrecht enen ygelicken, waert sake dat ymant, hy ware, wie hy ware, mit eenen conterfeyten banier oft schuyfwimpel tot eniger tyt namaels binnen onser Stat in eenige vergaderinge quame, dat men die gene, die dat deden, alsdan slaen ende vaen mach sonder misdoen, ende die Gemeen Gilden sullen haer Hoefthaer hier van wesen van den genen, die dat mit machte wederstonden.

Caete-

Cæterum publicum instrumentum de electione Brederodii, quæ facta unanimiter Ann. 1455. 7. April. publicavi jam pridem *to.* 2. *Analect. p.* 432. *& seqq.* Etiam illud, quo paulo post 15. April. solenni ritu inductus in aulam episcopalem, quo possessionem ejus nactus, præstito tamen prius ecclesiæ juramento, cujus formulam habet lector *ibid. p.* 461. Electus quidem, ut moris, sed Papa ut confirmaret, præpeditus potentia Philippi ducis Burgundiæ, adduci non potuit. Substiterant Romæ aliquot jam menses Legati Brederodii, ut impetrari posset confirmatio, adducta ingenti pecunia. Accepit Papa pecuniam, spe lactatis Legatis, & tam diu detinuit, donec tandem Ordines morarum impatientes, ne interim dioecesis detrimenti quid caperet, proclamaverint Brederodium ejusdem Protectorem 13. Septemb. ejusdem anni 1455. Et id publico instrumento comprehensum, quod, ut & plura, quæ huc pertinent, habet lector *d. to.* 2. *p.* 471. Sed nequicquam Papa motus, ne pecunia quidem reddita, accepta a Brederodio, eo prorsus neglecto, confirmavit Davidem. Et hæc fides Papalis, cujus in Brederodio exemplum admodum luculentum, qui præterquam quod impleverar, quæcunque hactenus requisita, regalia etiam & temporalem jurisdictionem jam erat nactus a Cæsare. Heda in *ejus vita*. Sed Papa quicquid lucrosum & licitum existimabat ipse ut Christi vicarius a nemine judicandus. Vildenaer de eo ita. *Die Elect seynde*

aen

aen den Paus Calixtus om die confirmatie, ende dede zyn gelden daer præſenteren den Paus. Den Paus vertoogh lange die confirmatie. Hy ſoude een goede antwoort geven, ende mit blytſcappen 't huys ſenden, maer daer en quam niet af. Maer hy ſeynde den Hertoch van Bourgongens ſoon den Biſſcop van Terwaen een proviſie van den Biſdom van Utrecht boven des Stichts privilegien, ende eendrachtich electie, ende als die proviſie gecomen was, die van Amersfoort ende die van Rhenen lieten des Hertogen van Bourgoengen volck in tot Biſſcop Davids behoeff. Ende de geene, die het huys ter Horſt in hadden van des Elects wegen, die lieten Biſſcop Davids volck daer op, ende leverden hem dat Slot. Heer Gysbert die Elect die ſeynde aen den Keyſer Frederick om dat Regale, ende om dat weerlicke ſweert van den Bisdom, ende die Keyſer gaft hem, ende ſeyndet hem &c.

OBSERVATIONES AD CRONICAM DE HOLLANT.

Pag. 118. *Fuit diu apud Wolfardum dominum de Veeru.* Quam primum appulit in Belgium, Ioanni nemo charior, cui & adfuturum se, & protecturum adversus omnes etiam scripto pollicitus.

Wi Ian *Grave van Hollant, van Zelant, ende Here van Vrieslant maken cont allen den ghenen, die desen brief sullen sien of horen lesen, dat wy hebben ghelovet Heren Wolferde van Borsele onsen getrouwen man by onser kerstelicker trouwen, ende bi onsen eed, wilken eed wi hem gesworen hebben, dat wi doen sullen, ende werken sullen in allen sticken bi Heeren Wolfarde rade, ende boven al doen, dat hi ons raed, ende hier bi so hevet hi ons wedre gelovet by sine kerstenleker trouwen, ende bi sinen ede, welken eed hi ons gesworen hevet, dat hi onse beste, ende onse ere, ende onse orbare raden sal, ende doen sal in alle saicken na sinen vyf sinnen, ende na sine macht ende dat hy dat niet laten sal omme niemens vville, Ende vvare dat*

sake,

sake, dat hi in velden came, iof in vvanconsten, omme dat vvi sinen raed doen vvillen vore anders yemens raed, iof omme dat hi ons sterkede ende riede te behoudene onse erfachticheit, iof omme dat hi die ghene van ons vveret, die onsen lieven Here onsen vader jammerlike vermoort hebben, ende hi niet en vville raden, dat si versbenen jegens ons, die ghene die vvaren an den velde, daer hi gevanghen vvas, iof gedoot, so geloven vvi, dat vvi hem bi alsulker trouvven, alse voersz. staet in dese lettere, hem te helpene, te versekere, ende te radene, ende staende te houdene jegens elken man, indien dat hy 't selve op sine trouvve geven vville, ende op synen eed, dat hi omme enich van desen voirsz. pointen in vede came, iof in vvanconsten, alse voerseit is. Dese brief sal gedüyren toet dien vvi out syn vyf ende tvvintigh jaer. Gegheven in ons Heren jaren CIↃ. CC. *seevene ende t'negentich in Meye avonde tote Nyenrode.*

Ibid Ann. CIↃ. CC. XCIX. *obiit Ioannes Comes Hollandiæ in Haerlem &c.* Fato functus, non cæsus, ut Guilielm. de Nangis vult apud d' Achery *to* II. *Spicil. ad Ann.* 1296. *Florentius Comes Hollandiæ, & non multum post filius ejus unicus, à quodam milite proditionaliter occiduntur, quorum necem Comes Hannoniæ Iohannes vindicans Frisiam & Hollandiam consanguinitatis obtinuit ratione.* Trithem. in Chron. Hirsaugiens. ad Ann. 1296. *Eodem anno Florentius Comes Hollandiæ anno regiminis sui* XLII. *à suis traditus in manus adversariorum crudeliter occisus est* 5. *Cal. Iulii, cui successit Ioannes filius ejus, qui in*

uxorem duxerat Elisabeth filiam Eduardi regis Anglorum, de qua liberos non suscepit, rexitque Hollandiam duntaxat annis tribus, & mensibus sex, multaque bella & pralia commisit. Idem ad Ann. 1299, *Eodem anno* IV. *Calend. Novembr. obiit Ioannes Comes Hollandia apud Harlem sine liberis. Quo mortuo Ioannes Comes Hannonia filius Adelheidis sororis Wilhelmi quondam regis Romanorum jure propinquitatis Ducatum assumpsit, Hollandiamque totam suo dominio conjunxit.*

Pag. 129. *In isto tempore fuit in Hannonia magnum duellum.* Duellum Belgis est *camp*, Campio, *Campioen*, qui duello contendit. A *campo*, quod utrumque est, & ipsum scilieet duellum, & locus duelli. Chronic. Cameracens. *lib.* 1. *cap.* 10. *ipsum quidem hominem ad singulare certamen, quod rustice dicimus campum, provocaverunt.* Caroli Magni Capitular. *lib.* 3. *cap.* 4. *Campo vel cruce contendere.* Eadem *lib.* 4. *cap.* 23. Greg. Turonens. *lib.* 2. *hist. pr. Sed procedent duo de vestris in campum cum armis bellicis. Campestria* perizomata, quibus pugiles succincti. Ipsi pugiles *campestrati.* Augustin. *lib.* 14. *de civ. Dei cap.* 17. *Porro autem Campestria Latinum quidem verbum est, sed ex eo dictum, quod juvenes, qui nudi exercebantur in campo, pudenda operiebant, unde qui ita succincti sunt Campestratos vulgus appellat.* Duellum olim frequens, & frequens per duellum seu per pugnam probatio, ut exemplis probat Barthius ad Guil. Brit. *lib.* 4, *Philipp. vers.* 400. Verum temporis progressu propter rei incerti-

tu-

tudinem, & cæsos sæpius innocentes, non minus frequens prohibitio. Negat Guido Hannonius episcopus Trajectensis admitti aut vi legis, aut vi veteris consuetudinis, sed tantum vi pacti.

Wy Ghie *by der genaden Gods Bisscop t'Utrecht doen cont allen den ghenen, die desen brief sien sullen of hooren lesen, alse dat vvy niet en houden voor recht ofte vvoonre van onser Stat, ofte van der Stat van Utrecht, den camp die* Gerard Lakeman, *ende Meister* Henric *de* Engelsch *aengenomen hebben, maer als voir enen vvilkoer, behouden hoere Stat recht ende haer vryheit, In oirconde deser letteren besegelt mit onsen segel. Gegheven int jaer ons Heeren* CIↃ: CCC. *ende tiene, des achten dages na Pasken.*

Et nec eadem de pugna plerumque existimatio. Qui pugnam detrectabat, nonnunquam causa cadebat. Nonnunquam etiam victor affectus supplicio. Albert. Abbas Stadensis ad Ann. 1071. *Otto Dux Bavariæ, qui erat genere Saxo, congredi contemnens cum Eginone, qui eum de Regis nece secum tractasse mentitus erat, Ducatum Bavariæ ut reus majestatis amisit.* Lambert. Schafnaburg. ad Ann. 979. *Gero Comes a Waldone quodam accusatus, dum eum in singulari certamine occidisset, ipse tamen ab Imperatore decollatus est.* Inter cives non admissa, nisi judex aut magistratus expresse esset auctor. Locus insignis est in *libello judicii*, seu *Notitia judicati*, quem adjunxit vir doctissimus Camillus Peregrnius scriptoribus Longobar

dicis Neapoli olim a se editis Ann. 1643. *Pars Teanensium præfatum Anneum de Rivomatricio & Landonem Burrellum falsum testificatos fuisse per pugnam se probare velle dicebant, Nos vero præfati judices &c. in partem ivimus, & habito consilio reversi judicavimus pugnam in hoc casu locum non habere, tum quia inter Langobardos erat quæstio, tum quia de his, quæ non viderant Teanenses, pugnare non debebant.* Et hinc est, quod Alfonsus Comes Pictavensis concessis privilegiis villæ Ricomago Ann. 1270. expresse *cap. 6. Item quod nullus habitans in dicta villa de quocunque crimine appellatus vel accusatus fuerit, teneatur se purgare vel defendere duello, nec cogatur ad duellum faciendum, & si refutaverit non habeatur pro convicto.*

Pag. 52. *in loco, ubi Comes solitus fuit sedere in judicio, ubi judicavit causas Frisonum.* In pago Werrega Sibrandus Leo ait. *to. 6. Analect. pag.* 372. *loco palustri & arundine obsito, Frisiis strenue pro aris Socisque dimicantibus. Unde & pago,* inquit, *nomen inditum, Werrega, hoc est, pagus fortiter sese defendens, quum antea Ravier diceretur.*

Pag. 55. *& commisit ei ex parte militia & civitatum &c.* Cur commisit tam festinanter? Ut obtingeret ei lautius & splendidius conjugium, & propter alias rationes expressas literis hujusmodi:

Margareta *bi der genaden Gods Keyserinne van Romen, Gravinne van Heynonuven, van Hollant, van Zelant, ende Vrouuve van Vriesland,*

doen

doen kont allen luden, dat wi aensien, dat onse lande, Graefschepe, ende Heerlichede van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslent seer beswaert ende beladen zyn met orloghe, met stoude, ende met alrehande saken, soo dat si wel behoefden eens Lantheeren, die dagelicx bi hem ware, ende diese mit machte ende mitten swaerde bescermde, ende diese te rechte settede ende holde, ende om sonderlinge liefde, die wi hebben tot Hertoge Wiliam *van Beyeren, Palyasgrave op den Rhyn, onsen lieven sone, den wi bi rade ende bi willen ons liefs Heeren des Keysers, daer Godt die siele of hebben moete, onsen gerechten erfname makeden na onsen dodt van allen onsen Graefscappen van Heynouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van onsen Heerlichede van Vrieslant mit allen heuren toebehooren, ende om ruste ende om oirbaer onser gemeenre Landen voersz, ende ooc om dat wi ne gaerne wel gegoet ende gevordert sagen, om dat hi ten beteren ende ten eerliken huwelyck doen mochte, ende dat lants orber te berechten, dat wi voir ons ende voir onse nacomelingen mit goeder voorsienichede, ende by onsen ghemenen rade, ende bi onse vrien wille Hertoge* Willem *van Beyeren Palaysgrave op den Rine, onsen lieven sone voorsz. opgedragen hebben, ende opdragen, ende tot synre behoef quite gescouden hebben, ende quite scelden, ende hem ghegheven hebben, ende geven mit desen tegenwoordigen brieve onse Graefschap van Hollant, van Zeelant, ende onse Heerlicheyt van Vrieslant, geheel ende al Oostvrieslant ende Westvrieslant,*

mit allen hoeren toebehooren, hooghe ende laghe, herscape, gericht, lant, lude, ende Stede, poorten, dorpen, husen, borghe, vesten, verval, besterfte, boeten, leen, ende eygen, renten, erve, pacht, tienden, wildernesse, hernesse, moerdyc, uytlant, bedyct, ende onbedyct, te lande ende te vvatere, besocht ende onbesocht, vercregen ende onvercregen, ende hoe sy gelegen syn, iof geheiten, hem ende sine nacomelingen vrilike te behouden, te bruken, ende te besitten tot evvelicken daghen, also alst onse Voirvaders vvilneer Graven aldair, dair Godt die sielen of hebben moete, ende vvi, te houden plegen, ende hem ende ons toebehoirden, ende toebehoirt te houden, ende also vvy't van onsen lieven Heere den Keyser, daer Godt die ziele of hebben moet ontfengeu, ende als hy't ons verliede ende verleende, maer onsen Graefscippe van Heynouwen mit allen, dat daer toebehoirt, vvillen vvi behouden, also langhe als wi leven, ende na onse doot sal onse Graefscip van Heynouwen voersz mit allen hoeren toebehoren comen op onsen lieven soone Hertoge Willem *voorsz. Ende bidden allen deu ghenen van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant, edel ende onedel, Ridderen ende Knapen, Steden, poirten, dorpen, ende gemeenlic allen luden van den voergenoemden landen, ende allen den ghenen, die dair toebehoren, dat sy Hertoge* Willem *onsen lieven sone voersz hulden, sweren, ende manscip doen, ende heur goet ende heur leene van hem ontfane, ende hem in allen saken stercken, gehulpich, geboirlick, vorderlic, ende onderdanich syn, alse goede trouwe lude, hoeren gerechten Heere schuldich zyn te doene.*

ne. Ende want wi willen, dat Hertoge Willem *voersz. ende sinen nacomelinghen alle dese voergenoemde voerwairden ende gifte vaste ende gestade gehouden worden ende bliven tot ewelicken daghen, so hebben wi desen brieff open besegelt mit onsen grooten Keyserlicken segel, ende mit onsen anderen seghel, dien wi ghemeenlic plaghen te bruken in Hollant, in Zeelant, ende in Vrieslant, ende geven over alle recht, brieven, ende privilegien van geistliken rechte, ende van wairlicken, voir ons ende voir onse nacomelingen, die onsen lieven sone Hertoge* Willam *vaersz. of sine nacomelingen jegens dese voirsz. voirwaerden ende giften te doen comen mochten. Ende alle dinghen sonder argelist. Ende om die meerre sekerhede hebben wi gebeden ende bidden, alse mannen ende Steden der Graefscipen, ende der Heerlicheden ende landen voergenoemt, Heren Ianne van Heynouwen, Heere van Byamont onsen lieven Oem, Heeren Ianne, Heer van Arckel onsen neve, Heeren Willem van Duvenvoirde, Here van Oesterhout, onsen trouwen Camerlinc, Heren Airnde Here van Yselsteyne, onsen swager, Heren Ian Persyn Here van Waterlant, Here Ianne Heere van Egmonde, Here Ianne van Polanen Here van der Lecke, Here Dideric van Brederoode, Heren Gerit van Eemskerk, Heren Ian van der Wateringhe, Heren Philips van Polanen, Heren Claese ende Heeren Florens van Borselen, Heren Clais Kervinc van Reymerswale, Heren Ianne, Heren Raesse, ende Heren Aernd van Gruningen, Here Gheryt van der Maelstede, Heren Herbaren van Node, Heer Iacob*

van der Binchorst, Heren Gheryt van Haemstede, Heren Ianne den Mulnair, Heren Airnd van Duvenvoirde, ende Heren Willem van Outshoirne Ridders, ende Diric van Wassenaer Borchgrave van Leyden, Ian van Heemstede onsen neve, ende Daniel van der Merwede Knapen, den Steden van Dordrecht, van Middelburch, van Zirixze, van sinte Geerdenberghe, van Delff, van Leyden, van Hairlem, van Alcmaer, van Amstelredamme en van Oudewater, dat si dese voirsz opdrachte, gifte, ende voirwaerden mit ons besegelen willen. Ende wi Ianne van Heynouwen, Heer van Byamont, ende wi andere Ridderen ende Knapen, ende Steden voirsz, om bede willen onser liever Vrouwen der Keyserinnen voersz, ende in kennisse der waerheyt hebben desen brief besegelt open mit onsen segelen, ende alwair dat sake datter een of twe, of meer ane gebraken, die desen brieff niet besegelt en hebben, dat en soude Hertooghe Willem *voersz noch sinen nacômelingen tiegens dese voersz gifte niet deren, maer sullen vast ende gestade gehouden worden ende bliven, ghelike of syt alle besegelt hadden. Gegheven te Monicken in Beyeren op den vyfden dach van der maent, diemen hiet Ianuarius int jaer ons Heeren* CIↃ. CCC. *ende acht en viertich. In oerconde desen brieve besegelt mit onsen segelen. Gegheven tot sinte Geerdenberghe op anser Vrouwen dach annuntiationis int jaer voersz.*

Ibid. *Post hoc anno* CIↃ. CCC. XLIX. *profectus est Wilhelmus, &c.* Si fides publico instrumento matri regimen rursum cessit. Cur cesserit, ait ipse, & audiamus, si placet:

Willem

Willem *Hertoghe van Beyeren, Palaysgrave bi den Ryne, verbeydende der Graefscap van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende der Heerlichede van Vrieslant, alle welgeboren luden, Ridderen, Knapen, Steden, ende gemeenten van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant, mit goeder jonste. Wi doen u te wetene, dat onse lieve Vrouwe ende moeder die Gravinne van Henegouwen, van Hollant, van Zelant, ende Vrouwe van Vrieslant, die voersz. Graeflicheden van Hollant, van Zeelant, ende die Heerlichede van Vrieslant bi sekere ende besprokene voerwaerden, dat wi hoer houden souden, wes si ons gegheven hadde te beleden ende te bedriven, alse verre als wi hoer alsulcke voerwaerden, als die brieve dair of in hadden, deden besegelen mit ons liefs Oems segel des Heren van Byamont, ende anders vele Ridderen ende Knapen, ende der Steden segelen van Hollant ende van Zelant, als die brieve daer of spreken, die dair of gemaect waren, die voirwaerden haer te houden geheel ende al sonder immermeer daer tiegens te comen, of in enigen gebreke daer of te wesen. Om welcke saken sommighe Ridderen, ende Knapen, ende Steden van den lande van Hollant ende van Zelant ons hulden ende swoeren bi hoiren ede, alse voir hoiren gerechten Heere ons te houden, ende dair in te helpen, ende te stercken. Ende want wi bi rade sommige onser lude onser liever Vrouwen ende moeder voersz. hoir beloften ende voirwerden niet en hielden, ende oec die letteren, als wi geloefs hadden, bi onsen lieven Oem ende Ridderen ende Knapen ende Steden voirsz. niet besegelt en worden, ende onse lieve Vrouwe ende*

de

de moeder selve gecomen is in haren lande, als gerechte Lantsfrouwe die te berechten, so verdragen wi ende verlaten alle dieghene, Ridderen, Knapen, ende Steden, die ons als voorsz. is gesworen hebben, alle hoere ede, sekerhede, ende beloften, die si ons dair of gedaen hebben, ende sceldense daer of quite, ende begheren, ende bidden hem allen, ende een ygeliken bysonder, dat si onser liever Vrouwen ende moeder gehoirsaemich ende onderdanich zyn, alse hoirre gerechten lantsvrouwen, ende dragen op onser liever Vrouwen ende moeder voersz., alle beveelnesse, die si ons daer of ghegheven hadde. In oorconde desen brieve besegelt &c. Ghegheven tot sinte Geerdenberge des Manendachs na sinte Matheus dach ewangelista in jaer CIↃ.CCC. *ende* L. *Dese brief is onder der Stede van Dordrecht.*

Sed Dux animi inconstantis, postqnam cessit, pœnituit, remisso interim Præfectis, quo obstricti ipsi, juramento.

Willem *Hertoghe van Beyeren, Palensgrave van den Rine, verbeydende der Graeflicheden van Heynouwen, van Hollant, van Zeelant, ende der Heerlichede van Vrieslant, maken cont ende kenlick allen luden. Wair dat sake, dat wi onser liever Vrouwen ende moeder der Keyserinnen niet genoech en deden van alsulcker veirwaerden, ende geloften, als tusschen haer ende ons gemaket zyn van der Graeflicheden van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende der Heerlicheden van Vrieslant, iof dat wi van den ghemenen lande ende Steden niet ontfangen en worden, alse sede ende gewoonte is, So is onse wille ende consenteren, dat die goede lude*

van

van der Stede van Dordrecht gemeenlike van ons on-gelast bliven van allen ontfangen manscap, ende e-den, die si ons gedaen hebben, ende dat si onser lie-ver Vrouwen ende moeder voersz. houden ende doen alle dat sy hoir sculdich syn te doene, als hoerre ge-rechte Lantsvrouwe, sonder enigen evelen moet van ons dair of te hebben, of van ymande van onsen weghen. In kennisse hier of om dat wi willen, dat dit vaste ende gestade blive, ende wel gehouden, so hebben wi desen brief open besegelt mit onsen segel. Gegheven tot Dordrecht int jaer CIↃ. CCC. XLVIII. *des Sonnendachs na half vasten, die doe was opten negenentwintichsten dach in Meerte.*

Nec nescius Dux facti, postquam suasu pravorum hominum bellum animo agitavit, pulsurus matrem provinciis, operam dedit quantum posset, ut reciperet quicquid scriptum ad Præfectos urbium arciumque, ut relicturo se imperium matri servarent fidem. Et certe ejusmodi tum passim, quæ Medioburgo ad eum missæ:

Lieve Heere wilt weten, dat Heer Gisebrecht de Proost in Middelburch ons brochte enen brief van uwer weghen van geloove, dat was dat ghi begeer-det als hi seyde, dat wi hem overgeven wilden brie-ven, die wi van u hadden, dair ghi die Graefscap voirtyts mede quite gescouden soudet hebben, daer wi u of laten weten, dat wi onversien waren van desen saken, ende dusdanige brieve niet rede gevin-den en conden. Oec weten wi, dat alrehande voer-waerden tusschen uwer moeder ende u voertyts wa-ren, daer ons alrehande brieve op gesent ende gegheven

zyn

zyn van onser Vrouwen uwer moeder, ende van u lieve Heere. Ende hebben u ende Heer Gisebrecht *sommige brieve getogen, die wi hebben van u, des wi u Copien senden hier in besloten. Welke brieve wi op dese tyt niet overgeven en dorren, noch en mogen, omme die luden wille gemeenlike in die Steden dat sint op spreken, want wys ongewone hebben gesien brieve over te leveren, die men der Stede sendet, ende wi ons om t'beste ende om uwer eeren wille te nauwer hoeden moeten. Maer lieve Here wanneer ghi in Hollant coemt, ende wi bi u syn mogen, ende bi uwen ghemenen rade ende Steden willen wy's geerne spreken, ende doen daer mede dat beste is, dats u wel genoegen mach. Oec mede want wi u gesworen hebben, so meenen wi ummer mit siele ende met live bi u te bliven ende te doen, dat wi schuldich zyn te doen, ende sullen of Godt wil die brieve also bewaren, datter u eere in bewaert blive, ende ghenen stoot noch hinder daer af en come. Ende lieve Here wilt des int goede nemen, want wy't doen om t'beste. Ende bewaer u siele, u lyf, ende eere altoos. Ghegheven s'Woensdachs na misericordia.*

Pag. 136. *conjugem habuit Machteldam filiam Ducis de Lancaster ex Anglia.* Henrici Ducis hæc primogenita. Petiit eam in matrimonium Wilhelmus Dux per legatos, dominum de Egmunda, & Gerardum de Heemskerck. Desponsarunt Dux Henricus & rex Angliæ Eduardus. Iter deinde Dux Wilhelmus, ut impleret quicquid pactus, in Angliam adornavit, tantum nuptiis his consecutus, ut inter An-

glos

glos & Hollandos fœdus multum coiret arctius, ut ex iis, patet, quæ sequuntur.

Eduardus *Dei gratia Rex Angliæ &c. Ad universorum notitiam cupimus pervenire, quod nos promisimus & bona fide promittimus per præsentes Venerabili viro Iohanni Abbati monasterii Egmondensis, nec non nobilibus viris* Iohanni *Domino de Egmonda Baroni*, & Gerardo *de Heemskercke militi, ac etiam omnibus aliis & singulis procuratoribus ac Nuntiis specialibus dilecti nostri consanguinei Ducis Bavariæ in regnum nostrum Angliæ per ipsum transmissis dilectam nostram consanguineam* Machtildem *legitimam filiam primogenitam consanguinei nostri carissimi illustris* Henrici *Ducis Lancastriæ præfato Duci Bavariæ dare & deliberare ducendam in uxorem legitimam & contoralem in adventu ipsius* Wilhelmi *indilate per nos dotandam juxta arbitrium nostrum rationabiliter & honeste. In cujus rei testimonium has literas nostras fieri fecimus patentes Datum in palatio nostro Westmonasteriensi* XII. *die Novembr. anno Regni nostri Angliæ* XXV. *Regni vero nostri Franciæ* XXII.

Nos Edaurdus *Dei gratia Rex Angliæ &c. universis, ad quos præsentes literæ pervenerint, facimus manifestum, quod cum illustris Wilhelmus Dux Bavariæ consanguineus noster carissiemus ad nos in regnum nostrum Angliæ ex certis causis sit venturus, nos volentes securitati ipsius Ducis & aliorum in comitiva sua venturorum providere, suscepimus ipsum Ducem, homines, naves, equos, hernesia, & res suas quascunque, in veniendo in* ipsum

ipsum regnum nostrum Angliæ, seu quemcunque districtum nostrum alium, ad nos, ubicumque fuerimus transeundo, morando, & redeundo, quandocunque placuerit suæ voluntati, in protectionem ac defensionem nostram specialem, nec non in salvum & securum conductum nostrum, promittentes eidem & suis in verbo regio prædictum conductum tam per nos quam per nostros bona fide inviolabiliter observare, quamdiu voluerint, morando, veniendo, & redeundo, quandocunque sibi placuerit, non obstantibus quibuslibet causis sive occasionibus diversis emergentibus, sive emersuris; suis negotiis perfectis, seu etiam imperfectis. In cujus rei testimonium has literas nostras fieri fecimus patentes. Datum in palatio nostro Westmonasteriensi XII. die Novembr. anno regni nostri Angliæ vicesimo quinto, regni vero nostri Franciæ XIV.

Eduardus *Dei gratia Rex Angliæ, & Franciæ, & Dominus Hiberniæ, universis & singulis Admiralibus, Vicecomitibus, Majoribus, Ballivis, Ministris, Dominis, Magistris, & Marinariis navium, ac aliis fidelibus suis tam in terra quam in mari infra libertates, & etiam ad quos præsentes literæ pervenerint, Salutem. Sciatis quod nos considerantes amicitiam & benevolentiam, quam in hominibus* Hollandiæ & Zelandiæ *erga nos & subditos nostros dicti nostri Regni Angliæ hactenus invenimus, & in futurum invenire speramus, ac provide cupientes ipsorum hominum securitati & quieti infra potestatem nostram ubilibet providere, suscepimus eosdem homines tanquam*

quam nostros amicos & benevolos & eorum bona quæcunque, & in mari & in terra, veniendo infra regnum & potestatem nostram, morando, mercandizando, negotia sua prosequendo, & abinde pro voluntate sua ad propria redeundo, in potestatem & defensionem nostram specialem, nec non in salvum & securum conductum nostrum. Et ideo vobis injungimus, quod prædictos homines & eorum quemlibet veniendo in prædictum regnum nostrum & potestatem nostram, ibidem morando, mercandizando, & alia negotia sua prosequendo, ac abinde ad propria redeundo, ut veros amicos nostros & benevolos amabiliter gestu & facto curialiter pertractantes, ipsis vel eorum alicui in personis vel rebus suis non inferatis, seu quantum in vobis est ab aliis inferri permittatis, injuriam, violentiam, arrestum, damnum aliquodve gravamen, sed eos potius in justis querelis suis & actionibus manu teneatis, protegatis, & defendatis, ac salvum & securum conductum præbeatis, cum per ipsos vel eorum aliquem ex parte nostra fueritis requisiti. Et siquid forsitan eis forefactum aut alias injuriatum fuerit, id eis pro viribus debite reformari & indilate corrigi faciatis, dum tamen erga nos & nostros subditos bene se gerant, & costumas de bonis & marcandisiis suis debitas solvant, ut debebunt. In cujus rei testimonium has literas fieri fecimus patentes. Datum apud Westmonasterium XVII. *die Iulii anno regni nostri Anglici* XXV. *Regni vero nostri Franciæ* XII.

Sponsa jam Mechtildis Ann. 1351. sequenti vero demum uxor. Henr. de Knygthon Cano-

nicus Leycestrensis ad d. Ann. *Matildis filia nobilis ducis Lancastriæ Henrici desponsata est Wilhelmo duci de Seland.* Idem ad Ann. 1352. *Dum igitur dux Lancastriæ tenderet versus Sprusciam Dux Selandiæ Willielmus venit in Angliam, & de consilio Reginæ desponsavit Matildam seniorem filiam Ducis Lancastriæ cum magna nobilitate honoris in capella Regis apud Westmonasterium, & duxit eam secum in Selandiam.*

Pag. 137. *mandabant Alberto de Bavaria fratri dicti Comitis, ut veniret & administraret Comitatum.* Triplici jure nixa Alberti successio & Procerum voluntate, & fratrum mutuis de ea pactis, & patris hoc Ludovici Imperatoris decreto:

Nos Ludovicus *Dei gratia Romanorum imperator semper Augustus. Ad universorum notitiam cupimus pervenire, quod nobis sedentibus cum proceribus nostris in oppido nostro Franckinford pro tribunali comparuit coram nobis illustris* Ludovicus *dux Bavariæ primogenitus noster ex præclara Margareta Romanorum Imperatrice conthorale nostra karissima procreatus, libere & spontane renuntians omnibus juribus & consuetudinibus, quæ vel quas habere posset aut poterit in futurum in Comitatibus Hollandiæ, Zelandiæ, & Dominio Frisiæ, necnon hominibus eorundem, ad opus illustris Wilhelmi Ducis Bavariæ fratris sui secundogeniti nostri, sic quod post obitum prædictæ conthoralis nostræ karissimæ matris suæ succedat eidem absque ulla contradictione atque scrupulo in dictis Comitatibus, Dominiis, & hominibus sæpedictis, Et si prædictum*

Wil-

Wilhelmum *filium nostrum absque herede decedere contigerit, quod Deus avertat, tunc* Albertus *Bavariæ Dux inclytus tertiogenitus noster eidem succedet in Comitatibus, Dominiis, & hominibus sæpedictis, & sit de gradu in gradum subsequenter, omnibus dubiis, quæstionibus, & litibus procul semotis. Hæc etiam omnia & singula supradicta Imperiali auctoritate confirmamus, approbamus, & ratificamus harum testimonio literarum. Hujus rei testes sunt venerabilis* Henricus *Archiepiscopus ecclesiæ Mogontinensis, Princeps & Archicancellarius noster, spectabiles viri* Gerlacus & Adolphus de Nassou, Rudolfus *de Voertheim,* Wilhelmus *&* Wilhemus *de* Montfoert *Comites, & strenui viri,* Thomas *de Fronsperg,* Conradus *de Pfaltheim, &* Volkerus *de Gundelstinge milites, fideles nostri, cum pluribus aliis fide dignis. In cujus etiam rei testimonium præsentes literas conscribi, & majestatis nostræ sigillo jussimus consignari. Datum Frankinford septima die mensis Septembris Anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo sexto, Regni nostri anno* XXXII. *Imperii vero* XIX. *Et nos Ludovicus Dux Bavariæ antedictus ad majoris roboris firmitatem promisimus, & tenore præsentium promittimus omnia & singula superius annotata inviolabiliter observare, præsentes etiam literas una cum Serenissimo domino Domino Ludovico Romanorum Imperatore, Genitore nostro karissimo, sigillo nostro duximus roborandas loco, die, & annis prænotatis.*

Pag. 139. *fecit decapitari Dux Albertus dominum de Adinghen in Hannonia.* Guilelm. de Nan-

Nangis apud d' Achery *to.* 11. *Spicil.* vocat dominum de *Angujen*, sed perperam, ut & perperam refert id ad Ann, 1363. Perperam Ducem Albertum vicem patris sui ait functum. *Iis*, inquit, *temporibus delatus est dominus Engebertus dominus de Angajen versus Brabantiam apud ducem Albertum filium quondam Ludovici ducis Bavariæ, qui olim usurpaverat imperium contra voluntatem ecclesiæ, locum tenentem pro patre suo Comite Hannoniæ in illis partibus Hannoniensibus, quod dictus dominus de Angusen nobilis Princeps, & satis strenuus miles, aliquas proditiones conspiraverat contra terram & Comitatum Hannoniæ, qua de causa dictus Dux Albertus cepit eum nocte in Beyuzensi juxta Valentianas ad tres leucas, & in castro ibidem capite truncatus est sine judicio, & sine mora multa; qua de causa timuerunt multi de partibus illis, ne multa mala orirentur super patriam illam in futurum, quia de magno genere & nobili erat dominus ille in partibus memoratis.* Refert etiam, ut Auctor hic, ad Ann. 1366. interpres Belgicus Io. de Beka *to.* 5. *Analect.*

Pag. 140. *Et interfectores fugerunt ad castrum de Altena.* Non mirum. Castrum id jam pridem in conscii cædis potestate Ducis scilicet Wilhelmi. Ex rationibus anni 1387. Alberto Duci redditis: *Item des Sonnendachs na inventio S. Crucis enen bode gesant uten Haghe aen Willem van Cronenburch met myns Heeren brieve, om hem te laten weten, dat hi des Maendachs daer na tot Woerden comen soude met vyf hondert* ge-

gewapende mannen, uit den lande van Heusden om bi minen Heere van Oostervant te wesen, want men op die tyd hulden soude, ende ontfaen tot enen Heere van Althena. Hem gegeven, want hy haestelick lopen moste een gulden. & mox. *Item des Sondachs daer an myns Heeren brieven gesent na de Steden van Delft, Rotterdam, Sciedam, Dordrecht, ende St. Geerdenberghe, ende aen den Baillin van Zuithollant, om hem te laten weten, dat hi alsulc volck, als myn Heere geboden hadde him te senden, des Woensdachs na tot Wondrichem, ende voor dat huys tot Althena te wesen, t'huys laten soude, want die Heere van Heurne minen Heere toegeseyt hadde, dat huys tot Althena over te laten. Item gesent van den Haghe met myns Heeren brieven van den Heere van Oestervant in Henegouwen, om hem te laten weten, hoe dat die Heere van Heurne in myns Heren genade gecomen was, ende minen Heere toegeseyt, dat hi hem dat huys te Altena overleveren soude.*

Pag. 143. *Anno domini* CIↃ, CCCC. II. *collegit dux Albertus exercitum magnum cum Trajactensibus.* Cum urbe fœdere prius inito, quod tabulis publicis comprehensum accepi hujusmodi:

Aelbrecht *by Gods genaden Palsgrave opten Rhyn, Hertoge in Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende Heere van Vrieslant, ende Willam van Beyeren, van Henegouwen, ende van Hollant, by der selver genaden Grave van Oestervant, maecken kondt ende kennelyck allen luden, dat wy met goeden voersien* Stadts Copy-boeck fol. 172.

 ende

ende wel beraeden, ende by wil ende goetdunken onser Raede ende Steden gunstelyck overdragen zyn met der Stadt van Utrecht ende horen Borgeren, alse van alsulcken gebreecken ende vercortinge, als sy ende wy ende elck bysonder hebben aen Johan Heere t' Arckel. In den eersten so sal die Stadt van Utrecht ende horen Borgers voersz. overmits der gebrecken ende vercortingen voersz. onse hulpers wesen op haer selfs gewinne ende verlies opten Heere van Arckel *voern. ende op allen synen hulpers, ende sullen mit ons besit doen voor des Heeren Slote van Arckel nu ende tot anderen tyden, alsó langhe alse dit oorloge duert, daer dat vyve van onsen Rade alse den Heere van* Vianen, *den Heere van* Montfoorde, *den Heere van* Wassenaer, *Haren* Henrick *van der Lecke, ende* Philips *van den* Dorpe, *ende drie van der Stadts Raede voirsz., alse* Gerrit Vrencken, Gysebrecht *over de* Vecht, *ende* Wouter Grawaert *nutte duncken sal. Ende so wanneer dat wy ofte onse vrinden, ende die Stadt van Utrecht voersz. t'samentlyck in den velde syn, so wes vangen dat dan gevangen worden in den velde; ofte op den Slooten, ofte wes have ofte goet datmen crege, dair onse luden ende hulpers tesamen over waren, ende onderlinge daeromme twyden ende sceelden, dat sonde gaen naer wysinge ende goetduncken van ses mannen, die men daer toe nemen soude, alse drie van onser wegen, ende drie van der Stadts wegen van Utrecht, Ende waer dat die sesse niet over eendragen en conden, so soude die Heer van* Vianen *daer een Overman of wesen. Ende*

mit

mit welcke drien dat hy wyst, dat sullen wy op beyden syden houden ende volgen. Ende waert dat wy ofte die Stadt van Utrecht voirsz. vianden cregen om deser voorseyden saecken wille, daer sonden wy malcanderen trouwelyck of bystaen, ende in te hulpe comen na gelegentheyt der selver saecken van den vianden. Ende waert dattet ons ende der Stadt van Utrecht voersz. ontstonde, ende den Heere van Arckel voersz. ghene Sloten of en wonnen, ende sonder vrede, soene, ofte bestant uyt den velde scheyden, so souden wy metter Stadt van Utrecht een bastie opslaen in den Sticht van Utrecht neffens Everstein, *ende die becostigen ende besetten met hem half ende half, alsoo dat beyde landen daer mede bewaert waren dit voernoemde oorloge uyt. Vuert so en sullen wy soene, voorvuaerde, vrede, noch bestant geven noch maecken, noch laten maecken in geenre vuys metten Heere van Arckel, met Willem synen soon, noch mit hare hulperen, ten sy by vuille ende consente der Stadt van Utrecht voersz. Ende alle dese voern. puncten, voorvuaerden, ende elck punct bysonder hebben vuy gelooft, ende gelooven voor ons, ende voor onse nacomelingen der Stadt van Utrecht voersz. vast ende gestade te houden, ende niet te verbreecken in geenre vuys. In oirconde desen brief besegelt mit onsen segelen hier aen gehangen. Gegheven in den Haghe op ten 23. dach in Iunio in jaer ons Heeren* M. CCCC. *ende tvve.*

Et tanti tum Ultrajectum. Dux Albertus in eo totus, ut quovis modo Ultrajectum ad id bellum impelleret, aliis adhuc privilegiis, & quæ magni momenti, ob id tantum concessis.

Aelbrecht &c. maken cont allen luden. dat vvy om sonderlinge gunst, liefde, ende vrientscap, die vvy ende onse ouders gehadt hebben, ende vvy noch hebben totter Stadt van Vtrecht, ende horen Borgeren, ende om sonderlinghe trouvven dienst, die sy ons doen sullen in onse oorloge t' Arkel, so hebben vvy mit goeden voersien ende vvel beradea, ende bi vville, consent, ende goetduncken ons liefs Soons Willem van Beyeren Grave van Oistervant, ende anders onser Rade gegheven, ende geven mit desen tegenvvoordigen brieve, voir ons ende voir onsen nacomelingen tot evvigen daghen duerende der Stadt van Vtrecht, ende allen hoiren Borgeren, dat vveerlike personen syn, alsulcke gratie, privilegien, ende vryheden, als hier nae geschreven staen, over al in den onsen te vvater ende te lande. In den eersten dat die Borgeren van Vtrecht vdersz. varen ende keren sullen op hoir oude tollen, dat is te verstaen, dat sy geven sullen van elken hoet tarvve, rogge, of vvitter ervveten, tvvalif penningen Hollants, van elken hoet garsten, ofte grauvver ervveten acht penningen Hollants, van een hoet haver vier penningen Hollants, van een roede wyns tvve corte vate, voir een roede XVII. scellingen Engels, ende van elcker roede een half take vvyns, of ses penningen Hollants voor die half take vvyns, ende dat gelt of vvyn te nemen sel staen aen onsen Tolnair, ende daer toe van elker roed derdalven penning Hollants. Item van enen scepe voir zyn roeder tol acht penningen Hollants. Item van enen scarlaken sestien penningen Hollants. Item van een pack pelterien seven scellingen ses penningen Hollants. Item van enen dubbel-

dubbelden geverweden laken acht penningen Hollants. Item van enen stryptien ofte blauwen laken vier penningen Hollants. Item van enen witten laken ofte ghisel zay twee penningen Hollants. Item van eenre manhave, marcerien, twee huven, twee paer hantscoen, twee scellingen Hollants, sulcx payements, als wy gemeenlic van onsen tollen nemen. Ende van anders allen goide, dat sy voeren, sullen sy geven den honderſten penninc, voir die eerste tollen, daer sy voir comen, ende daer selmen hem geven des tolners teycken, ende dair mede sellen sy die vaert mit dien goede vry varen voir anders die ander tollen, die in onsen lande gelegen syn. Voirt sulc seggen als voirtyts opter Hoghewoert *bi Utrecht geseit wort, ende na in der soene van* Giidenburch *verclairt wort roerende* † *van den dienst, die ons die Stadt van Utrecht doen soude, of vier hondert ouder scilden s'jaers dair voir te geven van dien dienst, ende van dien vier hondert oude scilden s'jaers voirsz, so sceldtn wy der Stadt van Utrecht, ende hoiren Borgeren voirsz clairliken quyt tot eewigen daghen, voir ons ende voir onsen nacomelingen. Voirt so en selmen die Borgers van Utrecht hoir lyff, noch hoir goet, niet besetten, becommeren, noch beclaghen* * *tusschen der* Noede *ende* Bodegraven, *ende also voert daer en binnen omgaende in den onsen, ten wair dat enich van hem ons broekich worde, dat kenlic waer, dat mochten wy houden, ende rechten aen den ghenen, die ons bruekich worde, ende niet sinen goede, noch aen niemants goede anders. Ende waert dat enich van onsen ondersaten binnen den*

† Vid. *lib. de jur. glad. cap.* 14. *p.* 402.

* Vid. *lib. de jur. glad. cap.* 35. *pr.*

merckes voirsz. t' Utrecht ten recht beset werde, dair zellen sy tot sulcken recht of staen als die ghene, die in den Sticht van Utrecht geseten syn, also alst van onts geweest heeft. Mede so selmen der Borgeren erve van Utrecht in onsen lande van ghenen oncost scatten, ofte gelt af nemen tot eenigen reysen, ofte enraet tot eniger tyt, ten wair dat wy een gemoene scattinge deden over al in onsen landen, ofte van banwerc, so sonden se gelden gelicken andere Landen, ende desgelycx so selmen onser Ondersaten lant in het Gestichte van Utrecht weder doen. Voort alsulck seggen als Hertoghe Eduwairt *van Gelre voirtyts geseit heeft tusschen ons aen die een side ende den Gesticht ende der Stadt van Utrecht aen die ander side, dat seggen sal claerliken uyt ende doot wesen, ende dair hebben wy der Stadt voirsz. dien brief, die wy dair of hadden, overgegeven, ende quytgesconden tot behoeff des Gestichts ende der Stadt voirsz. Alle dese voirsz. punten ende voirwaerden, ende elc punt bisonder hebben wy geloift ende gelovan voir onse nacomelingen der Stat van Utrecht ende horen Borgeren vast ende stade te houden tot ewwigen dagen, ende niet te verbreken in eniger wys, ende hebben des onsen segel aen desen brief doen hangen tot eenre oercconde der waerheit. Ende want wy* Willem *van Beyeren Grave van Oistervant voirsz. lyen ende kennen, dat onse lieve Heer ende Vader voirsz. dit by onsen rade, wille, ende consente gedaen heeft, gelyck voirsz. staet, so geloven wy mede voir ons ende voir onse nacomelingen der Stadt van Utrecht voirgenoemt dit vaste ende stade te hou-*

houden tot ewighen daghen, ende niet te verbreeken in geenre wys, ende hebben des onsen segel mede aen desen brief doen hangen. Ende om die meerre seeckerhede ende vestenisse wille soe hebben wy Hertoge Aelbregt *voirnoemt bevolen ende gebeden onsen lieven, getrouwen, Steden, alse Dordrecht, Hairlem, Leyden, Delf, Middelburch, ende Zierinxee, desen brief mit ons te besegelen mit horen segelen. Ende wy Borgemeesters, Scepenen, ende Rade der Steden van Dordrecht, van Hairlem, van Leyden, van Delf, van Middelburch, ende van Zierixze voirsz hebben bi bevelinge ende om beden wille ons liefs genadichs Heeren van Hollant voirgenoemt elc onser Stede segel mede aen desen brief gedaen. Gegheven in den Haghe opten* XXIV. *dach in Junio anno* CIↃ. CCCC. *ende twee.*

Nequod autem hæreret dubium, de quo posset deinceps moveri quæstio quibusdam additis Dux Wilhelmus ea, quæ obscura, declaravit mox apertius alia adhuc charta.

Willem *van Beyeren, van Henegouwen, ende van Hollant bi der genaden Goits Grave van Oistervant maken cont ende kenlic allen luden, dat wy om sonderlinge gunst ende vrientscap te handen geloift hebben, ende geloven mit gooden trouwen der Stadt ende den Burgeren van* Utrecht, *alse dat wy alsolanghe als onse Heere ende Vader in levenden lyve is, ende na zynre doot, alse lange als wy in levenden lyve syn niet gehengen en sellen, dat hem ymant oorloge uyt ons liefs Heern ende Vaders landen, Steden, ende Heerlicheden, so waer dat die gelegen zyn, ende dair geen hulpe toe doe tegens der Stat*

van

van Utrecht voirsz, en oic nieman gehengen en souden op hem scade te doen uyt den landen, Steden, ende Heerlicheden voersz, ende hoir Borgeren altoos veylich sullen laten varen ende keren mit hoeren lyve ende goede binnen den Lande, Steden, ende Heerlicheden voersz, uitgenomen datmen elcken man van scade ende van sconde een onvertogen recht doen sel, behoudelic den Burgeren van Utrecht sulc recht ende vriheden, alse onse lieve Heer ende Vader hem bi onser goetduncken gegeven heeft tusschen Noede *ende* Bodegraven, *gelike die brieve dair of inhouden, die zy dair off hebben, mer waer dat saecke dat onse lieve Heer ende Vader ofte wy den Bisscop van Utrecht eerst aentasten ende oirlogen wouden, ende des niet te besceyde comen by geliken luden, die wy aen beyden siden daer toe setten sullen, so mochten sy den Biscop helpen horen Heer of sy wouden, also verre als hyt vervolgede an de Ecclesie, Ridderen, Knapen, ende der Stat, als hy sculdich wair te doen, ende alst also verre vervolcht wair, dat onse lieve Heer ende Vader, of wy ende syn lande, Steden, ende Heerlicheden voirsz niet te besceide comen en wouden, alse voirsz is, ende die Bisscop voirsz der Stat also vervolcht hadde, dat sy syn hulpers werden wouden, soe souden syt onsen lieven Heer ende Vader ofte ons veertien dagen te voren weten laten, eer dat sy ons aentasten, ofte onse lande, Steden, ende Heerlicheden voirsy deren mochten, ofte onsen Heer ende Vader voirsz, ofte wy hem, ende dair en tenden souden dese voirwairde quyt wesen. Ende geviele oic enich*

stoet

stoet tusschen der Stat voirsz, ende onsen lieven Heer ende Vader, ende ons, ofte den Landen, Steden, ende Heerlicheden voirsz, dair en zelmen niet om oirlogen, mer den die in gebreke wair soudet een den anderen versoecken, ende binnen viertien dagen ten langsten sullen wy van elker side twe man van onsen Rade setten dat te bescesden, ende te vergaderen tot eenre geliker stede, ende en overdroegen syt niet binnen veertien dagen, na dien dat sy te gader quamen, of daren binnen niet en koren enen geliken Overman, so sellen sy tenden die veertien dagen, also verre als die Stadt in gebreke is in varen t'Utrecht, niet van dane te sceyden, voer dat si enen geliken Overman gekoren hebben, ende dat seggen geuyt. Wair ooc dat sake dat onse lieve Heer ende Vader, of wy, ofte die Landen, Steden, ende Heerlicheden voorsz in gebreke ware, so souden sy varen binnen Dordrecht in der selver manneren voirsz. Ende die Overman sal macht hebben dien twist te sceiden bi twien ofte meer van den Vieren voirsz, ende een igelyc van hem sel veylich vvesen binnen den Steden voirgenoemt. Voert so en sel die Stadt voirsz gheen oirloge maken op ons liefs Heeren ende Vaders manne, die in den Gestichte geseten syn, ten wair of die Bisscop of die Stadt voersz van dien mannen eerst aengetast worden, behoudelic nochtans dit verbont in alle synre macht te bliven. Ende alle die voirsz punten syn te verstaen sonder arch ende list. In oerconde &c. Gegheven tot Scoenhoven dee Donredachs na sinte Ians dach te midsomer anno CIↃ. CCCC. *ende twee.*

Vi-

Viciſſim autem urbs & Alberto & ejus filio tabulis publicis obſtrinxit fidem, quarum tenor hujusmodi.

Wy Burgemeesters, Scepenen, ende gemeen Raed der Stadt van Utrecht maken cont, ende kenlic allen luden, dat wy mit goeden voersien, ende wail beraden gunstelike overdragen zyn mitten Edelen, Hogen, Mogenden Heere, Hertoge Aelbrecht *Palensgrave opten Ryn, Hertoge in Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant ende Heer van Vrieslant, ende mit* Willem *van Beyeren van Henegouwen, ende Grave van Oisterrant, alse van sulcken gebreken, ende vercortinge, als sy ende wy elc bisonder hebben aen* Iohan *Heer t'* Arckel. *In den eersten so sellen wy ende onse Borgers overmits der gebreke ende vercortinge voirsz der voirsz Heeren hulpers wesen op ons selfs gewinne ende verlies opten Heer van* Arkel *voirsz, ende op alle sinen hulpers, ende sulken mit heste doen voor des Heeren Slote van* Arckel, *nu ende tot anderen tiden, alse langhe als dit oorloge duert, dat Vyve van den voersz Heeren Rade, alse den Heer van* Vianen, *den Burchgrave van* Montfoirde, *den Heer van* Waſſenaer, *Heeren* Heynric *van den Lecke, ende* Philips *van den* Dorp, *ende drie van onser Stadt Raden, als* Gheryt Vrencke, Gysbrecht *over die* Vecht, *ende* Wouter Grawert *nu duncken sal. Ende so wanneer dat die Heeren voirsz of hoer vrienden ende wy samentlyc in den velde zyn, so wes vangen dat dan gevangen worden in den velde ofte opten sloten, ofte wes have ofte goet, dar-*

men

men crege, dair den voersz. Heeren lude hulpers, ende wy ende onse hulpers te samen over waren, ende onderlinge daerom twyden ende sceelden, dat soude gaen na goetduncken ende wisinge van ses man, diemen daer toe nemen soude, als drie van den voersz. Heeren wegen, ende drie van onsen wegen. Ende waer dat die ses voirsz. niet overdragen en conden, so soude die Heer van Vianen dair een Overman over wesen, ende mit welker drien dat hy't wyst, dat sellen wy op beiden syden houden ende volgen. Ende wairt dat die Heeren voirsz., ofte wy vyanden kregen om deser voersz. saken wille, dair souden wy malkanderen trouwelike of bistaen, ende in te hulpe comen na degende der selver sake van den vyande. Ende waert datter den Heeren voersz. ende ons ontstonde, ende den Heer van Arkel voersz. geen sloten of en wonnen, ende sonder vrede, soene, of bestant nemen welde scheiden, so souden die voersz. Heeren met ons een bastie opslaen in den Gesticht van Utrecht neffens Everstein, ende die bevestigen ende besetten met ons half ende half, also dat beide landen daer mede bewaert waren, dair ende dit voirsz. oirloch uyt. Voert so en sullen wy sament, voirwaerde, vrede, noch bestant gheven noch maken, noch te kesen maken in geenre wys mitten Heer van Arkel, mit Willem synen soen, noch mit haren hulperen, ten sy by wille ende consent der Heeren voirgenoemt. Ende alle dese voirsz. punten ende voirwaerden, ende elc punt bisonder hebben wy gelooft ende gelovet voir ons ende voir onsen nacomelingen den Heeren voirsz. vaste ende stede te houden, ende niet te ver-

breecken

breecken in geenre vvys. In oirconde des briefs be-segelt mit onser Stat segel. Gegheven int jaer ons Heeren CIↃ. CCCC. *ende twee op den drientvvintich-sten dach in Iunio.*

Wi Burgemeesteren, Scepenen, ende gemeene Raet der Stadt van Utrecht *maken cont ende ken-lic allen luden, dat vvy om sonderlinge gunst ende vrientscap te houden geloift hebben ende geloven mit goeden trouvven den Edelen, Hogen, Mogen-den Heere, Heren* Willem *van Beyeren, van He-negouvven, van Hollant, ende Grave van Ooster-vant onsen lieven Heer, als dat vvy niet gehengen en sullen, also lange als onse lieve Heer, Herto-ge* Aelbrecht *syn vader in levenden lyve is, ende na synre doot also langhe als onse lieve Heere, die selve Heer* Willem *in levenden lyve is, dat hem ofte hoir Heerlichede, lande, ofte luden yement oirlogen zel uyt onser Stat, ofte uyt onser Stadt vri-hede, ende dair en sullen vvy geen hulp toe doen tegens hem, en oic niemant gehengen en sullen op hem scade te doen uyt onser Stadt ofte vrihede voirsz., ende hoir ondersaten ende luden altoos veilich sul-len laten varen en keren binnen onser Stat ende vry-hede voorsz., uytgenomen datmen elken man van scade ende van sconde een onvertogen recht doen sal, maer vvair dat sake dat die voirsz. Heeren den Biscop van Utrecht eerst aentasten ende oirlogen vvouden, ende des niet te besceide quamen bi geli-ken luden, diemen op beiden siden dair of setten sel, so mogen vvy den Bisscop helpen onsen Heer, of vvy vvouden also verre als byt vervolchde aen die Ecclesie, Ridderen, Knapen, ende aen ons,*

als

als bi sculdich waer te doen. Ende alst also verre vervolcht wair, dat die voirsz Heeren, hoir landen, Steden, ende Heerlicheden, niet te bescheide comen en wouden als voirsz is, ende die Bisscop voirsz ons also verre vervolgt hadde, dat wy syn hulpers worden wouden, so souden wy den voorsz Heeren veertien dagen te voren doen weten, eer dat wy hem aentasten, ofte hoir Steden, Lande, ende Heerlichede voirsz deren mochten, ofte die voorsz Heeren ons, ende daer en tenden souden dese voirwaerden quyt wesen. Ende geviel oic enich stoot tusschen den voorgenoemden, ofte den Landen, Steden, ende Heerlicheden voirsz ende ons, daer en selmen niet om oorlogen, mar die in gebreke waren souden aen den anderen versoecken, ende binnen veertien dagen ten langsten sullen wy van elcker syde twee mannen setten van onsen Rade dat te besceiden ende te vergaderen tot eenre geliken stede, ende en overdroegen sy niet binnen veertien daghen nae dien dat sy te gader quamen, of daer en binnen niet en koren enen geliken Overman, so sullen sy t'enden die viertien dagen, also verre als sy in gebreke syn, in varen t' Utrecht, niet van dane te sceiden, voor dat sy enen geliken Overman gekoren hebben, ende dat seggen geuyt. Wair oic dat sake dat die voirsz Heeren, ofte die landen, Steden, ende Heerlicheden voirsz niet in gebreke waren, maer wy, so souden wy varen binnen Dordrecht in der selver manieren voorsz, ende die Overman sal macht hebben dien twist te sceiden bi twee anders ofte meer van den vieren voersz, en een igelic van hem sal veilich wesen binnen der Steden voergenoemt.

Voers so en sullen wy geen oorloge maken opter vaersz. Heeren manne, die inden Gesticht geseten syn, ten waer of die Bisscop of wy van dien mannen eerst aengetast worden, behoudelic nochtans die voorsz. verbant in alle synre macht, ende alle dese vaersz. punten zyn te verstaen sunder argelist. In oercoude des briefs besegelt mit ouser Stadt segel. Gegheven int jaer ons Heeren CIƆ. CCCC. *ende twee optem* 23. *dach in Iunio.*

Pag. 141. *Et isti de Gorkum fecerunt inquiri apud Reynoldum ducem Gelriæ, an possent pacificari apud dominum suum.* Reynoldus, cujus mentio hic, ejus nominis est IV. Guillelmi fratris successor. Hujus soror Ioanna maritum consecuta Ioannem dominum de Arckel Wilhelmum genuit, de quo mentio hic. Clauda autem, unde & illud:

Si clauda non fuissem
Ad Arckel non venissem.

Pontan. *hist. Gelr. lib.* VII.

Pag. 146. *profectus est Wilhelmus cum Ioanne prædicto & cum multa militia ad subveniendum fratri suo.* Meminit & belli, & causæ, cur id gestum Io. Trithem. in Chron. Spanheimens. ad Ann. CIƆ. CCCC. VIII. *Anno*, inquit, *Bernhardi Abbatis* XVII. *facta est magna dissensio inter Iohannem Ducem Bavariæ, Leodiensis ecclesiæ electum, qui annis fere sedecim sagessit pro episcopo, & sacros ordines non accepit contra juramentum suum, & cives Leodienses cum sibi adhærentibus; quod cladem Leodiensibus perniciosam attulit, quos Iohannes præfatus bello superavit. Leodienses*

diensés namque objederunt ipsum Iohannem electum in Mastricht, ubi tantam crudelitatem exercebant, quod mulieribus propter inopiam a dicta civitate fugientibus ubera & vestimenta circa pudibunda amputarent. Et licet Wilhelmus Dux Bavariæ, Comesque Hannoniæ, Selandiæ, Hollandiæque, frater Iohannis electi, nec non Iohannes Dux Burgundiæ, filius sororis amborum, in principio nullam ei vellent facere assistentiam, postremo videntes tamen in tanto eum necessitate positum, ei cum centum millibus ad bellum expeditis in adjutorium venerunt, ipso nesciente, & in civitate a Leodiensibus obsesso. Venientes autem ad civitatem Mastricht præfati Duces cum exercitibus suis super Leodienses inopinate irruerunt XXIII. *die mensis Septembris, & plus quam* XXXV. *millia ex his occiderunt &c.* Add. Chron. Magn. Belgic. & Andr. Presbyt. Chronic. *ad Ann.* 1308. Chron. Goudan. in *vita Wilhelmi*. Hed. in Frederic. III. Io. a Leidis *lib.* 32. *hist. cap.* 6. Ioannes, cujus mentio hic, Philippi filius le Hardy avum habuit Ioannem Galliæ regem ab Anglis captum, sororem Wilhelmo nuptam, Antonium & Philippum fratres. Pont. Heuter. *genealog. Franc. Burgund. Aurel.* Antonius adoptatus a Ioanna matertera, vidua Wenceslai, Ducissa Brabantiæ, ea se abdicante, Ducatum consecutus Ann. 1404. Divæ. *lib.* 16. *rer. Brabant. in fin.* Io. a Leidis *lib.* 3. *hist. cap.* 5. Ioannis filius Philippus, Bonus vulgo dictus. Iure utrum an injuria hujus loci jam non est.

Pag. 147. *& Reynoldus staret pro nepote suo, ut quitantiam daret & resignaret omne jus suum.* Quitantia, seu ut rectius, apocha illa hæc est:

Wy Willem *soon t'* Arckel *doen cond allen luden, dat wy mit onsen vryen moetwille voor ons ende onsen erfgenamen vertichtenisse gedaen hebben, ende vertyen erflyck ende euwelyck op ende van der Stadt Gorinchem, mit sinen Schependomme, mitter Heerlicheden, landen, luden, ende renten, die dair toebehoren, ende van alre erffenisse ende vorderinge, ende op alre aensprake, die wy hebben, of ons ane comen mogen op onsen Heere Hertoge* Willem *van Beyeren, Grave van Henegouvven, van Hollant, Zeelant, ende Heere van Vrieslant, ruerende van den Heerlicheden ende goeden, die die voersz. onse lieve Heere van Hollant tot hier toe beseten heeft, bekennen ons ende onsen erven geen recht noch ansprake dair an te hebben ende te behauden in eniger vvys. In oirconde ons segels mit onser rechter vvetenheyt aen desen brief gehangen. Gegheven opten huse van* Duersteden *by Wyck int jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. *ende tvvalve opten* XXVI. *dach in Iulio.*

Add. Io a Leidis *lib.* 32. *hist. cap.* 16. Wilhelmus primum ad transigendum induci vix potuit, inductus tamen tandem, suasu fratris inprimis & Frederici van Blanckenheim episcopi Trajectensis. Horum ope pax colit. Hi negotio in se suscepto ex compromisso inter partes pronuntiarunt, ut sequitur.

Wy Hertoge Iohan *van Beyeren by der gratien Goids*

Goids Elect van Ludic, ende Grave tot Loon, ende Frederic *van Blanckenheim by der selver genaden Bisscop tot Utrecht doen condt allen den genen, die desen brieff sullen sien of hooren lesen, dat vvant die Hoechgeboren Fursten onse lieve ende geminde broeders ende neven, Hertoge* Willem *van Beyeren, Greve van Henegouwen, van Hollant, ende van Zeelant, ende Heere van Vrieslant, voir hem, syne Ridderen, knechten, luden, landen, Steden, ende ondersaten, hulperen, ende hulpers hulperen op die ene syde, ende Hertoge* Reynolt *van Gulic ende van Gelre, ende Greve van Zutphen voir hem, syne Ridderen, knechten, Steden, landen, luden, ende ondersaten, ende voir Willem van Arckel sinen neve, ende voir hoire hulperen, ende hulper hulperen op d'ander syde, ende voir alle die gene, die mit hem in der vede gecomen zyn, alsulcken gebrecks, gesceele, ende afterwesen, als tusschen hem luden over lange wyle gestanden hebben, ende sy op malcanderen te vorderen ende te seggen hadden, ende alle des ongenoeges, scaden, ende homoets, die hem binnen dier tyt van malcanders wegen tot opten dagh datum des briefs geschiet ende wedervaren mogen wesen, aen ons mit hoeren openen besegelden Compromis brieven daer op gemaect gantschelyck gebleven syn eens seggens, ende stadiger soene, die wy dair of, om hem luden alinge ende altemale te beslichten, te vereenigen, ende te suenen, seggen ende uytspreken sullen binnen sinte Laurentius dage naestcomende, na uytwysinge eenre sekere cedullen, die dair op geordineert, ende in*

 der

voirnoemden Heeren Compromis brieven clairliken gescreven, ende begrepen is, dat sy geloeft hebben in goeden trouwen, gesekert bi hoeren Vorstelicken eren, ende gesworen lyflic ten heyligen volcomelic te houden ende te voldoen, So is onse seggen ende goetduncken van deser saken voersz. in der manieren, als hier na bescreven staet:

In den eersten in den name ons liefs Heeren Iesu Christi, See seggen wy eendrachtelic, dat van allen branden, roeve, doetslage, ende quetsinge, die geschiet mogen wesen in desen oirloghe ende veden tusschen den Heeren voirnoemt sal staen brant jegens brant, roof jegens roef, doetslach jegens doetslach, quetsinge jegens quetsinge, ende also van anderen des gelycs sonder eenige andere richtinge van geenre syden verder daer toe te doen.

Item so seggen wy, dat onse lieve broeder ende neve Hertoghe Willem *van Beyeren ende Reynalt van Gulic ende van Gelre voirsz, ende* Willem *van Arckel elc mit sinen Rade, ende huysgesinde sonder meer luden, comen ende wesen sullen tusschen dit ende sinte Laurens daghe naestcomende opter Quellinge tusschen* Gorinchem *ende den huyse, ende dat die Hertoge van Gulic aldaer opdragen, overgeven, ende leveren sal die Stadt van Gorinchem mitter alingher parochie, den Scependom mitter Heerlicheden, landen, luden, ende renten dair toe behorende in handen* Willems *van Arkel voergenoemt, die dan also die rechtevoirt overgeven sal Hertoge* Willem *van Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, ende van Zoelant voirgenoemt, ende daer op int openbaer erffelic ende ewelic*

welick vertyen, Des sal Hertoge Willem *van Beyeren voirsz hier voor uytreycken ende betalen hondert duysent Francrycse croonen, of die weerde dairvoir in anderen goeden gouden payment tot onser wairderinge, dats te weten, rechtevoert als die overgevinge gescien sal an gereden gelde, ende an goeden sekeren panden ter somme toe van negen entwintich dusent croonen, ende t' ander sal hi betalen tot sulcken steden ende dagen, als die besegelde voirwerden, gelofien, ende wisheyt bi ons geordineert inhouden ende begripen, diemen dan rechtevoert mede hebben ende mede overgeven sal. Voert is onse seggen, datmen uyt Gorinchem den lande van Gelre niet bescadigen en sal, also lange als die Hertoge van* Gulic *ende van* Gelre *voirsz, of witaftige blikende geboort van hem leven sal, noch daerenteynden, ten ware dattet die Gelresche eerst verbaelden op Hollant*

Voert so en sullen die poertere ende die ingeseten van Gorinchem om geenre saken, die voer dese tyt gesciet syn, enigen last lyden van Hertoge Willem *van Beyeren, noch van yemanden, ende die gene, die voor of nae geruymt syn geweest, die Hertoge* Willem *voersz ende der Stede van* Gorinchem *doen willen, dat sy scultdich syn, sullen mogen incomen, ende der Stede rechten ende hoer goede gebruycken, als dair toebehoirt, uytgenomen die gene die Heeren* Iohan *van* Arckel *af gevangen zyn, ende die poorteren ende ingeseten van Gorinchem, of anders die enige brieven of privilegien onder hebben, voirtyts van den Hertogen van Hollant ofte van Gelre voirsz, om die Stadt van*

Go-

Gorinchem *in te krygen, sullen die overgeven, elcken van den Heeren voirsz. syn brieve.*

Item sal die Heer van Culenburch *ende zyn ondersaten gesoent wesen op alle hoir vryheden ende goede leen ende eygen in allen manieren, als syse plagen te hebben ende te gebruycken, eer die Heer van Cuylenburgh syn leen opdroech den Hertoge van Gelre voirsz., ende men sal hem verdragen van alsulken doitslagen, als hy uytlandigh of geclaecht is in den lande van Gelre, ende hi sal weder hebben alsulc gelt, als hi geleent ende staende heeft opten Ampten Boemelreweert ende Tielreweert, ende dat sal hem die Hertoge van Gelre voersz. bewysen op te heffen ende te beuren aen dat gelt, dat hem die Hertoge van Hollant voirsz. sculdigh is opten lesten termyn.*

Item so sel Her Arent *van Leyenberch oic volcomeliken besuent wesen op alle goede, leene ende eygen, ende die rustelic ende vredelic gebruken.*

Item want der Stadt van Amersfoerde vele onrecht ende gewelts gesciet is uyt ende in den lande van Gelre van den ballingen van Amersfoerde, so en sal die Hertoge van Gelre voirsz., die ballinge, dierre mede geweest hebben in sinen landen, niet onthouden, noch dair laten bliven in eniger vvys, ter tyt toe, dat sy der Stadt van Amersfoerde dat gericht sullen hebben mit tvvee duysent cronen, ende alsulcke brieve als die Hertoge van Gelre ende syn Voorvaderen der Stadt van Amersfoerde voertyts gegeven hebben sullen in hoiren machten bliven.

Item

Item so sullen beyden Heeren ondersaten voirsz. hoire hulperen ende hulper hulperen op alle hoire goede leen ende eygen besoent syn, ende dier vrylic gebruycken, als sy deden voir der veden, ende op alle hoire vriheden ende oude rechten varen, ende keren, die sy van den Hertogen van Hollant ende van Gelre voirsz., ende van hoiren Voirvaderen besegelt hebben.

Item dat sulcke sculden, als die Hertoge van Gelre, syne Ridderen, Knapen en lieden den Hertogen van Hollant voirsz. sculdich syn in besegelden brieven, uyt ende op staen sullen des Hertogen leven langh van Gelre voorsz., ende syns witachtigen blikenden geboorts.

Item sal die Linge *door Gorinchem gaen, als si van outs gegaen heeft.*

Item sullen alle gevangene der Hertogen van Hollant *ende van* Gelre *voirsz., ende* Willems *van* Arkel, *of hoire hulperen, ende onbetaelt gelt, quyt wesen aen allen syden, uytgesceyden Heeren Ians gevangen van Arkel, die hy buyten vede gevangen heeft, ende die gevangen, die hem weder ofgevangen syn. Oic sullen die gevangen, die Heer Ian van Arckel binnen vrede gevangen heeft, ende ongeschat syn, quyt wesen, of die Hertoge van Gelre voirsz. salre richtinge voir doen, nae uytvvysinge des vreden, dair sy binnen gevangen syn, behoudeliken dat sy hair costen ende attinge redelic betalen sullen.*

Item soo seggen vvy, dat die Stadt van Utrecht, hoirre Burgeren ende ondersaten mit Willem van

 Arkel

Arkel voirsz. ganselic besuunt sullen wesen van alre scelingen ende veden tot desen dage toe.

Voert om te volcomeliker, ende stedeliker alle gunste, minne, vrientscap, ende maechscap tusschen den Heeren voirsz., ende hoirre beyder landen, luden, ende ondersaten te houden, die te meerren, ende te stercken, so seggen wy, dat sy hem mit malcanderen verbinden sullen hoir beyder leven lang, ende geloven elc den anderen mit synre macht by te staen, ende te doen als sy die een den anderen van maegscaps wegen, ende als goede getrouwe vrienden sculdich syn te doene, ende hier op nae onser uytwysinge mallic anderen goede brieve of geven.

Ende hier mede sullen die voersz. Heeren, ende Willem *van* Arkel*, hoir Ridderen, Knechten, Steden, landen, luden ende ondersaten, hulperen, ende hulper hulperen, ende alle die gene, die tot hair toe om hoiren wille in der veden gecomen syn aen beyden syden van allen stote, gescele, toeseggen, gebreke, ende afterwesen, als die Heeren voersz. die eene op ende tot den anderen in eeniger wys hadden, of hebben mochten tot opten dach datum des briefs, so wie men die denken mochte, gantsselick ende al beslicht, veremicht, ende gesuent wesen tot ewigen dagen, sonder enich argelist of nye vonden in desen onsen tegenwoordigen seggen, of enich vanden punten ende clausulen dair binnen begrepen te zeucken, vynden, of te trecken, die dit selve onse seggen hinderen of beletten mochten in eniger wys. Mar waert sake datter enich punt of clausule in te veranderen of te verbeteren ware, of dat dair namaels enich gesceel in*

viele,

viele, dat houden wy altois tot onsen verclaren.

Ende op dat onse voersz seggen valcomelic vaste ende onverbrekigh gehouden worde, so seggen wy noch voort, dat die Hertogen van Hollant *ende van* Gelre, *ende oic* Willem *van* Arkel *voirsz, ende elc van hem hoire rechterhant hier op leggen sullen, ende lyslic sweren ten heyligen wael ende wittelyc dit tegenwoordige onse seggen te houden ende te voldoen elck van hem, so verre hem dat aenruert, ende des to oerconden desen brief, daer wy onse segelen aen hebben doen hangen, mit ons besegelen sullen. Ende wy Hertoghe* Willem *van Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, ende van Zeelant, Hertoge* Reynolt *van Gulic ende van Gelre, ende Greve van Zutphen, en* Willem *van* Arkel *voirsz, om dat wy onser liever ende geminder broeders, neven, ende Heeren, Hertoge* Iohans *van Beyeren, Elects van Ludic, ende Greve te Loen, ende Heeren* Frederics *van* Blanckenheim *Bisscops t' Utrecht tegenwoordigen seggen vaste, stadich, ende onverbrokich houden willen, so kennen wy openbaerlic, dat wy ende elc van ons op dit selve seggen ons moetwillen lyslicken by onser kersteliker trouwen gesworen hebben, ende sweren ten heyligen hier tegen niet te doene noch laten te doen in eniger wys in toecomenden tyden, mar dat seggen volcomelic te houden, ende te voldoen in alle der voegen ende manieren, alst onse lieve ende geminde broeder, neve, ende Heere voirsz uytgesproken hebben, ende voirsz is. Ende alle des te oirconde so hebben wy Hertoge* Willem, *Hertoghe* Rynolt, *ende* Willem *van Arkel voirsz, ende elc van ons, desen*

brief

brief mit onsen lieven geminden Heeren ende Neven van Ludick ende van Utrecht voirsz. besegelt mit onsen segelen hier aen gehangen. Gedaen ende gegheven opten huyse tot Duerstеden *by Wyck int jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. *en twelve opten* XXVI. *dach van Iulio.*

Quod autem obiter dicitur hic de Dynasta de Culenburch retentum ab eo feudum, factum id non diu ante; anno scilicet 1409. cum suasu Ducis Wilhelmi declararet se Gelri hostem. Abunde id docet charta, nequid dicam non probans:

Wy Hubrecht *Heer van Culenburch, van der Lecke, ende vander Weerde, doen condt ende kenlick allen luden, dat wy geloofi hebben, ende geloven mit desen openen brieve den Hoochgeboren Furst, onsen lieven, genadigen, ende seer geduchtigen Heere, Hertoch* Willam *van Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende Heere van Vrieslant, op te dragen den Hoochgeboren Furste, Heere* Reynolt *Hertoghe van Gelre, ende van Gulick, ende Graef van Zutphen, onse Stede, huys, ende Slot tot* Culenburch, *met den gerechte hooch ende laech, ende mit de Heerlicheyt ende renten daer toe behoorende, ende sullen vyant werden, des selven Hertogs van Gelre, Heeren* Iohans *van Arckel, ende* Willams *synes soons, op dese tyt, also wy des van onsen lieven Heer van Hollant voersz. vermaent werden. Voort hebben wy onsen Genedigen Heere van Hollant, ende syne erven geloofi ende geloven mit desen brieve voor ons, ende onsen erven, dat wy tot alre tyt hore hulper*

werden,

werden, ende wesen sullen binnen eenre maent, na dat wy des van hem vermaent sullen werden, ofte van horen gewaerden boden, mit den voernoemden Slot ende Heerlicheden op ons selfs cost, gewinne, ende verlies, so wanner sy vede hebben sullen tegen den Hertoge van Gelre, den Biscop van Utrecht, der Stadt van Utrecht, Heer Iohan *van* Arckel, Wiilam *syn soon, horen erven, of enich van hem, of wy sullen hem dat selve Slot overleveren, om hair oorloch daer mede uyt te doen op haer selfs cost, gewinne, ende verlies, behoudelyck dat sy ons goede sekerheyt ende wisheden sullen doen, dat selve Slot ons weder over te leveren na der veden, also goet, als sy dat van ons ontfangen sullen. Oic mede synt voorwaerden, dat sy ons renten, die wy daerom verliesen sullen, waert dat wy dat Slot hem overleverden, of mit hem oorloogden, alse voorsz staet, so veel versets dair voor doen sullen, als wy dan dairom verliesen sullen. Ende want wy onsen Genadigen Heere van Hollant voornoemt en synen erven gelooft hebben, ende geloven mit desen brief voor ons ende onsen erven in goeden trouwen dese voirsz punten, ende elck punt bysonder vast ende stede, ende onverbreeckelic te houden, ende te doen houden, alse die voersz staen, sonder arch ofte nye vonden daer inne te trecken, so hebben wy desen brief besegelt mit onsen segel hier ane gehangen. Gegheven int jaer ons Heeren* CIↃ. CCCC. *ende negen opten* XII. *dach in Meye.*

Pag. 148. *& dux Reynaldus dedit filio de Arckel nepoti suo dominium de Borne. Borna* Gelriæ olim

lim feudum. Pontan. *lib.* 6. *hist.* Iuliacensis ditionis castrum. Idem *lib.* 8. *hist.*

Pag. 145. *ut dominus Egmundensis, & Wilhelmus frater ejus traderent Duti civitatem Yselstein.* Olim Isulstadium dominorum de Arckel, sic scilicet, ut jam dixi *lib. de jur. glad. cap.* 25. Arnoldus ex ea stirpe, cum duxisset Mariam, filiam Guidonis episcopi Trajectensis, Guyotam ex ea sustulit, quæ Ioanni nupta Egmondano, Arnoldo mortuo sine masculis, ad Egmondanos jus transtulit. Ex ea autem & Iohanne plures filii filiæque: Arnoldus autem successor. Ex quo & Yolenta filia Comitis de Leiningen Ioannes & Wilhelmus, cujus Auctor mox meminit. Arnoldus obiit anno Domini CIↃ. CCCC. IX. Yolenta anno CIↃ. CCCC. XXXVII. mens. April. Sepulta Hagæ Comitis in templo Prædicatorum. Ita Auctor incertus.

Ibid. *& non non nisi unicam filiam haberet, quam dedit in conjugio filio regis Francia.* Tabulas habeo nuptiales, quas cum nuspiam, ni fallor, extent, ne corrodat vetustas, insigne antiquitatis monumentum, hic addam:

Wy Iohan *des Coninx soon van Vrancryck by der Genaden Goeds Hertoge van Thoreynen ende Grave van Ponthieu, ende* Iacob *van Beyeren des Hoochgeboren Vorst Hertog* Willem *van Beyeren, Grave van Henegouwen, van Hollant, ende van Zeelant, ons liefs gewaerdicht Heeren dochter; Allen den genen, die dese letteren sullen sien oft hooren lesen ontbieden wy onse groete. Also als voertyts by*

inset

inset ende rade onser liever magen ende vrienden ende sonderlinge ons liefs Heeren des Conincs ende onser Vrouwen der Coninginne van Vrancryck vader ende moeder ons Hertoghe van Thoereynen voersz, ende ons liefs Heeren Hertochs Willems *van Beyeren, ende onser liever Vrouwen* Margriete *van Bourgoengen synre liever gesellinne, vader ende moeder ons* Iacobs *van Beyeren voergenoemt, sekere dadinge ende overdracht van huwelicksche voerwaerden tusschen ons beyde gemaeckt, int welcken onder anderen pointen geseyt is ende geordineert, dat wy oock nu consenteren, waert dat wy* Iacop *van Beyeren voernoempt onsen lieven Heere ende Vader vorsz overleefden, so souden die landen van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant mit allen heuren toebehoren an ons ende an onsen nacomelingen comen erflicken, also verre als onse lieve Heer ende vader voorsz op den dach synre verscheynge genen soon en liet wettelycken gewonnen, geboren of ongeboren. Om welcke saicke ende reden voersz dat regiment, bewint, ende besittinge der landen ende Heerlicheyden voorsz, oft also geviele als voorsz staet, ons Hertogen van Thoereynen, als man en voocht ons Iacobs voersz toebehoren souden, ende onsen kinderen erflik, also verre als wise by malkanderen kregen. Ende want onse lieve vader voersz om rechte gunste ende natuyrlike liefde, die hy van schulden heeft tot synen landen ende luyden voersz immers begeerende is ende wil, datse na synre doot geregeert ende gebonden worden in sulcker eeren, rechten, ende gewoonten, als ons Voorvaders die gebouden ende geregiert hebben, by nu ter*

tyt

tyt doet, ende voirtaen het meent te doen syn leven lanck, daer hy ons dick ende menichwerven goede leeringe, wisinge, ende waeringe toe gedaen, ende gegeven heeft, om dat eerlick te volbrengen, daer wy enen goeden langen tyt ons beraden op genomen hebben, ende bekennen wel, dat syns raedtswisinge, leeringe, ende begeerten in der saecken voirsz. ons ende onsen erfgenamen, oft soo geviele, ende oock den Landen, Heerlicheden, ende luyden voersz, eerlick, profytelick, ende redelik wesen sullen, des wy onsen lieven Vader seer dancken, Soe doen wy condt allen luyden, dat wy Iohan Hertoge van Thoecreynen, ende Iacob *van Beyeren voornoempt samentlic ende elcks van ons bysonder om ons liefs vaders Hertoge* Willems *van Beyeren leeringe ende redelicke begeerte te volgen ende te volbrengen, onsen eygen wille ende danck daer toe gedaen hebben geconsenteert ende overdragen, ende willen, dat alle saken ende dingen geschien, die hier naer geschreven ende geordineert syn.*

In den eersten also dat redelick ende mogelick is, so sal onsen lieven vader Hertoch Willem *voorgenoempt geweldich Heer wesen ende bliven der landen ende luyden van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende van Vrieslant mit allen heuren toebehoeren, ende syne vryen wille daer mede doen mogen syn leven lanck, gelyckerwys hy tot hier toe gedaen heeft, sonder ons des te bewinden in eniger wys. Ende oft geviel dat dese Landen voersz. mit heuren toebehoren an ons comen, wanneer dat sy, so sullen wy dat leen daer of ontfangen, ende versoecken van den genen, ende in sulcker manieren, als*

onse

onse Vader voornoemt dede, of schuldich was te doen, doen hem de voorsz. Heerlicheden ende besittinge dair of anquamen, ende alle syn Voorvaders voer syn tyt gedaen hebben, ende van gene andere Heeren in geenre andere manieren.

Item so sullen wy dese drie landen voorsz altoos te samen houden sonder die te deelen of van malcanderen te scheyden, also als dat voortyts, gelooft ende besegelt is geweest van ons liefs Vaders voorvaderen, ende oock van hem ende van sommige goede Steden. Ende of wy kinderen by malkanderen cregen, so sullen die voersz drie landen toebehorem na erfrecht onsen outsten soon, of onse outste dochter, of wy genen soon en hadden.

Item om dese voersz landen te bet te regieren, so sullen wy hem houden, ende doen houden alle hair rechten, hantvesten, vryheden, ende oock hare goede gewoonten, ende redelick haercomen, sonder daer tegens te spreken of te doen in eniger maten, ende sullen geordineert worden, gehouden, ende beleet mit officien ende diensten in sulcker maten, soe sy voertyts geweest hebben, ende noch syn, sonder eenige gewoonten daer in te brengen, ende sulcks tot onsen Raden ende Dienstluyden setten van den beste ende autsten, die wy vinden sullen mogen, ende van genen vreemden.

Item dese voersz punten ende elck bysonder, ende oock dat wy tegenwoordelick geloven sullen, ende wy noch loven, feestelyck ende openbaerlyc svveren sullen ende confirmeren, so vvy in den voersz landen ontfangen sullen vvorden, in den goeden Steden ende dorpen, daer't gevvoonlyck is, of daer vvyt schuldich synte doen, alsoe

onse lieve vader voornoemt ende syn Voorvaders voor hem gedaen hebben, ende dair af onse besegelde brieven overgeven over al, daerment van ons begeeren sal, ende behoorlyck is.

Item soe hebben wy geloeft ende geloven wettelyck ende in goeden trouwen volcomelick te houden ende te doen houden alle giften ende bewisinge erflyck ende lyflic, die onse lieve moeder Vrouwe Margarete *van Bourgoegnen gemaeckt syn ofte gemaeckt sullen wesen, alsmen ons ontfangt, van onsen lieven vader voorsz. of van synen voorvaderen, also wel in horen houwelicke, of daerna, oft anderen persoonen, in den drie Landen voorsz. of enich van dien, so wanneer men ons eenige brieven daer of toont, ende so wes die brieven daer of inhouden, dat sullen wy doen vervolgen sonder verminderen, of enich wederstandicheyt, ende confirmeren ende vestigen die selve brieven rechtevoort volcomelick ende geheelick. Ende of wy hiernamals, als wy in den voorsz. Landen ontfangen worden, of voor of nae, van onse lieve moeder, ende van ymant van heuren wegen angesocht worden, om andere confirmatie ofte vasticheyt te hebben, die heur waerdich ende profytelick waren, ende daer of onse besegelde brieven te geven, ende te accorderen boven datter gedaen is, dat sullen wy heur doen sonder enich wederseggen inder bester forme, ende maniere, diemen dair in versieren mach. Ende desgelycks hebben wy geloeft al ons liefs vaders schult te betalen, ende te houden, ende gantschelyck te doen vervallen sonder enich afbreeck alle giften, vercope, ende bewisinge, die onse vader voorgenoemt gedaen heeft, ende noch doen sal,*

sy-

ſynen dienaren, ende huysgeſinne, ende anderen luyden, die hy gratie heuſchlic heeft willen doen, diemen mit goeden beſegelde brieven betogen mach, tot wat tyden dat het waer of weſen mochte. Ende in der ſelver maten ſo willen wy houden ſulcke giften, rechten, ende bewiſinge als gedaen hebben geweeſt by ons liefs ouders Voorvaderen in heuren tyt, ende v villen voor goet ende van waerden gehouden hebben, ende die ſelve brieven van gifte ende van vercope ende bewiſinge, als voorſz ſtaet, confirmeren wy rechtevoert ende houdenſe van waerden, ende oft te doen ware, ſo ſullen wyſe noch confirmeren, als daer toebehoert, tot alre tyt, als wys verſócht worden van den genen die't aengaet of van heurer enich.

Ende want wy Iohan *van Francryck, Hertoge van* Thoureinen, *ende* Iacob *van* Beyeren *voergenoemt nu ter tyt tot onſen jaren, ende in ſtate der bekenteniſſe gecomen zyn, als die gene die macht hebben ons ſelven mit rechte te bevoerwaerden, ende te verbinden, ſo hebben wy gelooft ende gelovent t'ſamentlick ende elcks biſonder alle deſe voerſz punten ende elks biſonder volcomelick te houden, ende te bewaren, ende geheelyck te volbrengen van punte te punte ſonder enich ofbreck of wederſeggen daer in te doen, noch te laten geſchien by ons nu noch hier namaels. Ende hier voir hebben wy ende elck van ons, alſo verre als ons ende onſen erven nae ons roert of roeren mach, geſet onſe getrouwe ſekerhede, ende gelove, in den handen ons liefs Vaders voerſz alſo wel voor hem als voer ſynen landen ende luyden, ende voor anders allen den genen, die 't roeren mocht, of mach, nu ter tyt of hier namaels. Ende*

de hebben dair in verbonden ende verbinden volcomelick by waerachtiger geloftenisse ons ende elck een van ons, ons erfgenamen ende navolgers, ende alle onse ende heure goeden over al waer sy gelegen syn, versakende ende wederroepende gemeenlike ende bisonder alle dingen, die ons hier tegens souden mogen helpen mit recht of mitter daet. Alle argelist uytgeseyt in den voersz. stucken. Ende hebben des t'oerconde onse segelen hier aen doen hangen. Gegheven in den Haghe den sesten dach in Augusto int jaer ons Hee- CIↃ.CCCC.*ende vyftien.*

Pag. 149. *Et de hoc exegit ab omnibus juramentum, & juratum est &c.* Scripto etiam id comprehensum, cujus habet tantum partem Buchelius ad Hed. *hist. Ultraj. p.* 210. Totum autem hoc est:

Wy Philips *Heer van* Wassenaer *Borchgrave tot Leyden*, Henrick *van* Wassenaer, Dirck *van der* Lecke, Herbaren *van* Yselsteine, Iohan *van* Heemstede *van Benthusen*, Henrick *van* Naeltwyck, *Maerschalck van Noorthollant*, Iohan *Bastaert van* Bloys *Heer van Treslong*, Melis *van* Mynden, Aernt *van* Duvenvoorde, Iohan *van* Woude *Heer van* Warmont, Willem *van der* Bouchorst, Gerrit *van* Heemskerck, *Heer van Oosthuysen*, Barthout *van* Assendelft, Gerrit *van* Zyl, Iohan *van* Hodenpyl, Philips *van* Spangen, *ende* Gillis *van* Cralingen *Ridderen*, Willem Eggaert *Heer van Purmerende*, Helmich *van* Doornick, Adriaen *van* Raephorst, Gerrit *van* Poelgeest, Philips *de* Bloot, Mouweryn *van der* Does, Gerrit *van* Benning-

broeck,

broeck, Dirck van Zanthorst, *ende* Adriaen *van* Mathenesse *Knapen, ende wy Schout, Borgemeesteren, Schepene, ende Raeden der Steden van Haerlem, Delft, Leyden, Amsterdamme, Gouda, Rotterdam, Oudewater, Schiedam, Alckmaer, Hoorn, Medenblick, Enckhuysen, ende Monnickendam, doen condt ende kennelyck. Want redelyck ende natuerlyck recht eyschen, dat een ygelyck goet eerbaer man, die Gode ende die gerechtigheyt voor oogen heeft, van rechter onschult schuldich is synen rechten geboren Lantsheer goet, getrouwe, gevolch, ende onderdanich te wesen, die helpen, stercken, dienen, ende lyfelick by te blyven tot allen steden ende stonden tegens allen den genen, die hem aen syne Heerlicheden ende erffenisse crencken, ofte tegen vallen souden willen, in vvat maten dat het vvare. Ende vvy in onse bescheedenheyt vvel vveten ende bekennen, dat die Doorluchtige Furstinne onse Genadige Vrouvve, Vrouvve* Iacoba *van Beyeren*, Dauphine *van Vienne, Hertoginne van Berry, Gravinne van Ponthieu, van Ponthyen, eenige dochter ende leenvolchster is des Hoochgeboren Vursten onsen lieven Genadigen Heeren Hertoge* Willams *&c. So hebben vvy vvel bedacht, ende een yder van ons bysonder, ons daeromme verbonden ende verlooft, verbinden ende verlooven met onsen vryen moetvville. vvaert die Hoochgeboren Furst onsen Genadigen Heere voernoemt by der gehengenisse Godts oftyvth vvorde voor onser Genaediger Vrouvve synre dochter voersz sonder vvettige sone after hem te laten, dat vvy alsdan deselvige onse lieve genadige Vrouvve* Iacop *van Beyeren voernoemt, alse* erfdochter *ende* Leen-

Leenvolgster *onses Genadigen Heeren voern. ontfangen sullen tot onse rechte geboeren Lantsvrouwe, ende haer ende haren rechten wettigen Voocht in der tyt dair of eede ende loftenisse doen mit betamelicker onderdanicheyt, als daer toe behooren sal, ende in den landen van Hollant ende Zeelant gewoonlycken is, ende niemant anders. Waer oock ymant in wat Staete dat hy ware, die onse Genadige Vrouwe voern. ende haren witachtigen voocht hinder, letsel, wederstandicheyt daer in doen wonde in eniger maten ofte onmaten, so sullen wy dat t'samentlyck met onser Genadiger Vrouwen ende met haren rechten Voocht aennemen, ende helpen dat met onsen lyve ende goede, haer nimmermeer afgaen &c. Alle dese voersz. punčten, geloften, ende voorwaerden hebben wy in tegenwoordicheyt onses Genadigen Heeren Hertoge* Willems *van Beyeren geseeckert, ende ten heyligen met opgerechten vingeren onbedwongen beswooren met lyflicken ende gestaefden eede by onser trouwen ende eeren vast ende volcomelycken te houden &c. Ende des ten getuyge onse segelen hier aen gedaen. Gegheven op onser lieuer Vrouwen dach assumptie, int jaer ons Heeren* M. CCCC. *en* XVI.

Pag. 150. *& Trajectenses & Amersfordenses venerunt & obsederunt cum festinatione civitatem.* Quam grata Trajectensium Ducissæ opera eo bello duabus chartis significavit, quibus quod petebant Isulstadii excidium, quo iis gratius vix quicquam, vicissim ipsis sine mora haud gravate concessit.

Iacob *bi der genaden Gods Hertoginne in Beyeren*

ren, Delphine van Vyennen, Gravinne van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, ende Vrouwe van Vrieslant, doen cont allen luden, dat Heer Ian *van* Egmonde, *Heer* Willem *van* Egmonde, *syn broeder, ende hoir vrienden, in den beginne van onsen regimente terstont na dode ons liefs Heeren ende Vaders saliger gedachten, eer wy in onsen landen van Hollant ende van Zeelant gehult waren, ongelooflic sonder hoede ende in vrientscappen onse Slot ende Stat van* Yselsteyn *afgevvonnen hadden, ende deden afvvinnen mit crafte ende mit gevvelde. Welcke Slot ende Stadt voirsz. onse vriende, die van onser vvegen rechtevoirt dair voir vielen, mitter hulpe Gods vveder becrachticht ende gevvonnen hebben tot onser behoef, Ende vvant onse lieve ende geminde vrienden die Stadt van Utrecht, om onser liefden vville, ende om dese voirsz. gevvelde tot onser eren te helpen wederstaen, vyanden geworden syn dier van* Egmonde *voersz, ende onsen vrienden onse voersz. Slot ende Stadt mede hebben helpen vvinnen tot onser behoef, des vvy hem mit goeder vville dancken. So hebben vvy om dat vvy sulcke crachte ende gevvelde, die mit sulcker ongelove voirt meer gescien mochten, niet meer vvachtende vvesen en vvillen, onse geminde vrienden der Stadt van Utrecht voirnoemt gescreven, gebeden, bevolen, ende gemachticht onse Slot tot* Yselsteyn, *ende die mueren, toorne, ende poorten onser Stadt van* Yselsteyne *van onser vvegen neder te leggen, te breken, te slichten, gelyc als sy gedaen hebben, des vvy hun gevvaert houden, ende staen hun des volcomelic voir ons*

 ende

ende voir onsen erven, also si dat bi onser vville, consente, ende gehete gedaen hebben In oirconde &c. Gegheven in den Hage opten XIV. *dach in Iulio anno* CIↃ. CCCC. *ende seventien.*

Iohan *by der genaden Goidts Hertoghe van Lothryck, van Brabant, van Limborch, ende Marcgrave des Heyligen Rycks, Grave van Henegouvven, van Hollant, van Zeelant, ende Heere van Vrieslant, ende* Iacob *van Beyeren by der selver genaden Hertoginne, Marcgravinne, Gravinne, ende Vrouwe der Landen voirsz doen cont allen luden, dat wy vermits groter ontrouwen ende ongelove ende verraderien, die ons Hertoginne voersz terstont nae den doode saliger gedachten ons liefs Heeren ende vaders Hertoge* Willems *van Beyeren gedaen ende geschiet zyn van dien van Yselsteyn binnen der poorten graven, ende vesten aldair geseten, ende van anderen, die sy daer binnen van buyten inne gelaten hebben, aen onser Stadt ende Slote van* Yselsteyn, *daer wy Hertoginne voorsz by grooten scade, cost, ende arbeyt, mit onsen vrienden, ende der Stadt van Utrecht weder angecomen zyn, ende die weder ingenomen hebben, ende om allen anderen ongetruwen spiegel ende exempel te geven, ende wy oock dier ontrouwen ende ongelove dat niet voerre wachten noch lyden en willen, so hebben wy gebeden, onsen geminden vrienden der Stat van Utrecht allen den van* Yselstein *geseten ende getimmert binnen den graven ende fundamenten van poorten ende muiren van Yselsteyn voirsz, ... ende want vvy dit gebieden ende vvillen uyt sonderlingen ernst ende bevel onser ende*

ende ons gemenen Raids, so hebben wy dair op vorder gebeden ende bevolen, bidden ende bevelen mit desen openen brieve onsen geminden vrienden der goeder Stat van Utrecht, dat si ons ter eeren ende te lieve allen husen, schuyren, bergen, die sy binnen de poorten ende fundamentem van de muiren van Yselsteyn staende ende leggende vinden sullen, na den voirsz. alreheyligen daghe naestcomende, branden, nederbreken, ende amoveren mit alre haesten ende ernsten van onser wveghen, ende in onsen naem, uytgenomen kercken, cloosteren, gasthusen, castelen, ende der Papen ende der geesteliker lude husen. Ende wes die Stadt van Utrecht hier in ofbreken, branden, of doen sal na onsen bevele voirsz. dat gestaen wy hoir geheliken, ende en sullen an ons noch an onsen erven ende nacomelingen daer an niet broicken noch misdoen in eniger wys. In oirconde desen brieve besegelt mit onsen segelen. Gegheven in den Hage op onser vrouwen dach assumptio int jaer ons Heeren CIↃ.CCCC. *ende achtien, By mynen Heere den Hertoge ende by mynre Vrouwen de Hertoginne, daer by waren die Heere van Culenburch, ende die Ioncheer van Gaesbeeck, die Heere van Montfoerde, die Borchgrave van Leyden, Heer Henric van Wassenear, Heer Florens van Haemstede, ende vele andere van den Raide.*

Ibid. *& honorifice suscepta est, & in omnibus civitatibus acceptata in dominam patria.* In singulis olim locis Comes inauguratus. Annales Egmondani *cap.* 86. *Anno autem sequente &c. idem Maximilianus Dux veniens in Hollandiam cum*

cum magno comitatu Principum, & ministerialium suorum, homagiatur in opidis & locis Hollandiæ secundum antiquam consuetudinem. Exemplum aliud illustre est, quod ad dictos Annales attuli in *in not. ad cap.* 58.

Pag. 153. *& conclusum est de Duce Brabantiæ Johanne, &c. sic tamen si Papa in hoc vellet dispensare.* Consobrini erant Iacoba Bavara & Ioannes Brabantus. Ioannes filius Antonii, Iacoba filia Margaretæ, quæ Antonii erat soror. Civili quidem jure his nuptiæ erant permissæ §. 4. *Inst. de nupt. l. celebrandis.* 19. *C. eod.* Canonico autem, vetitæ, *cap. non debet pen. ext. de consang. & affinit. can.* 1. *can. nulli.* 35. *qu.* 1. *can. ad sedem. ead. caus. qu.* 5, *cap.* 3. *ext. de cland despons.* Caroli Magni Capitula *lib.* 7. *cap.* 335. *Nullus fidelium usque in affinitatis lineam, id est, usque in septimam progeniem consanguineam suam ducat uxorem, vel eam quoquo mode incesti macula polluat.* Alteserr. *ad clement. un. ext. de consang. & affin.* Papæ tamen dispensandi & permittendi eas jus. Perinde enim id habitum ac si factum a Deo quicquid factum a Papa. Zypæ. *jur. Pontif. lib.* 4. *tit. de eo qui cogn. consang. Quando enim Papa dissolvit matrimonium,* ait frater Iacobus de Marchepal in suo *tract. de incolentibus Purgatorium cap.* 6. *videtur quod solus Deus sit, qui dissolvit.* Papa, ut ajunt, qui *canonice est electus, est Deus in terris, alias est diabolus.* Felin. *ad cap. ego emi ext. de jurej.*

Pag. 157. *& Dux fecit magnam navim in Amsterdam, qua vocata fuit die Catte.* Navigii genus

nus hic *cattus*. Vulgo vinea ſeu pluteus, ſub quo miles in morem felis, cum mutis urbis ſuccedit propius, in inſidiis ſe recondit. Annal. Colmarienſ. ad Ann. CIↃ. CCC. *Expugnavit rex hanc civitatem per duo vaſa concava. Unum vas Cattus vocabatur, aliud Cancer. Erant hac vaſa longa, quadrata, demiſſa, ex omni parte laterum clauſa. Verſus terram nullum munimen habebant, ſed verſus cœlum de tabulis fortibus & ſpiſſis tectum. Pedes autem additi, quo facilius promoveri poſſet. &c.*

Pap. 160. *Anno* XXXIII. *&c. & paciſcuntur hoc modo, ut domina Iacoba traderet Philippo Hollandiam, Zelandiam, & ſic dominus Francus liberaretur. &c.* Totum hunc hujus anni tractatum, quo Iacobam imperio & paternis dominiis prorſus exuit Philippus, niſi nimis prolixus eſſet, quia tanti momenti res eſt, addidiſſem his lubens, ut & hinc perpendere poſſet lector, jure utrum an injuria ei Boni cognomen. Bonus certe & ſatis ſtrenuus in permolendis puellis, nam ſpurios habuit non paucos Antonium, Cornelium, Davidem, Philippum, Balduinum, aliosque. Verum alias erit, ni fallor dicendi de eo occaſio.

FINIS.

RE-

RERUM INDEX VERBORUMQUE.

Bo-

Ul-

FINIS.